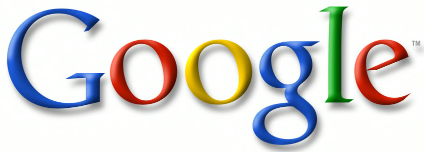

Ex Dono hon̄ Com̄ de Huntingdon

Cotas

HERMANNI BOERHAAVE

PHIL. & MED. DOCTORIS,
Med. Botan. Chem. & Colleg. Pract.
Lugduni-Batavorum, Professoris

TRACTATUS
DE VIRIBUS MEDICAMENTORUM.

Editio nova, Priori longè limatior, & auctior; utpote sedulò recognita, ab innumeris Mendis expurgata, nec non Additamentis atque Rerum Indice locupletata.

Studiò & operâ B. B** M. D.

PARISIIS,
Apud GUILLELMUM CAVELIER Filium,
Viâ Jacobeâ, prope fontem Sancti Severini,
sub signo Lilii Aurei.

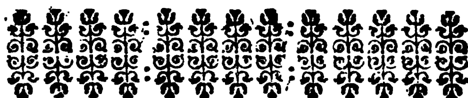
M. DCC. XXVII.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

Ἀσκεῖν περὶ τὰ νουσήματα δύο ; ὠφελέειν, ἢ μὴ βλάπτειν.

Duo in Morbis præstanda sunt ; adjuvare, aut [saltem] non nocere.

HIPPOCR. Epidem. Libr. I. §. 2. ℣. 92.

PRÆFATIO EDITORIS.

NOn hîc equidem in laudes meritissimi AUCTORIS hujusce Libri animus est prolixè admodùm excurrere. Nemo quippe vel primum *Artis Apollineæ* consalutavit limen, ad cujus aures non pervenerit Clarissimi BOERHAAVE in *rebus medicis* admirandæ & omnibus numeris absolutæ peritiæ fama: testantur eam profectò satis superque numerosi, qui quotannis ad celeberrimam Academiam Lugduno-Batavam undique concurrunt, Discipuli, & inde reduces Præceptoris Incomparabilis nomen ubique gentium percelebrant: at verò consummatam Præstantissimi Viri *sapientiam medicam* Gnaris omnibus, quibus Docentis præcepta coràm haurire *non fuit* datum, no-

tam utìque faciunt eximia, cedroque dignissima ipsius genuina Opera; de quibus autem plura dicere supervacaneum esset, cùm omnium terantur, ac teri debeant, manibus. Hinc etiam effectum, ut quidquid sub tanti *Artis Medicæ Antistitis* nomine, sive jure sive injuriâ, typis evulgatur, statim ab omnibus *Medicorum Filiis* summo eum applausu, & ambabus excipiatur ulnis. Verùm enim verò non parum herclè dolendum est! quòd Magni istius Viri *Prælectiones* aliquot, olim habitæ & ab ejus Auditoribus calamô exceptæ, adeò perperam, quin & propudiosum in modum, non ita pridem publici juris factæ sint; scilicet à Bibliopolis lucripetis, quibus ingrati Discipuli ejusmodi *Manuscripta* mendis scatentia dedêre, typis mandatæ. Eâ porrò ratione lucem primâ vice aspexit, Benevole Lector, hocce quod tibi iterum sistitur Opus: cùm enim, aliquot retrò annis, *de Medicamen-*

torum Viribus in Academiâ Lugduno-Batavâ *Prælectiones* haberet Clar. Professor BOERHAAVE; atque hæ primùm quidem avidis auribus ab Auditoribus exciperentur, nec segniore calamô, prout quisque tumultuariâ operâ Differentis vocem erat assecutus, concrederentur chartis, mox de manu in manum describendo irent, colligerenturque in unum; accidit, ut quatuor abhinc annis ingratus quidam ignarusque Præclarissimi illius Viri Discipulus, cùm istiusmodi *Manuscriptum* haberet, idem in hâc Urbe typis excudendum Bibliopolæ tradiderit. Quod quidem Opus, etsi mendis passim refertum, atque BOERHAAVII celeberrimo nomine prorsus indignum, avidissimè tamen à *Tyronibus Medicis* exceptum est: quin etiàm cùm hic Fœtus, utut abortivus, tanti Auctoris nomine insigniretur; ideò meruit, ut inter cæteros optimæ notæ *de Materiâ Medicâ* Libros nuper ipsum retulerit FRI-

DERICUS HOFFMANNUS, Pro-
fessor Halensis famigeratissimus. (*a*
Hinc igitur omnibus paulò pòs
distractis Exemplaribus, cùm elap-
so anno alteram Editionem molire-
tur Bibliopola Parisiensis, eamque
jamjam incepturus esset, rogatus
fui, ut Operis edendi curam in me
susciperem. Verùm enim verò cùm
non vehementer dolere non pos-
sem, quòd Viro de *re medicâ*, suis-
que potissimùm Discipulis tam be-
ne merito, ut & Præceptori meo
æterno grati animi atque reveren-
tiæ cultu prosequendo, Liber iste
prostaret adscriptus, non solùm ip-
sius indignus nomine, sed & cras-
sissimis scatens erroribus; eapropter
hâcce mihi demandatâ Provinciâ
quo par erat modo functurus, om-

(*a*) Confer *Præfationem de Studi Medico rectè pertractando, & ejus proba tissimis Authoribus*, quam FRIDER. HOFF MANNUS præfixit novissimæ Editioni *In troductionis ad Universam Artem Medi cam* HERM. CONRINGII; *pag.* 13.

nem requiſitam operam impendere decrevi : ita quidem, ut non modò totum Opus, quantùm in me eſſet, *mendis* expurgarem innumeris; verùm *hiulca* quoque *loca*, ubi foret neceſſe, ſupplerem, *diviſiones* ineptas emendarem, omiſſas adderem, omniaque neceſſaria ſedulò præſtare anniterer: etiamſi profectò ad eliminandas inde ſordes, ſalebraſque complanandas, primâ fronte requiſitus mihi videretur labor Herculis; cui ſoli datum eſt Αὐγείου βουστάσιον ἐκκαθαίρειν. Hoc autem opus lubentiùs ſuſcepi, quòd mihi daretur faciliùs præſtandum; utpote qui *manuſcriptum* ejuſdem *Collegii* poſſiderem *Exemplar* multò correctius, & nonnihil auctius, quàm illud quod typis primâ vice mandatum fuit. Porrò cùm etiam averet Bibliopola, ut Liber hic auctior aliquo fœnore jam prodiret; ideò, votis ejus ſatisfacturus, nonnulla *de Corporum Elementis* ad initium præfanda, tum quædam *de*

Solidis & Fluidis nostri Corporis in ge
nere, nec non *de Vasis ejusdem* i
PROLEGOMENIS addenda, suisqu
inserenda locis operæ pretium ai
tumavi. Jam verò quandoquidèi
hæc ex ipsius Auctoris penu dui
taxat, si modò fieri posset, exce
penda mihi viderentur; idcircò e
omnia ex ejus *Collegio Mss. de M*
thodo studendi Medicinæ deprompsi
quod quidem inutile futurum tun
temporis non sum arbitratus; cùi
inprimis pleraque ex hocce *Coll*
gio desumpta, & præsenti inseri
Libro, alibi non extent, egregi
sint admodùm, atque *Theoriæ M*
dicæ plurimùm inserviant. Cæterùi
licèt interea *Collegium* istud (sub t
tulo, *Methodus discendi Medicinam*
anno elapso *Amstelodami* fuerit ed
tum, operam tamen & oleum, i
iis quæ ex meo deprompsi *Manu*
cripto, perdidisse haudquaquam exi
timo; quandoquidem hoc impre
sum Opus (quod ad oras hasce ni
per appulsum mihi vidisse cont

git) adeò turpiter, totque fœdatum errorum monstris in lucem prodierit, ut sanè cùm Editorum, tum Bibliopolarum, istius farinæ Opera typis evulgantium, perfrictam frontem satis demirari non possim, ut hunc Egregium & Incomparabilem Virum tam injustè atque indecorè, propter vile lucellum, pessimè multare non erubescant; pessimè, inquam, cùm enim Eruditi nihil pretiosius habeant & antiquius quàm suam famam; num quid iis molestius esse potest, quàm si incondita, mendis scatentia, & ex suis *Prælectionibus* perperam corrasa *Manuscripta*, sub ipsorum nomine, ipsisque insciis ac invitis, furtivè in lucem edantur? Hoc igitur utì summâ fit injuriâ, ita meritò non ipsi solùm Auctores, quorum nomini isthæc adscribuntur Opera, id inprimis ægerrimè ferunt, sed & omnes Boni simul abominantur; nec enim leve crimen est, in aliorum labores sibi

arrogare divulgandi poteſtatem. Hinc ergo quid mirum? quòd, increſcente quotidie Bibliopolarum inhoneſto lucro hiantium audaciâ, in evulgandis ſub Clar. BOERHAAVII nomine indignis planè Operibus, de hâc ſibi illatâ injuriâ nuper in *Novellis* (utì vocant) *Publicis* identidem conqueri coactus fuerit Vir optimus & moderatiſſimus. Quin etiam hâc de re multò quidem potiori jure hodie conqueſtus eſt, quàm olim JOAN. BAPTISTA MONTANUS *Veronenſis*, Academiæ Patavinæ celeberrimus Profeſſor; cujus *prælectas Elucubrationes* cùm ipſius evulgaſſent Diſcipuli, de hiſce ſub ſuo nomine editis Operibus verba faciens, « *hæc* (inquiebat) *Dii boni! ità conſcribuntur, ut, cùm mihi quandoque offeruntur, non ampliùs ut mea recognoſcam, ita ſunt corrupta, contaminata, & infeliciter explicata.* (*a*) » Licèt enim hæc

(*a*) Vide *Librum* MONTANI *de Differentiis Medicamentorum*, &c.

ſors famigeratiſſimis pleriſque Profeſſoribus & olim contigerit, & hodie ſimiliter contingat, iſtud tamen ipſos multò quidem acerbiùs afficit, cùm ſua *Prælecta* adeò perperam in lucem eduntur, ac intra quatuor annos non ita pridem evulgata fuere *tria* Præclariſſimi BOERHAAVII *Collegia*, ſcilicet (α) *de Viribus Medicamentorum;* (β) *de Chemiâ;* atque (γ) omnium noviſſimè, ut & fœdiſſimè, *de Methodo diſcendi Medicinam.* Ego verò longè alius fuiſſem mehercule! quàm ut hujus primi Operis ſub Colendiſſimi Præceptoris nomine typis mandandi curam ſuſcipere voluiſſem, niſi jam in lucem prodiiſſet, nec parvo Summi Viri dedecore proſtaret hic Liber: cùm enim alteram Editionem ſine morâ dare decreviſſet Bibliopola; hæc profectò niſi operam qualemcunque meam collocaſſem, eadem omnino ac prior evulgata fuiſſet. Non igitur exiſtimo, quenquam ita iniquum fore judicem,

ut laborem huncce meum aut vi
tuperet, aut vilipendat; cùm in
primis palàm tester, me istud Opu
eâ duntaxat inductum ratione sus
cepisse, scilicet *ut illud Clar.* BOER
HAAVII *nomine minùs indignum*
emaculatius multò quàm antea, Tyro
nibusque saltem innoxium hâc vi
redderetur. At enim utut multa cau
setur ille qui priorem Editioner
hujusce Libri dedit, dicatque præ
sertim se istud fecisse, *ut ad perfe*
ctiorem ejusdem Operis dandam Edi
tionem excitetur Clarissimus Auctor
(quod quidem primâ fronte suff
ciens videri posset) nemo tame
inficias ibit; iniquam ædepol! a
miserám fore Eruditorum sortem, s
gravissimis implicati negotiis, quic
quid absonum inconditumque su
eorum nomine, ab aliis editum pro
diret, idem ipsi tenerentur evulga
re. Hinc igitur siquando ejusmo
Prælectiones, utilitatis publicæ gra
tiâ, quisquam typis committere ge
tit; hoc sanè nunquam omnin

præstare debet, nisi ipsius Auctoris *indultu*; & quidem tunc temporis omnem pro virili parte operam impendere tenetur, ut Editio castigata & emaculata prodeat in lucem. Sed de his hactenùs. Jam verò tempus est ut enarrem ordine, quid in hâc Editione ipse præstiterim; hoc enim pacto BENEVOLUM LECTOREM certiorem utique faciam, me nihil hîc egisse, quod quidem vel *necessarium*, vel *utile* saltem non fuerit.

Primò igitur hoc Opus typis nitidissimis excudendum curavi; nempe cum requisitis Characterum differentiis, Vocum & Argumentorum distinctionibus, &c. de quibus autem omnibus plura dicere necessarium non est; quandoquidem primâ fronte conferenti clarè pateat, quantum, hoc respectu, inter priorem & hanc Editionem discrimen intersit: cùm in illâ pleraque, quæ distingui debuissent, incompta, confusa, & inconcinna jaceant,

Secundò. Sermonem paulò tersi
rem reddere annisus sum: & id
Voces aliquot hinc inde deficie
tes inserui, aliasque mutavi; scilic
ut Sensus clarior, ac Phrases a
quantò elegantiores essent: nequ
tamen in hocce casu Verborum a
cupio, Phrasium-ve lenocinio r
mis indulsi; utpote veritus, ne Se
monis nitori sectando tempus r
mium impenderem; tum quoqu
præsertim ne hunc in modum se
sus Auctoris fortè perturbaretur, v
etiam inverteretur: verùm tam
pendentem sæpenumerò Sensu
supplere coactus fui, ne LECT
REM offenderet, aut remoraretu
at verò istud citra necessitatem nu
quam præstiti; quin etiam hæc A
ditamenta, si alicujus essent m
menti, intra *binos hamulos* inclu
fuere.

Tertiò. Ex *mss.* hujus Operis *Exem*
plari, quod ad manus erat, no
modò plurima passim emendav
sed & nonnulla addidi, quæ qu

dem *hamulis* esse distinguenda non arbitratus sum; nisi ubicunque manifesti adessent *hiatus*, quos egomet meo Marte supplere debuerim, utpote qui tum in Editione priori, tum in *Manuscripto* meo deficerent, atque necessariò supplendi venirent: prout videri potest inprimis pag. 161; item 209 ad 211; nec non 330. 331. 332. 333; atque 397 hujus editionis, & alibi hinc inde.

Quartò. Cùm optaret Bibliopola, ut hæc Editio priori fieret auctior, quin & ad certam molem excresceret; eapropter ad hoc exequendum, *tria* non inutilia quidem præstiti. 1°. Nonnulla ex *mss. Collegio* Auctoris *de Methodo studendi Medicinæ* (prout antea dictum est) deprompsi; quæ verò singula suis inserui locis: sic igitur in PROLEGOMENIS integrum Primum Caput inde conflavi (quod quidem etiamsi non magni fortè momenti quibusdam videri posset, illud tamen ex alio penu vel auctius, vel perfec-

tius reddere opus esse non sum arbitratus) tum hinc etiam Caput Quartum, maximâ ex parte, concinnavi, additis ad finem iis quæ Tertium alterius Editionis constituebant: denique mutatô Capitis sequentis titulô (quia nempe similis jam fuerat præcedenti datus) viginti Sectiones ibidem inserui; nimirum à §. 2. ad 22. Et hæc quidem omnia intra *duos hamulos* semper apposui; ne scilicet cum reliquo Textu eadem confudisse viderer, utque Scrupulosis omnibus hoc pacto satisfacere possem. 2°. Auctorum in Textu laudatorum Loca, sive Collationes, minori charactere (discriminis gratiâ) subjunxi; & quamvis hoc initiô factum non fuerit, quoniam tunc temporis minus otii mihi suppeteret, attamen in Tertiâ Parte, quæ totius Operis est præcipua, istud satis accuratè præstitum advertet Benevolus Lector, quanquam alicubi forsan omissum reperturus.

3°.

3°. Additamenta quædam circa res præcipuas (& hæc quidem hinc inde, prout libitum est) minori charactere similiter distincta subnexui. In quibus autem omnibus præstandis curam non mediocrem impendi, ne quis subreperet error, atque hæc Tyronibus saltem utilia quadantenus esse possent.

Quintò. Divisiones aliquot ineptas emendavi, neglectasque adjeci: sic enim Partem Operis Tertiam, quæ jam in PROLEGOM. Cap. XIII. *de Classibus Medicamentorum*, in Classes quinque distributa fuerat, & quæ tamen perperam admodùm in tres duntaxat divisa in Operis serie extabat, (dum scilicet Prima Classis cum Secundâ, & Quinta cum Quartâ simul confunderentur, adeò ut istud conspicientem statim offenderet) distributione genuinâ in quinque iterum distinxi. Præterea, in Secundâ Classe ejusdem Partis, Caput *de Hydragogis* minùs aptè itidem in quatuor

divisum, ad unum reduxi. Sic etiam, in Tertiâ Classe, Caput *de Detergentibus*, *&c.* cumaltero confusum, distinguendum necessariò mihi fuit. Plurimas insuper Divisiones, Distinctionesque omissas addidi: cùm enim initiô singula Capita in Sectiones divisa fuissent in Editione priori, ac istud paulò pòst omnino neglectum extaret, quin & Argumentorum distinctioni plerumque consultum non esset, nec unquam Formularum à reliquo Textu discriminis haberetur ratio; hæc omnia sanè mihi fuerunt non persunctoriè quidem interpolanda, atque supplenda.

Sextò. In Erratis tum Typographicis, tum aliis, præsertim si alicujus essent momenti, corrigendis operæ non peperci: sphalmata quippe multa emendavi, non modò in Figurarum Mathematicarum explicationibus (ubi quidem adeò crassa occurrebant menda, ut ea profectò vel ignarissimo Tyroni

condonari non potuissent) at etiam, siquando necesse fuit, Literæ in ipsis Schematibus deficientes additæ sunt, atque superfluæ alibi deletæ. Verùm enim verò curam inprimis adhibui quàm diligentissimè, ubi emendandi venirent errores in dosibus Medicamentorum; in quibus sanè numerosi reperiebantur, atque pro Tyronibus admodùm periculosi: uti quidem videre est ex. gr. in Capite *de Phlegmagogis*, pag. 215. prioris editionis, ubi *Gummi Gutta* à gran. xv. ad scrup. v. præscriptum extat, & in Capite *de Hydragogis*, pag. 235, ubi *Mercurii Dulcis* à gran. jv. ad drachm. jj. dosis ascendit: taceo, brevitatis gratiâ, complures alios eosque graves hujuscemodi errores passim obvios. In his autem omnibus emendandis, non modò probatissimorum quorumque Auctorum adminiculo, sed inprimis Clar. Auctoris nostri *Materiâ Medicâ* usus sui; quam etiam ut & ipsius *Insti-*

tutiones Medicas ſemper debent conferre Tyrones, dum præſentis Operis lectioni operam dabunt, quò meliùs nempe ſenſum aſſequantur, & errores, ſiqui præterlapſi fuerint, ipſimet corrigere valeant.

Septimò. Indicem Capitum non ſolùm auctiorem multò reddidi, adjectis ſcilicet Capitum argumentis; ſed etiam alterum Indicem Rerum & Verborum locupletiſſimum in Operis calce adjunxi.

Octavò. Denique cùm, in hoc expurgando AUGIÆ *Stabulo*, impoſſibile ferè fuerit unâ vice omnes eliminare ſordes, idcircò *Errata* tum Typographica, tum alia quoque ſive prætervisa, ſive commiſſa, ad finem annexui; ſcilicet ut iſtud Opus, quantùm quidem in me eſſet, utilius atque perfectius eô pactô redderem.

Et hæc ſunt, LECTOR HUMANISSIME, quæ in hâc Editione fuerunt à me præſtita: in quibus verò ſi expetitum attigerim ſcopum, erit

ſanè de quo non mediocri afficiar gaudio; ſin minùs, tu ipſemet reliqua ſupplere dignaberis. Porrò quidquid bonum in hujus Opuſculi Textu inveneris, id omne Præclariſſimo BOERHAAVIO jurè ac meritò arrogare, ipſiuſque Tholis appendere utique non dubitabis: verùm ſi quid adhuc minùs aptè, vel etiam perperam expoſitum ibidem offenderis, iſtud profectò non in Præſtantiſſimum Auctorem, ſed in Diſcipulorum deſcribentium negligentiam, ut & inſcitiam, atque cacographiam, vel in Typographorum ſphalmata, precor, retundas. Ego verò (utì jam dixi) hoc ſanè duntaxat in iſto ſuſcepto labore mihi propoſui, ut ſcilicet qualemcunque hanc Editionem clariſſimo Auctoris nomine minùs indignam, emaculatiorem multò, ac proinde Tyronibus non ſolùm innoxiam, ſed & priori longè utiliorem, in omnibus pro virili parte, efficerem. At enim Librum hunc

perfectum unquam, vel Celeberrimo BOERHAAVIO dignum spes utìque non est in lucem proditurum esse, nisi ab ipsomet edatur Auctore: quod quidem siquando contingeret, tunc exigui & qualiscunque hujusce mei laboris jacturam non modò non ægrè, sed & lætissimè profectò laturus essem. Verùm enim verò quoniam Præclarissimo Viro gravissimis detento negotiis, ac præsertim etiamnum Operis eximii, maximæque molis & laboris, Editioni curam impendenti suam (*a*) Tractatum hunc non videretur, ut præsens Opus ipsum nunc temporis editurum spes quædam afful-

(*a*) AUCTOR jam ab aliquot annis operam dat alteri editioni Libri illius rari atque aurei, cui titulus est, *Artis Medicæ Principes*: quod quidem Opus unà cum Græcorum (utì rumor est) Auctorum Textu, qui in Editione HENRICI STEPHANI deficit, *Lugduni-Batavorum* apud PETR. VANDER AA, in lucem fortè propediem emittendum summô desideriô expectant Eruditi.

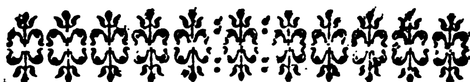
geret; ideò Spartam hanc lubentiùs in me suscepi, atque pro meo modulo, imparatis ac imparibus licèt viribus, adornavi. Quàm verò exoptandum esset! ut istud Opus (utilissimum herclè futurum, si ipsius Auctoris exaratum prodiret calamô) publici juris faceret Vir maximus, ac de re Medicâ, suis aureis Operibus locupletatâ, optimè meritus. Quid enim Philiatris utilius nunc esse posset? quàm ut ille qui Theoriam, Praximque Medicam omnium accuratissimè dedit hactenus, idem etiam Vires & Usus Medicamentorum exponeret. Donec autem tantô beneficiô Medicos sibi obstringere consultum duxerit; huncce Summi Viri Fœtum, utut abortivum, ne dedigneris, quæso, BENEVOLE LECTOR; in eo quippe plurima non modò peregregia, atque utilissima, sed & alibi vix invenienda reperies: hinc etiam nullus dubito, quin fructus haud mediocres exinde percepturi

ſint Medicinæ Tyrones. His ergo præſertim jam offertur hoc Opuſculum, utpote ad ipſorum uſus quàm optimè redundaturum; inprimis verò ſi illud unà cùm aliis, iiſque genuinis, Clariſſ. Auctoris Operibus aſſiduè & ſedulò contulerint.

D. PARISIIS, *Idibus Januar.* M. DCC. XXVII.

INDEX ...

INDEX CAPITUM,

UBI SIMUL OPERIS EXHIBETUR CONSPECTUS.

PROLEGOMENA.

PARS SECUNDA.

PARS TERTIA.

PRIMA CLASSIS

SECUNDA CLASSIS.

TERTIA CLASSIS.

DE QUIBUSDAM ALIIS MEDICAMENTIS IN SOLIDA ET FLUIDA SIMUL AGENTIBUS. 385

QUARTA CLASSIS.

QUINTA CLASSIS

FINIS INDICIS.

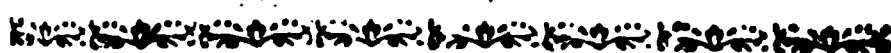

HERMANNI

HERMANNI BOERHAAVE TRACTATUS

De Viribus Medicamentorum.

PROLEGOMENA.

CAPUT I.

[*De Elementis Corporum, seu de naturâ Solidorum & Fluidorum in genere.*

1. ELEMENTA CORPORUM definiuntur à Philosophis, *corpuscula simplicissima ex quibus alia fiunt, & in qua iterum resolvi possunt*: atque sic per hæc intelligimus, *corporis cujuscumque firmam originem & Stamina, quæ suâ aggregatione corpus constituunt*. (*a*)

2. Si cohæsio seu durities tanta sit in

(*a*) Confer. BOERHAAVE Collegium Mss. de Method. Studend. Med. Part. 5. Cap. 1. Sect. 6.

corpore quolibet, ut omnem cogi
vim motûs superet, tum illud vocati
tomus, seu *Elementum corporeum.* (
Docent Physici omne corpus esl
tensum, impenetrabile, figurabile,
bile, nec non corpora omnia com
cohærere cum aliquo nixu, separa
plus minusve se opponente; qui
vocatur *durities*: si jam illa cohæsic
nixus, illa *vis*, quam *Attractricem*
NEWTONUS, tanta sit in illis *Staminib*
quibus conflantur corpora, ut
motus in rerum Naturâ sit, qui no
peretur à resistentiâ cohæsionis h
Staminum, tum inquam illæ particul
cuntur *Atomi*; ex α *privante*, & τομ
tio: hinc *Atomus* vocatur propriè
non ampliùs secanda, seu indivis
Sunt autem hæ *Atomi*, quibus omnia
stare corpora jam olim asseruit D
CRITUS; qui quidem satis intellig
nullam esse particulam in Nat
quæ non adhuc capax esset divisioni
thematica, sed voluit ille, quòd
uniens partes corporis major sit,
ulla *vis* quæ huic corpori imprimi
inde sequatur, cohæsionem hanc
unionem insuperabilem esse, utpote

(a) Id. Ibid. Part. 1. Cap. 4. 5. 6. & 7
à Sect. 11. ad 18.

à nullâ *vi* destrui queat: hinc particulæ tali deprehensæ nomen imponebat *Atomi*.

3. Quæritur an hujusmodi corpuscula in Naturâ dentur? Quod ut examinetur, 1o. attendendum est, licèt corpora plurima mutentur quoad *formam*, nulla tamen unquam mutari in suâ *essentiâ*; ergo ita cohærere debent illa, quæ rerum *essentiam* componunt, ut nulla *vis* tanta sit in Naturâ, quæ particulis *essentiam* corporum constituentibus applicata, earum cohæsionem superare valeat; unde sequitur manifestè, particulam hanc sive *Atomum* mutari posse nullatenus: enimverò si mutari inciperent, atque in partes dirimi corpuscula hæc, tota rerum Natura pessùm iret, atque destrueretur penitus; quippe, si Aqua v. gr. partes haberet ita mutabiles, ut esse possent partes Ignis, ecquis non videt, totam rerum faciem mutatum iri, si hoc accideret, & omnia ab Igne abundare tum incipiente fore destruenda? Ergo tota Natura clamat, *principia*, quibus corpora constant, esse immutabilia: quod quidem si verum non foret, non potuissent eadem permansisse per tot sæcula; verùm in nullis rebus mutatam videmus corporum *essentiam*, quoniam immutabilia sunt eorum *Stamina* sive *Elementa*, ut jam dixi-

mus; non quòd *mathematicè* dividi non possint, hoc enim in infinitum fieri potest, sed quòd nulla *vis* eorum partes ab invicem separare queat; & hoc facit stabilitatem Naturæ. Illa nunc causa, quâ istud fit, est ordo Naturæ ipsius, à Deo ita constitutus, ut sit eadem semper causa cohæsionis.

4. Si *Atomus*, & *corpus ex Atomis constans*, partes suas cohærentes ita habet unitas, ut nullum spatium vacuum intercipiatur, tunc *Atomus* illa, & illud *corpus* vocabitur *solidum perfectum*. *Solidum* autem *est corpus*, *cujus partes ita cohærent inter se*, *ut unâ parte motâ*, *reliqua etiam simul moveri cogantur*.

Hæc est inter Eruditos agitata quæstio, quænam idea dari debeat *Solidi*? PERIPATETICI omnes, & CARTESIANI dicunt, *Extensionem ideam esse Solidi*; verùm facilè ostendi potest, hoc non ita intelligendum esse. Siquidem diximus *Atomum* constare ex aliis partibus, ita arctè inter se cohærentibus, ut separari nequeant; at verò *Atomus* illa non erit adhuc *perfectè solida*, nisi aliquid præterea huicce definitioni adjiciatur: quippe, si Deus duas *solidas* particulas simul conjunxisset hunc in modum A, hæ quidem ambæ particulæ, ita junctæ simul essent, ut inde consta-

tetur *Atomus* una, cujus partes in contactu tam arctè cohærerent inter ſe, ut una pars ab altera, quâcunque vi adhibitâ, ſeparari minimè poſſet; attamen non eſſet adhuc *Atomus perfectè ſolida*, quoniam inter ambas hujus partes *ſpatium* ineſſet: verùm ſi ita fuiſſent unitæ, ut nullum *vacuum* relinquerent intermedium, hâc nempe ratione , tunc *Atomus* illa *perfectè ſolida* foret, quippe quæ nullum in ſe *ſpatium* haberet, ubi alterum poſſet recipi, atque contineri corpus. Hine igitur, *corpus perfectè ſolidum eſt illud, quod ex Atomis ſeu particulis indiviſibilibus conſtat, ita junctis, ut nihil vacui inter ipſas hæreat.* Alterum adhuc vocatur *perfectè ſolidum* corpus, quod ex prioribus *perfectè ſolidis* conflatum eſt, abſque ulla quoque intercapedine, ſeu *ſpatio* relicto inter partes totum conſtituentes: his autem binis *perfectè Solidorum* generibus ſi *Atomum* addamus, quæ conſtet partibus ſibi mutuò unitis, ſine ullo *ſpatio* intermedio, tunc tria corporum *perfectè ſolidorum* genera habebimus.

5. Jam verò ſi quis quærat, quomodo corpus *perfectè ſolidum* metiri poſſimus? Reſpondemus *menſurâ ſpatii.* Supponamus enim v. gr. nos habere *ſpatium* quod ſit exactè unius pedis cubici; & hoc

spatium à nobis dein impleri corpore ejusdem perfectè molis & figuræ, i. e. unius pedis cubici, & in quo nullum omnino *vacuum* sit, adeòque quod sit corpus *perfectè solidum*: jam ergo, quandoquidem hoc corpus exactè repleat illud *spatium*, mensura ejus erit quoque mensura *spatii*, in quo continetur; tantùm enim ibi aderit impenetrabilis *materiæ*, quanta est magnitudo *spatii*.

6. Si *Atomus* & *corpus ex Atomis constans*, partes impenetrabiles ita junctas habet, ut intercipiantur inter unitas partes *spatiola vacua*, aut aliâ materie non unitâ repleta, tunc vocatur corpus *porosum*.

7. Ut verò habeamus mensuram corporis *porosi*, supponamus v. gr. molem Auri *perfectè solidam* occupare *spatium* unius pedis cubici, & jam inde auferri hoc Aurum, cujus mensura, *ex hypothesi*, est capacitas istius pedis cubici, & ejus loco Aquam substitui *spatium* hoc exactè replentem; tunc si $\frac{2}{3}$ partes hujus Aquæ sint *pori*, ergo $\frac{1}{3}$ pars pedis cubici erit mensura Substantiæ corporeæ istius Aquæ: reliqua enim habentur tantùm *vacua*, non corpora Materiæ *perfectè solidæ* respectu. Hoc plurimùm juvat in *viribus* corporum indagandis; *vires* enim inveniuntur ex

uantitate Materiæ, sed *quantitas* hæc
oscitur, cognitâ magnitudine, numero-
que *pororum*; quia tunc isti subtrahuntur
reliquâ *mole* corporeâ; nihil quippe fa-
ciunt ad *vires* corporum, quoniam sunt
antùm *spatia vacua*: sed illud quod præ-
ter *poros spatium* replet, hoc solum dat
quantitatem Materiæ in eo contentæ: er-
go hæc est mensura *Corporeitatis*.

8. Unde videmus, quòd si ARISTOTELIS, & CARTESII vera foret sententia, dum asse-
runt, *Extensionem esse ideam Solidi*; tum
inde sequeretur, ubique esse eandem Sub-
stantiam corpoream: quod quidem ve-
rum esset, si non daretur in rerum Na-
tura *Vacuum*; tunc enim Aqua & Aurum
essent æquè gravia, & æquales vires ha-
berent, utpote quæ forent æquè *perfectè
solida*, sed hoc falsum ostendit esse magnus
NEWTONUS evidentissimis demonstra-
tionibus mathematicis, in experimentis
de *Pendulis*. Jam igitur vidimus *Atomum*
aliquam esse posse *perfectè solidam*, &
imperfectè solidam, seu *porosam*; & quòd
proinde corpora ex eis conflata poterant
esse, tum *perfectè solida*, tum *porosa*; quòd-
que corpora dicerentur *porosa* duplici
sensu, nempe *porosa simpliciter*, ubi nihil
in *poris* continetur, & *porosa* cum Materie
alternâ in *poris* fluctuante; quando ita-

que, utì diximus, meatus habent tantummodò, seu *spatia* penetrabilia, adeòque non repleta, h. e. *vacua philosophica*. Ex his etiam patuit, quòd cùm Physicè, non Geometricè corpora ad vires metiri volumus, tunc *moles* à *massa corporea* distinguenda sit: *moles* enim est tota extensio corporis, quæ in quibusdam locis *perfectè solida* esse potest, in aliis verò *vacua*. Unde sequi perspeximus, si *perfectè solidum* sit corpus, tum mensuram *molis* & *spatii* in quo continetur, esse mensuram *substantiæ*; sed si in *mole* sint loca *vacua*, tum mensuram instituendam esse subtractis *vacuis*: quod quidem in sequentibus clariùs adhuc fit propatulum.

De Pondere Specifico Corporum.

1. INvenere duo maximi Viri ISAACUS NEWTON, & CHR. HUYGENS, ambo per diversa ratiocinia, quòd *materies corporea, in quocumque spatio deprehensa, haberet eam proportionem, ut pondus erat illius molis ponderata*. Quæ verò *propositio*, ut elegantissima est, ita & utilissima evadit in *mechanicis*, ad *vires* corporum eruendas. Jam explicuimus, quid sit intelligendum per Molem, seu Massam corporis, quid-ve per Quantitatem, seu Substantiam corpoream; invenit autem NEW-

TONUS, illud quod inter *poros* intercipitur, & non cohæret, nihil facere ad *vim* corporis, verùm esse prorsus ac si *vacuum* foret, respectu *virium* agentium; quod quidem per experimenta clarè deducit, dùm agit de *Pendulis*: videsis igitur hunc Authorem in eruditissimo suo tractatu *de Principiis Mathematicis Philosophiæ Naturalis*, 10. *ad initium*, tum verò *in Parte tertiâ*, ubi experimenta habet de *pyxide* modò *plenâ*, modò *vacuâ* ponderatâ: consulatur quoque de hâc *propositione* HUYGENIUS, in tractatu quem inscripsit, *de la Lumiere*, *& de la Pesanteur*. Jam verò, quod hi duo magni Viri experimentis suis adstruxerint, assumimus pro principio; nempe, *prout sunt pondera corporum, ita vires eorum esse*: si enim in uno corpore duplo plus *virium* habuerimus, positis reliquis iisdem, duplo plus etiam *materiæ* impenetrabilis est in eo.

2. Hôc positô, cognoscere possumus Quantitatem Substantiæ impenetrabilis veræ in certo loco contentæ, si nimirùm Molem ponderemus; (uti superius jam dictum est) verùm nondum equidem novimus ut propriè se habet, quia nullum *perfectè Solidum* habemus cognitum; si enim unum tale *Solidum* haberemus, dignoscere possemus utique *vires* corpo-

rum, quatenus inde pendent: ergo *pondus* est tantùm relativa scientia ad nos: verùm si exactè scire possemus, Aurum in pede cubico continere tantùm præcisè Materiæ *perfectè solida*, tum ponderaremus etiam Aquæ pedem cubicum, unde statim sciremus, cùm Aqua tantò minùs *ponderis* habeat, quàm Aurum, tantò plus *vacui* igitur esse in illa; & sic de cæteris Naturæ corporibus: atque sic vera tradi posset *Hydrostatices*, ut & *Mechanices* in genere doctrina.

De Diversitate Corporum.

1. PRo *physicis principiis* jam assumpsimus, Materiem esse extensam, impenetrabilem, figurabilem, & divisibilem in infinitum, quatenus constat ex infinitis quasi *nihilis*, quæ *vi* quâdam cohærent, & vocantur *Atomi*; omnesque particulas hasce divisas habere gravitatem aliquam, quæ perfectè convenit toti Massæ, seu Aggregato *Atomorum*: ex his ergo jam sequitur, quòd quædam harum proprietatum diversæ esse possint in corporibus. Itaque nunc dicimus, *ex ideâ naturæ corporis sequi diversitatem ejus*, quæ triplex est.

2. Prima diversitas nascitur ex diver-

ae ipsius *Atomi*: 1°. enim *Atomus* una n est semper æquè magna, ac altera, m istud necessarium non sit ad corpus nstituendum ; 2°. *Atomus* una potest e plus minus-ve *solida*, quàm altera ; m una possit esse *perfectè solida*, altera rò, quamvis unita ex indivisibilibus rticulis, *vacua* tamen habere queat in ; (utì superiùs demonstratum est) 3°. enique potest *Atomus* una, tum magnidine, tum figurâ, ab alterâ differre.

3. Secunda varietas in eo consistit, uòd *Atomus* una cum alterâ, & corpus num *ex Atomis aggregatis* confectum cum ltero itidem simili, possint diversimoè, cohæsione scilicet majori minori-ve, ter se uniri: & eam quidem cohæsionem x rebus *elementatis* deducere non posimus, est enim iis essentialis proprietas, on autem à causis externis dependens.

4. Tertia diversitas oritur ex modo niendi vario *Atomum* unam alteri, & num corpus *ex Atomis* conflatum alteri ioque simili; v. gr. duæ *Atomi* possunt ìc ratione Λ, & hôc pactô ═ ter se uniri, atque sic plus minùs-ve *atii* inter suas partes relinquere. &c. nde originem ducit diversitas *Porositatis*, *Densitatis*, utì jam vidimus.

5. Nunc igitur ex præmissis patuit,

quòd in considerandâ *Elementorum corporeorum* naturâ, *novem capita* percipere debeat quàm optimè Physicus, ac proinde Medicus, utpote fundamentalia & scitu necessaria; quæ quidem sunt.

1°. *Extensio Corporis.*

2°. *Divisibilitas.*

3°. *Impenetrabilitas.*

4°. *Durities*, seu cohæsio partium totum constituentium major minor-ve.

5°. *Natura Atomi*, sive Moleculæ nullâ vi divisibilis.

6°. *Soliditas & Densitas absoluta.*

7°. *Porositas & Raritas.*

8°. *Mensuratio Solidi Perfecti, aut Imperfecti.*

9°. *Diversitas Corporum*, quæ triplex est, & ex ipsâ *Elementorum* doctrinâ sponte deducitur.

Hæc jam sunt vera Principia physica, & ex ipsâ rerum Naturâ petita. Perspectis autem corporibus *Solidis* in genere, superest, ut de naturâ *Fluidorum* aliquid adjiciamus.

De naturâ Fluidorum. (a)

1. F*Luidum vocatur illa omnis corporum congeries, cujus molecula minutissima, sensumque fugientes, & nullo, & facilè*

(*a*) Id. Ibid. Sect. 69. *de Hydrostatica.*

mutando nisu inter se cohærent, ac proinde quæ tactui levissimo cedunt, & in se invicem arietant. Quandoquidem *Solidum*, vel *Consistens* (utì vocat CELSUS) definiatur, illud quod partes suas constituentes facilè separari non patitur, & in quod impressus impetus, potiùs facit movere totam molem, quàm ut separet partem cui impressus est: hinc *Fluidi* definitio est præcisè contraria, negando scilicet quod affirmatur in præcedente.

2. At verò unaquæque pars *Fluidi* est *unum* corpus, nam illa pars, quæ vel minimè, vel nullatenùs alteri cohæret, est *una* pars; igitur ea quæ de *uno* corpore superiùs dicta fuere ratione *Solidorum*, vera sunt etiam in iis corporibus quæ *Fluida* constituunt; adeòque ista generalia præmissa hîc iterum locum habent.

3. Verùm etiam 2°. tria consideramus in hisce moleculis, quatenus componunt *Fluidum*: 1°. *Partium molem diversam*; unum enim *Fluidum* partes habet majores minores-ve altero: 2°. *Figuram variam*; quippe unum *Fluidum* partes habet aliô modô figuratas, quàm alterum; 3°. Denique *cohæsionem nixum-ve dissimilem*; quoniam *Fluidum* unum suas habet partes majori minori-ve nisu inter se cohærentes, quàm alterum.

municationem habet cum Arteriâ Magnâ, hæcque ita divaricatur & dispergitur, ut nullum Corporis punctum possit assignari, ad quod portio aliqua dictæ Arteriæ non pertingat: quò fit, ut cavitas à Corde usque ad singula Corporis puncta continuetur.

5. Omne Corporis punctum *cavum* Liquorem intra se contentum versùs dextrum Cordis ventriculum transmittere potest, si modo *vasa Secretoria*, vel *Excretoria* sic potiùs dicta excipiamus; qualia sunt, (α) *vasa Sudorifera*, (β) *vasa Sanctoriani Perspirabilis*, *Perspirantia dicta*, (γ) *vasa Oculos continuo humore Humectantia*, (δ) *vasa Mucosa*, (ε) *vasa Salivosa*, (ζ) *vasa Æsophagi*, *Ventriculi*, *Intestinorum*, (η) *vasa Urinosa*, (θ) *vasa Seminalia*.

6. Omnes Corporis Canales, & Receptacula certa quædam Liquida continent, modò bene se habeat Corpus; cùm ergo Canales inter se communicentur, Liquida quoque inter se communicari necesse est; hinc agitatio quæ in unâ Liquidorum parte excitatur, reliquis omnibus communicari potest.

7. Omnia Corporis Liquida, exceptis Excrementis, ad Cor redeunt.

8. Quamdiu Liquida hæc intra Canales

les regulariter moventur, tamdiu *sanus* est Homo; quandocumque verò motus ille irregularis est, vel in aliquâ parte cessat, *ægrotat* Homo; si autem omninò, & omnibus in partibus cessat hic motus, *mors* sequitur.

9. *Sanitas* itaque consistit *in æquabili motu Fluidorum, simul & æquabili resistentiâ Solidorum, in omni parte.* Fluida dicuntur *æquabiliter* moveri, cùm majorem impetum non faciunt in unam, quàm in alteram partem: resistentia Solidorum *æquabilis* dicitur, cùm *æquabiliter* premunt Liquida in omni parte; adeò ut inde nullus doloris sensus oriatur.

CAPUT III.

De statu Corporis Læsi, sive Morbosi.

1. EX dictis patet *morbosum* esse illum, sive Solidorum, sive Fluidorum *statum*, in quo, quâcunque de causâ, *æquabilis ille motus* quolibet in loco turbatur, impeditur, vel sistitur; quòd verò *mors* dicitur cùm *motus ille* ubique cessat.

2. Mederi ergo est, tollere de Corpore *morbum*, i. e. causas *æquabilem motum*, sive transfluxum impedientes semovere & expellere.

3. Medicamenta vocantur instrumenta illa *mechanica*, ope quorum Artifex potest causas tollere *ablati æquilibrii*, idemque restituere.

4. Medicamentum ergo supponit *fluxum* Humorum seu Liquidorum, adeòque agit solummodò in Corpore vivente, non verò defuncto, & *hoc fluxu* privato.

5. Cùm Medicamentum supponat Corporis vitam, quæ pendet à trajectu Fluidorum per Solida, patet, illud agere in Liquida, sive Solida adhuc *mota*.

6. Hinc Medicamentum non agit in *Cadaver*.

7. Omne Medicamentum effectus suos *mechanicè* producit, *vi* scilicet soliditatis, molis, figuræ, motûsque particularum suarum.

8. Actionis *mechanicæ* effectus, est mutatio figuræ, motûs, molisque corporis.

9. Hinc in *morbis* curandis non immediatè agunt instrumenta illa, scilicet Medicamenta, sed mediatè.

10. In quantum actionis effectus, vel bonus vel malus, omninò pendet à mole, motu, & figurâ particularum agentium, à Solidis solummodò deducenda erit *æquilibrii* antè dicti destructio.

11. Triplici modô destruitur *fluxûs æquabilitas* in Solidis: (α) Liquidorum in Solidis existentium ablatione; (β) impetu & pressione nimiâ Liquidorum in superficiem Solidorum internè, à causâ externâ comprimente; (γ) vi contractili ipsius Solidi nimis auctâ.

CAPUT IV.

[*De Solidis & Fluidis nostri Corporis in genere.*

1. TRia quidem diversa totum Corpus Humanum constituentia *principia* agnoscit HIPPOCRATES *l. 6. Epidem. Sect. 8.* (*a*) Scilicet (1) τὰ ἴσχοντα, i. e. Continentia & Coërcentia; has verò partes nunc *Firmas* seu *Cohærentes*, atque vocabulô usu receptô *Solidas* appellitamus: (2) τὰ ἐνισχόμενα, i. e. intrùs Contenta; quæ quidem hodie, (vocabulô licèt minùs Romanô) dicuntur *Fluida*, sive *Liquida*, & apud Latinos *Humores*, seu *Liquores*: (3) τὰ ἐνορμῶντα, vel simpliciter ὁρμῶντα (utì est in textu) h. e. *Impetum* facientia; per quem verò putamus,

(*a*) Vide BOERHAAVE Id. Colleg. de Method. stud. Med. Part. 5. Cap. 1. Sect. 3.

AUTHOREM intellexisse *illum* qui fit ab Humana Mente, cùm aliquam Corporis partem movere vult; & hic quidem *impetus* quî fiat ignoramus: nec arbitramur, ut Scholiastæ, HIPPOCRATEM intellexisse per hoc verbum *Spiritus animales*; sed ipsum solummodò voluisse significare, quòd Mens nostra non *mechanicè*, sed incognitô modô agat in nostra Solida & Fluida, seu Ἴσχοντα & Ἐνισχόμενα. Cùm autem illa quæ vocat HIPPOCRATES τὰ Ὁρμῶντα, ad scopum nostrum in hocce tractatu non ita faciant, hinc *naturam* tantummodò *Solidorum* & *Fluidorum Corporis Humani in genere* jam expendemus.

2. Partium Solidarum & Fluidarum ideam generalem sat claram dedimus in primo Capite; quæ verò partes *Solida* dicuntur omnium corporum respectu, hæ quatenus ad Corpus nostrum pertinent, proprio sensu *Firma* vocantur: (ut modò vidimus) diximus autem initiô corpora quælibet constare *Staminibus* quibusdam *firmis* & *immutabilibus*, quæ suâ aggregatione corpus constituunt, & hæc quidem *Elementa* corporum appellavimus. Sunt igitur quædam particulæ *prima*, & *minima*, quæ partes *Firmas* Humani Corporis constituunt: particula enim quantulacumque nobis sensibilis in corpore, non

est unica pars, sed ex pluribus constat simul aggregatis; has ergo *moleculas* cognoscere debemus, si nostratum Partium naturam cognitam habere velimus.

3. (*a*) *Sunt autem hæ particulæ corpuscula exigua, satis similia, simplicissima, Terrestria, ex fluidis humoribus adducta, ad singula loca secreta, & apposita cunctis firmis partibus.* Hæc vera sunt *Elementa*, ex quibus conflatum est Corpus Humanum.

Dicimus 1°. quòd sunt *corpuscula exigua*, & istud quidem clarè demonstratur ex *anatomicis*, maxima pars enim, quæcumque sit in Corpore nostro, fit ex Vasis, Vasa fiunt ex Membranis, quæ involutæ constituunt *cavum*; hæ verò membranæ constant iterùm ex Vasis, quæ Vasa Membranas formantia rursùs conflantur ex Membranis, quæ iterum ex Vasis, donec ad *ultimum* Vas perveniamus, quod habet Membranam ex Fibris compositam *simplicissimis*, non verò jam ampliùs *cavis* seu *vasculosis*; aliter enim non esset *ultimum* Vas: sed illæ Fibræ sunt mera filamenta *solida*, quæ constant meris tantummodò partibus *solidis minimis*, & inter se ita adunatis & cohærentibus, ut Membranam *simplicem* conficiant: de quâ re vide plura in *Cap. seq.* Sunt

(*a*) Id. Ibid. Sect. 7. *De naturâ Solidorum.*

reliqua massa: hujusmodi autem sunt omnes partes Corpus Humanum constituentes, uti jamjam vidimus.

Tum dicimus 4o. Sunt *Terrestria*, & hoc utimur vocabulo, quoniam aptius haud novimus ullum, quò natura hujusce *materiæ* exprimi possit. Chemici enim *Terrestria* vocant corpora, partes illas quæ nec Igne, nec Aquâ solvi queunt, sed in his immutabiles manent: *Salina* vocant ea corpora, quæ & Igne, & Aquâ solvuntur, iterumque coeunt in materiem quasi lapideam: *Oleosa* sive *Sulphurea* nominant, quæ Igne quidem solvuntur, & comburuntur, sed Aquæ sponte suâ non miscentur: *Spiritus* appellant, corpora Aquæ miscibilia, & ad Ignem combustibilia: *Aquam* dicunt, corpus quod, si sit concretum, ad minimum Ignem liquescit, & ad eum semper avolat absque odore & sapore: &c. Verùm enimverò nullis ex nostri Corporis partibus hi characteres conveniunt, si characterem excipiamus partium *Terrestrium*; hæ quippe, nec ad Ignem, nec in Aquâ solvi possunt: atqui talia sunt *ultima* nostrarum Fibrarum *Stamina*; hæc itaque *Terrestria* vocare cogimur, quoniam sunt simplicissima, & illa in omni parte, ubique eadem, similia, & immutabilia reperimus. Sed recentiores

es Anatomici dixere *partem Corporis Humani simplicissimam esse Os* : verùm profectò, in *Osse* sunt adhuc Membranæ, Medulla, Sanguis, Lympha, &c. quibus omnibus si privatur, remanebit utique tantùm, pro *ultimis Staminibus*, pars *fibrosa* & *Terrestris*. Ne quis dicat igitur, si *Os* per Chemiam examinetur, dat Aquam, Salem, Oleum, Terram, & hæc est materies *Ossis*, erraret sanè quàm maximè qui hoc ita conciperet: videmus enim quòd Ossa in cœmeteriis Sole primùm exsiccata, dein rore & pluviâ humectata, tumque vento & Sole iterùm exsiccata, sint tamen adhuc Ossa; sed si tum Chemicus quidam vellet inde Salia & Oleum educere, non id posset profectò arte suâ efficere; verùm materies maneret fixa, omni Sale & Oleo privata; Ossa tamen adhuc integra perstitissent ante hanc operationem Chemicam. Ex his igitur patet, quid sit materies *Ossis*, nempe *Terra* solummodò, & sic de cæteris Corporis partibus. Jam verò si quærimus ab Anatomicis quid sit *Vas?* respondent, *Vas* est Membrana sic involuta ut canalem conicum formet, & ita fit Vas arteriosum, &c. Si rogamus eos quid sit *Membrana?* respondere debent ex

suis *principiis*, est textura Vaso
rimorum, arteriosorum, ven
&c. quæ Liquida ferunt transsu
sed ut rectè sciamus quid sit *A*
na, ex definitione tollere deben
ne Fluidum, & inde patet, quò
brana materies sit iterùm *Ter*
tummodò, non minùs ac in
etiam si *Pilum* comburamus a
mam Alcohol vini, (ne scilice
netur) dissipabuntur tunc tem
quidissimæ partes; si verò post
huncce tenaculô subtiliter susti
consideremusque, tum videbim
extus adhuc cohæreat, suamqu
nam figuram pertinaciter retine
liquet *ultima Stamina* nostri C
componi partibus, nec Aquâ, n
solubilibus, ac proinde constan
merâ *Terrâ*, (a) junctâ sim
glutine; quod quidem solum de
per ignem apertum, *solidis* inter
tibus intactis & iisdem semper
que permanentibus.

Dicimus denique 5°. *corpuscula*
plicissima & Terrestria ex fluidi
ribus esse advecta & apposita firm

(*a*) Confer BOERH. Chemiæ Tom.
cess. 3. Sect. 8. & Proc. 4. Sect. 3.

tibus. Novimus enim quòd nostrum Corpus, quantæcumque molis nunc sit, initiò tamen suæ formationis minimum extiterit, ac plus quàm millies minus uno grano sabuli, & ex tantillâ moleculâ sic accreverit; quodque istud omne factum fuerit per appositionem *minimarum* molecularum ad reliquas jam simul compactas: etenim si Fibræ alicui non apponerentur aliæ partes, hæc equidem longior fieri, & adhuc simul in partibus suis cohærere non posset. Ergo hujusmodi appositione particularum increvit Machina nostra; ista quippe omnia Vasa, elongata, aucta, ampliata fuere; unde & reliquæ itidem partes. Cùm igitur omnia Vasa sic *æquabiliter* increscere debuerint, hinc oportuit, ut ad singula Vascula *distincta* applicarentur particulæ; quod quidem fieri non potuisset, nisi cum Fluido per vasa transvecto, eò deductæ fuissent illæ partes.

4. Perspectâ igitur *Firmarum*, vel ut vocant *Solidarum* Humani Corporis partium *indole generali*, superesset ut aliquid de *Fluidis* adderemus; verùm quia Liquidorum in genere *proprietates* in primo Capite jam explicatæ fuerunt, ea quæ de Fluidis nostris hoc sensu

dici possunt, inde iterum peti c
sic enim in illorum definitione
jam diximus, quòd] *Fluida c*
moleculis minutissimis, coacervatis
cohæsione contiguis, quæ tactui l
cedunt, & in se invicem arietan
autem *generalia* omnibus nostr
poris Humoribus planè congr
utpote cunctis *communia* Liqui

5. Jam verò cùm Liquor null
travasatus reperiatur naturaliter
strâ Machinâ, necesse est, ut omn
dorum mutatio in Vasis, sive
cavis contingat, idque *triplici*
(1) ab intestino Liquidorum
(2) à motu extrinsecus, sive à
bus Vasorum communicato; (3) à
Liquidi admistione.

CAPUT V.

De naturâ Vasorum Corporis Humani.

1. SOlida sunt duplicia, vel *cava*; vel *cavitate destituta*; *cava* vocantur *Vasa*. [*Vas autem in genere est illud corpus quod format cavum, in quo contineri potest corpus alterum, & ubi plerumque Fluidum adest.*

2. (*a*) Vidimus in præmissis, quòd *ultima* Materies stabilis & *firma*, unde perennitas Solidorum pendet, sit merè *Terrestris*, tum verò quòd hæc Materies simul adunata & applicata constituat Fibras: perspeximus enim partem *firmam*, si comburatur, ultimò dare *Fibras solidas*, quæ resolvuntur in illas partes *Terrestres* jam descriptas: unde liquidò patet, Fibras ex istis conflari partibus.

3. Porrò vidimus quoque, Fibras hasce filamenta esse *solida* & oblonga, *non cava*, quæ sibi mutuo applicata cum aliis Fibris junguntur & *interte-*

(*a*) Confer iterum BOERH. Colleg. MSS. De Meth. Stud. Part. 5. Cap. 1. à Sect. 10. ad 15.

xuntur, & hoc modo Membranam conſtituunt; dein autem hæc Membrana convoluta facit Cavum; & hâc ratione jam habemus *minimum* Vas: ut cognoſcamus igitur noſtra Solida, cognitâ priùs Materie quâ conſtant, ſciendum eſt quid ſint hæ Fibræ ex quibus conflantur Vaſa, ut ex combuſtione Solidorum patet. Harum verò Fibrarum ideam ſat claram dedimus, diximuſque in genere, Fibras certâ ratione adunatas conſtituere Membranam *ſimplicem*: iſtud autem eodem modo fit, ac videmus filamenta *lini* inter ſe mutuò *intertexta* conficere linteamina; quod igitur ſigillatim jam examinandum eſt.

4. Fibræ & Membranæ ex Fibris convolutæ, ſive Canaliculi omnium *minimi*, nec non *majora* ex iſtis conſtantia Vaſa quæ Membranas etiam conficiunt *triplici diverſâ ratione* ſibi invicem *attexuntur*, decurſumque obſervant (1) *parallelum*, (2) *intertextum*, (3) *ſpiralem*.

Quandoquidem Materies *ultima Terreſtris* (utì vidimus) conſtituat primò Fibras, hæ verò ſibi mutuò applicentur, & conficiant Membranam *ſimplicem*, ex hâc autem *ſimplici* Membranâ convolutâ confletur *Vas*, quod eſt *pri-*

um & minimum; si nunc hujusmodi
lura Vascula sumamus, hæc decursu
uo *intertexto* constituent Membranam,
am non ex Fibris solummodò, sed
Vasis constantem; hæc involuta faciet
tiam Vas: ejusmodi porrò Vasa plu-
ima ex Membranis non *fibrosis* sim-
plicitèr, sed *vasculosis* conflata si suma-
mus & *intertexamus*, fient iterùm
Membranæ, unde rursus Vasa, & sic
deinceps. Dicimus autem hæc Vasa *in-
tertexi* non secùs ac lintea & panni,
triplici nimirum *ratione*; (α) nonnulla
quippe Vascula *parallelo situ* decurrunt,
& ad se invicem cohærent; (β) alia
iterum inter hæc *parallela* decurrunt
situ opposito, & ad angulos varios priora
secant; (γ) alia tandem adsunt quæ
spiraliter intorquentur, atque sic inter
præcedentia decurrunt. Tali verò Va-
sorum *intertexto* decursu fiunt Mem-
branæ *majores*, unde Vasa *majora*, ex
quibus Viscera, & reliquæ Corporis
partes conficiuntur.

5. Jam verò si Fibræ sibi mutuò
intùm applicantur per *parallelismum*,
um Membrana est *simplicissima*, & res-
pectu *fibrarum* & *nexûs*; at si Fibræ
i invicem infarciuntur decursu *inter-
xto*, tunc Membrana respectu *nexûs*

non eſt adeò *ſimplex* ac præcedens
rùm ſi Fibræ *ſpiraliter* ſe mutuò in
vunt, tum Membrana eſt maximè
poſita in omni ſenſu. Vidimus p
quid Vas *ſimpliciſſimum* eſſet, nimi
illud quod componitur ex Memb
minimâ & *ſimpliciſſimâ*, ſicque co
lutâ, ut Cavum formet; ſubſtantia i
hujus Vaſis ſunt Fibræ *ſimpliciſſima*
ampliùs *cava*. Hîc verò jam fini
Vaſorum; iſtud enim in infinitum
progreditur, quia nullus alioquin
retur Corpori noſtro terminus,
& nulla figura.

6. Explicatâ *ſimplicis* Membrana
turâ, conſiderandum nunc eſt,
ſint aliæ Membranæ: dicimus i
eas non eſſe contextas ex Fibris *ſi*
cibus; ſed v. gr. ſi fuerit *penultima* M
brana, tum illa conflata erit ex
quorum Membranæ ſunt *ſimpliciſſ*
h. e. conſtantes ex Fibris; ergo
vocanda erit *penultima* hæcce, *M*
brana minima vaſculoſa: hujus a
Vaſcula jam iterum & ſecundùn
rallelismum, & *decuſſatim*, & juxta
contortum ſibi invicem unientur.

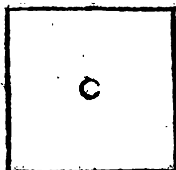
7. Membrana verò *antepenu*
quæ jam ſequetur, conſtabit ex
quorum Membranæ non ex Fibris

ex *minimis* Vasculis conflantur : hanc etiam Membranam componentia Vasa *vasculosa* (si ita loqui liceat) i. e. quorum Membranæ ex Vasculis confectæ sunt, juxta triplicem modum superiùs expositum erunt *intertexta.* Atque sic pergimus usque ad *crassissimas* Membranas, quæ ex Vasis constant multò *majoribus*, & suo decursu itidem *intertexto*, *majora* adhuc constituunt Vasa, nec non Viscera, & reliquas partes.

8. Hæc est omnium accuratissima idea quæ de naturâ *firmarum* nostri Corporis partium tradi debeat. Ex omnibus autem antè dictis facilè concludimus, Anatomicos nunquam Vasa *minima*, vel Membranas *minimas*, & multò minùs Fibras *minimas*, verùm solummodò partes quæ ex *hisce* conflantur demonstrare nobis posse.

9. Porrò ex iis quæ hactenus allata sunt evidenter etiam deducitur causa *roboris* & *debilitatis* in Homine. *Robur* enim oritur in ipso à compressione, & adunatione propinquâ Vasculorum *minimorum*, expulsô suô liquidô, *concretorum*, atque sic fortiorem constituentium *fibram* ; ita ut plurimæ *fibrillæ*, sic adunatis omnibus horum omnium Canalium *fibrillis*, simul *coalescant* in

licis geometrici, quemadmodum
figura C.

Hinc igitur facilè quivis elicie
merum Vaſculorum, (quorum qu
ſingulorum diameter uniûs tantùm
buli *rubri* capax eſt) quæ in huju
di *ſpatio* concludi poſſent.

11. Hæc autem ſunt quæ in
quadrato pollice videre potis eſt o
optimo adjutus microſcopio; &
conſpicit tantùm, quia ſunt o
Verùm etſi *millies centena millia*
ſorum cernere queat oculus in hoc
tio, is profectò non parùm hallu
retur, quin & medius fidius! toto
raret Cœlo, qui talia Vaſcula *mi*
eſſe & omnium *ultima* ſibi fing
Hi quippe Canaliculi qui ſangu
rubroſque devehunt globulos, ſi ſin
terioſi, dant alia rursùs Vaſcula n
quidem ipſis *minora*, nempe Lym
tica, quæ liquorem vehunt de

in angustum, ac proinde *arteriosa* quoque sunt; cùm enim Venas Lymphaticas detexerint atque demonstrent Anatomici, hæ profectò suas habere debent Arteriolas, unde Lympham accipiant, imò & hanc inde necessum est ut hauriant; (sicutì mox ostendetur) LEEUWENHOEKIUS autem demonstravit, uniûs globuli Seri *pellucidi*, sive Lymphæ primi generis diametrum *sextuplo* minorem esse diametro globuli *rubri* sanguinei; cùm hicce globulus, juxta ejusdem Authoris experimentum, in *sex* alios *minores* non ampliùs *rubros*, sed *pellucidos* sponte suâ resolvatur.

COROLL. Ergo Vasa Serosa, sive Lymphatica *primi generis* tantò *minora* sunt Vasis Sanguiferis *ultimis*.

At verò Perspirabile Sanctorianum est adhuc multò tenuius, ita ut (juxta modò laudatum Authorem *in Epistolâ Physiologicâ 43. ad Societatem Reg. Britannicam*) sub *spatio* uniûs vulgaris *grani sabuli* contineri possint ad minimum, ex ejus calculo, 125000 oscula Vasculorum hocce Perspirabile in Homine sano perpetim, & ubique exhalantium: ac proinde numerus incredibilis eorum concluderetur in spatio,

ubi *millies centena millia* Vasorum Sanguiferorum (ut ostendimus) contineri queunt. Quid dicemus autem de *filamentorum* Cerebri tenuitate, quæ fidem omnem superat; de qua re videatur iterum idem LEEUWENHOEK, in *Tom. 1. Epistol. ad Societat. Reg. Britan.*

12. At equidem siquis jam à nobis quæreret, an hæc Vascula sint tandem omnium *minima?* ipsi sanè fateremur, plurimùm longissimèque adhuc abesse. Supponamus enim, ut etiam omnino verisimile est, unum ex *Animalculis* in Semine masculino deprehensis Hominis futuri rudimentum esse *basimque*; (de quorum *Animalculorum* immensâ parvitate rursus consulatur citatus Author) si jam igitur attendamus, quòd in hoc *Animalculo* forsan adsint Oculi, Nasus, Aures, cæteræque partes in Homine formato postmodùm conspiciendæ; quod quidem admittere siquis nolit, dicatque, ex MALPIGHIO hæc ita facta nondum adesse, sed omnia fieri dein *incremento*, non disputabimus; verùm hoc saltem dabunt omnes, in hoc *Animalculo* hærere partem quæ fiet Oculus diversam ab illâ quæ fiet Digitus, &c. sic porrò: hinc sequetur evidenter om-

nia *discrimina* partium quæ in hoc *Animalculo* sunt, & tempore solummodò sensibilia fiunt, ex diversis distinctisque constare Vasis, quæ successu temporis semper extenduntur, ut augeantur scilicet, & increscant. Cogitemus ergo, quantula debeant esse isthæc Vascula, & quàm infinitus eorum numerus in uno *quadrato pollice* concludi posset.

COROLL. Ex his igitur patet, *injectiones anatomicas*, utcumque subtiles, Vasa *minima* nobis in conspectum neutiquam exhibere; licèt enim inter Recentiores SWAMMERDAM, & postea RUYSCHIUS, aliique, inceperint liquida *injicere* in Vasa *majora* Corporis, tantâ vi, ut extra suum naturalem situm ea distenderent, id tantùm profectò & arte & industriâ suâ efficere potuerunt hi Viri, ut hæc Vasa, eorumque aliquot ramulos conspectui meliùs præberent: liquet autem ista Vasa non esse valdè parva, quandoquidem repleri possint adeò crassâ materie ac est *cera*, vel aliud liquidum opacum *injectionibus anatomicis* inserviens: *cera* quippe quæ ad istud negotium ut plurimùm adhibetur, rarò quidem ad Vasa *Sanguifera minima* per-

venire potest; etenim *injectio* facta per Arterias ex *mille vicibus* vix pervenit *semel* in Venas, quomodo igitur ad *minima* omnium Vascula perveniret? Nec si *mercuriô* aliisve rebus utamur, feliciùs multò succedet negotium.

13. *(a)* Vasa porrò nostri Corporis in genere vocantur propriè Canales, (1) qui ducunt Humores à Corde acceptos ad quodlibet internum & externum punctum Corporis, atque hi dicuntur *Arteriæ*; (2) qui Liquores referunt ab hisce punctis iterum versùs Cor, hi verò nuncupantur *Venæ*; denique (3) qui Humores ibi & delatos, & secretos, in se stagnantes aliquandiu continent, utì *Sinus*, *Vesiculæ*, *Folliculi*, *Glandulæ*, *Cryptæ*, vel quocumque simili nomine veniant. Ergo sub nomine Vasorum propriè complecti possumus *omne*, tùm Arteriarum & Venarum, tùm quoque Vesicularum, Folliculorum, Sinuum, &c. *genus*.

[14. Canales autem in Corpore Liquida deferentes variorum sunt *generum*, diversarumque *decrescentium seriærum*, atque totidem, quot etiam sunt

(*a*) Vide BOERH. Ibid. Cap. 4. *de Angiologiâ*, Sect. 51.

decrescentes

tes globulorum noſtros Hu-
nſtituentium *ſeries*. Sic igitur
roprie Vaſorum genera diſtin-
nt; nempe (1) *Sanguifera*, (2)
ive Lymphatica primi generis,
phatica ſecundi generis, quæ
adhuc ſub ſe incognitas eaſ-
eſcentes ſeries includunt, donec
(4) ad Vaſa *Nerveum Liqui-
bentia* pervenerint; quæ qui-
juam *ultima* Corporis noſtri
onſideranda ſunt.
erò jam Vaſorum Lymphati-
camini pauliſper immorari non
uturum arbitramur, utpote
hanc in rem allaturi, de qui-
Authores, ut plurimùm aut
s, aut jejunè admodum fit

) Dicimus igitur primò, Vaſa
mphatica, quæ ab Anatomi-
iſque deſcripta fuere atque
ata, meras eſſe tantummodò
& hoc inde probamus. (a)
nis Canalis in Corpore, qui
o liquores deducit in latum
; verùm talia ſunt Vaſa Lym-
mnia hactenus deſcripta; hæc

m, Ibidem. Sect. 52.

enim ex minoribus ramis in m
ſua devehunt Liquida. Sed pra
(β) Vena eſt Canalis in quem alii
res Canales ſe exonerant; at v
conſpiciamus Lymphatica, videl
cuncta quidem ab inviſibilibus or
dicibus, tum gracilia admodum
ſenſimque majora ac majora fieri
nalium ſcilicet *lateralium* acceſſ
verùm ex iis è majori trunco in
ralia Vaſcula nihil omnino de
poſſe. (γ) Omnes hujuſmodi C
Lymphatici habent Valvulas; atq
quidem Venis ſolummodò comp
(uti notum eſt omnibus Anator
nam Valvulæ in Aortæ & Arteria
monalis initio deprehenſæ non a
terias haſce, ſed ad ſubſtantiam
dis propriè pertinent. (δ) Vena e
quod Liquidum verſus Cor re
Arteria verò contrà; ſed ſi conſ
mus Lymphatica omnia quæ à Lo
VLEUSSENSIO, RIDLEYO i
pite detecta ſunt, ea quidem
Lympham in Venas Jugulares
runt: Lymphatica quoque *Th*
ſe exonerant omnia & in du
Perquetianum, & in Venas *Th*
majores: ſi deinde conſulere
HEEMSTERHUYSIUM, GLISSON

LOWERUM, MALPIGHIUM, & NUCKIUM, de Lymphaticis tum *Abdominis*, tum etiam *partium inferiorum*, advertemus utique, hos omnes Authores [ac etiam recentiores Anatomicos videlicet HEISTERUM, aliosque] nos docere, quòd Vasa hæc, vel in Venas majores varias, præsertimque in Cavam, Venam Portarum, &c. vel in Cysternam Lumbarem, hinc in Ductum Chyliferum sese pariter evacuant. Sic ergo clarè patebit, Lymphatica quæ ab Anatomicis huc usque descripta fuere suum liquidum mediantibus Vasis *majoribus* Cordi reddere; hinc etiam & ex hâc notâ, & ex tribus superioribus concludere licet, ista Vasa meras esse tantummodò Venas.

16. At verò nulla est in Corpore Vena quæ non debeat habere suam Arteriam, h. e. nullum Vas suum humorem versùs Cor deferre potest, quin ab alio Vase liquidum hocce deferendum acceperit; (si modò *Venulas Absorbentes*, de quibus paulò inferiùs erit sermo, velis excipere) unde sequitur manifestè, quòd uti deprehendimus in Corpore Venas Lymphaticas, sic etiam adsunt Arteriæ ejusdem generis. Siqui-

dem Venæ quæ Lympham acce
ad Cor deducunt , eam à Lyn
ticis hactenus deſcriptis receper
(quemadmodum jam dictum eſt
qui probatum fuit, hæc Vaſa 1
eſſe Venas, ergo Lympham hauri
bent à quibuſdam Arteriis, ſed
dem generis, i. e. Lymphaticis;
niam hi Canaliculi Sanguiferæ eſſ
poſſunt Arteriæ : nam ubi deteg
Oculorum ope Vaſis uniûs Lyn
tici principium, non ſtatim equ
exiſtimandum eſt, ibi loci huju
ginem adeſſe; microſcopia quipp
monſtrant, quòd infinitò minora
tur adhuc, atque ratio facilè pote
ſtitui inter Venam Lymphaticam
mam Oculo viſibilem, & *ultimam*
microſcopii tantùm conſpicien
Verùm tamen hæc non eſt adhuc
ma; ergo Vena Lymphatica ex i
bili Vaſe debet oriri : quòd verò
oriatur ex Arteriæ Sanguiferæ tru
iſtud vel inde probatur, quoniam
hoc ita foret, tum globuli ſangu
quos ſemper eſſe *rubros* docet mi
copium, in hanc Venam deferri
rent; cùm autem tale quid non
cidat, ſaltem in ſtatu naturali,
iterum luce meridianâ clariùs p

quandoquidem Vas à quo Vena Lymphatica primùm oritur, ex Arteriâ Sanguiferâ humorem accipiat Sanguine *rubro* multò tenuiorem, hoc igitur esse necessariò Arteriâ Sanguiferâ multò minus; ac esse proinde Lymphaticam Arteriam *primi generis*: jam verò, cùm illa prior *conspicua* non sit ubi desinit, tantò minùs hæc posterior ibidem *visui* sese præbitura est; quinimò vel optimi microscopii ope deprehendi nequit, quippe quæ sit *pellucida*: non secùs enim in *pediculo*, in quo Vasa *pellucent*, etiamsi innumera extare Vascula certò noverimus à posteriori, ea tamen, propter ipsorum pelluciditatem, nobis haud licet microscopiô detegere.

17. Hæc est igitur nostra sententia paulò clariùs exposita. Ad omnem locum ubi transmittitur Sanguis *ruber* ex Arteria in Venam, ibi nascuntur innumeri Canaliculi, & ad minimum *sextuplo* minores diametro Sanguiferarum Arteriolarum unde prodeunt: & istud quidem hunc in modum se habere docent Liquidorum globuli microscopiis inspecti; quippe globuli *rubri*, qui non intrant in illa Vascula *lateralia*, si cum *lymphaticis* compa-

rantur, etenim majores (uti sup[...]
teximus) apparebunt. Atque sic
applicatur Sanguis, per Arteriola[m]
guiferam delatus, ad hosce *La[...]*
Canaliculos, premitur tunc eò
liquidissima pars Cruoris, *quà*
(quoniam *hæc* in *lateralia* Vasc[...]
dem tempore propellitur & i[...]
globuli *rubri* rectà transeunt in [...]
Sanguiferam huic Arteriæ conti[...]
Porrò Canaliculos hosce *latera[...]*
quos transit *liquidissima* tantùm
guinis portio, *Serosas* appellam[...]
terias, sive *Lymphaticas primi ge[...]*
quia scilicet *Serum*, sive *Lympha[...]*
mi generis arterioso motu, h[...]
lato in angustum deferunt. Po[...]
dùm autem istæ Arteriolæ prolon[...]
sensimque minores factæ, desinu[...]
gulæ in Venam *sui generis*; qu[...]
dem initio *conspicua* esse non p[...]
ut sponte patet, cùm adeò tenu[...]
sed pluribus ejusmodi simul aggre[...]
unumque truncum multò maj[...]
dum ita concurrunt & junguntur
ficientibus, tum demum conspe[...]
præbet *Vas illud* quod Venam
phaticam esse demonstravimus.

18. Verùm existimamus præ[...]
quòd Arteriæ Lymphaticæ, ubi i[...]

nas *sui generis* transeunt, dent etiam Canales *laterales*, eosque tantò ipsis *minores*, quantò ipsæ *minores* erant *ultimis* Arteriis Sanguiferis unde fuerunt ortæ; (uti superiùs dictum est) jam verò Vasa hæc *Lymphatica secundi generis* vocamus, & sic porrò: sed ignoramus, quot sint *decrescentes* horum Canaliculorum *series*; verùm tamen istud eò usque pertingere, ut Vasa *Liquidum Nerveum devehentia* sint omnium *minima* sine dubio putandum est. Quemadmodum autem Sanguis *ruber* ex Arteriis Sanguiferis redit in Venas Sanguiferas, sic Lympha primi generis revertitur quoque in Venam Lymphaticam primi generis, Lympha verò secundi generis in Venam Lymphaticam secundi generis, & sic deinceps. Hoc igitur pacto juxtaque legem istam omnes Humores derivantur à Corde per Arterias in Venas, & inde redeunt ad Cor.

19. Istud autem in Corpore nostro ita fieri, taliaque *minima* Vascula maximô adesse numerô prorsus erat necessarium; quippe si Cutim, Tendines, Membranas, Ossa, &c. consideremus, parum equidem & vix quicquam Sanguinis *rubri* hisce in partibus invenie-

mus, nutriuntur tamen, & cre
non secùs ac aliæ, ubi Sanguis
abundat; verùm hoc in istis pa
fieri nequit, nisi ipsarum Vasa
phatica repleantur, & ex eo li
lymphatico ad loca idonea tantùm
plicetur & adunetur, quantùm
deperditum; quod autem ut fia
omnia puncta Corporis applicar
bet hocce Liquidum. Quin &
formationis *Embryonis* nullus on
reperitur Sanguis *ruber*; attamen
alio tempore tam citò, magisque c
Homo. Imò quidem, si res exa
tur, microscopia nos docebunt
mam partem Corporis Hominis
Sanguinis *rubri* expertem esse; ac
ex Vasis Lymphaticis & Nervosi
conflatam. Denique notandum
quòd Corpus nec se *flectere*, i
flexibile permanere posset, nisi e
tibus infinitè parvis constaret; sec
Sanguifera hujusmodi non sunt, v
potiùs illa quæ Liquidum San
multò tenuius devehunt: quod
dem clarè patet in Cute, quæ pa
nostri Corporis omnium maxim
xilis est; ibi enim (utì jam dic
vix Vasa Sanguifera, sed *minora*,
phatica nempe reperiuntur: eteni
i

ſponte liquet) quò Vaſa ad majorem tenuitatem reducuntur, eò faciliùs *flectere* poſſumus partem ex hujuſmodi Vaſculis confectam; verùm ex his totum ferè conſtat Humanum Corpus; ſiquidem Membranæ *majores* ideò tantùm ſunt *flexiles*, quoniam ex *minimis* conſtantur Canalibus; & ſic de cæteris.

20. Etſi verò neſciamus, quot ſint Vaſorum Lymphaticorum genera, eorum tamen *ſubdiviſionem* multùm procedere, imò & longiùs quàm vulgò putatur, diverſaſque illorum *ſeries* eodem ritu, ſimilique lege *decreſcere* credimus: [atque ſic exiſtimandum eſt, quòd v. gr. cùm Arteriæ Lymphaticæ *primi generis* diameter, ſit *ſextuplo* minor Arteriæ Sanguiferæ *ultima* diametro, (quemadmodum iſtud probari per experimentum LEEUWENHOEKII ſuprà notavimus) ita diameter Lymphaticæ *ſecundi generis* eſt etiam *ſexies* minor diametro Lymphaticæ *primi generis*, ac proinde *tricies & ſexies* Sanguiferæ *ultima* diametro tenuior]: quin & hujuſmodi *ſubdiviſionem* arbitramur pergere, donec omnia Vaſcula *æqualiter* parva, & Liquida *æquali* quòque modo diviſa ſint, ita ut, (ſicutì jam dictum eſt) hæc omnia tandem deſinant in Vaſa tam

exigua, quàm sunt *Nervorum orig*
Liquida quippe, atque Vasa *Nerve*
tice, *Tubulisque hunc devehentibu*
nuiora in Corpore nostro consister
putamus.

COROLL. Sic igitur hoc sensu N
ubicumque adesse clarè patet, qui
dem oriuntur non solùm ex Cere
Spinalique Medullâ, verùm etiai
ultimis Lymphaticis Arteriolis u
loci.

[Cæterùm quando dicimus, N
ubicumque adesse, ac proinde totu
his constare Corpus Humanum,
sula quædam est adjicienda, nimi
sive isti Tubuli suum Laticem ac
dum deferant, sive jam sint co
simul & consolidati: atque istud
dem hoc sensu intelligendum est,
scilicet *Embryo*, dum in Utero fo
incipit, meris solummodò *Nervis*
Vasculis *minimis* Liquida devehen
tunc temporis conflatus sit; postmo
autèm plurimi ex hisce *tubulis*
pingantur simul, occalescant, & c
lidentur.] Successu quippe tempori
ex *Vasis* (1) fiunt *Membranæ*, ex *Me*

(1) Conferatur BOERH, Ibid, à Sec
ad 14. Cap, *de Osteogenesi.*

is (2) formantur *Cartilagines*, ex *his* tandem (3) conficiuntur *Ossa*. Quâ porrò ratione conflentur ex Vasis Membranæ *minima*, *majores* & *maxima*, istud equidem superiùs jam satis superque fuit explicatum; etenim omnium primò Membranam *minimam* ex Fibris Solidis & oblongis, merè *Terrestribus* confici, &c. clarissimè ibidem evictum fuit. Verùm hîc addimus, Fibram quoque fieri ex Vase, (sive Vas illud ex Fibris solummodò, sive ex Membranis *vasculosis* constiterit) idque *triplici viâ*; scilicet (1) si ex Vase exprimatur Liquidum, quod latus à latere distare faciebat; (2) si Vasis hujus latera comprimantur; (3) si eadem latera coeant, & concrescant inter se. Hinc igitur, ubi simul adsunt *tres* istæ conditiones, ex Vase fieri potest Fibra: quæ quidem eò magis est *elastica*, quò crassities ejus est major *primâ* Fibrâ, quæ Vas illud cum aliis Fibris simul adunatis componebat. Sic ex. gr. supponamus *minimum* Vas in Embryone ex *1000* filamentis constare *fibrosis*; si jam omne Liquidum exprimatur, latera comprimantur, compressaque simul coalescant, tum ex hoc Vase *una* fiet Fibra; ergo ex *mille* Fibris *una* tantummodò conficietur: verùm *elasticitas* semper hæret

in unaquâque harum Fibrarum; *singulæ* igitur adhuc suâ *vi* debent agere; hinc erit *millies* plus *elastica*, suique sitûs tenacior ista Fibra, quippe quæ ex aliis *1000* conflata sit; & sic porrò. Ex his itaque videmus, quòd si Membrana quædam hujusceemodi Vasorum texturâ constet, ita ut plurima Vasa fiant Fibræ, tum evadet solidior, durior, candidior, magis elastica, jamque sic erit Cartilago; hæc enim fit, quando multa ex Vasculis quæ texturâ suâ Membranam constituebant, non ampliùs manent Vasa, sed concrescunt, atque solidescunt: de qua re videatur MALPIGHIUS, qui ostendit, quo pacto fiat *stella alba* in Ossibus adhuc *membranosis*. In ista porrò Cartilagine, cùm ex Membranâ hunc in modum est confecta, tum quædam *strata* fiunt ex Vasis compressis, tum alia *strata* simul adsunt Vasorum non adhuc compressorum, at cætera jam compressa etiam comprimentium; per hæc enim Liquida fluunt pulsum in hisce Vasis excitantia: sic igitur *lamellatim* formatur Cartilago, ita ut inter istas *lamellas* adsint semper Vascula Liquidum deferentia. Jam verò, si hæc *cartilaginea strata* magis magisque comprimantur inter se, tandem evadunt corpus durissimum,

compactissimum, siccissimum, quod quidem *Os* nuncupatur. Itaque perspeximus *Os* adunari & conflari primò quidem ex pluribus Membranis, quæ sibi mutuò *lamellatim* incumbebant, & quarum nonnullæ jam erant consolidatæ, durasque hunc in modum conficiebant *lamellas*, inter quas tamen adhuc aderant *intercapedines*, ubi Vasa quædam suum Liquidum deferentia tutò recondebantur: cùm igitur inter hasce *lamellas* alibi Vasa *minora*, & alibi *majora* decurrant, hinc in quibusdam locis brevi solidescunt, in aliis verò secùs. In his quippe *spatiis* ubi *majores arteriæ* perreptant, quandoquidem copiosius velociusque trajiciatur Liquidum, *major* etiam ibidem oritur *distensio* partium inter quas decurrunt, quàm alibi; unde fit, ut magis à se invicem removeantur hæc *strata*, inter quæ *majores* istæ transeunt *arteriæ*: hunc igitur in modum nonnulli *sinus* excavantur, qui proinde initiò non aderant in Osse, sed diu post Ossis formationem in eo facti reperiuntur. Ossa porrò solidiora sunt *in medio*, quàm *ad apophyses*, quoniam in *medio* semper priùs incipiunt *durescere*; demonstravit enim Clopton Havers, quòd in eo locò perreptet *arteria maxima*; unde & *maxi-*

mus ibi pulsus, atque compressio vicinorum *stratorum* fit etiam *maxima*: sic igitur ibidem omnium primò, ex Membranâ incipit fieri Cartilago. Cùm autem postea comprimere pergat *eadem arteria*, ideò quòque *in medio* compactissima, durissimaque sunt Ossa; at interim tenuissima, quoniam statim ibi consolidantur, nec ampliùs crescunt in *infantibus*, dum tamen interea reliquæ partes Ossium adhuc extenduntur. Si quis autem de hisce plura voluerit, consulat (1) THEOD. KERKRINGII *Osteogeniam Fœtuum*, nec non ejusdem Authoris *Anthropogeniæ Ichnographiam*; (2) MALPIGHIUM, *in Operibus suis Posthumis*, tum *in Epistolâ ad* SPONIUM; tandemque *in Tract. de Ovo incubato, & de formatione Pulli*; demùm LE CLERC, in *libro* quem inscripsit *l'Osteologie exacte & complete &c.* ubi egregia aliquot habentur *de Ossium in Fœtu formatione* observata, quæ verò desumpta fuerunt *ex prælectionibus* incomparabilis illius Anatomici Parisini, Professorisque Regii JOS. DU VERNEY. Hactenus igitur hæcce circa materiem istam dicta sufficiant; jam verò ad propositum nostrum, ac *è diverticulo in viam* redeamus.

21. Notandum est denique Lympha-

ticas Arteriolas *ultimas*, duplici loco in Corpore *patulis orificiis* desinere; scilicet (1) *partim extra Corpus*, nimirum *ad Cutim*, (2) *partim in Cavitatibus intra Corpus.* Hæc verò Lympha quæ in Cava Corporis effunditur, *partim* quoque per Os, Nares, &c. foràs exhalat, & in auras evanescit; *partim* autem, postquàm munus suum implevit, à *Venulis Absorbentibus* (quas quidem non modò ad Cutim, sed in omnibus etiam Cavis internis ubique propullulare suis confirmârunt experimentis *Animalis Oeconomiæ* Scrutatores, imprimisq; BELLINI & VIEUSSENS) recipitur, inq; Venas, & ad Cor revertitur, ut Circulationis, Secretionisque munera iterum obeat: quemadmodum enim, juxta monitum HIPPOCRATIS, & experimenta SANCTORII, totum Corpus Humanum *expirabile est*, & *inspirabile*, proinde tum ipsa Cutis, tum omnes Membranæ in Corpore Cava formantes, ubique, & semper, quamdiu sanus est Homo, *tenuissima liquida & expirant & inspirant.*

22. Ex his porrò quæ superiùs allata sunt luculenter evictum fuit,] nullum esse in Corpore punctum, quod non sit *vasculare*, prout etiam experimentis probari potest. (α) Nulla enim Corpo-

ris pars est, cujus ex vulnere quà
vis minuto, quale infligi solet ab
lis exilibus, muscarumque rostris
effluxurus sit *liquor*. (ß) Dein c
microscopia pustulas illas *fluido* t
tes, quæ ex Cantharidum applic
in quâlibet Corporis parte solent
tari, nil aliud esse, quàm congerie
rimorum exiguorum Vasorum, in
tunc temporis exeuntium, ut salia
alcalina, & ignis ustio id satis pr
(γ) Istud quoque patet ex Perspir
Sanctorianâ, quæ licèt subtilis ad
ut Oculum microscopio armatum
ope tamen *speculi* Humido Persp
madescentis observari potest.

23. Imò ipsa Ossa constant ex
gerie plurimorum Vasculorum
repletorum, quod ex arteriis mini
illa deponitur: si enim cera in Ar
Subclaviam injiciatur, Ossa Brach
tim *rubescunt*; cera quippe inject
guinem magnâ quantitate propel
Periosteum, indeque in Ossium
ficiem, quæ, cùm Sanguine turgea
cessariò *rubescit*: simili ritu comp
est, Album Oculi *vascnlare* & *sa*
rum esse; microscopii quoque o
dem est detecta structura in Mem
tenuissimis, nec non in Ungui

um radiculis, & in partibus om-
minutis: quòd si istud ita se ha-
1 partibus tenuissimis, & à Cor-
otissimis, quantò magis idem ex-
dum est in iis quæ proximè illi
nt.

Omne Vas habet cavitatem &
s quæ conflantur ex *minorum*
nâ inter se cohærente, quorum
iterum ex *minoribus*, & sic dein-
utà jam dictum est) donec per-
n sit ad Vasa *minima* & *ultima*;
n cavitates adeò exiles sunt, ut
orum (nisi *tenuissimorum*) ingres-
on admittant, & reverâ ferè pro
haberi queant. Confirmatur hoc
e latera Vasorum *majorum* ex *mi-*
esse confecta Vasculis] 1°. Ex-
ntis Ruyschii, si enim cera *rubra*
impetu injiciatur in Arteriam,
perficies undique *rubescet*. 2°. In
libus laqueo strangularis, Sanguis
r Arterias Carotides fluit, impe-
r Venas transitu, retrogreditur,
Vasis *minimis* stagnans eadem in-
t *rubedine* inficit. 3°. Idem ap-
in Arteriâ viventis Animalis stri-
atâ.

Minima Vasa determinatam ha-
nagnitudinem, aliàs in infinitum

dividi possent, adeòque & omnia Corporis nostri, & nosmet ipsos (utì superiùs jam dictum fuit) determinant:

26. Determinatio Vasculorum oritur à continuà Aëris *pressione* in nostram Machinam, si enim excedat *vim* resistentiæ quam habet Fluidum contentum, statim collabuntur Vasorum latera; unde sequitur *soliditas*: sic Vasa quædam *majora*, scilicet Vasa Umbilicalia, Foramen Ovale, Urachus &c. in *ligamenta* paucis post partum diebus abeunt; ita, Ungues & Cornua oriuntur ex Arteriolarum extremitatibus consolidatis; *callus* quoque ortum suum plurimorum Vasorum compactioni debet: quòd si in *majoribus* Vasis hoc fieri solet, quantò faciliùs id *minimis* accidere potest.

27. Latera autem *ultima* Vasculorum omnium Canalium, sive Arteriæ sint, sive Venæ, sive Vasa Lymphatica, sive Ductus Adiposi, sive quocumque Vasorum nomine veniant, sunt *nervosa*, & *Nervis* similia, & in iis nutritio vera Solidorum fit.

28. Hinc & *ultima* Solidorum omnium in nostro Corpore *Stamina* sunt merè *nervosa*, hæc enim conflantur ex *Nervis* unà compactis, atque consolidatis per concretionem: (exceptis illis

partibus, quæ ex coagulatis Liquidis concrevêre, quales sunt concretiones *polyposa*, *lapidea*, *&c.*) & hoc satis probari potest. Detegente enim MALPIGHIO, & postea LEEUWENHOEKIO, primum Corporis nostri *principium* est tantùm *vermis*, qui in Utero constituit primò Medullam Spinalem; hinc accrescunt bullæ quinque Limpidæ, quæ fiunt Lobi Cerebri, quibus accrescunt Oculorum Globi; deinde ex medio illius *carina* (utì vocat MALPIGHIUS) emergit *tubus incurvus*, qui postea quatuor acquirit inæqualitates, quæ sensim incurvantur, & fiunt Cor; sensim dein nascuntur integumenta Thoracis, & Ossium, deinceps deducuntur Hepar, Lien, &c. tandemque oriuntur *Stamina mucosa* totum Corpus involventia. Unde patet, hæc omnia *Stamina solida* procedere ex Spinali Medullâ: & mirum tam dura corpora ex tam molli, ac est Medulla Spinalis oriri posse *principio*; sic enim ex mollibus Nervis indurescunt Cornua, Ungues, &c. etsi verò moles Cerebri & Medullæ Spinalis conferatur cum mole reliquorum omnium Solidorum, horum moles major non apparebit, quàm ut oriri possit à Cerebro, & Spinali Medullâ. Porrò, cùm omnia sint

vasculosa, [sive Vascula quibus cc Liquidum contineant, sive non, jam coalita sint] omnia Vasa oı à tendinibus Cordis, hi ex *nervei* mentis constent, omnia quoque gumenta Glandularum, Viscerun ex integumentis Vasorum Sangı rum conflentur, Ossa fiant ex Me nis, sensim in Cartilagines, in Osseam substantiam indurescent Membrana iterùm ex adunatis *minimis*, quæ ex *Nervis*, (quema dum superiùs istud sigillatim of mus) liquidò constat igitur, quar totiûs Corporis nostri partem esse *vosam*, unde sequuntur duo *CO LARIA.*

I. Omne corpus agit in *solidas* poris nostri *partes*, illud itaque ii git, vel in *Tubulos Nerveos*, vel ii tes *ex Nervis consolidatis* concreta

II. Omnis ergo *vis* Medicam rum quatenus *agit* in Solida, *agit* tenus applicatur vel ad *Nervos*, v ea quæ *ex Nervis* coaluere.

PROPRIETATES NERVORUM
THEOREMATA.

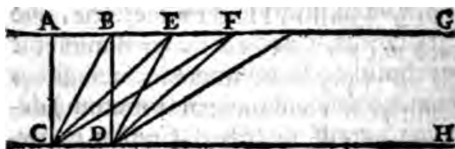
1. IN Vasis *minimis* proportio Solidi ad Fluidum contentum eò magis *increscit*, quò Vasa *tenuiora* fiunt; hinc partes exteriores magis Solidæ sunt, quoniam copiosissimis & tenuissimis constant Vasis.

2. Quò *minora* in Corpore nostro sunt Vasa, eò puncta *contactûs* inter *latera* Vasorum, & *superficiem* Fluidorum præterlabentium multiplicantur magis; in *minimis* enim cujuslibet ferè globuli *superficies* impingit in *latera* Vasorum. COROLL. Hinc in *maximis* Vasis *minor* est incursus, & vice-versâ.

3. Quò Vasa *minora* evadunt, eò magis *vis* Solidi in Fluidum increscit, quò verò *majora* sunt, eò magis diminuitur illa *vis*: (per *vim* autem hîc intelligimus facultatem communicandi motum) demonstratio sic se habet. Constat ex *mechanicis* quòd, cæteris paribus, *vis* Solidæ cujuslibet Molis seu Massæ; ad *vim* alterius cujuslibet Massæ Solidæ, se habeat ut Moles ad Molem; porrò sicut *vis*, ita quoque *resistentia* uniûs corporis se habet ad *resistentiam* alteriûs, ut

Moles ad Molem, cæteris paribus: cùm ergo proportio Solidi ad Fluidum contentum eò magis *increscat*, quò *minora* fiunt Vasa (ut in hoc *THEOR.* statuitur) hujus *THEOR.* veritas in liquido est.

4. *Vis* Solidi *ultimi* in Liquidum contentum non aliud est, quàm *nisus* iste quô sese *coarctare* conatur, per istum enim *nisum* Liquidi motus promovetur, nam quò magis Vasa *elongantur*, eò magis *vim* suam in Fluida exerunt; idque hâc de causâ, quòd, quò magis *elongantur*, eò magis quoque *coarctatur* eorum diameter: quod sic demonstratur. Sint A G & C H lineæ duæ parallelæ in infinitum protensæ, sintque A C B D sibi invicem parallelæ, item C E D F; tum

ex puncto C ad B ducatur linea C B, & ex puncto D ad E linea D E; patet ex Euclide (*Lib. 1. Th. 25. Prop. 35.*) quòd parallelogr. A B C D æquale sit parallelogr. C E D F, item quòd triang. B C D

quale sit triangulo C D E; licèt tamen
tera parallelogramm. A B C D, &c.
tera trianguli B C D minora sint la-
tibus parallelogramm. C E D F, at-
ue etiam lateribus trianguli C D E;
c sic porrò. Idem quoque demonstra-
ur de Cylindris & Conis, quæ gene-
antur circumvolvendo ista plana circa
atera homogenea : cùm ergo omnia
Corporis Vasa sint vel *cylindrica*, vel
onica, liquidò constat, ista Vasa eò ma-
gis *coarctari*, quò magis *elongantur*.
Omnis ergo *vis* minimorum Liquido-
rum in Solida sua pendet à *vi*, quæ Vasa
ista seu Solida *coarctat*.

5. *Vis* omnium Vasorum *majorum* ori-
tur ex *vi* aggregatâ *minimorum*; omnis
enim Arteria *vim* habet à *lateribus* suis,
quæ composita sunt ex *minimis* Vasis.

6. Omnis nutritio sive restitutio per-
diti, omnis accretio seu augmentatio Fi-
bræ Solidæ, fit solummodò in *minimis*
Vasis *Nervosis*, non autem in *majoribus*,
ut in Arteriis, Venis, Glandulis, Vasis
Lymphaticis, & Adiposis; quoniam au-
gmentatio & accretio *majorum* omnino
pendet ab extensione *minimorum latera-
lium* Vasorum, quæ sunt *Nervosi* tubuli;
ergo nutritio quæ fit applicatione partis
cujuspiam ad locum partis perditæ, con-

tingit *minimis* illis Canalibus, ex quibus *majores* constant. Inde sequitur Medicamenta omnia, qualiacumque sint, sive *replentia*, sive *evacuantia*, sive *alterantia*, in partes istas *minimas* solummodò agere.

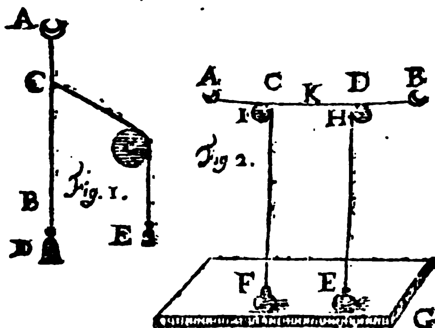
7. Omnis mutatio Fluidorum fit in Vasis *minimis*, Vasorumque *minimorum vi* debetur; aliquatenus quoque pendet à naturâ ipsorum Liquidorum fluentium per illa Vasa.

8. In omnibus lateribus Canalium flexibilium hæret *vis*, quâ partes ad se mutuò *accedere* tendunt, quò *breviores* fiant *lineâ directionis* quæ Fibræ dicatur; eaque *vis* in omni Fibræ *puncto* reperitur.

9. Illa *vis*, quâ partes nituntur se *contrahere*, compescitur & sustinetur à *punctis* quibus applicatur Fibra, nempe à Liquido distendente.

10. *Vis* hæc verè & physicè *agit*, eo tempore, quo *quiescere* videtur Fibra; v. g. In Fig. 1. sit A punctum quoddam *fixum*, cui suspensa hæreat chorda musica A B, sitque D pondus *chorda* appensum, eamque plurimùm distendens; in puncto C applicetur leve aliud pondus E (propendens ex alterâ *chordâ* in in puncto C *priori* affixâ, & supra *trochleam*

chleam puncto *fixo* hærentem transeunte, ac ita sustinente hocce *pondus*) eâ conditione, ut *vis* prioris *chordæ* superet *vim ponderis* hujus, ita ut, ab eo non

omnino, aut saltem quàm minimùm inflectatur: his positis abscindatur ista prior *chorda* inter puncta B & C, ac prope punctum C, cultro acutissimo, ita ut ab ictu motus nullus *chordæ* imprimatur; tum pars superior A C sese statim *contrahet*, & pondus E aliquantulùm supra *trochleam* elevabit. Patet ergo, quòd *chorda* ante divisionem, *vim* suam *contractilem* exerceat, licèt propter *pondus* appensum semet actu *contrahere* non potuerit. In FIG. 2. sint A B duo *fixa* puncta, inter quæ *chorda* sit quædam sum-

moperè tensa; *chorda* huic ad puncta C D affigantur duo fila C F & D E, quorum extremitatibus annectantur pondera F & E, quæ à mensâ G sustententur; sintque H I duæ trochleæ, quas chorda A B levissimè perstringat: his positis discindatur *chorda* eodem modo ac superiùs Fig. 1. idque in puncto K, *in medio* nimirum inter utraque hæc appensa *fila*; tum ambæ partes K A & K B chordæ *discissa* versùs *fixa* sua puncta A & B se *contrahentes* retrahentesque, pondera E & F supra trochleas H & I paululùm elevabunt. Eadem est in Corpore nostro Fibrarum *contractilitas*, prout in Fibrâ transversim *sectâ* videre est, sese etenim versùs *fixa* sua puncta *contrahit*, indeque fit, ut vulnera Corpori inflicta *hiare* soleant.

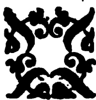
11. *Vis* illa, quâ quælibet Corporis pars sese *contrahere* conatur, *æquilibratur* ab illâ *vi antagonisticâ*; habent enim omnes partes illam *vim contractilem*, cùmque versùs puncta *opposita* trahunt, sunt sibi invicem *antagonistæ*.

12. *Virtutis* hujus *contractilis æquilibrium* in Corpore nostro pendet ab *æquali influxu* Liquidi, ejusque *impulsu* in omnes partes, ita ut eas *æquabiliter* distendat.

3. Quicquid ergo mutat alicubi *motum influxûs* Liquidi, ita ut non *æqua-*
er fluat in omnes Canales; & quic-
d tollit *æquilibrium resistentia* in Ca-
bus, tollit illud in toto Corpore:
e duæ sunt *æquilibrii* dicti causæ,
icet, *Canalium resistentia*, & *Fluidi*
uxus.

14. Simul ac in aliquâ Corporis par-
ollitur *æquilibrium*, mutationem quo-
: subeunt primùm in illo loco, dein
totum Corpus *motus oscillatorii*,
: *motus* illi qui fiunt, dum Canales
dam ampliùs solito extensi sese *contra-*
it; hocque pendet à *prævalentiâ re-*
ntia supra *vim influxûs* Liquidi; &
ituitur quandocunque *vim resistentiæ*
erat *vis influxûs*.

COROLL. Ergo potest omnium *vi-*
m summa derivari in *unam* partem,
òque in *ea* parte *motum* quemdam
um apparere posse constat.

CAPUT V.

De Acribus.

1. OScillatorii in Corpore *motûs æquilibrium* nunquam magis tollitur, quàm cùm *acre* quodpiam se insinuat intra Cavum *minimi* Vasculi, ejusq; lateribus *inhæret*, fixumque manet.

2. *Acria*, prout docent microscopia, constant ex plurimis stylis in *acumen* desinentibus, sive ex iisdem in *aciem* dispositis instar *cultri*, aut *gladii*; unde in parvis *punctis resistentiæ* rodere, pungere, scindere, instar *cunei* possunt.

3. Si *acre* infixum sit *lateri* alicujus Vasculi, tota illa *vis* influentis Liquidi quæ in varia *lateris puncta* agere solebat, jam in *punctum* illud determinatur, in quo infixum est *acre*: & hinc oritur *convulsio* illius Canalis: quod quidem ita

demonstratur. A B C est Vasculi alicujus portio, in quâ *lineæ* descriptæ Liquidi per Canalem *fluxum* determinant;

linea ex D ducta impingit in E; quæ ex F ducitur impingit in G, & sic porrò, & hæ *lineæ* omnes hîc ponuntur, tanquam Liquida *æquali vi* influentia, & impellentia *puncta* in quæ impingunt, eaque *æqualiter* distendentia; cùmque Canalis sit *contractilis*, ista *puncta* sese *æqualiter contrahunt*, & impulsui resistunt; sicque conservatur *motus oscillatorius*. Quòd si supponamus corpus aliquod *acre*, uti H I, Vasculi *lateri* in puncto I *infigi*, nequaquam ab influente Liquido removeri poterit ex hoc *puncto*, quoniam quantùm premitur à parte B H, tantùm reprimitur à parte H C: hinc omne, quod inter B H continetur, Fluidum ruet in superficiem H I, quæ sustinebit omnem illam *vim*, quæ à totâ longitudine ab I ad K, ejusque omnibus *punctis* sustineri debuit; tota verò *vis* quæ superficiei H I imprimitur, communicatur puncto I, quod, cùm Canalis flexilis sit, cedere debet, utpotè plus pressum, quàm reliqua ejusdem lateris *puncta*; cùmque Canalis elasticus sit, quò plus premitur, eò majore cum *vi* se restituit; unde fit, ut *motus oscillatorii æquilibrium* destruatur, Vasculumque in motus *convulsivos* agatur. Corpora quæ hunc effectum producere possunt, sunt

CAPUT V.

De Acribus.

1. O *Scillatorii* in Corpore *mo* *quilibrium* nunquam mag litur, quàm cùm *acre* quodpi insinuat intra Cavum *minimi* Va ejusq; lateribus *inhæret*, fixumque r

2. *Acria*, prout docent microsc constant ex plurimis stylis in *a* desinentibus, sive ex iisdem in dispositis instar *cultri*, aut *gladii*; in parvis *punctis resistentiæ* rodere, gere, scindere, instar *cunei* possu

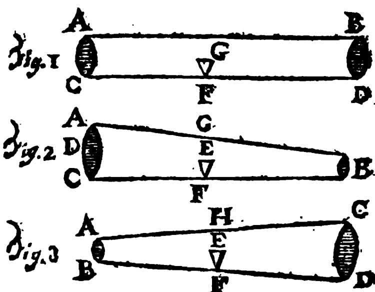
3. Si *acre* infixum sit *lateri* al Vasculi, tota illa *vis* influentis L quæ in varia *lateris puncta* agere bat, jam in *punctum* illud determi in quo infixum est *acre*: & hinc *convulsio* illius Canalis: quod quid

demonstratur. A B C est Vasculi jus portio, in quâ *linea* descript quidi per Canalem *fluxum* determi

a ex D ducta impingit in E; quæ F ducitur impingit in G, & sic por- & hæ *lineæ* omnes hîc ponuntur, quam Liquida *æquali vi* influentia, mpellentia *puncta* in quæ impingunt, ue *æqualiter* distendentia; cumque ialis sit *contractilis*, ista *puncta* sese *aliter contrahunt*, & impulsui resis- t; sicque conservatur *motus oscillato-* . Quòd si supponamus corpus ali- d *acre*, uti H I, Vasculi *lateri* in cto I *infigi*, nequaquam ab influen- iquido removeri poterit ex hoc *pun-* quoniam quantùm premitur à par- H, tantùm reprimitur à parte H C: omne, quod inter B H continetur, idum ruet in superficiem H I, quæ inebit omnem illam *vim*, quæ à totâ gitudine ab I ad K, ejusque omnibus *ctis* sustineri debuit; tota verò *vis* superficiei H I imprimitur, com- nicatur puncto I, quod, cùm Canalis ilis sit, cedere debet, utporè plus ssum, quàm reliqua ejusdem lateris *cta*; cùmque Canalis elasticus sit, plus premitur, eò majore cum *vi* estituit; unde fit, ut *motus oscillatorii ilibrium* destruatur, Vasculumque in tus *convulsivos* agatur. Corpora quæ c effectum producere possunt, sunt

rum inter G E non invenit spatiu æquè capax, ac illud ex quo fluebat

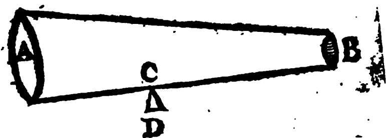

adeòque hîc major *nisus*, & *pressio* Liquidi, inter fluendum versùs B, quàm fuerat in *cylindro*. Ponamus in Fig. contrario & inverso motu fluere Liquidum in Vase *conico* A B C D, quod hîc tanquam Vena considerabitur. Liquor fluens ex A B non nisi paucis particulis *impinget* in particulam E F puncto F *innixam*, quam quidem versùs D aliquantulùm *impellet*, Liquido ab ea parte non resistente, & facilè satis pertransibit quoniam spatium H E æquè, imò magis, capax est ac A B. *Vis* itaque *impressa* particulæ à Fluido incurrente, hoc casu ferè nulla est: unde *acria*

Sal.

nullibi minùs *agunt*, quàm cùm applicantur ex angusto in latum nti; talia verò sunt Vasa Venosa ia.

II. Si *acre* lateri Vasis *externè* hæ, idem secuturus est effectus, ac si rnè adhæresceret; punctum enim C Fig. seq. à Liquido influente & Ca-em A B *æquabiliter* premente, necesiò debet *distendi*; ideòque particum *acrem* adhærentem D premet, & ontra eam nitetur: cùm verò hæc, ob ressionem vel Atmosphæræ, vel alîus causæ, cedere nequeat, necesse est, ut Vasis latus *penetret*, motumque Fluidorum *æquabilem* impediat: tali modo

agunt Emplastra, omniaque Stimulantia *externè* applicata: hinc inferimus, Medicamentorum *actionem* consistere in remotione impedimenti *motûs æquilibrati* Fluidorum.

VIII. A solâ prædictâ *positione* uniûs particulæ (reliquis omnibus in statu

naturali manentibus) *alterari* vel *perturbari* possunt Secretiones, *dilatari* Canales, *vis* concussiva laterum *augeri*, motusque oscillatorius *destrui*.

IX. *Secretio est derivatio & separatio unius Liquidi ab alio*; omne Liquidum constat ex particulis minutis *solidis*, & *mixta est* Liquidorum moles quàm maximè, ut in *Chemiâ* patet; confundi enim possunt variæ Solidorum species, quæ *mixta* Liquidum constituunt, & ex iis rursùs possunt fieri Solida. Ad *secretionem* tria sunt necessaria; 1°. applicatio Liquidi ad Canalium orificia, 2°. dictorum orificiorum determinata magnitudo, 3°. vis sufficiens ad Liquidum intra Canales impellendum: jam autem si particula *acris infixa* efficeret, ut Canales v. gr. *Renales* plus *solitô* dilatarentur, aut angustiores fierent, tum particulæ Fluidorum *majores* aut *minores solitô* per eos transirent: hinc *urinæ* excretæ *variatio*, quandoque enim *limpida*, quandoque *crassa* apparet. Si verò particula *acris* eò usque premeretur, donec Canalis latus *perforaret*, tunc *vulnus* Canali infligeretur, particulam *acrem* magnitudine æquans; quod quidem per *contractionem* Fibrarum adeò patulum fieri posset, ut Fluidum in Ca-

mali contentum per idem esset exiturum; hinc etiam *stillicidia*, *salivationes*, aliæque quàm plurimæ evacuationes *non naturales*, in Corpore nostro contingunt, nimirum, ubi *vulnus* Vasis sat *magnis* infligitur: quòd si *foramen* in Vasis aliquibus valdè *minutis* (qualia sunt in Pulmone quædam) fuerit, ex tali *vulnere* Liquidum solummodò *tenuissimum* effluet, quod colore *rubro* minimè donatur, quoniam *ruptura* sive *apertura* rarò fit adeò ampla, ut transmittere possit globulos *rubros sanguineos* appellentes, & supponimus ejusmodi esse *acria*, quæ nequaquam globulos *istos* queant *dissolvere*.

X. Hinc Tumor & Inflammatio oriri possunt in loco & partibus *vicinis*; Liquidum enim à Corde *pressum*, & in *latera* Vasis *impactum* omnes particulas suas, quæ *aperturæ* respondent, per eandem urgebit, hæque partes, *vicinas* prementes, Tumorem simul & Inflammationem in iisdem excitabunt: sic in Morbis plurimis observamus, 1°. *dolorem* à *punctura* particularum *acrium* oriri; *dolor* enim nil aliud est, quàm *separatio partium fibrillæ nervosæ*, *vi acris particulæ perpetrata*; hancque separationem statim sequitur Tumor, quô exortô, sive,

quod idem est, effluxô liquidô, cessat *dolor*; ut in Podagra, Odontalgia &c, observare licet.

XI. Liquida quæ ibi hærent & *stagnant*, suam sequuntur naturam, h. e, inter *stagnandum* putrescunt, *acria* fiunt, & *alcalinum volatile* præbent: istaque *acrimonia* Liquidorum apta reddit illa, ut Vasa nostra *dissolvant*. Hæc verò *lex* in Urinâ, Sanguine, Sero Sanguinis, sed non in Lymphâ obtinet; videmus enim Homines *hydropicos* Ventrem *liquidô* è Vasis Lymphaticis exstillatô repletum habere, absque ullâ tamen *gangrænâ* in contentis Abdominalibus *ortâ*.

XII. Denique patet ex dictis, Medicamenta *acria* effectus suos in Corporibus nostris producere, *partim* vi propriæ *acris* substantiæ & figuræ, *partimque* vi motûs Fluidorum arietantium in illud *acre*; quippe *quiescente* Liquido, nullus sequitur effectus, utcumque aptum sit Medicamentum ad effectus producendos; sic enim *scalpellum* digito applicatum, licèt satis aptum sit ad secandum, nil tamen agit, nisi impellatur, vel ad agendum excitetur: atque sic *acre* à tremulo Liquidorum motu in *actum* deducitur. Hinc ergo Medicamenta *agunt*, & *efficaciâ suæ substantiæ*, & Li-

vitalis effectu; qui *effectus* itaque à quibuſdam Medicamentis de- et.

CAPUT VII.

De Viſcidis.

V*Iſcidum* eſt quod Vaſis lateri- bus *tenaciter* adhæreſcit, ita ta- , ut propter latam ſuam ſuperficiem *are* nequeat; ſi enim eſſet ſuperficie parvâ, ut Vaſis latera *perforare* t, inter *acria* eſſet numerandum. Lateribus Vaſorum *dupliciter* ad- re poteſt *viſcidum*, 1°. vel latera t non niſi ex *unâ parte*, ut ad A; el latera *utrobique* pertingit, ut :ula H. *Viſcidi* hujus effectus in *ue* caſu in FIGURA *appoſitâ* demon- r: ſit A D particula quædam *viſcida*

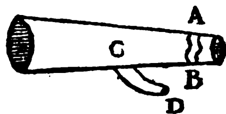

Vaſis adeò *tenaciter* adhærens ad t à Liquido *ponè* urgente, & ſe- ùm lineas E I, & G F incurrente

inde *moveri* nequeat, illa sustinebit omnem influentis Liquidi *vim*, quæ sustinenda erat à parte lateris inter A H comprehensâ, adeòque pars lateris, cui particula insidet, *recedet* versùs exteriora, utpote magis *pressa*, quàm reliquæ partes ejusdem lateris, & quò plus *recedit*, eò *majori vi* se *restituet*; unde tollitur *harmonia* sive *æquilibrium motûs oscillatorii* in illo Vase: hinc oritur *dolor obtusus* qui in omnibus ferè Morbis à *viscido* oriundis sentitur, scil. à *pressione* ortum ducens. Supponamus jam in loco secundo, *viscidam* particulam H ita adhærere, ut latera Vasis *utrobique* pertingat: ejus effectus considerari possunt, vel respectu ipsius Vasis cui inhæret, vel respectu Vasorum *lateralium*; respectu *prioris*, ejus effectus erit *totalis obstructio* istius Vasculi, simul & *laterum distensio*; particula quippe à Fluido retrò urgente eò usque propelletur, donec fiat *æquilibrium* inter *vim* Liquidi, & *vim resistentiæ* quam habent Vasculi latera; quô semel *effectô* particula manebit *immota* Vasculi cavitatem penitùs *obthurans*, simul & illius latera *distendens*: quòd autem *æquilibrium* tandem aliquando sit futurum inter *vim* Fluidi, & *resistentiam* laterum, inde patet, quia *vis*

continuò minuitur, hæc verò *re-*
s crescit; & Fluidi *vim* minui
:onstat, quòd, quò *longiùs* à Cor-
:dit, eò *tardiùs* moveatur; late-
utem *resistentiam* augeri manife-
acit cavitas Vasculi in progressu
agis magisque semper diminuta,
istantia laterum semper minor fa-
asculi enim *conici* portio angustior
›otest ad eandem amplitudinem
i, ac major portio, nisi *vis* major
:atur.

Hactenus de effectu, quem ha-
rticula *viscida* in ipsum Vas, cui
a est; videamus jam quid factura
›ectu Vasculorum *lateralium*. Par-
viscida A B Vasculo *impacta*, idem-
'thurans impedit, quò minùs Flui-
er illud transeat; quapropter Flui-
vergit versùs Canalem lateralem
unc autem
quam *in-*
otest, quin
dilatet; ex

verò *dilatatione* augetur *vis* late-
ntractilis, & consequenter *motus*
rius vehementior evadit, inde-
uidi *cursus* velocior: & hinc est
in Febribus, *frigus* statim excipiat

4. Ex dictis patet, maximas *mutationes* in Corpore oriri à Fluidis, quatenus in Solida *impingant*, eaque destruant; non autem à Solidis, tanquam causâ *primâ* Fluida *afficiente*.

CAPUT VIII.

De naturâ Liquidorum nostrorum, & speciatim Sanguinis.

1. OMnes qui sunt in Corpore nostro Humores, originem ducunt à Sanguine; antequam itaque naturam illorum intelligamus, hujusce naturam priùs est investiganda. Omnia Liquida quæ fluunt in Corpore nostro, hâc lege incurrunt, ut à partibus in partes *mota* tandem ad Cor redeant. Liquidum autem illud quod per momentum in Corde hæret, vocatur Sanguis, qui distribuitur inde ad omnes Corporis partes, quæ hunc accipiunt pro diversis secretionibus peragendis; constat enim Sanguis partibus *heterogeneis*, ut *adipe*, *bile*, *aquâ &c.* quæ solummodò secernuntur, & immutantur: sic ergo quicquid in Vasis Corporis est separandum, illud ex Sanguine separari debet. Porrò multis arti-

ficiis materies Sanguinis investigari potest; verùm quoniam *simplicia* faciliùs intelliguntur, ab iis incipiendum erit. Sensu percipimus Sanguinem in omnibus Animalibus, Hominibus, Quadrupedibus, Piscibus, Volatilibus, Reptilibus, eundem esse, & ex *tribus* hisce constare *partibus*; scilicet 1°. ex *aquâ* ferè insipidâ, & aliquantulùm odorâ, quæ igni exposita in vapores abit, fœtidum spirans, colorans, solvens omnia *salia* composita, & simplicia, ut & muriatica acida: unde sequitur eam non esse *spirituoso-salinam*, ut nonnulli volunt Chemici, *spiritus* enim *olea* tantùm, non *sales* dissolvunt; prætereà *spiritus* omnes producuntur vel Fermentatione, ut *inflammabiles*, vel Putrefactione, ut *macri* sive *salini*; deinde *aqua* hæc *sanguinea*, utì & omnis *communis*, vi Frigoris in *glaciem* concrescit, & Calore admoto in *aquam* purissimam iterum resolvitur; *spiritus* verò vim Frigoris maximè intensam illudunt, sicut videmus in liquoribus valde *spirituosis*.

2. Ex ea parte quæ *serum* Sanguinis appellatur, est liquor qui in *naturali* suo statu non *rubet*, sed *pellucet*, turbatus autem *flavescit*; & qui vi Frigoris non facilè congelatur, at Calori exposi-

tus, Ovi albuminis instar, *indurescit* te *aquosiore* avolatâ.

3. Ex eâ parte quæ toti *rubedinem* ciliat, & quæ, vi Caloris non minùs Frigoris, in *massam* rubram, fir tenacem, *insulam* dictam reducitu Sanguis è Corpore extractus ir quolibet per aliquod temporis sp *quiescere* permittatur, avolat prim *aquosa*, tanquam subtilissima, dein paratur *serum*; & quò copiosiùs h eò minor evadit *insula*, & quiden 3 vel 4 dies pars *rubicunda* penitù nescit, in *serum* scilicet conversa: que *serum*, si Sanguis ex Corp *morbosis* depromptus fuerit, quan *nigro*, *flavo*, alio-ve colore non na donatur. Hæc nudo oculo observa microscopiorum autem ope ulteri tectum est, Sanguinem constare culis *sphæricis* Fluido *limpido* inna bus, quæ in Vasis majoribus fig suam *sphæricam* retinent, & *rubr* parent, sed versùs *angustias* Vas *ovales* fiunt, atque à *rubedine* a *vescentiam* deflectunt; præterea pertum est, unamquamque *sphæ* constare *ex aliis 6 minoribus*, & h quamlibet *ex aliis 6*, & sic deinc quibus ab invicem separatis, statim

nescit color earum *ruber*. Ista separatio fit in *minimis* solummodò Vasis, & in hunc finem institui videtur, scilicet ut Succus Nervosus, & Lympha subtilissima exinde fiant: hæc verò *sphærularum* separatio, quam *rubedinis* evanescentia sequitur, per medicamenta *vehementia* procurari potest.

4. Ex dictis sequitur, Calorem non esse causam conservantem *æquabilem fluorem* Sanguinis: Calor quippe Sanguinem extravasatum *inspissat*; præterea manet *fluidus* in Piscibus, quorum corpora sunt frigida, idem verò extravasatus *grumescit*, æquè ac humanus. Hinc causa *fluorem* Sanguinis conservans non est aliquid Sanguini proprium; si enim ex naturâ Sanguinis oriretur, ejus *fluiditas* tùm maxima esset, ubi maxima est Sanguinis *copia*, scil. in Vasis *majoribus*; in *his* autem minor est *fluiditas*, atque *motus*; nam in istis maximæ coagulationes fieri solent, ut liquet in *Cadaverum* Venis. Caloris siquidem *absentiâ*, concrescunt Liquida in nobis; hic verò Caloris *defectus* accidit, ob *deficientem* simul Fluidorum *motum*. Igitur *actio* Solidorum, per quæ *fluit* Sanguis, est causa *fluoris* ejusdem; cessante etenim Solidorum *actione*, cessat quoque San-

guinis *motus* : & hoc sequenti experimentô confirmatur, si tempore brumali *ranæ* torpidæ, aut *vespertilionis* arteriolæ, adhibito microscopio, conspiciantur, Sanguis in iisdem in *grumos* planè concretus apparebit; etsi verò *animal* igni admoveatur, quò calefiat, attamen Sanguis ille *grumescens* minimè resolvetur, nec priùs movebitur, quàm Cor se *contrahere* inceperit; eô autem motô, movebitur etiam Sanguis, & tandem post varios Cordis ictus *fluiditatem* pristinam recuperabit, *vide* LEEUWENHOEKIUM. Hinc concludendum, *calorem* esse *concurrentem* causam *motûs* Sanguinis, non verò *primariam*; quia Solidorum *actione* cessante, cessant etiam & *motus* & *calor*. Examinatis hisce, sequitur, ut Sanguinis proprietates seu dotes investigemus.

5. Sanguinis proprietates sunt vel *generales*, quæ scil. aliis Liquidis competunt; vel *speciales*, quæ congruunt tantùm quibusdam, & ideò petendæ sunt ex naturâ *specialis* uniuscujusque Liquidi. Omnes dotes quæ competunt *generali* Liquido, obtinent etiam in *speciali*: hæ duæ autem pendent à regulis mathematicis. Dotes *generales* sunt 1°. Quòd Sanguis (ut omne aliud Li-

quidum) potiùs patiatur quasdam partes à se *avelli*, quàm integram molem simul *moveri*. 2°. Quòd conditiones illæ adsint, quæ ad *fluorem* necessariæ sunt; scil. (α) Tenuitas maxima partium *relativè* ad nostros sensus, h. e. quòd partes maximè *exiles* sint, adeò ut earum *una* aliqua singularis tactum nostrum, visumque fugiat. (β) Cohæsio inter partes tam *levis*, ut facillimè separari possint, (γ) Omnium partium *æqualis* Gravitas. Ex illâ verò Gravitate *singularum* partium resultat *totiùs* communis *materiæ* Gravitas: hinc quia omnes particulæ sunt *graves*, æqualiter se *sustinent*; nam Pressio & Gravitas totiûs *materiæ* oritur tam ex conamine ad descensum, quàm ab *æquabili* particularum Gravitate. (δ) Motus *projectilis*, quo Fluidum à latere premente Vasorum versùs aliquod punctum defertur. Hæ sunt autem *generales* proprietates Liquidorum.

6. Liquida omnia in Corpore nostro circulantia è Corde proveniunt, in quo sunt multò magis *spirituosa* & *aquosa*, quàm in reliquis Vasis; ex Sanguinis enim è Corde immediatè deprompti *unciis decem*, plus quàm ℥ v. *aquæ* simplicis separari possunt; unde constat Sanguinem, maximâ ex parte, ex *aquâ* com-

poni. Hæc pars *aquosa* mutatione
titur à 3 causis profluentem, scil
Salibus *duplicibus* Animalium Ve
liumque, à parte *serosâ* & *spiritu*
parte *rubicundâ* ad Calorem cre
Aquæ particularum ultimarum &
marum moles determinari nequit
enim æquè *pellucida* ac Aër, id
visum fugiunt microscopiorum;
ita sunt *exiles*, ut per meatus p
rum nullo modo *visibiles* trans
imò *machina Boyleana* docet, eas
sire posse per poros ipsi Aëri *impe*
unde inferimus maximam Sanguin
tem ob *fluiditatem*, & *exilitatem* a
tum aptissimam esse. Gravitas A
respectu Aëris est ut *1000* circiter
sed priùsquam ejus *proprias* faci
explicemus, exponendæ sunt prop
tes Liquidis nostris *peculiares*; hæ
sequentibus *capitibus* 4 comprehe
tur, vel potiùs ex iisdem pend
inferuntur. (1) Cuilibet particulæ
nostri sua *propria* & *determinata* es
les, Figura; & Soliditas. (2) Cu
particulæ sua est Vis *determinata*
momentum, quô sui ipsiûs, ab alii
ticulis quibus adhæret, separatio
nititur, & in *concretionem* tendit
Cuilibet particulæ sua est *specifica*

itas. (4) In Liquidis nostris varii sunt
radus *motûs projectilis*, quo fluere ur-
antur per rectam lineam. Porrò quoad
roprietates Aquæ notandum est, *sales*
latiles Animalium Aquæ innatantes,
sâ *leviores* esse; his enim eductis, Aqua
nderosior evadit: jam verò è contrà
› *aliis salibus* immixtis, illa *pondero-*
r fit; & quò plus *salium horum* ad-
iscetur, eò *fluiditas* ejus magis immi-
uitur, & tandem cum his *concrescit.*
ide patet igitur, Aquam, quæ quidem
t proxima pars Sanguinis nostri, *mu-*
ri, quoad suam *Gravitatem*, maximè
limis partibus innatantibus; sic enim
uò partes illæ rigidiores, & solidiores
int, eò *gravior* redditur Aqua, & ad
iotum aptior: hinc etiam à *salibus* A-
uæ nostri Sanguinis *immixtis*, variæ
int ibi *mutationes.*

7. Respectu 4 *dictorum cap.* Fluidi no-
i partes *peccare* possunt *variè.* Itaque
juoad 1. *cap.*) 1°. respectu *Molis*, idque
plicitér; possunt enim vel nimis *crassæ*,
l nimis *tenues* esse: proinde Medica-
enta, quæ in *utroque* hoc Sanguinis
atu conveniunt, sunt *resolventia* & *coa-*
dantia. Si corpus aliquod *sanum*, eva-
it *morbosum*, ex eo quòd Sanguinis
irticulæ nimis *crassæ* sunt, causa *mor-*

bum producens necessariò erit *interna*; non verò *externa*; quicquid enim Cor ingreditur, ex Venis in illud deponitur; quod egreditur, exit per Arterias; quicquid autem Venas intrat, vel ex Vasis Lacteis, vel Lymphaticis, vel Vasis Absorbentibus in eas influit: sed oscula Vasorum istorum minùs *patula* sunt, quàm *confinia* Arteriæ & Venæ, sive *plexus reticularis* per quem Sanguis transit ex Arteriis in Venas, ut docet microscopium; ideòque particulæ per Vasorum Lacteorum, & Absorbentium oscula in Venas, & inde in Cor delatæ adeò *exiles* sunt, ut mole suâ Sanguinis *fluiditatem* impedire nequeant: & quidem observavit LEEUWENHOEK, Chyli particulas, ut & Lymphæ, multò *minores* esse partibus Sanguinis *rubicundis*; hoc itaque respectu nullus ferè cibus [ex se] Corpori *sano* noxius esse potest; cùm particulæ nimis *crassæ* Vasa Lactea, & Absorbentia nequaquam ingredi possint: ideòque *vitium* hoc ex causâ est merè *internâ*. Porrò cùm nimis est *aucta* moles particularum, *vitio* existente in Corpore nostro, tunc illæ ad *ultima* Vasa devenientes *transire* non possint; hoc igitur accideret continuò, nisi Pulmones, *pressione* suâ per Aërem

factâ,

ctâ, particulas istas adhærentes *minue-nt*, donec Vasa ipsorum *tenuissima* rtransiissent. Ita *duo* sunt particularum mis *auctarum* effectus, scil. (1) Circu-tio Liquidorum impedita, (2) Humo-ım, qui secerni debuere, Secretio de-:ucta: omnis ergo *medela* molis *aucta* spicit Secretionem & Circulationem sam. Ideò, cùm Vasa ex Arteriis orian-r *dupliciter*, scil. vel ortu *directo*, ut enæ, vel *obliquo* seu *laterali*, ut Glan-ılæ, sive Vasa Secretoria quæ Arte-is & Venis sunt minora, si particulæ ınguinis *solitô* fiant *crassiores*, illæ quæ cerni debent tunc *orificia* Glandularum equaquam ingredi possunt, sed per *ctum* tramitem in Venas transeunt; eque perit Secretio, Vasaque Secreto-a, ob defectum Liquidi distendentis, ollabuntur: quòd si tanta sit particula-ım *crassities*, ut etiam Venas intrare equeant, impeditur Circulatio; unde ırii oriuntur *morbi*, tandemque *mors* sa. Medicamentum igitur omne, quod l molem particularum *auctam* sanan-ım adhibetur, *tale* esse debet, ut San-ıinis moleculas in Arteriolis juxta Vasa ecretoria dividere possit: quapropter aut ılla, aut efficacissima sunt *mercurialia*, *salia* globulos Sanguinis minuentia.

Morbi, qui ex hoc vitio oriuntur, præcipui sunt *Hydrops*, omnesque morbi *inflammatorii*.

Particulæ Sanguinis nimis *imminui* dicuntur, cùm ad tantam *exiguitatem* rediguntur, ut Vitæ ac Sanitati tuendis prorsùs impares sint. Hujus *vitii* causæ sunt *duæ*, una nempe *externa*, altera verò *interna*, quæ potest esse Liquidum quoddam nimis dissolvens. Ejus effectus sunt *duo*, scil. *acceleratio* Circulationis, & Vasorum Secretoriorum *arescentia*. Nam 1°. Sanguis nimiùm, quoad particularum suarum molem, *imminutus* faciliùs multò ex Arteriolis in Venas, quàm in Vasa *lateralia* transire potest; ac proinde uberiori copiâ jam semet in easdem confert: exinde verò magis *dilatantur* Venæ, & quò magis *dilatantur*, eò vehementiùs se *contrahunt*; unde sequuntur Circulationis *acceleratio*, major partium *attritus* & *calor*, Sanguinisque *subtilisatio*, & è Vasis suis *eruptio*. 2°. Cùm in *hoc* Sanguinis *statu* nullæ, aut saltem paucissimæ particulæ Vasa *lateralia* ingrediantur, illa non ampliùs extenduntur, sed exsiccantur, coalescunt, tandemque *stamina fibrosa* fiunt; unde sequuntur *phthisis*, *macies*, & varii morbi *chronici*: itaque Remedia, ad hoc

um Sanguinis corrigendum, aptissima *coagulantia*, qualia sunt *terrestria*, *absorbentia* &c.

. *Vitium* esse potest 2o. in Humos nostris respectu *Figuræ*, & hâc rae *dupliciter peccare* dicuntur Sanuis particulæ; vel enim nimis *acres*, vel nimis *viscidæ* & *obtusæ*; licèt râ *figura* earum *obtusa* nullos malos lucat effectus, ac proinde pro *vitio* sit habenda. *Figura* quidem sola *minat* corpus; & hoc *moveri* dicitur is magisque, prout in *unico* puncto effectus præstare potest: *Figura* ò respectu *Soliditatis* considerari de-, ita quoad *Figuram* corpus *agit* mmodò in Solida; *figura* autem *ob-* incidit in *hæc* quemadmodum jam onstravimus; unde superiùs *expositi* ntur effectus. Jam verò *figuræ obtusæ* 1°. assumpta corpora, 2°. in nota reddita, sicut *cera oblonga*, si dicomprimatur, fit *rotunda*: hæc au*obtusa* corpora non sunt in nobis è rigida, sed potiùs lenia. *Acres* in ro Sanguine particulæ *duobus* ex fons proveniunt, vel enim in Sangui*ab extrà* derivantur, vel *in ipso* gentur. Quæ *externè* adveniunt, vel Pulmones intro eunt, vel per Æso-

phagum, vel per Cutim externam sive per Vasa Absorbentia intromittuntur, ut Cantharides, Mercurialia &c. quæ per Pulmones, admodùm *malæ* sunt, utpotè *subtilissima*, *solidissima*, & ferè *immutabiles*, ob structuram Pulmonum: quæ per Æsophagum, vel in *cibis* continentur, vel sunt *minerales venenosæ* assumptæ, quæ semper eò *pejores* extant, quò *duriores*; tunc enim in Corpore mutari nequeunt: jam verò partes omnes quæ per Cutim transeunt, valdè *nociva* sunt, quin & *subtilitate* magnâ donantur, ut docent Cantharides & Mercurius.. Particulæ *acres* quæ in ipso Sanguine generantur, sunt illæ quæ, propter *attritum* nimis vehementem, ex *obtusis* & *viscidis* evadunt *acres*: iste verò *attritus* contingit ex *duplici* causâ, scilicet 1°. à liquidis *stagnantibus*, indeque *putredinem* contrahentibus; 2°. à Liquidis nimis vehementer *circumactis*, absque alîus cujuslibet Liquidi blandioris admixtione. *Primum* illud variis experimentis patet, si enim Hominis *sani* Sanguis per aliquot dies, ut per 5, in *vase* detineatur, *fœtidus*, *acerrimus*, & *urinosus* planè evadet; unde liquet Sanguinem eodem modo ac Aquam *stagnando putrescere*: promovetur quoque hæc *putredo* per *calo-*

rem aut *teporem* adhibitum ; hâc enim ratione particulæ in motu constituuntur, quò fit, ut in se invicem agendo *acres* fiant: quòd si motus nimiùm sit *violentus*, tum particulis *aquosioribus* exhalatis, illæ quæ remanent *coalescunt*, tanquam *frigore* condensatæ. Hinc ex nimio *calore*, æquè ac *frigore* oriuntur *scirrhi*; ex motu verò nimis *violento* oriuntur *putrefactiones* in nostro Corpore. Quòd verò Sanguinis particulæ *acredinem* ex Circulatione nimis *violentâ* contrahant, hoc vel inde patet, quòd si Homo *sanus*, & cibis *blandis* tantùm utens, cujus Excreta & Retenta nil *acredinis* habeant, sed admodùm *insulsa* sint, *febre ardenti* corripiatur, Sanguis illius ex *accelerato* Cordis motu, & transitu per *minima* Vasa *impedito*, valde *pressus* ac *attritus*, magis magisque *acris* evadet, præsertim si non adhibeantur *diluentia* ; donec ad istum tandem *acredinis* gradum pervenerit, ut Vasa *rodat*, Aphthasque & Inflammationes internas, non nisi magnâ *diluentium* copiâ curandas, producat. Hinc ex Circulatione nimis *acceleratâ* eadem *mala* profluunt, quæ ex *venenis acribus* ingestis oriri solent: Veteres autem Circulationis inscii, hinc non valentes explicare causam hanc Morbo-

rum, vocârunt istud τὸ Θεῖον; h. e. *Divinum quid.*

9. *Vitium* oriri potest 3°. in Liquidis nostris respectu *Soliditatis*, & hoc respectu *dupliciter* quòque *peccant* Sanguinis particulæ, scil. vel *excessu*, vel *defectu*: priùsquam verò de his agamus, nonnulla de *Soliditate in genere* sunt dicenda. Per *Soliditatem* intelligimus eam corporis proprietatem, quæ *Vacuitati* propriè opponitur, & unumquodque corpus eò *solidius* esse censetur, quò minores & pauciores *poros* inter particulas suas interceptos habet. Experientiâ compertum est, corporum *Gravitatem* eorumdem *Soliditati* semper proportionalem esse, adeò ut, si duo sint corpora *magnitudine* æqualia, *pondere* verò diversa, necesse sit, ut plures sint vacui *meatus* in uno, quàm in altero. Porrò notandum est; nullum dari corpus *mathematicè Solidum*. Corpora *solidiora* motum suum diutiùs servant, quàm illa quæ sunt minùs *solida*; hâc nempe de causâ, quòd *vis* eorumdem motui resistens, quæ à *Fluido* oritur ambiente, cæteris paribus, eorumdem superficiebus semper respondeat; quapropter, cùm in corpore magis *solido* plures sint Materiæ particulæ, sub eâdem superficie, quàm in cor-

re minùs *solido*, omninò sequitur, cor-
ta magis *solida* difficiliùs *sisti*, quàm
quæ sunt minùs. Hæc verò de *Soli-*
ate in genere nunc sufficiant; verùm
c de re plura superiùs, nimirum in
A P. I. vide sis.

Effectus autem particularum nimis
darum in Sanguine *duo* sunt, scil.
nia Sanguinis subtilisatio, & *motus os-*
atorii perturbatio. Quippe (1) parti-
æ nimis *solidæ* è Corde expulsæ *ma-*
m cæteris motum concipiunt; (*quan-*
u enim motûs cujuslibet corporis ori-
ex *velocitate* ducta in molem) qua-
pter particulas illas, quibuscum erant
ul expulsæ, deferentes, in alias *impin-*
nt, atque hocce *impetu* easdem *dissol-*
nt, & nimis *subtiles* reddunt. (2) Li-
idum nostrum è Corde expulsum per
eas *impingit*, angulis acutissimis, in *la-*
a Vasorum: quod si *æqualiter* ubique
, *æqualiter* distenduntur Vasa; si verò
linea *impingat*, vi *majori* quàm alte-
motûs oscillatorius perturbatur: (*vide*
P. V. THEOREMATA *ultima*) hoc au-
necessariò eveniet, si in aliquâ lineâ
ticulæ contineantur nimis *solidæ*; hinc
n Vasa extendentur & ampliabuntur,
Liquidi cursus perturbabitur: unde
ni sæpe, aliæque *obstructiones* facilè

solent oriri. Harum verò particularum origo externa est, sive particulæ nimis *solidæ* extrinsecus adveniunt. Remedia *gravium* sive *solidarum* particularum debent constare moleculis æquè *gravibus*, ac sunt Fluidi nostri particulæ: cùmque Animalium & Vegetabilium particulæ, ultimò *resolutæ*, sint ferè ejusdem *gravitatis* cùm Fluido nostro, sive ut 5 ad 6, sic earum usu Corpus in *sano* statu conservabitur, eundemque, si modò amissus fuerit, recuperabit: quæ verò *graviores* sunt, ut *phosphorus*, *oleaque crassa* ex Animalibus deprompta, *salesque fixi* ex Vegetabilibus extracti, *acida metallica*, nec non *sulphurea* quæque *graviora*, suprà dictos *Soliditatis* producunt effectus, scilicet *rosionem*, & *extravasationem*; unde morbi oriuntur *inflammatorii*: ideòque in statu isto *morboso* vitanda sunt. Alterum particularum sanguinearum *vitium*, respectu *Soliditatis*, est, quòd non adeò sint *solidæ*, ac esse debent: hoc verò pendet à *minutione*, quæ est augmentum *superficiei*, & *minimarum* particularum aggregatum, quô *puncta contactuum* multiplicantur. Hujus *vitii* effectus est *inertia*, i. e. ineptitudo ad motum, seu impotentia istis particulis movendi alias *solidiores*: unde sequuntur *lentores* & *co-*

nes. Corpora siquidem *inertia* mo-
minorem & *majorem* resistentiam
ent, & ideò imparia sunt movendis
corporibus *solidioribus.* Effectus au-
inertiæ in nostro Corpore est *minor*
, Fluidi in Solidum, & Solidi in
dum. Liquida verò in nobis *duplici*
one *fluorem* suum servant; 1°. prop-
corpus aliquod liquidum *diluens*,
ob externam causam partes *dividen-*
. Causæ porrò *inertiam* hanc, seu
otentiam & ad motum ineptitudi-
, producentes (unde *cohæsiones*, &
res) non tam multiplices sunt, ac
gò creditur; Corpus enim nostrum
est constitutum, & ejus Vasa tam
lia, ut non nisi *minutissimas* intromit-
t moleculas; atqui *minutissima* cor-
a sunt semper *solidissima*, nec ulte-
dividi queunt, nisi summo adhibito
re; hinc *molem* acceptam diu reti-
t, & ob angustiam suæ superficiei
facilè *coalescunt.*

CAPUT IX.

De Vitiis in totâ Liquidorum M simul spectatâ, hærentibus.

1. ABsolutâ jam particularum di nostri *historiâ*, ad t *massam* considerandam nosmet acc mus. Ut corpus aliquod nomen I mereatur, requiritur, 1°. ut sit in ticulas admodùm *minutas* divisum ut illæ particulæ facillimè ab inv *separari* possint, nullaque sit *cohæsi* perstes. Porrò Fluidum nostrum *citer peccare* potest; nempe, 1°. n particularum suarum *cohæsione*, 2°. ea dem *dissolutione* nimiâ. *Cohæsio* nimia aliter *lentor* dicitur, oriri potest vel niâ particularum singularum *mag dine*, vel à nimio earumdem ad *rendum* conamine. Hic *lentor* si co gat in Vasis *majoribus*, Cordis au lis, aut Cerebri ventriculis, bre *polypus*; qui massa *solida* est, corium cinum repræsentans, & eò *solidior*, *diutiùs* duravit: sæpè invenitur *pol* substantia in *capitibus* eorum qui *le* interierunt; in iis enim Sanguis, re

ſuo per Venas Jugulares impedito, in ramos *laterales* regurgitat; hi verò nimis *angusti* ſunt ad totam *maſſam* tranſmittendam; unde fit, ut pars ſolummodò *tenuior* tranſeat, repulsâ *craſſiore*, quæ, ex novi Sanguinis adventu, tandem Canales iſtos *obſtruit*. Si *lentor* in Vaſis *minoribus* Arterioſis contingat, oritur *inflammatio*; quam comitantur *pulſatio* & *dolor*: *pulſatio* autem inde fit, quòd Sanguis *lenteſcens*, qui in Arteriolis hæret, à Sanguine ponè urgente *protrudatur*: *dolor* verò naſcitur ex eo, quòd Vaſculorum latera plurimùm *diſtendantur*, unde *doloris* ſenſus: hoc in caſu Sanguinis in Arteriolis hærentis pars *tenuior* quandoque per Vaſa *lateralia minima* exhalat, nimirùm ſi non ſint obſtructa; aliter enim hæcce *liquidior* Sanguinis portio *putreſcit*, unde *puſtulæ*, *gangræna*, &c. ſi autem in Lymphaticorum *orificio* primo ſive lato *lentor* ſit, colligitur ibi materia quædam *gypſea* ſive *dura*; ob rationem modò dictam, ſcil. quia per *laterales* ramos, hîc loci copioſos, defluit pars *liquidior*; hinc *polypus* hîc fit *albus*: ſi verò ad Lymphaticorum extremitatem protrudatur, oritur *hydrops* ſimul & *œdema*; Vaſis utpotè Liquido ſuo *pellucido* diſtentis, quæ ſi rumpantur, tunc illicò

nascitur *leucophlegmatia* seu *anasarca*; Humoribus quoque non rarò, ob situm & stagnationem, *acredinem* contrahentibus, *apostemata* & *gangrænæ* fiunt: quòd si *lentor* ille in extremitatibus Vasorum istorum hæreat, *massa* secernitur limosa & turbida, *putrefactione* Vasa dissolvens, *tabemque*, nec non ejus effectus producens. Si in Vasis Nervosis fiat *lentor*, oriuntur Morbi Nervis *proprii*; forsan *apoplexia* quoque sive *sensuum* abolitio: istud verò rarò accidit, quia Nervorum Liquidum sive Spiritus nunquam potest, vel *caloris* vel *frigoris* vi, concrescere; ob soliditatem ferè immutabilem; Nervi verò *externi* afficiuntur, compressi scil. à Vasis Arteriosis nimiùm distentis; unde *insensibilitas*, & *immobilitas* non rarò oriuntur.

2. Causæ *lentoris* in Liquido nostro sunt variæ. Prima quidem est *exhalatio* partis *fluidioris*; hinc in Venis Sanguis tamdiu manet *fluidus*, quamdiu in illas sese exonerant Vasa Lymphatica. Remedium autem est restitutio Liquidi *avolati*. Causa 2. est quilibet *caloris* gradus *naturalem* Corporis nostri *calorem* excedens; & qui, quantus sit, Thermometri ope cognosci potest: *calor* hic, partes *tenuiores* & *spirituosas* evaporando,

Sanguinem *inspissat*; & reverâ talis *lentor*, remanente *calore*, nullo artificio tolli potest, nec *spiritu salis*, nec *oleosis*, similibus-ve; *calor* enim ejusmodi partes *tenuiores* evehit, etiam vase manente *clauso*, ut patet in Sanguinis *digestione*: inde videmus omnes *calidas* causas in Sanguine, extra Corpus, pro *effectu* suo habere *inspissationem*. Hinc in omnibus morbis *inflammatoriis*, nimius *calor* maximè cavendus est, ut in *variolis* &c. metu scilicet *inspissationis*. Idem *caloris* effectus, scilicet *inspissatio*, locum habet in omnibus nostris Liquidis, exceptis *excretoriis*, ut Urinâ, Sudore, & quibusdam *secretoriis*, ut Succo Pancreatico, Bile, Salivâ, Muco; quæ quidem aliquo modo *coalescunt*, sed iterùm facilè *dissolvuntur*. Causa 3. est *frigus* immensum, quo *congelari* potest Aqua, ita & Liquidum nostrum: si enim Hominis *sani* Sanguis Aëri *frigidissimo* exponatur, separabitur pars *crassa* in *insulam*, & *aquea* sive *serosa*, in *glaciem* convertetur, uti patet in Hominibus *frigore* extinctis; attamen omnes Sanguinis *secretiones* non facilè *congelantur*, ut Aqueus humor Oculorum qui *nunquam*, Bilis & Serum quæ *difficulter*, verùm Saliva *facilè congelari* potest; Urina autem partem suam *spiri-*

tuoso-salinam in medio *fluidam* conservat, dum pars *aquosa congelatur*. Morbi ab hoc *frigore* mirifici pendent: ita observamus, carnes *congelatas*, succedente *calore*, concipere *putredinem*; hinc enim naturalis *nexus* resolvitur, atque Liquidum *alcalinum volatile* evadit hâc *obstructione*; imò sunt aliquando in *Norvegiâ* ita *frigore* correpti Homines, ut Nasum sibi avellant emungendo: Morbus autem ille *frigore* inductus vocatur imprimis *Scorbutus*. Causa 4. est quies Humoribus superinducta, quæ in iisdem ferè omnibus, præsertim *arteriosis* producit *coagulum*: si enim Homo *sanissimus* subito corripiatur *metu*, orietur statim *pallor* & *frigus*, atque, si passio vehemens sit, diùque perseverans, *stupor*, Liquidi *defectus* in Cerebro, nec non motûs *privatio*; hinc *obstructiones* sive *coagulationes* Humorum in Visceribus quibusdam contingunt, quæ, si in Corde fiant, *palpitationem* producunt; idque usu venire solet Hominibus *animi deliquia* sæpe passis; hi enim, postquàm per aliquod temporis spatium, forsan horæ quadrantem, *sensu motuque* privati jacuerint, inter refocillandum, incredibiles plerumque *anxietates* circa Cordis regionem, & ut plurimùm ad Arteriam

ionalem percipiunt; Cor quippe temporis, motu *accelerato* & quasi *licato*, magnam Sanguinis *copiam*, ntriculis suis, Vasisque superincumbus *stagnantem*, inde pellere cona- & hinc fit illius *palpitatio*; propter uinis copiam *advenientem*, & exacexpressionem *negatam*: quòd si masSanguinis inde removere nequeat, r *polypus*, tandemque *mors* ipsa. a 5. est corporum plurimorum San- :m *coagulantium* admissio: sic *acida* a igne violento ex Mineralibus *de-a* Sanguinem subitò *coagulant*; len- *piritus salis*, omnium citissimè & issimè *spiritus vitrioli*, *nitri*, & *alu-*, qui, si Venis *injiciantur*, Sangui- illicò *coagulant*; isque, propter la- :m & amplitudinem Venarum, in usquè & Pulmonalem Arteriam de- us, brevi Animal suffocat (*a*). Ob- ndum verò, quòd omnia *acida* non *ent* Sanguinem; *nitrum* enim, & *arinus* illum *diluunt*, ut & *ace-* (*b*) aliique *spiritus acidi* Vegetabi- sed *salia alcalina* interdum eumdem

De hâc re conferri merentur Experi- clarissi. FRIEND, in ejus *Emmenologiâ* 4.

Istud quidem de *modicâ* dosi, Ore

inspissant, aliquando diluunt; ex his verò spiritibus quidam eum coagulant, ut *spiritus vini*, qui, licèt à nonnullis pro tenuissimo *diluente* habeatur, in Venas tamen *injectus* omne Liquidum vitale *coagulat*. Causa 6. & ultima est *motus* nimius, itemque in *minimis* Vasis *obstructio*: in omni quippe obstructione Arteriæ, *distenditur* Vas, tandemque obstructione perseverante *rumpitur*; unde sequitur *liquidioris* Sanguinis partis *extravasatio*. Hæc aptitudo sive proclivitas ad *coagulandum* non est quid *morbosum*, verùm proprietas Sanguini in statu *sano* hærens: docet enim experientia, quòd, quò magis *sanus* est Homo, eò citiùs & faciliùs Sanguis illius extravasatus *lentorem* inducat; cùm è contrà *agri* quàm plurimi habeant Sanguinem *fluidissimum*, præsertim *leucophlegmatici*; imò Hominum nonnullorum in *mortis* agone versantium Sanguis nequaquam *coalescit*. Omnis causa illam *concretionem* promovet, quæ vehementissimè *agit* in Sanguinem; qui enim exercitiis violentis

assumptâ, tantùm intelligas; aliter enim Sanguinem *inspissant*, imò & *coagulant*; ut probant Experimenta ejusdem FRIEND, de *aceto* in Venam *canis* Jugularem injecto, &c. vide *Emmenolog. Cap.* 14. *sub finem.*

dediti *musculos* suos plurimùm movent, Sanguine *crasso* donantur. *Excretiones* porrò, & *evacuationes* nimiæ Sanguinem *inspissant* in *majoribus* Vasis, unde *subsidentia* contingit in *minoribus*, & hinc *atrophia*; quoniam in Lymphatica *lateralia* non ingreditur Liquidum: cùm igitur tale quid accidat in omnibus *evacuationibus* immodicis, non mirum est, isthæc mala subsequi.

3. Hactenus de nimiâ Sanguinis *tenacitate*, proximo jam loco ejus nimia *fluiditas* consideranda est; cùm verò hæc pendeat à nimiâ partium suarum *tenuitate*, de quâ antea dictum est, necesse non est, ut in eâ explicandâ tempus teramus: sufficiat observare, *fluiditatem* Sanguini nostro, si modò opus sit, conciliari posse vi *salium volatilium*, ex Unguibus, Cornubus, Medullâ, aliisque Animalium partibus extractorum; quin & *aqua*, largâ satis copiâ assumpta, optimè *resolvit*, *attenuat*, *diluitque*; ut & acria *ligna guajaci*, *sassafras*, &c. itemque *salia* omnia *fixa* ex Vegetabilibus, & Mineralibus, præsertimque Metallis, quæ, quò *graviora*, eò *meliora*; hinc si *Aurum* reddi posset *fluidum*, absque *gravitatis* diminutione, vel *molis* incremento, optimum esset *dissolvens*.

G*Ravitas* corporum nil aliu
quàm *nisus* eorumdem desc
di versùs Terræ centrum ; & est
proportionalis corporum *Soliditati*
guis dum in Corpore circulatur
dus est & *rarefactus* ; extractus au
Corpore *frigescit*, & *inspissatur* ; id
Gravitatem illius, respectu *molis*,
non possumus investigare. Sed in
Regionibus tàm frigidis, quàm c
Sanguis, simul ac è Corpore pro
rat *ponderatus*, sese habuit ad *A*
salsam ut 25 ad 26 : Serum aut
habet ad *eandem* Aquam, ut 3
253, adeòque Serum *gravius* est
guine *unâ sextâ* circiter parte ;
quidem videtur experientiæ adv
cùm Serum *insulæ* supernaret : h

quantum occupabant ante ſeparationem ipſorum. *Levitas* in Sanguine hactenus non eſt comperta, is enim ponderatus ubique Aquam *ſalſam* pondere excedebat, *unâ viceſimâ ſextâ* parte; ſi verò detur, poterit oriri ab *aquoſis*, *oleoſis*, *ſpirituoſiſque* omnibus, hæc enim Aquâ *ſalsâ* ſunt *leviora*. Jam verò à particulis *vegetabilibus* conſolidatis, & *mineralibus* Sanguis fit gravior: quod optimè conſpicitur in *ſcorbuto lento*; Sanguis enim in eo caſu *compactus*, & *ſalinus* plurimùm eſt, Urina verò *graviſſima* reſpectu *ſani* Hominis: fit hoc autem ab abundantiâ *ſalis muriatici*, qui in debitâ copiâ optimus eſt, & ad Vitam omnino neceſſarius; ſi verò quantitate excedat, peſſimos producit effectus: ideò corpora quæ Sanguine *graviora* ſunt, ut *ſales fixi*, integrè per Urinam excernuntur; ita *ſal marinus* prodit *immutatus* in Urinâ; ejus autem uſus eſt ad Sanguinem diluendum. Porrò *gravia* Medicamenta *venenoſa* fiunt, quatenus Vaſa deſtruunt, atque Secretiones nimis augent.

CAPUT XI.

De Motu Projectili.

1. PEr *motum projectilem* intelligitur *motus* Liquidorum per Vasa *circulatorius*: cùmque ab eo Morbi plurimi, Vita, Sanitas, & Senectus pendeant, operæ pretium erit videre, quid *augeat*, quid-ve *diminuat*, aut *depravet* huncce *motum*.

2. Augetur 1°. *motus* iste ab ipso Corporis *motu adaucto*; sic enim Homine *currente* plurimùm *crescit*; oritur quippe tunc temporis *pulsus frequens*, *sudor*, *sitis*, *anhelitus*, omniaque Febris *symptomata*; quæ quidem citò evanescunt, Homine *quiescente*: at si in *cursu* ultra vires persistat, omnia prædicta *vehementiora* evadent, simul & *inflammationis* species totum Corpus occupabit; hujus autem Urina à Medico conspecta *febricitantis ardenter* esse putabitur: jam verò si hoc exercitium diutiùs continuetur, reverâ orietur Morbus. Igitur à solo *motu projectili adaucto*, absque mutatione ullâ Fluidorum *internâ*, oriri potest Morbus. Ita quòque ex eodem *motu diminuto* sæpe-

ımerò nascuntur Morbi ; hujus verò *minutionis* causa plerùmque est *tristi-a* : sic ex. gr. si Homo satis *hilaris* in-r epulandum nuntium accipiat ma-ni alicujus infortunii, subito perculsus olore, pavidusque, Liquidis suis sta-ıationem inducit ; unde statim oritu-ıs est Morbus, nisi magnâ liquidi *di-uentis* alicujus copiâ prohibeatur. Pari ıtione plurimorum Morborum causam Te vel *incrementum*, vel *diminutionem* *otûs projectilis* Fluidorum comperiemus.

3. *Primaria* causa *motûs* hujus *pro-ectilis* est Cor. Si Liquida nostra à Ca-alibus, per quos fluunt, non sisteren-ır, nec Canalium continuitas interrupta ssset, tum semel *mota* semper *moveri* ergerent ; sed datur resistentia in Canalibus, iique non sunt continui ; rope Cor enim Liquida Sinum Veno-ım & Auriculas ingrediuntur, ubi per liquod temporis spatiolum *quiescunt* is & continuatio fluxûs : cùm verò cor-us nullum se *movere* possit, ex semet ipso *lo*, necesse est, ut Liquida nostra *mo-um* de novo accipiant à causâ quâdam *xternâ*, vim suam ibi exerente ubi *mo-um* amiserint ; causa autem ista est Cor, uod *musculus* est solidissimus, figurâ suâ epræsentans *helicem*, cujus ope, (ut do-

cet Mechanice) vis debilis incredibilem resistentiam superare potest: ita ut Cor *sola* & *sufficiens* causa sit omnis *motûs*.

4. Præter hanc causam *primariam*, datur quòque & alia, nempe Vasorum *elasticitas*, sive *vis* illa, quâ eorumdem *latera* à Liquido influente *distenta* sese statim *restituunt*, & quidem in *pristinum* statum: Fluidum enim à Corde, *vi* magnâ, in Arterias adactum, easdem statim *distendit*; hæque, cùm *elastica* sint, *vi* Cordis cessante, sese statim *restituunt*, & quidem eò majore cum *vi*, quò magis *distenta* fuerunt.

5. Sanguinis è Corde exitus, sive *motus* ejus *projectilis*, ipsius Cordis *actioni*, non verò *motui intestino* Sanguinis (utì nonnullis visum est) debetur: quod quidem ita probatur. Liquida, quæ loco angusto contenta & *coercita*, inde, vi *motûs intestini* partium suarum, per foramen apertum *prorumpunt*, & in *motum projectilem* aguntur, *tripliciter* suum consequuntur effectum; nempe (1) si partes in *motum* satis violentum cieantur vi *caloris*: sed *calor sufficiens* ad istum motum producendum minimè datur in Corpore nostro; licèt enim Sanguis è Corpore *extractus* ad eumdem *caloris* gradum promoveatur, quem ha-

: potest in Vasis nostris *contentus*, ni-
:amen inde sequetur, præter ipsius
efactionem: Pisces præterea Sangui-
frigidum habent, qui nihilominùs
ulatur; & eô *calefactô* ipsi moriun-
(2) Liquidum, in circumstantiis su-
lictis positum, in *motum projectilem*
potest, *vi* partium suarum *elasticâ*;
irum, si Liquidum aliquod *elasticum*
'ase undique *clauso* condensaretur,
to foramine statim pars quædam ejus
liret: id autem minimè locum ha-
in Sanguine; quoniam *elasticitas* ab
ıosphæræ Corpus *ambientis* pondere
ıpensatur, adeò ut, sese nequaquam
ındere possit, ad *motum projectilem*
ducendum; præterea Sanguis in Vasis
entus eâdem *vi* suæ *elasticitatis* se
ındere nequit, ob *incumbentis* Aëris
rni *pressionem*; ergo cùm sit *elasticus*,
ndùm corporum *elasticorum* natu-
, *vim* suam exercet, ubi *minor* est
tentia, h. e. versùs Cor *premit*; in
autem continetur ejusdem Fluidi
io, quæ agit *æquali vi*; ac proin
us inde sequi potest effectus. (3) Vi
nentationis procurari potest Liquidi
us projectilis: jam verò *ebullitio* San-
iis, quæ Fermentatio dicitur, nun-
m observatur in Corde,

6. Circulatio autem in genere Sanguinis *tripliciter* acceleratur; 1°. Cordis ictuum frequentiâ, 2°. ab aucto illius robore, 3°. ab auctâ mole sanguineâ, manentibus iisdem Cordis ictibus; quia tum *tota* massa *eodem* temporis spatio *eundem* circuitum perficit, quem absolvere debet *minor* copia: *velocitas* enim pendet à *pressione* unius particulæ in aliam.

7. Hæc verò Circulatio *retardatur*, 1°. ab imminutâ vi Cordis, 2°. à Vasis laxioribus & minùs elasticis, 3°. ab ineptitudine ipsorum Liquidorum ad motum.

8. Sanguinis itaque *velocitatem* augent, (1) omnia quæ *vim* Cordis adaugent; quod quidem fit, 1°. *robur* ipsi conciliando, & 2°. simul reddendo Liquida ad *motum* idonea: porrò nulla caussa Sanguinis *velocitatem* auget, nisi urgeat *contractionem* Cordis; excitant autem, & augent eam quæcumque *genus nervosum* validiùs *afficiunt*; qualia sunt *olea aromatica*, item *corpora metallica*, *alcalina caustica*, *salina*, nec non *crystalli &c.* quæ Circulationem promovent, non quia Fermentum Sanguini inducunt, sed quia Vasa, Nervosque stimulant, *motusque oscillatorios* adaugent.

(2) Animi

2) Animi *affectus* violenti & calefacientes, ut *ira*, *furor &c.* (3) Musculorum exercitatio *diuturna*; nam ex *frequenti* musculorum actione, *motus* Sanguinis in Vasis inter musculos valdè promovetur. (4) Respiratio *aucta*, quæ, si sæpiùs iteratur, maximè facit ad accelerandum *motum* Sanguinis. Causæ porò Circulationem *retardantes* sunt modò traditis contrariæ.

CAPUT XII.

De Medicamentis.

Cum pro *variarum* partium naturâ & Morbis, *varia* requirantur Medicamenta; itaque examinanda sunt illorum *nomina*, *classes*, *natura*, *vires*, & *actiones*: in quibus agendis ordo *duplex* observari potest; nempe, vel (1) enumerando ordine *alphabetico* singula quæque *simplicia*, unà cum eorum *viribus*, *usu &c.* hæc verò methodus, tanquam nimìs utilis, rejicienda est: (2) simul enumerando omnia illa Medicamenta, quibus *eadem* attributa, *eosdemque* effectus convenire, ex Historiâ Naturali constat. Hâc autem methodo GALENUS

K

primus usus est (& post ipsum alii plurimi, ut DIOSCORIDES, ÆGINETA, ac deinde omnes *Botanici*) reducens Medicamenta omnia ad *certas* Classes; atque sic Vires Medicamentorum omnium *quadruplices* esse statuit; nimirum, (1) Vires medicas *elementarias*, (2) *materiales*, (3) *singulares* sive *speciales*, (4) *substantiales incognitas*, experientiâ verò solâ cognoscendas. Quid autem 1°. per Vires *elementarias* voluerit, statim apparebit, ejus mente cognitâ: dicit enim, illud quod in rerum Naturâ corpus unum ab alio *distinguit*, vocari *Qualitatem*; ergo tot essent *Qualitates*, quot *diversa* corpora; hæ porrò sunt 4 juxta GALENUM, nempe, Humidum, Siccum, Calidum, & Frigidum: quapropter corpora omnia ad Classes 4 reduxit. Cùm verò istæ *Qualitates* rarò *seorsim* & *singulatim* inveniantur, ideò 4 illarum combinationes, *Temperamenta* dictas, addidit; scilicet, Calidum & Humidum, Calidum & Siccum, Frigidum & Humidum, Frigidum & Siccum. Corpora quæ unam ex 4 *simplicibus* possidebant, *Elementa* vocavit; quæ porrò exinde 4 ei videbantur, scilicet, Aër, quia *siccus*; Aqua, quia *humida*; Ignis, quia *calidus*; Terra, quia *frigida*. Ex hisce su-

rà dictis videbantur ipsi omnia corpora *omponi*; & pro ratione illarum *Quali-atum* agere: idem affirmabat de Me-licamentis; hinc illorum Vires in 4 Classes sunt distributæ. Ex his 4, pari quantitate commixtis, conflata, *elemen-aria* vocavit, ut & Corpus nostrum *ele-nentatum*: & à *prædominio* cujuslibet ex *Elementis* Morbos oriri asseruit. *Gradus* quòque 4 esse voluit; secundùm quos hoc, illud-ve *Elementum prædominaretur*: Medicamenta quæ Corpori *sano* appli-cata, nullam *mutationem* in eodem pro-ducebant, *gradûs primi* esse dixit; ex. gr. Violæ & Rosæ *frigidæ* & *humidæ* in *rimo gradu* dictæ sunt: hæ tamen in *rigido* morbo nocere possunt. *Secundus radus* est, quando Medicamenta Cor-pus *sanum* aliquo modo *afficere* vel *mu-are*, non autem *lædere* possunt. *Tertius radus* est, si vis eò accedat, ut *sanum* Corpus non *destruat*, sed ipsi *noceat*, idq; *morbosum* reddat: & hæc Medicamenta adhibenda censuit, quando Morbus in *eodem gradu* ægrum occupat. *Quartus radus* est *deleterius*; v. gr. in Euphorbio, Venenisque cæteris, quæ, si applicentur Corpori, illud ita *afficiunt*, ut *mors* inde equatur.

Vires *materiales* vocavit 2°. GALENUS

illas, quæ pendent à *proportione* quâdam inter ipsas & Materiam existente : hincque distinguebat Vires *materiales* ab *elementariis*, tanquam corpori *proprias*; illasque *manifestas* nominavit, quia *composita* sunt, & *composita* magis conspicua sunt, quàm *simplicia*; Materia enim componitur ex duobus *Elementis* ad minimum ; ideòque conspicua magis est, quàm ipsa *Elementa* : secundùm dictam expositionem, Herba *emolliens* dicitur *laxare* & *emollire* simul, Viribus *materialibus*; *calefacere* verò, Vi *elementari* sive Calore.

Vim *specificam* 3°. pendere voluit ex his 2 præcedentibus, variis modis inter se combinatis : eaque Medicamenta *hâc* Vi prædita esse voluit, quæ *peculiari* alicui parti *propria* sunt, aut *peculiari* alicui operationi destinantur ; talia sunt *purgantia* quæ *specificum* liquorem, ut Serum, Bilem, Menses, &c. *purgant*; tum quæ *cicatrisant*, quæ *carnem generant*, &c. ea omnia agere dixit propter Vires *specificas*.

Per Vires *substantiales incognitas* 4°. voluit eas, quæ nullâ aliâ ratione investigari possunt, præterquàm *experientiâ*; talis est Vis Opii *soporifera*, quæ neque ex ejus *humiditate*, neque *calore*,

neque *siccitate*, nec *frigore*, sed *experiundo* tantùm colligitur. Itaque patet ex dictis, errasse GALENUM in eo, quòd per illas *Qualitates solas* conatus sit omnium Medicamentorum *effectu* explicare; quod cùm non potuerit in Antidotis, Alexipharmacis, Topicis &c. hæc *divina* nuncupavit, & *incognita*: præterea deceptus est in eo, quòd tantùm 4 *Qualitates* admiserit; cùm plurimæ aliæ enumerari possint.

2. Medicamentum est corpus, quod Corpori nostro *viventi* applicatum, statum ejus *morbosum* tollit: jam verò Medicamentum omne considerari potest, vel (1) quatenus in Solida *agit*, vel (2) quatenus *agit* in Liquida *sola*, vel (3) quatenus in *utraque* simul *vim* suam exerit; ac proinde ad has 3 Classes *generales* omnia reduci possunt.

Porrò quæ *agunt* in Solida, hæc *agunt* vel 1°. resolvendo, & destruendo eorum texturam & cohæsionem, vel 2°. Canales obstruendo, dilatandoque, & eorum laterum figuram mutando.

Quæ autem *agunt* in Fluida *sola*, hæc *agunt* vel 1°. proprietates eorum *alterando*, vel 2°. eadem è Corpore *educendo*: at verò cuncta ferè Medicamenta tàm in Solida, quàm in Fluida *agunt*;

vix enim *alterari* possunt Fluida, quin simul aliquâ ratione *afficiantur* Solida, & vice versâ: attamen *actiones* Medicamentorum, quatenus *respiciunt* Fluida, considerari possunt, non consideratis iisdem, quatenùs Solida *afficiunt*, ac etiam vice versâ; pari omnino ratione, quâ Mathematici corporis *longitudinem* considerant *solam*, nullâ ratione habitâ vel *superficiei*, vel *soliditatis*; licèt *seorsim* non existant. Ut autem sequentia clariùs intelligantur, præmittenda sunt *THEOREMATA* quædam.

I. Levissimus solus *motus externus*, & purè *mechanicus* potest omne *mutationum* genus in Corpore nostro producere, quod adhuc Medicamentum ullum produxit: ponamus enim Hominem quemdam perfectè *sanum* esse, *plumamque* in ejus Naribus leniter agitari; non poterit ille uno momento se continere, absque motu Corporis *convulsivo*, ejusdem *flexurâ*, *sternutatione* &c. quòd si consideremus, quantô musculorum numerô, vi, & nisu fiat *sternutatio*, admirabimur causæ *levitatem*; hæc enim actio peragitur *motu* violento musculorum Scapulæ, Abdominis, Diaphragmatis, Thoracis, Pulmonum &c. præterea si actio *perseveret*, orietur Liquido-

um *expulsio universalis*, nempe *expressio* ,acrymarum, Muci, Salivæ Oris, Palai, & Asperæ Arteriæ; item *excretio* Jrinæ, Sudoris &c. hinc igitur absque illo Humido, Sicco, Calido, Frigido, iulphureo, Salinis, & *similibus*, potest, pplicatione solâ *pluma* ad *interna* Naium, induci omnium Solidorum & 'luidorum *motus* in Corpore nostro: jam rerò si *sternutatio* talis diu *perstet*, ut òlet ab assumptione $\frac{1}{100}$ partis *grani* :uphorbii intra Nares, orientur graves *onvulsiones* diuque durantes, *cephalal-ia*, Urinæ & Alvi *excretiones* involunariæ, *vomitus*, *æstus febriles*, aliaque lira *phænomena*, tandemque *mors* ipsa.

II. Si jam *tanta* mutatio in Corpore ıostro fiat à *levi* & *externo motu*, quid ıon fieri potest, si Nervi *interiùs affiiantur?* patetque hinc, *levissima* corpoa *summoperè* Corpus nostrum *mutare* ıosse. Licèt verò nullum corpus possit *gere* in Solida, quin Fluida simul *affiiat*, & vice versâ; distingui tamen posınt Medicamenta, in ea quæ *immedia-*ȩ sive *primariò* Solida, Fluida verò *ıediatè* & *secundariò afficiunt*, ac vice ersâ.

III. Ex hoc *mechanico motu* omnia noa Liquida, licèt iis nihil *internè* acce-

ctus, quos in *re medicâ* quilibet
camento adſcribere poteſt: ſupp
enim Hominem, cæteroquin *ſanu*
tationi *generis nervoſi* ſive Paſſio
ſtericæ *obnoxium*; huic in beatio
tate detur occaſio *iræ*, *metûs*, *t*
ſumma ſtatim orietur *mutatio*
ſtatu: nam quod antea per *por*
ad pondus circiter 5 *libr.* horarum
tio, *perſpirare* ſolebat, jam *mutu*
per Renes viam ſibi quærit; qui
inde *turbantur* Vaſa *trajectoria*
toria, & *excretoria*: quis jam no
quod *diureticum* quod tantis pol
ribus? præterea *liquor* modò dic
cretus, non eſt Urina, ſed mer
pha, *ſale*, *ſpiritu*, *odore*, & *color*
in Corpore penè relictis. Pari
Homines nonnunquam in *di*

b objecti *nauseabundi* aspectu, vel famulæ *nauseabunda* narratione; his enim primò oritur *ructus*, deinde *nausea*, *expressio* Salivæ, *convulsio* Ventriculi, *vomitus*, & nonnunquam Alvi, Sudorisque excretio. Omne quoque *evacuationum* genus *solo* Corporis *motu insueto* solet excitari; sic *primâ vice* navigantes, sive jejuni, sive cibis referti sint, *pallidi* primò fiunt & *anxii*, paulò post *nutant*, *vertigine* corripiuntur, tandemque *vomunt*. Inde patet Machinam nostram ita comparatam esse, ut licèt illi nihil à quovis corpore contingat, tamen ex *motu mechanico* Spirituum *perverso*, iis omnibus *effectibus* affici possit, qui à Medicamentis produci solent.

5. Motus ille tam mirificus *excitari* potest in nobis à *particulis* corporum *insensibilibus* Machinæ nostræ applicatis; sic nonnulli, simul ac ingrediuntur cubiculum in quo *felis*, *mus*, *caseus-ve* fuerit, licèt non *in conspectu*, tamen in *sudores* conjiciuntur, & quandoque *lipothymiam* patiuntur, quidam verò *concidunt*, & *hysterica* Mulieres ex odore *moschi* statim *laborant*.

6. Medicamenta dividi possunt in partes adeò *minutas*, ut imaginationis vim penè eludant, quæ tamen *singula*

retinebunt *vires*, quæ quidem erant antea *propria* toti *moli*: cujus rei *tria* dabimus exempla ex *triplici* Regno, nempe Minerali, Animali, & Vegetabili desumpta.

(1) Constat experimentis à Metallorum exploratoribus sæpiùs factis, quòd si *granum unum* Auri per *fusionem* exactè admisceatur cum Argenti *librâ*, singula *grana* Argenti *participabunt* de Auro; idemque etiam eveniet, si millesima pars *grani* Auri cum dicto Argenti *pondere* commisceatur: attamen Aurum, in tantas *minutias* redactum, *vires* & *proprietates* Auro *particulares* retinet; & istud exinde patet, quòd istæ *minutiæ* in *unum* iterùm corpus verè *aureum* colligi possint. Hoc etiam alio modo probatur; si enim Auri *gr. 1.* in Aquæ Regalis ℥ x *solvatur*, nulla erit liquoris *gutta*, quæ non habeat in se *particulam* Auri, ut ex *sapore* constabit: ideòque cùm nulla sit proportio inter Liquidum & Metallum, necesse est, ut Metallum in *tenuissimas* partes dividatur; sed interim manet *immutatum*, ut ex ejus *præcipitatione*, & in Auri formam *reductione* patet. Si verò loco Auri sumatur Cuprum, res adhuc fiet clarior; Cuprum enim totum *menstruum* imbuet *viridi*

lore. Ex dictis ergo patet, quare cor-
ora *metallica dissoluta* & in Liquidorum
rmam redacta, tam *pertinaces* produ-
nt effectus: nimirum, quia *singulæ* par-
culæ figuram suam servant, *rigidæ* &
mmutabiles permanentes; quod quidem
Vegetabilibus locum non habet.
(2) Ut verò sciamus in quàm *minutas*
rtes dividi possint ea quæ ex Regno
nimali desumuntur, experimentum à
OYLEO in hunc finem institutum ex-
bebimus: ille *sericeum* involucrum *ver-*
iculi evolvebat, idque *300 ulnas* lon-
m comperuit esse; idem verò ex *dupli-*
filo constare detexit LEEUWENHOEKIUS:
at ergo *600 ulnas* longum, & *duo* tan-
m *grana* pendebat; atque ita forte,
duo grana suspensa sustineret. Quòd
addamus Mechanicos dividere posse
licem in nescio quot *milliones* partium,
tequam *figura*, respectu sui principa-
, detrimentum patiatur, inde quivis
illimè potest colligere magnam par-
m Animalium *divisibilitatem*: quam
idem demonstrant *odorifera* omnia,
æsertim *castoreum*; id enim *bilanci* in-
um intra *4 dierum* spatium nihil *pon-*
is amisit, interim tamen in sphæram
irciter *pedum* exhalationes continuas
odorem insignem spargebat, novoque

L ij

tula quælibet *odorem* & *saporem* c
præ se feret. Ex dictis igitur pate
tes Medicamentorum eò usque
nui posse, ut captum nostrum fu
& quidem licèt hæ partes sint *dia*
sensusque fugiant, nihilominùs
notabiles in Corpore nostro prod
quippe pro exemplo potest esse
antimonii, cujus si scrup. j. *vi*
viij. infundatur, & digerantur
vinum adeò vehementer *emeticum*
dit, ut ejus ℥ iv *epota* Ventricul
motus ita *convulsivos* adigant, ut
invertatur; cùm tamen de *antimo*
vro, quod in fundo vasis manet
lutum, nihil omnino *decessisse* dep
datur: idem etiam obtinet in *cr*
timonii &c. (*a*)

7. Medicamentorum particulæ prout *variis* applicantur Nervis, *varios* effectus producunt : exemplum sit *turbith minerale*, quòd ex *oleo vitrioli* & *mercurio* conficitur ; si enim hujus *semi-granum* Naribus indatur, omnes Secretiones *violentas* reddit ; si detur internè, *languorem* & *angorem* excitabit ; si verò majori quantitate, ut ad *8 gr.* adhibeatur, *secessum*, *vomitum*, & *sudorem* movet, *nervosumque genus* admodùm irritat : de quâ re BOYLEUS narrat, Tribunum Militum quemdam *cataractâ* laborasse,

AUTHOR noster, in *Tom. 1. Chemiæ*, pag. 81, & alibi passim. Quin etiam notatu dignum hic loci videtur, præclarissimum AUTHOREM, dum nocte *de Medicamentorum Viribus* Collegium suis dictaret Auditoribus, tunc temporis de *spiritu rectore* differentem dixisse, (licèt istud omissum fuerit in hujus Collegii *editione priori*) jam quidem SENDIVOGIUM, quem vulgò COSMOPOLITAM vocitant, veritatem hanc annotasse ; nempe dum asseruit, " quòd in *uno*-" *quoque* Corpore *centrum* sit certusque *locus*, " in quo *sperma* hæret, & ubi est semper tan-" quam *punctum*, i. e. quasi circiter *octies mil-*" *lesima & ducentesima pars Corporis*, quantu-" lumcunque hoc sit, imò & in *uno* grano " Frumenti ; & istud aliter esse nequit : &c. *Vide* COSMOPOLITÆ *Novum Lumen Chymicum*, *Tract. 3. de verâ & primâ materie Metallorum*, editionis gallicæ *pag.* 15.

hujusque *turbith* ope, ad *gran. 1.* formâ *sternutatorii* exhibiti, curatum esse; excitatis primùm *tumore* Capitis, Alvi *dejectione*, *Sudore* &c. vide *Tract.* ejus *de utilitate Philosophiæ.*

8. Pro variâ igitur applicatione Medicamenti, *varii* sequuntur effectus, quos novimus solùm *à posteriori*; si autem conjecturis locus sit dandus, forsitan hæ *considerationes* non erunt spernendæ. (1) *Major*, *minor-ve* alicujus Nervi *nuditas* facit ad *majores*, *minores-ve*, ac etiam *diversos* effectus adeò violentos producendos: quippe *tunica* quæ Nares investit, *nervosa* est *expansio*, nullisque ferè involucris tegitur; & omnis Nervus quando *sensilis* evasurus est, abit in substantiam *mollem* & *mucosam*; quod quidem hoc in loco maximè fit. (2) Quò Nervi sunt propiores *origini* suæ, eò magis *sensibiles* extant; & hinc faciliùs à *remotioribus* irritantur: sic ex. gr. Nervi Olfactorii à *turbith* per modum *sternutatorii* exhibito valdè irritantur; cùm idem *alibi* Nervis applicatum vix quandoque sentiatur. (3) Communicatio uniûs Nervi cum aliis potest effectus Medicamenti *variare*: nonnulli enim Nervi, *diversâ* origine orti, sæpè concurrunt & *communi* nodulo colligantur; sed cùm

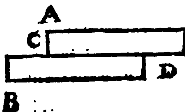
omnibus *iidem* non sint concursus, hinc *idem* Medicamentum in *variis* Hominibus *diverso modo* agit. (4) Prout Nervus, cui Medicamentum aliquod applicatur, tendit ad *glandulas*, *emissaria*, *emunctoria*, Medicamenti effectus *variantur*.

CAPUT XIII.

Classes Medicamentorum.

SEcundùm ea quæ paulò antè dicta sunt, omnia Medicamenta, ex ipsorum primâ divisione, in 3 Classes distribuuntur.

I. Classis est eorum quæ *agunt* in Solida: (intelligimus autem per Solida, partes illas nostras *ultimas* CAP. IV. explicatas) Medicamenta porrò in hæc *agunt*, ea valde *movendo*, non destructâ tamen eorum *cohæsione*. Ex. gr. sint A B duæ partes *ultimæ*, *cohærentes* ad C D, eæ *moveri* possunt absq; separatione, vel solutione.

Medicamenta hujus Classis sunt, 1°. *Stimulantia.* 2° *Contrahentia*, i. e. quæ faciunt, ut Soli-

da *minorem* habeant longitudinem, crassitiem verò *majorem*; ita tamen ut eorum *cohæsio* non destruatur: adeòque Medicamenta *Contrahentia* corpora *incrassant*, eaque magis firmiter *connexa* reddunt. 3°. *Laxantia*, quæ partes *laxè* cohærentes reddunt, ita ut mobilés, flexiles, dilatabiles, & tenuiores fiant. 4°. *Constipantia*, quæ capacitatem Canalium minuunt. Ad hæc autem referenda sunt, (α) *Emplastica*, sive omnia quæ *glutinis* instar Canalibus adhærent; (β) *Illinentia*, quæ *Emplasticis* magis fluida sunt; (γ) *Obstruentia*, quæ non tantùm angustiores reddunt Canales, sed etiam implent. 5°. *Chirurgica specifica*, ut *Sarcotica* sive carnem generantia, *Cicatrisantia*, & similia. 6°. *Solventia*, quæ dividi possunt in 6 Classes; nempe, (α) *Rubefacientia*, quæ levem Inflammationem producunt; (β) *Vesicatoria*, quæ Vasa Lymphatica suâ actione destruunt; (γ) *Escharotica*, quæ non tantùm Vasa *minima*, sed & Cutim ipsam destruunt; (δ) *Corrodentia*, quæ omnia, quibus applicantur, consumunt; (ε) *Caustica*, quæ partes *adurendo* consumunt; (ζ) *Putrefacientia*, quæ partes nostras in Fluidum putridum convertunt.

II. Class. complectitur Medicamenta, quæ *agunt* in Fluida; nempe vel *totam* Fluidi massam *afficiendo*, vel *particularum* quarumdam Fluidi molem aut figuram *mutando*: talia sunt, 1°. *Attenuantia*, quæ particularum molem minuunt. 2°. *Condensantia*, sive *Incrassantia*, quæ molem particularum augent: hæc tamen quoad *modum operandi* distingui possunt; *condensatio* enim fit à corpore comprimente partes antea liberas, quæ verò inde *coalescunt*, & in *majores* moleculas abeunt; istud porrò fit à causâ *condensante*, & *comprimente* externâ, ut ab externâ *pressione* Aëris *frigidi*; atque sic *hyeme* Aqua congelatur: *incrassatio* fit autem, cùm hæc partium combinatio contingit propter privationem partis *liquidioris* à *calore* dissipatæ. 3°. *Acrimoniam conciliantia*, scilicet ex *mutatâ* moleculartum figurâ. Cæterùm *acria* sunt, quæ motum suum per *pauca* puncta communicant; adeòque *acerrima*, quæ per *unum* tantùm: horum autem natura antea fuit considerata; quin & observatum est, omnes particulas Fluidorum nostrorum *obtusâ figurâ* donatas esse. Huc pertinent *putrefacientia* nostra Liquida: jam verò accidit *putrefactio* Liquidorum, quando eadem, à partium *at-*

iſtâ porrò ſecundâ Claſſe cont
adhuc (6) *Vomitoria*, quorum
tenta in Ventriculo ſurſum per
& Os ejiciuntur. (7) *Diuretica*
Urinam excitant. (8) *Sudorifera*
Liquida per tubulos Cutis ſudo
ſenſibiliter expellunt. (9) *Diapho*
quæ Perſpirationem promovent
Uterina ſive Medicamenta Uter
ta, & hæc in tres Claſſes divid
ſcilicet 1°. *Emmenagoga*, quæ
pellunt; 2°. *Ariſtolochica*, quæ
eliminant; 3°. *Ecbolica*, quæ Al
procurant, Partumque facilem re

3. Claſſ. continet plurima qu
teribus confusè tradita erant;
Attrahentia, quæ Liquida ex
locum derivant. (2) *Repercutienti*
Liquidum in parte aliquâ externâ

'olvunt, & ad exitum disponunt. (7)
*puranti*ä, quæ Liquidum *resolutum*
ualem & homogeneum reddunt, ita
faciliùs educi possit. (8) *Indurantia*,
æ robur & rigiditatem Fibrarum au-
nt, & partes laxas reddunt firmiores.
) *Resolventia*, quæ Liquidi partes coa-
latas dividunt, easque Circulationi
tas faciunt. (10) *Discutientia*, quæ Li-
idum extravasatum, vel intra Vas sta-
ans, resolvunt & ad fluxum dispo-
nt, atque Solida stimulant ad pro-
lsionem Liquidi: hinc igitur omne
cutiens est *resolvens*. (11) *Aperientia*,
æ Liquidum attenuant, & attenuatum
pellunt. (12) *Astringentia*, quæ Vaso-
m latera magis ad se invicem acce-
re faciunt. (13) *Styptica*, quæ Vaso-
m aperturas claudunt. (14) *Expur-
ntia*, quæ in Vasis concreta resolvunt,
expellunt. (15) *Detergentia*, quæ in-
iratas sordes liquescere faciunt, & eli-
inant, nec non fibras mortuas absque
nsu doloris auferunt. (16) *Catharte-
s* seu *Emundantia*, quæ majori vi
tergunt, ad interiora magis penetrant,
rnem sanam etiam extergentia. (17)
odentia, quæ sunt quoque *detersiva* &
undificantia, sed potentissima; nam vi-
s & sanas partes tantumnon auferunt.

4. Classis varia similiter continet; nempe, *Topica*, quæ *vires* suas exerunt, quatenus loco Corporis *particulari* applicantur, eidemque *soli* conducunt. Hæc verò pro *diversis* Corporis partibus in *genera sequentia* distribuuntur. (1) *Cephalica*, quæ morbis Capitis conferunt: cujus morbi omnes *dolorosi* pendent ab *imminente rupturâ*, propter *tensionem* Membranarum cerebri; quæ & ipsa vel à *distensione*, ex nimiâ Sanguinis aut aliûs humoris copiâ ortâ, vel ab *obstructione* pendet: adeòque tunc *laxantia*, *temperantia*, *refrigerantia*, & *minuentia* conducunt, quippe quæ *cephalica* fiant. (2) *Ophthalmica*, quæ Oculorum affectibus medentur, taliaque sunt *calida*, & *frigida*. (3) *Odontalgica*, quæ Dentibus dolentibus succurrunt; qualia sunt *caustica*, *erodentia* &c. ipsi Nervo applicata. (4) *Otalgica*, quæ dolores Aurium sedant, & fibras summè *tensas* laxant; etenim nullæ membranæ plus *tendi* solent, quàm *tympanum* & illa quæ meatum Auditorium investit: hîc autem adhiberi debent *calida*, ut *aqua* aut *lac tepescens*; etiam quandoque & *frigida*, quæ vitiis ab *oleo amaro* Aurium ortis medentur. (5) *Stomatica*, quæ respiciunt inflammationes Oris, Gingivarum, Pa-

, Faucium: quæ quidem eodem mo-
debellantur, ac aliæ inflammatio-
; si verò *gangrana* adsit, sanatur *oleo*
ari; alioquin autem *alcalina* non
sunt, quippe quæ corrodunt Dentes.
Arteriaca, quæ Fistulæ Pulmonali
sperata statim medentur, emolliendo
cet & leniendo illam: quod obti-
ır *oleo amygdalarum*, & *Eclegmatis*
Linctibus; quæ tamen non semper
sunt, quoniam *asperitas* dicta sæpe
ur ab *obstructione* Glandularum in-
iarum; quo in casu plus conferunt
r aqua calida Ore receptus, &
a *Decocta emollientia*, ex *hordeo*, *gly-*
hizâ, *malvâ*, & similibus parata.
Thoracica seu *Pulmonica*, quæ *acrem*
eriam Pulmonibus *impactam* obtun-
t, viasque laxant: & reverâ hæc in
norum *tenuitate* juvant; at nocent
'eripneumoniâ *pituitosâ*, quæ neque
uri, neque illius *balsamo* cedit, *spi-*
s verò *sulphuris per campanam* vires
dammodo agnoscit. (8) *Cardiaca*,
vel *frigida* sunt, vel *calida*: nam
imio fervore & æstu, ad refocillan-
ı, adhibentur *frigida acida*, ex *citri*
o, *vino rhenano &c.* sed in *frigido*
ı *aromatica* quævis, quæ, subitò re-
ıtia, locum partium avolatarum sup-

Viſcerum *obſtructiones* reſerant : int
locum primum obtinent *aquæ mi*
chalybeatæ ; utì & omnia quæ ex
& *mercurio* componuntur ; nec nc
ſolventia , & *aromatica*. (11) *Int*
lia , quæ verò duplicia ſunt ; nem
Carminativa , quæ *flatus* diſcutiun
tus autem ſunt partes Aëris *elaſti*
terceptæ inter duas extremitates
contractas & occluſas ; ibi quip
reſcit Aër , & ſe *expandit* ; & à
ſione oritur *dolor* : ad quem tolle
primariò requiritur , ut Aër è ſu
cere liberetur ; ne à nimiâ partiu
ſtenſione oriantur Inflammationes ,
celi , Gangrænæ , Herniæ &c. Ide
minativum omne *agit* extremitate
tantummodò *reſerando* ; licèt puta
Veteres *Carminantia* bullas diſcu

opium ipsum, & illa Medicamenta quæ *spasmorum* causas destruunt, Spiritus Animales compescendo, vel *acidum* involvendo: nam si supponamus Hominem *arsenicum* sumpsisse, tumebit ejus Abdomen ad crepaturam usque; hic verò tumor ab assumpto *oleo* quodam, quod *acidum*, huncce *spasmum* creans, involvere potest, ut *oleo tartari per deliquium* multâ *aquâ* diluto, statim tollitur: atque sic quando *colicæ spasmodicæ* invadunt Fœminas *hystericas* (quibus admodùm sunt familiares; & quidem haud raro *anus* ipsis ita clauditur, ut fistula Clysteris immitti nequeat; interdum etiam Ventriculi orificium obseratur) tunc, inquam, optimum remedium est *opium*, *castoreum*, vel *galbanum* in *aquâ calidâ* assumptum. *Intestinalium* Classis continet 2°. *Anthelmintica*, quæ *vermes* in Ventriculo & Intestinis latentes necant: qualia sunt *emetica*, & *purgantia* fortiora; dein *aspera corpora*, ut sunt *capita spinosa anguillarum* cum butyro juncta, & *jejuno* Stomacho immissa; insuper *conchylia* grosso modo contusa, aut *ostreorum conchæ*, quæ dictos vellicant, necant, & fugant *vermes*. (12) *Hepatica*, quæ nihil aliud sunt, nisi *aperientia*: qualia sunt omnia *salina* non-*acria*, sed *attenuan-*

tia; v. gr. *sal tartari*, *sal polychrestus* &c. (13) *Cystica*, quæ Vesicam Felleam depurgant: qualia sunt *cathartica*, & *emetica*. (14) *Splenica*, quæ Lieni dicata sunt: qualia sunt *aperientia*. (15) *Mesenterica*, quæ Mesenterii partibus sunt dicata; suntque vel *salina*, vel *saponacea*, vel *aromatica*, vel *stimulantia*. (16) *Nephritica*, quæ vel Calculum frangunt, *Lithontriptica* dicta, vel eum expellunt: an verò dentur quæ prius istud agant, meritò dubitatur. (17) *Hysterica*, quæ Utero dicantur; suntque vel *stimulantia*, vel *topica*, vel *antispasmodica*. (18) *Arthritica* sive *Neurotica*, quæ *specificè* in Nervos *agere* dicuntur, & in Ossium membranas atq; ligamenta Articulorum. (19) *Anodyna*, quæ dolorem tollunt; & sub se complectuntur, *Paregorica*, *Hypnotica*, & *Narcotica*: de quibus autem vide suo loco.

5. Classis continet *Antidota*, sive *Alexipharmaca*, quæ Venenis specificè resistunt: porrò cùm Venena *tripliciter agant*, nempe 1°. quatenus Solidis *spasmum* inducunt; 2°. quatenus Liquida attenuant, vel coagulant nimis; 3°. quatenus Vasa disrumpunt, & Liquida stagnare faciunt, hinc & *Antidota* sunt *triplicia*; nempe, quæ vel in Solida,

vel in Fluida, vel in utraque simul *agunt*. Jam verò Venena *agunt* vi *acrimoniæ* suæ; si enim Cani ℥ 2. *vitrioli* dentur, statim in ejus Ventriculo *calor intensus*, *erosio*, *spasmus* excitantur; & hæc symptomata tolluntur ab *Antidotis* destruentibus *acrimoniam*: qualia sunt *aqua*, *oleum*, vel corpus aliquod *gelatinosum* &c. nulla quippe dantur *Antidota* quæ Venena *specificè* destruant, aut *agant* aliâ ratione, quàm *mechanicâ*.

BUS IN SOLIDA.

CAPUT I.

De Stimulantibus.

HActenus de *variis* Medica
rum Classibus actum est, ja
accedimus ad historiam magis
rem cujusslibet *tituli* : ac 1°.
agendum est de iis, quæ in Solid
inter quæ primum locum *Stim*
tenent. *Stimulans* autem *est illu*
fibræ motricis oscillatorios motus au
rò ut augeatur *oscillatio fibræ* req
ut augmentum *motûs* concilietur i
ad *punctum*, unde *oscillationis* a

bra statim se *contrahit*, ut *punctum* è loco *pulsum* iterum restituatur; & quidem eò magis se *contrahit*, quò dictum *punctum* longiùs è *situ* suo fuerat remotum: causæ autem hujusmodi *effectûs* non diu durant, sed citò evanescunt. 2°. Causa altera, & cujus *effectus* magis durabiles sunt, esse potest *particula* lateribus Vasis *infixa*, vel *internè* à præterlabente Fluido, vel *externè* à causis *externis*: ubi verò de *acribus* egimus, modum explicavimus, quo *particulæ fibris infixæ eas stimulant*.

2. Conditiones in omnibus *Stimulantibus* sunt. (1) Ut tam *tenue* sit *Stimulans*, ut intra Canales ire queat minimos, eorumque *poris* minimis semet infigere. (2) Ut tanta *acrimonia* ipsi insit, ut sibi in Canalium lateribus *aperturam* facere possit, intra quam semet insinuare queat. (3) Ut hoc *acre* nec non *tenue* tam longum sit, ut jam infixum *eminere* possit extra superficiem, aliter enim fit particula *nutritiva*. Hinc ergo colligitur, omne *Stimulans* esse *acre*; sed tamen non sequitur, quaslibet particulas & *minutas*, & *acres* pro *Stimulantibus* habendas esse; quia possunt esse adeò *parva*, ut earum nulla pars *planum*, cui est infixa, supernatet. (4) Ut *Stimulans* sit

adeò *tenax*, ut loco, cui infixum eſt, diu inhæreat.

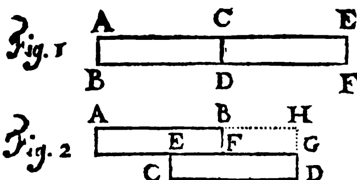
3. Cauſæ *Stimulationem* efficientes ſunt. (1) Omnes cauſæ vulnerantes: *vulnerare* enim eſt, *facere ſolutionem continui per rem duram & acutam*, i. e. quæ momentum ſui motûs *paucis* applicat punctis. Hinc (2) *urtica*, aliæque *herbæ urentes* dictæ, *Stimulationem* pariunt. (3) Omnia *ſalium* genera. (4) *Olea* omnia: quæ quidem duplici modo *ſtimulare* poſſunt; 1°. quatenus ſe inſigunt *oſculis* meatuum, eaque obſtruunt; unde *impetus* Liquidorum in extrema *puncta* Vaſculorum exercetur: ſic *oleum olivarum* Corpori inunctum, illud tumeſcere & rubeſcere facit; imò & *febrim* aliquando inducit, ob Perſpirationem impeditam: 2°. quatenus *acria* ſunt, vel naturâ, vel arte. (5) *Stimulationem* excitant *ſapones*, ſive *artificiales*, ſive *nativi*: quales ſunt omnes *ſucci* Vegetabilium, quatenus *oleum* & *ſalem* ſimul mixta continent. (6) *Spiritus* omnes. (7) *Terræ* omnes *acutæ*. (8) *Calor* quicumque frequenter applicatus: huc verò revocantur *ſulphurea*, atque *ſales metallici*; ſiquidem omne *metallum*, etſi per ſe ſatis *blandum* ſit ac *mite*, (ut apparet ex Auro & Argento indiſſolutis, quæ nullo modo nocent

ſumpta) ſi ſolvatur in *ſalibus*, aut *aquis fortibus*, fit *cauſticum*, maximèque *ſtimulans*. (9) Omnes *motus* externi. (10) *Frigus* vehemens, quod primo momento *agit* quidem ſenſum *frigoris* inducendo, verùm paulò pòſt ſummum excitat *calorem*: iſtud autem præcipuè videmus in *febribus*, quæ cum *frigore*, *horrore*, *tremore* &c. invadere ſolent; hiſce quippe *ſymptomatibus* ſtatim ſuccedit magna *incaleſcentia*.

CAPUT II.

De Contrahentibus.

Contrahentia ſunt, quæ duo puncta diſtantia fibræ motricis in propiorem contactum, & in magis firmam cohæſionem adigunt. Quod ut meliùs concipiamus, ſupponamus A B, in Fig. 1. eſſe

Solidum minimum ultimum; & ad C D adhærere E F, quod eſt etiam *Solidum*

compactam, cui connectitur,
inde magis *curtam* reddere line
hoc eſt, ſe *contrahere* nequeunt
in FIG. 2. ſupponamus, partic
adhærere alteri C D, per pun
E F comprehenſa: hôc poſit
concipere poſſumus, particul
ſuum mutare poſſe, ita ut ex
E H; unde fit, ut particulæ (
puncta inter E G comprehen
adhæreat: ſicque *longitudo*, q
bebant iſtæ *bina* particulæ, *m*
dit, h. e. fit *contractio* parti
Unde ſequitur, *minima* noſt
non poſſe *per ſe* ſive *ſingulatim*
& conſequenter *contractionem* ſ
dò fieri reſpectu duorum, pl
Solidorum ejuſmodi juxta ſe inv
ſitorum.

monstratum est : sic igitur Arteriæ, Venæ, Fibræque nostiæ *vulnerata* & *scissa* sese *contrahunt*; hinc etiam *ignis*, *corrosiva*, & *vulnerantia* sunt causæ *contractionis*.

COROLL. Ergo Medicamenta plurima *Contrahentia* agunt *vulnerando*, & *lædendo*. Porrò *lædere* vocamus hîc loci, *minima* Vascula vi quâdam *discindere* : Corpus enim nostrum ex infinitis Vasculis *minimis* constat; & hæc Vascula non secundùm longitudinem majorum Vasculorum excurrunt, sed inter se *componuntur*, & *funium* instar *interquentur*; (de quâ re plura superiùs vide sis, in CAP. V.) adeò ut *magnum* Vas vix lædi possit, quin aliquot ex *minimis* planè diffringantur; cùm igitur Arteriæ & Venæ *dissecta* se *contrahant*, sic & illa Vasa *minima* : itaque *læsio* causa est *contractionis* Vasorum; & Medicamenta quæ *lædunt* hæc Vascula, *contractionem* producunt; taliaque sunt omnia *acrium* genera. *Contractionis* autem Vasorum, hoc modo procuratæ, effectus est Liquidorum *extravasatio*.

THEOR. II. Contractionem promovent omnia illa, quæ valido suo *nisu* Canales ita dilatant, ut diameter *longitudinalis* minor, *latitudinalis* verò major

fiat: (& hæc *duplicia* ſunt, nempe *r*
plentia, & *ſtimulantia*; iſta porrò «
fibris excavatis ſunt intelligenda) hi
etiam in *vulneribus* labia fiunt *retorrid.*

THEOR. III. Contractionem prom«
vet quicquid cauſas Vaſa *diſtendentes* to
lit: & hoc fit *depletionibus* quibuſcu
que; ut clarè videmus in illis quæ i
genus nervoſum agunt, *ſalivationem* &
inde *maraſmum* inducentia; nam Va
nimis *depleta* ſe *contrahunt*, unde Co
pus *gracileſcit*: hoc etiam faciunt *calid*
omnia, quæ *liquidiſſima* nimis diſſipa
ſolent.

THEOR. IV. Contractionem efficit *in*
ſinuatio exiguarum particularum inte
ſuperficies *minimorum ſtaminum*: ſic «
nim ſi inter duas Fibrillas contiguas L
quidum aliquod ſe *inſinuet*, tum *contra*
huntur hæ Fibrillæ pro ratione quant
tatis Liquidi *inſerti*; nam Liquidum ho
inſertum haſce Fibrillas à ſe dimovens
ac proinde ex *rectis* lineis in *curvas* mu
tans, totam Fibræ longitudinem *accu*
tet neceſſe eſt. Hinc adeò mirabiles o
riuntur effectus; *funes* enim *exſiccati* A
quæ immiſſi *contrahuntur* & *rigeſcunt*
ut chordæ muſicæ; ita quoque Nerv
noſtri, & Cor ipſum, quod in *ſpirit*
vini maximè *contrahitur*, & *ſolideſcit*

am verò *contractionem* hujusmodi creant
piritus *vini* & *oleum terebinthinæ*,
quæ, cùm se insinuaverint, ibi *hærent* &
solidescunt; unde fit, ut tam diversa ex
illorum abusu sequantur symptomata:
quin & inde liquet, quàm periculosa
sint omnia *Contrahentia* in *minimis* Vasis,
quia cum ipsis *concrescunt*.

COR. I. Hinc augeri potest Fibræ cujusdam *soliditas*; quippe particula se *insinuans* applicat se lateribus, ibique *concrescens*, majorem Fibræ conciliat *soliditatem*.

COR. II. Ergo, cæteris paribus, *contractio* Fibrarum vim earum auget in Fluida intra Canales contenta.

COR. III. Igitur à *contractione* Fibrarum Corporis *robur* augetur; hinc omnes Homines quorum Fibræ sunt ita *contractæ*, majori quoque *robore* donantur.

CAPUT III.

De Laxantibus.

1. L*Axatio* dicitur, *ejusmodi mutatio in Solidis, per quam elongari magis possunt, absque rupturâ, quàm antea;*

itaque patet, *flexibilitatem* & *dilatationem* hâc *definitione* comprehendi: nulla quippe fit *flexura*, nulla *dilatatio*, nisi corpus quodammodo *elongetur*.

2. Hæc autem *elongatio* considerari potest, vel respectu Fibrillarum omnium *minimarum*, vel respectu Vasculorum ex Fibrillis *illis* constantium; porrò hæc *elongatio* in Fibrillis *minimis* concipi non potest; ut enim Fibrillæ *minimæ* longiùs à se invicem removeri queant, requiritur omnino, ut particulæ nonnullæ *lubricantes* sese inter partes istas *insinuent*; istud autem in *minimis istis* fieri nequit, absque *continui solutione*.

3. Medica ergo & propria *Laxatio* solummodò obtinet in *ultimis* nostris Canalibus, qui ex *istis* Fibrillis componuntur; qui verò si *rigidi* fiant, & Liquidis suis priventur, ita ut ipsorum *cohæreant* latera, tunc perit eorum *laxitas*, quam arte nullâ restituere possumus, nisi Liquida *amissa* suppeditando, unde *lubricantur*, & ad motus *flexionis* apti redduntur.

4. Quapropter *Laxantia* sunt ea, quæ Canales ingrediendo eorum parietes ab invicem removent, eosque *lubricando* molles reddunt: talia sunt. (1) *Aqua tepida*, vel *internè* sumpta, vel *externè*

applicata, ut *balneis*, *fomentationibus*, &c. (2) *Olea* omnia *vegetabilia* ex maturis Seminibus mitibus, non verò acribus, *expressa*; ut *oleum amygdalarum dulcium*, *olivarum*, *lini*, &c. (3) Ex Animali Regno, *medulla* Ossium, quæ, cùm per meatus valde exiguos in Ossium cavitates derivetur, subtilissima est; item *adeps* & *pingnedo*, præsertim Omenti. (4) *Decocta farinacea glutinosa* Emulsionis formâ; qualia fieri solent ex *hordeo*, *lini semine*, aliisque Seminibus *oleum* inter premendum exhibentibus; & ex Herbis *oleosis*, lactescentibus, non acribus; item ex Herbis *emollientibus* dictis. (5) *Saponacea* omnia, præsertim Animalium *bilis*, quæ maximè emollit.

COR. Hinc solvitur PROBLEMA, cur *Aqua* priùs *laxet*, deinde *rigidum faciat*; ut in *corio* quod in *Aquâ* maceratum, valde *molle* & *flexile* fit; arefactum verò, *durius* magisque *inflexibile* quàm anteà redditur: nempe, cùm *Aqua* primùm penetrat, habet rationem *Fluidi*, ideòq; partes madefaciendo *molles* reddit; ejusdem verò parte *subtilissimâ* vi caloris *expulsâ*, quod remanet, ad naturam *Solidi* accedit, & cum Fibris *concrescit*, earumque firmitudinem auget. Porrò *Laxantium* effectus sunt *duo*, 1°. dilata-

tio Canalium minimorum; 2°. inde libera magis Humorum circulatio.

CAPUT IV.

De Constipantibus.

1. **C***Onstipantia sunt, quæ Vasorum emissaria ita obstruunt, ut fluxus vitalis intercipiatur*; ideòque omne *Constipans* agit, vel quatenus Canali *externè* adhæret, eumque comprimit; vel quatenus *internè* Canalium lateribus inhæret, eosque infarcit: an verò sensu posteriori *Constipantia* talia dentur, est cur dubitemus; idque propter hasce rationes. 1°. Quia Vasa Lactea adeò minuta sunt, ut per ea nihil ingredi posse videatur, quod in aliis Vasis *obstructionem* modò dictam creare queat. 2°. Si tale *Obstruens* Lactea intraret, Pulmones primùm impeteret, ejusque effectus ibi sentiretur; quia ab ipsius ingressu in Vasa Lactea, usque ad introitum in Pulmones, continuò movetur ex *angustiori* in *latiorem* Canalem; (ut ex *anatomicis* constat) quàm primùm autem in Arteriam Pulmonalem defertur, ex *latiori* in *angustius* spatium moveri incipit; tandem-

que in Vascula Pulmonum *arctissima* fertur, quæ, cùm totius Corporis *minima* sint, vel in iisdem *obstructionem* patiet, vel nullibi præterea. 3o. Sanguis in Pulmonibus Aëris externi *comprimentis* vi plurimùm *atteritur* & *comminuitur*; ac proinde *Obstructioni* dictæ producendæ minùs aptus redditur. Porrò notandum est, ex naturâ nostri Sanguinis esse, ut *concrescat* simul ac *quiescit*; non verò *quiescit*, nisi motus Cordis & Arteriarum *minuatur*: adeòque *interna Obstruentia* dici possunt, quæ *vires* Cordis & Arteriarum *debilitant*; quod quidem plerùmque fit *aquabiliter* per totum Corpus, in Pulmonibus verò primùm sentitur. Sic igitur in parte singulari fit *obstructio*, quando, aliquâ de causâ, *quiescit* Liquidum in ea parte; adeòque talia *Obstruentia* tantùm *agunt*, Humores nostros *coagulando*..

2. *Constipantia* sunt *duplicia*; scil. *Illinentia*, & *Emplastica*. *Illinentia* sunt. (1) Omnia *Olea expressa*, sive extrinsecus, sive intrinsecus applicata; quippe cum *aqua* non permiscentur, hinc ejus *fluxum* per Canales impediunt, ut apparet in chartâ *oleo* oblinitâ. (2) *Semina farinacea mucilaginosa*, ut *papaveris*, *lactuca*, &c. cum *aquâ* ad gelatinam cocta; item 4 *semina*

frigida. (3) *Olea composita*, nimirum ex Vegetabilibus & *oleo* simul coctis. (4) *Olea stillatitia* ex Vegetabilibus. (5) *Balsama nativa liquida* quæcunque.

Emplastica dicuntur, *quæ externè meatus, glutinis instar, compingunt* : horum autem *duo* sunt effectus ; 1°. enim plurima Vasa simul obstipant & illinunt ; 2o. Liquidum ibidem stagnare, & putrescere faciunt. Jam verò *Emplasticorum* Classes 5 sunt. (1) *Farina* omnes *oleo* & *terrâ* constantes, cum *aqua* pauxillo in *pastam* redactæ. (2) Omnis *liquor* è Vegetabilibus defluens, qui tenax est atque conglutinans : Plantæ porrò *triplex liquidum* effundunt ; *primum* quidem quod in *spiritu vini* solo *solvi* potest, & *Oleum* dicitur ; *secundum* quod spissius est, & *solvitur* in *aquâ*, vocaturque *Balsamum*, constans ex *oleo* & *mucilagine* ; quibus autem *duobus*, si accedat *terra*, tunc *tertium* fit corpus *Gummi* dictum ; hoc verò si solidius evadat, ex avolatione scilicet partis tenuioris, *Resina* nuncupatur. (3) *Resinosa* quælibet. (4) Omnes *Gelatina*, sive *Decocta*, diuturnâ decoctione inspissata, ex partibus *solidis* Animalium ; ut ex Piscibus *Ichthyocolla*, quæ *gluten* est optimum : quippe Naturæ Author, ne Pisces con-

ſinuò malè afficerentur ab *aquâ ſalsâ* ipſos circumambiente, poſuit in eorum *Cute*, innumeras *glandulas* quæ *oleum* ſecernunt; unde Piſcium *Cutis* eſt valde *balſamica*, & ex illâ coctâ *gluten* Ichthyocolla dictum, conficitur. (5) Compoſita ex his 4 prædictis; ut *Cataplaſmata* &c.

3. Effectus autem omnium *Illinentium*, *Obstruentium*, & *Conſtipantium* ſunt; 1°. impedire trajectum Liquidorum, adeò ut in Vaſis *ſtagnent*; ſic enim *Cadavera* conſervare ſolemus, eadem illinendo aliquâ re *unctuosâ*, quæ Fluidorum ingreſſum impediat: 2°. producere omnia illa, quæ produci ſolent *vi vitæ* in Vas quodlibet *obstructum*. Etenim *ſtagnantia* Liquida *vi vitæ* à tergo urgentur, alterantur, & augentur copiâ; unde *tumores*, qui, ſi circum Vaſa Arterioſa ſint, fiunt *inflammationes*: ſi circa Vaſa Lymphatica oriantur, fit *tumor albus veſicularis* ſive *œdema*: ſi circa Vaſa omnium minima, naſcitur *tumor flatulentus*; ut fieri ſolet in Podagrâ, ex applicatione *Emplaſtri*; ab hoc enim Liquidi transfluxus impeditur, ideòque pars illa tanquam *flatibus* diſtenta apparet. Porrò ſi maneant *obstructio* & *inflammatio*, atque *vis vitæ* adſit, orietur *apoſtema*: ſi *vis vitæ* ingens, & *obſtructio* magna, fiet *gangræ-*

na: si omne *liquidum* exprimatur, & *crassa* materies coeat, proveniet *schirrus*: si illa materia *moveatur*, evadet *cancer*: si magna copia Vasorum *vi vitali* & *obstructione* pertinaci destruantur, fiet *sphacelus* sive *mors partis*. Si verò hæc *Illinentia* & *Obstruentia* applicentur *Cadaveri*, in quo nulla *vis vitæ*, nihil producent, præter conservationem à *corruptione*.

CAPUT V.

De Chirurgicis Specificis.

1. Chirurgica *Specifica* distinguuntur in *Sarcotica* sive *Carnem generantia*, *Cicatrisantia* & *Callum generantia*; quæ omnia nihil agunt in *Cadaver*, sed *vitalem* Liquidi *fluxum* supponunt. *Sarcotica* sunt, quæ tollunt id quod impediebat concretionem & exsiccationem Vasorum. *Callum generantia* sunt, quæ impedimenta nutritionis sive accretionis in *minimis* Vasis osseis seu cartilagineis auferunt.

2. Jam verò, ut hæc Medicamenta *cum effectu* operentur, quædam *conditiones* requiruntur in Fluidis nostris, & non-

nullæ in Solidis. In Fluidis requiritur, 1°. ut ſint *mitia* ſive *blanda*, 2°. ut ſint *mobilia* per *minima* Vaſa, 3°. ut ſint aliquantulùm *glutinoſa* : horum quippe Medicamentorum *actiones* fiunt in Vaſis *minimis* & *tenerrimis*, & vix à Fluido differentibus ; adeòque Fluida, quæ per hæc tranſeunt, omni *acrimoniâ* deſtituta debent eſſe, ne iſta Vaſa deſtruant ; debent quoque talia eſſe, ut per eadem facilè *fluant* ; non tamen adeò eſſe *tenuia*, ut *defluant*, ſed talis conſiſtentiæ, ut Vaſis *adhæreant*. In Solidis autem ſeu Vaſis requiritur, 1°. ut ſint *apta* ad Fluidum recipiendum, 2°. ut ſint *flexibilia* & *dilatabilia*, ita ut aliquando facilè *diſtendi* poſſint.

3. Hiſce poſitis, ſequuntur horum Medicamentorum *effectus* ſubſequentes ; nempe, 1°. Canales ſejuncti uniuntur per modum *anaſtomoſeos*. 2°. Canalium fines per impetum Liquidi vel eò uſque tantùm *diſtenduntur*, ut Tranſpirationi Inſenſibili ſolummodò pateſcant, vel eò uſque, ut etiam Sudorem emittant : eſtque hæc *poſterior* optima methodus curandi abſque *cicatrice* ; at rarò fit, quia citiùs & faciliùs vulgari modo conſolidatur *vulnus* ; ſed tum pars illa non eſt apta Perſpirationi. 3°. Vaſorum fit

accretio & *arescentia*, quando scilicet ita resistunt, ut Liquida intrare nequeant; unde *cicatrix*, *stagnatio succi nutritii* in Vasis ultimis, nec non ejusdem *concretio* & *agglutinatio*: siquidem omne Liquidum in Vase suo *stagnans* cum ipso *concrescit*; unde *cicatrice* pars obducitur, aliasque partes *soliditate*, *duritie*, *insensibilitate*, *candore*, ac etiam difficiliore & parciore *Perspirabilitate* superat. Hinc ob pressionem Atmosphæræ nonnunquam *dolores* in istis partibus, quæ *vulnerata* fuerunt, sentiuntur: ad quod evitandum, in *vulnerum* curatione Vasa tam *mollia* servari debent, ut *distendi* possint; sed plerumque Chirurgi ad sanationem citiùs expediendam Vasorum *vires* ita augent, ut plus *resistant*, quàm Liquida *urgeant*, quæ proinde intrare nequeunt; adeòque ista Vasa *complanantur*, & fit *callus*.

4. Ex dictis ergo patet Medicamenta, de quibus nunc agitur, tàm in Fluida quàm in Solida *vires* suas exercere debere; ideòque sunt, vel *externa*, vel *interna*. Porrò *interna* sunt, quæ *chylum blandum*, nullis salibus, nullo oleo acri sive aromatico, aut terrestribus acribus scatentem, præbent; tum quæ dant *chylum tenuem*, sed aliquantulùm *lentescen-*

tem; non enim ita *tenuis* esse debet, ut fluorem *vulneri* conciliet: talia sunt, 1°. *Decocta carnium* & *Jurcula*. 2°. *Decocta farinarum blandarum*, ut *hordei*, *avenæ*, *tritici*, *oryzæ*. 3°. Omnes *Emulsiones* ex similibus paratæ. 4°. Illa quæ *acre prædominans* tollunt. Jam verò *acria* sunt vel *salina*, vel *acida*, vel *oleosa*, vel *terrestria*, vel tandem ex his *quatuor* combinata. Adversùs autem singula *acida*, singula quoque habemus *temperantia*: siquidem *acidum* omne domari potest, dum vel *oleo* obvolvitur, vel *aquâ* diluitur, vel *mucilaginosis* obtunditur, aut per *sales oppositos*, scilicet *alcalinos*, destruitur. *Alcalia* porrò *aquâ*, *oleo*, *mucilagine*, & *acidis* domantur. *Oleosa acria* fiunt vel ex *aromaticis*, vel *alliatis*, vel ex *oleis expressis* factis *rancidis*: & non adeò facilè tolluntur, quoniam *olea* pertinaciùs adhærent, nec ita facilè *aquæ diluenti* auscultant, nisi *aquæ* isti *sal acidus*, & parum *mucilaginis* addatur. *Acria terrestria* sunt corpora dura & scindentia; ut *vitrum comminutum*, *crystalli*, *metalla*, *semi-metalla*, cunctaque *solida* corpora ita comminuta, ut Canales subire queant, eorumque latera penetrare: hæc autem vix superari possunt, aut si Canalium lateribus altiùs

impacta sint, avelli; & quidem ad ea removenda nihil aliud agendum tunc superest, quàm ut Vasa *oleo* multo & *aquâ* laxentur. 5°. Quæ *crassa* attenuant; etenim si *pus* nimis *crassum* sit, *vulnus* consolidari nequit: horum verò Medicamentorum optimum est *aqua pura* calida, cui addi possunt *sales alcalini fixi*; quippe *volatiles* citò nimis avolant, atq; si magnâ copiâ sumantur, nimiùm stimulant. 6°. Quæ *motum æquabilem* Liquidis conciliant: talia sunt, quæ Liquida *æquabiliter laxa* tenent; ut *aqua* moderatè *calida*. Hæc sunt autem *interna*, quæ ad *vulnerum* curationem requiruntur Medicamenta.

Externa sunt, quorum ope servatur *æquilibrium* inter Vasorum *resistentiam* & *vim* Liquidorum influentium; ita ut Vasa nec minùs nec plùs *resistant* quàm debent: si verò Vasa ita disposita sint, ut in *æquilibrio* cum suis Liquidis maneant, tum curabitur *vulnus* absque ullâ *cicatrice*. Huc autem faciunt. 1°. Quæ Vasa *laxant*; & inter hæc optima est *aqua tepida*. 2°. Quæ *putredinem* coercent; ut sunt *spirituosa* omnia, quæ *mundificare* dicuntur, & *putredini alcalina* resistere; tum *salina* quæcunque, exceptis *alcalinis*; *olea* omnia, ut & *balsama*,

i, gr. *terebinthina*, *balsamum Copaiva*, *Peruvianum*, &c. dein omnes *tinctura* cum *spiritu vini* & *balsamis* factæ, ut cum *absinthio*, *scordio*, & aliis *resinosis oleosisque*; tum *balsama naturalia*, *unguentum* ex *aromatibus* paratum, & ex iisdem *balsamum*; cuncta siquidem *aromata* continent *balsamum*, quod ab *oleo* ipsorum provenit, & *spiritu vini* extrahi potest: tandem omnia *cerata*, *unguenta oleosa*, sed lenia, & *emplastra*; quorum unicum sufficere posset, ex *cerâ* nempe, *terebinthinâ*, & *oleo* confectum. 3°. Quæ nimis *humida* Vasa *exsiccant*: si enim Caro sit *luxurians*, vel *excrescens* atque *fungosa*, tunc temporis planè indicat Vasa nimiùm distendi & dilatari, ob Liquidum copiosè nimis influens: ideòque exsiccatio requiritur; & hoc Chirurgi vocant *exedere*. Porrò *Exsiccantia* sunt, *ossa Piscium* leni igne *calcinata* & *pulverisata*; ut sunt *Lucii mandibulæ*, quæ *acre acidum* absorbent, si verò nimis diù applicentur, *exsiccant* & *cicatricem* inducunt: tum omnes *lapides Piscium* & *Cancrorum*, *margarita* &c. plurimùm quoque valet *colophonia* contusa, quæ componitur ex *terebinthinâ* in *aquâ* coctâ & exsiccatâ, donec contundi possit; & ultimum est remedium in *fistulis*

exsiccandis : omnes quoque *terræ*, ut *creta*, *boli*, *rubrica*, *osteocolla* : dein *terræ* Metallorum, ut *calx vitrioli* probè edulcorati, *lapis hæmatites*, *crocus martis* tàm *aperiens* quàm *astringens*, *cerussa*, *minium*, *calx stanni*, quæ absorbent omnia Liquida. 4°. Quæ *contrahendo* Vasa, *soliditatem* & *robur* iis addunt : talia sunt *alcohol vini*, *oleum terebinthinæ* ferè fervens, &c.

CAPUT VI.

De Solventibus sive Dolorem Cientibus.

1. D*Olor est perceptio ingrata, quæ fibræ nerveæ distensionem comitatur* : nulla quippe fit *tensio* in parte *nervosâ*, alicubi in Corpore nostro, quin oriatur *dolor*, licèt nihil *acris*, nihil *corrosivi* accesserit ; uti patet in carnificum *torturis*. Jam verò si pars quædam *strictè* ligetur, *nimis* comprimatur, contundatur, corrodatur, vel dissecetur, aut *igne* destruatur, tum perit in eâ parte *sensus* & *dolor* : si enim in Cane *nervum* ad *crus* pertingentem dissecueris, licèt omni modo *membrum* illud malè tractes, dolorem *tamen* non sentiet Canis. Nul-

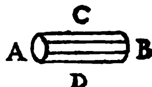
lus

in nobis excitari poteſt *dolor* *cor-* niſi à *læſo nervo*; qui cùm variis *lædi* poſſit, hinc pro *variis* iſtius gradibus, *diverſi* quoque in no- itantur *dolores*.

 æterùm *diſtractionis nervoſæ partis*, & *ſenſationis doloris* inde orti *tres* adus. *Primus* gradus eſt omnium *us*, ſcilicet quando *nervus* ita *ten-* it Mens animadvertat, *vim fibra-* dhuc ſuperare *vim illatam*; unde *pruritus* ſive *titillatio*, i. e. me- uid inter *voluptatem* & *dolorem*. uid ergo facit, ut pars, per *levem* *m*, irritata maneat in *eodem* ſta- id *lætitiam* excitabit: Mens enim dvertit, *vim fibrarum* adhuc ſu- *vim* quæ *nervo* eſt *illata*. [Gradus *s* eſt, cùm *fibra nervoſa* ita *di- itur*, ut jam perceptio *doloris* r minor-ve, pro gradu ſcilicet *tionis*) inde fiat.] *Tertius* denique eſt, quando *ſolvitur continuum*; erò *titillatio*, non ſecùs ac *dolor* ibus *diſſolutis* ceſſant.

Tenſio autem ſive *diſtractio* nimia b cauſas *dolorem* inducit; nempe pter ea quæ *ſolutionem* aliquot *um nervearum* antecedebant; ſunt, *inflammatio*, *eroſio*, &c. unde

fit *distractio*: 2°. propter ea quæ *dissolutionem* hanc sequuntur, scilicet ob *fibrarum* tenorem *destructum*; ita ut quod antea *quinque fibris*, v. gr. sustinebatur, post *solutionem* ab *unâ* tantùm sit sustinendum. Ex. gr. sit A B C D, in FIGURA appositâ, *nervus* ex aliquot *fibris* constans; si

jam causa quædam *fibras* inter C D contentas, quæ *omnes* simul *impetum* sive *vim* punctorum A B sustinere debent, *solverit* ita ut *una* maneat *illæsa*, hæc jam *totam vim* punctorum illorum sustinebit; indeque orietur *dolor*: si verò ista quoque *rumpatur*, tunc peribit *sensus*, & *dolor* in illâ parte.

4. *Dolorem* creare possunt. (1) Omnia quæ *internè* Vasa *distendunt*; quatenus nimirum ex eâ *distensione* tenerrimorum Vasculorum nonnunquam sequitur *ruptura*. (2) Eâdem de causâ quicquid *externè* Vasa *premit*, potest *dolorem* excitare. (3) Quicquid aliquâ ratione *fibras* nimiùm tendit; ut *distorsio* seu *luxatio*. (4) Quicquid *fibras* quasdam, *reliquis* intactis, *dissolvit*: jam verò *solvi* potest *continuum* vel instrumento *mechanico*, ut *gladio*, vel Medicamentis *acribus*, vel *ignis* actione.

5. Porrò *pruritum* sive *titillationem* excitant. 1°. Medicamenta *Rubefacientia*, ita dicta, quoniam observatum est, à *titillatione* colorem *rubrum* in Corpore oriri. 2°. Quicquid inflammationem *levissimam* creat, idem quoque *titillationem* producit, i. e. primum gradum *doloris* excitat : sic omnis *rubra* pustula *prurit*, nimis verò tractata *dolet*; ita quoque omnibus Animalibus *æstro venereo* percitis *rubent* Genitalia, & Penis ob solam Mentis cogitationem, quâ *nervuli* ejusdem irritantur, *rubescit*, & *extenditur* : adeòque omnis *pruritus* est inflammationis species. Inflammatio autem oritur ab *impedito* transfluxu Sanguinis ex *ultimis* Arteriis in *primas* Venas ; unde in illis sistitur pars *crassior*, dum *tenuior* per *lateralia* fluit Vasa : sicque nascitur *rubedo*.

Causæ *rubedinem* inducentes sunt. (1) Omnes *frictiones*, i. e. compressiones & remissiones *reciprocæ*, ita ut Canales nunc claudantur, nunc distendantur ; & ab hâc *reciprocatione* oritur *grata* perceptio. (2) Omnes *fotus*, sive applicationes *emollientium* & *lavantium* tepidæ, vel *internè*, vel *externè* : quippe *fotus calore* suo *pressionem* Aëris minuit, *humiditate* verò suâ Vasa *laxat* ; ideòque

i. e. corpora *aquâ* ſubacta, & ac
tenacitatem cocta, adeòque me
tionis inter *emplaſtra* & *aquam*;
gunt ratione *aquæ*, ut *fotus*, at
nacitatis, ut *emplaſtra*. (5) Omne
nes, ſive à *ſanguiſugis*, ſive à *cuc*
vel à quâcunque aliâ causâ pro
tes; Aëris enim *preſſionem* aufe
Sanguinem in partes, ubi fiunt
cunt. (6) *Calor* quilibet noſtri C
calorem ſuperans; hic enim motu
dorum adauget. (7) Omnia *ac*
mulantia, quæ per *fibras* exte
partium, i. e. Epidermidis penet
& in *meatus* proximè ſubjace
inſinuantia, *lateribus* Vaſculoru
infigunt; atque *motu vitali* Liqui
pulſa, ita in Vaſcula *agunt*, ut
inde in primo diſtributionis grad

a, &c. quæ omnes Analysi Chemicâ
inatæ, multùm *olei tenuis* & *salis*
nere reperiuntur; præterea *urticæ*,
oscopio examinatæ, *jacula bifida*
ent, quæ Corpori nostro immissa,
s *tremulos*, & inflammationem ex-
t: unde si applicentur Membris
yticis, *languidis* & *sopitis*, plurimùm
int. 2°. Ex Animalibus etiam talia
ır: etenim *formicæ*, quæ multùm
& *olei* præbent, eundem in nostro
ore sortiuntur effectum; sic etiam
s & *pelles putrescentes* præbent *sal*
num volatile, quod vellicando *le-*
excitat inflammationem; *columbæ*
ue recenter trucidatæ, & Corpori
catæ *calidæ*, tum ibi ad putredi-
usque relictæ, inflammationem *le-*
sive *pruritum* producunt. 3°. Om-
aturalia, in quibus est *sal alcalinus*
scunque, sive *fixus*, sive *volatilis*,
muriaticus; item omnia *acida* non
nimiùm; cuncta quoque sive *oleo-*
ive *salina*, vel Fermentatione, vel
llatione, vel etiam Expressione pa-
modò non sint nimis *acria*. Hæc
n inflammatio sive *pruritus*, sive
us *doloris* gradus, *duos* habet effe-
; nempe 1°. Solidorum attritum,
erivationem majoris copiæ Liquidi
sa lateralia & secretoria.

6. *Secundum* verò gradum *doloris* excitant, *Epispastica* quælibet, i. e. Medicamenta quæ *derivant* Liquidum in partem, cui applicantur, tantâ vi ut Vasa tenerrima *rumpantur*; liquor autem hinc *effusus* ab Epidermide *illæsâ* in *vesiculas* elevatâ retinetur: ideòque Medicamenta *Epispastica* debent constare ex partibus *acribus* & *tenuibus*, quæ, per Epidermidem *illæsam* transeuntes, sese *infigant* lateribus Vasculorum *sudori*, *materiæ perspirabili*, & *lymphæ* dicatorum, eaque *rumpant*; Epidermidem verò non destruant, quia *pauca* tantùm [si forsan *ulla*] habet Vasa; & ideò *vis vitæ* in eâdem admodùm *debilis* est.

Medicamenta dictum effectum producentia sunt. (1) Omnes *Phœnigmi*, sive Medicamenta *Rubefacientia* diu applicata; sic enim *semen sinapi* applicatum, primò *ruborem* inducit, si verò per *duas* horas remanet, *vesicam* excitat. (2) Quæcunque *sale acri volatili* & *oleo penetranti* gaudent: ut *ranunculus*, *Radices thapsiæ*, *raphani rusticani*, *flammulæ Jovis*, *cyclaminis*; nec non *cepæ*, *allia*, *Succi* ex *euphorbio*, *tithymalo*, *stramonio*, & similes *Succi acres purgantes*; item *lixivia saponacea* diu applicata, *fermenta acria*, *fimus columbarum*, præsertim ea-

rum quæ *fabis* plurimùm vescuntur; hinc enim *fimus columbinus* plus *salis acris* obtinet: dein *cantharides*, utì & *venena* nonnulla; *punctura apum*, *vesparum*, &c. (3) *Ignis*, qui, cùm *lentus* est, *rubefacit* solummodò, verùm *auctus* excitat *vesicam*; idque vel *mortuis* ipsis, quoniam seipsum *movere* valet; cùm alia *vesicantia* in hâc occasione sint *inertia*, & ab alterâ causâ in *actionem* deducantur. (4) Omnia *salina alcalina* tàm *volatilia* quàm *fixa*; quælibet *olea acria aromatica*; tum *urina putrefacta*, *caro putrida*, &c. Hæc ergo adhibenda sunt, ubi major motus requiritur, ad *obstructiones* Vasorum *solvendas*, & *infarcta* per stimulationem expellenda.

COR. I. Hæc omnia Medicamenta, *igne* excepto, vices gerunt *instrumentalis* causæ.

COR. II. Hæc verò non *agunt*, nisi in *Solidas* partes.

7. *Tertium* gradum *doloris* excitant *Escharotica*: apud Veteres autē *Eschara* vocabatur *focus Deorum*, & hinc deducta est ad significandam *crustam* vi *foci* factam. Porrò differunt hæc à *Vesicatoriis* gradu tantùm, quatenus scilicet Epidermidem lacerant, & Carnem corrodunt. Hujus verò Classis sunt. 1o. *Escharotica* propriè,

dicta, quæ Vascula destruunt, ita ut Liquida effundantur: horum parte tenuissimâ *avolatâ*, fit *inspissatio*, dein *exsiccatio*, quam sequitur *crusta*, quæ verò Liquoris, è Vasis fractis erumpentis, evaporationem impedit; unde Liquor stagnando *acris* evadit, & corrodendo ulteriùs penetrat, & destruit omnia, non secùs ac si *ignis* esset. 2°. Omnia corpora *vegetabilia*, *animalia*, & *fossilia*, quibus ea inest *vis*, ut possint Vascula destruere, & Liquida expellere, atque, tenuissimam Liquidi partem inspissando, *crustam* superinducere: *agunt* hoc modo *vitriolum*, *arsenicum*, *aqua fortis*, *lapis infernalis*, & similia. Huc autem retulerunt Veteres sequentia. (*a*) *Caustica*, quorum primarium est *ignis*; unde quidem ea quæ *ignis* instar *agunt*, appellantur *Caustica*; suntque. (1) *Spiritus acidi fossiles* ex *salibus*, v. gr. *sale marino*, *nitro*, *vitriolo*, nec non *sulphure* vi ignis fortissimi distillato. (2) *Metalla*, istis *spiritibus acidis salinis* soluta, & in *crystallos* redacta; ut *solis* & *lunæ crystalli*: item *mercurialia*. (3) *Semi-metalla* in iisdem *spiritibus* soluta; ut *cobaltum*, *antimonium*, &c. (4) *Spiritus* Animalium *alcalini*, qui ex omnibus Animalium partibus, exceptis Chylo & Lacte, educi

solent:

x : etenim in Diſtillatione poſt *a-*
u ſeu *phlegma* quod primum exit,
ndit *ſal volatile*, deinde *liquidum*
s quod *ſpiritus* eſt, qui verò, Cor-
applicatus, præſentaneum eſt *cau-*
m. (6) *Spiritus acidi* ſimili modo
'egetabilibus parati. (7) *Succi* Ve-
ɔilium acerrimorum, ut *ranunculi*,
rbii, *laureola*, &c. Huc etiam rela-
ere. (β) *Septica*, quæ talem mutatio-
carni in Corpore *vivo* inducunt,
is in *cadavere* Aëri *humido* & *calido*
ſito contingere ſolet, i. e. *putrefa-*
em. Humores quippe *cadaveris* vi
is agitati moventur, iiſque, per Li-
ium *fibras* emolliens, via ad *evapo-*
nem aperitur; quapropter partes *bal-*
ca aquoſa Humorum, ut *ſubtiles*, ſta-
avolant; quibus remotis, *ſal volatile*
diſſimum & acerrimum erumpit;
: fit, ut Solida & Liquida quæ re-
ent, in unam maſſam *diſſolutam* &
idam abeant, h. e. *putreſcat cadaver*:
lem porrò *putrefactionem* inducit *ar-*
um aſſatis *cepis* humiditatem conſer-
ibus *immixtum*; ut & *mercurius ſu-*
atus corroſivus farinaceis humidis &
plaſmatibus *admixtus.*
OR. I. Medicamenta quæcunque
em excitantia, à primo gradu *titil-*

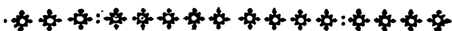
lationis usque ad summum *destructionis*, differunt gradu *solo*; quatenus scilicet quædam *magis*, alia *minus* violenter operantur.

COR. II. Medicamenta hæc etiam *proprià vi* nunquam *agunt*, excepto *igne*; si enim Cuti *siccæ* applicentur, ibique immota maneant, nihil *agunt*; sed si Liquidis commisceantur, nimirum in Corpore quod in continuo motu existit, effectus vehementes producunt; sic *oleum vitrioli* fortissimum congelatum, parti *siccæ* admotum nihil efficit; contrà verò Liquidis *vivi* Corporis admixtum.

COR. III. Calor omnium horum Medicamentorum est causa *excitans* & *stimulans*, quatenus *velocitatem* eorum motûs auget; quippe *styptica* si *calidè* applicentur, majori cum effectu solent operari. Erunt ergo hæc-Medicamenta, pro *diversis* gradibus *caloris*, vel *stimulantia*, vel *attenuantia*, vel *putrefacientia*.

COR. IV. Causæ demùm hæc Medicamenta in *actionem completam* excitantes sunt, *calor* & *humiditas* simul; non enim satis est, ut in *humido* solvantur, nisi accedat *calor*, pro stimulo; unde in Corpore nostro optimè *agunt*, propter ejus *calorem* & *humiditatem*.

Hæc verò de Medicamentis in Solida *erantibus* dicta sufficiant;nunc autem ad a quæ *agunt* in Fluida transgrediamur.

PARS SECUNDA.

DE MEDICAMENTIS QUÆ AGUNT IN FLUIDA.

DIximus jam antea,Fluidum nostrum considerari posse, vel respectu parcularum suarum *ultimarum Solidarum* orsim sumptarum, vel quatenus est *assa* quædam ex particulis istis conflata. *riori sensu* consideratum mutationes uatuor subire potest ; (1) quælibet parcula potest augeri vel minui in solâ iole suâ ; (2) hanc vel illam figuram poest recipere ; (3) solidior vel minùs soda reddi potis est ; (4) nec non etiam oc vel illo modo moveri. *Posteriori* erò *sensu* sumptum potest, vel velocioi motu projectili vel tardiori ferri.

CAPUT I.

De Attenuantibus sive Resolventibus.

1. *Attenuantia sunt illa, quæ vim habent singulas Liquidi moleculas in minutiores reducendi*; eadem verò dicuntur *Resolventia*, quatenus Liquidorum moleculas præternaturaliter coalescentes *resolvendo* in naturalem reducunt statum: utraque igitur *dividendo* semper agunt.

2. *Divisio* autem *dupliciter* tantùm fieri potest; nempe, 1°. quando corpus *dividens* sese in *dividendi* poros insinuat, ejusque partes ab invicem secernit; 2°. externo *attritu* diversorum Corporum. *Prius* non fit nisi à Fluidis, aut ab iis quæ Fluidorum indolem habent; *posterius* verò locum habet in omnibus iis, quæ motum in Liquidis nostris excitare possunt.

3. Porrò notandum est, Medicamentorum *vires* non solâ Ratione, sed & Experientiâ teste determinandas; ne in errores incidamus, ut solent ii, qui ex *fluiditate* Spiritûs Vini colligunt, eum *attenuatrice vi* præditum esse; cùm ta-

men Sanguinem celeriter *coagulet*, ut docet nos Experientia. Hâc positâ cautelâ, *Attenuantia* sunt igitur omnia illa naturalia, quæ *nisum* particularum ad *cohærendum* tollunt.

4. Iste verò *nisus* à *duplici* causâ oriri potest; nempe, 1°. à *Vi* particularum *Attractrice*, quæ singulis Materiæ particulis inesse videtur, sed tamen non adhuc satis est cognita & explicata; 2°. à causâ *externè* premente: sic duo Specula optimè polita, sibi mutuò imposita, ita vehementer ab Aëre premente versùs invicem urgentur, ut non nisi vi satis magnâ sejungi possint. Hîc autem loci considerabimus particularum in se invicem *nisum*, tanquam à causâ *posteriori* solummodò profluentem; ideòque particularum ab invicem *secessus*, qui vocatur *attenuatio*, fit tantummodò *ponderis* prementis *ablatione*; in Corpore verò nostro *pondus* illud nihil aliud est, quàm Liquidi multi in aliquo loco angusto *congestio*, unde partes in se urgentur.

5. Optima igitur in hoc casu *Attenuantia* sunt hæc. (1) *Evacuationes*; ut sunt *depletio* Vasorum Sanguiferorum, *salivatio*, *diuresis*, *alvi dejectio*, &c. demptâ etenim Fluidorum parte, relictæ in

Corpori parti major conceditur libertas sese movendi, quin & cæteris *Attenuantibus* aditus paratur. Notandum verò, quòd licet Vasorum Sanguiferorum *depletio debita* ad Sanguinis *attenuationem* conferat, *nimia* tamen eandem impediat; quoniam in hoc casu Vasa sese contrahere nequeunt eò usque, ut Sanguinem contentum propellant: unde fit ut Sanguis stagnet & coaguletur. (2) Omnia *Diluentia*, quæ, particularum interpositione, corpora à se invicem disjungunt: talia verò sunt, 1°. *Aqua*, quæ omnium optimè *diluit*. 2°. Omnes *Sales alcalini volatiles* & *mites*; ut *Sales vol. cornu cervi*, *sanguinis*, *urinæ*, & similes ex Animalium partibus parati. 3°. *Sales alcalini fixi* omnes *plantarum incineratarum*, non tamen admodùm *acres*, ne rodant. 4°. *Sales* omnes *volatiles ammoniaci*; qui constant *sale volatili* & *acido* unitis, ita tamen ut *alcalinum*, non *acidum* prædominetur; aliter enim coagularent. 5°. *Sales* omnes *volatiles oleosi acres*, ex *sale volatili* & *oleo* combinati. 6°. *Sales* quilibet *fossiles*; ut *sal marinus*, *nitrum*, *borax*: non verò *metallici*; hi siquidem incrassant, quia constant ex terrâ in *acidis* solutâ. 7°. Cuncti *Sapones artificiales*, qui, nullis exceptis, semper

resolvunt, & attenuant: ut & *Sapones naturales Plantarum*, i. e. succi earum aromatici. 8°. *Extracta* ex his facta. 9°. *Vina* tandem omnia, modò *acidum* in iis non prædominetur. (3) Omnia, quæ per attritum partes Liquidorum comminuunt: & hoc *dupliciter* potest fieri; nempe, 1°. ab aucto intestino Fluidorum motu, 2°. ab auctâ Solidorum vi.

6. Jam verò *motus intestinus* Fluidorum 4 modis augetur. (1) A *calore*: sed reverâ parum admodùm hîc efficit; quia *nativus* noster *calor* non est *causa*, sed *effectus* attritûs fluentis Liquidi: *calor* autem *artificialis*, si magnus sit, exsiccat; si parvus, effectu caret: & quidem *humidum calescens* hîc loci solummodò utile poterit esse; ut *fotus*, *balnea*, &c. in quorum tamen usu sæpè contingit, ut licèt bene temperata sint, ratione statûs Ægri coagulent, non attenuent. (2) Ab *effervescentiâ*: talis autem, prout à Chemicis definitur, nempe, quòd sit *pugna salium oppositorum inter se, cum magno calore & motu*, in nobis fieri nequit; uti nec illa, quæ fit inter *spiritus acidos & olea*, ut inter Spiritum Vini & Spiritum Nitri; nec ea, quæ fit inter *terrestria & acida*. (3) A *fermentatione*: verùm neq; hæc in nobis fieri potest; desunt enim re-

quisita ad *fermentationem*; unde nec ejus *effectus*, nempe *spirituum ardentium* productio, in nostris Liquidis unquam deprehenditur. (4) A *putredine*: sed cùm hæc non nisi in Liquidis corruptis, aut saltem jamjam corrumpendis obtineat, si foret in Corpore nostro, brevi destrueremur. Atque sic omnes hæ *quatuor* causæ, excepto *humido calente*, in Corporibus nostris ad *attenuationem* Liquidorum nihil conferunt.

7. *Motus* Solidorum *duplici* modo augetur in nobis; nimirum, 1°. per ea, quæ *vi externâ* magnas *oscillationes* excitant; 2°. per *stimulantia interna*: ad illud verò pertinent *Frictiones*, quæ, comprimendo & laxando *alternatim* Vasorum superficies, *motum* & *attritum* augent.

COR. I. Igitur patet ex dictis, actionem *Attenuantium* & *Resolventium* non tam facilè concipi & determinari posse, ac nonnulli sibi fingunt: sic enim sæpenumerò miramur, quare *levis* inflammatio non nisi *difficulter* dissipetur, ut & cur Sanguis à *contusione* effusus & coagulatus diu hæreat; cùm tamen hujus ratio sit, quòd Medicamenta *agere* debeant in istam potiùs partem *affectam*, quàm in *totum* Corpus; unde verò

determinationem in istam partem possunt accipere? ponamus enim, quempiam, ad attenuandum Sanguinem in quavis Corporis parte concretum, sumpsisse *6 gr.* cujuslibet *salis volatilis*; hæc quantitas miscebitur cum totâ Sanguinis massâ, quæ ad minimum est *30 libr.* quantilla pars igitur, Circulationis lege, ad partem *affectam* perveniet.

COR. II. Ergo Medici prudentis est, præcavere potiùs, ne Sanguis in coagulum abeat, quàm eundem jam coagulatum *resolvere* conari.

CAPUT II.

De Incrassantibus seu Condensantibus.

1. *INcrassans sive Condensans est illud, quod Liquidorum particulas tenuiores expellens, crassiores arctiùs inter se compingit.* Experimentis in *Angliâ* factis constat, quòd corpora præter partes suas *solidas* multos habeant *meatus*, qui *physicè* pro *vacuis* haberi possunt, quique corpori ingredienti resistunt: *Incrassans* igitur *agit* minuendo istos *meatus*; quod verò fit *compressione* partium *Solidarum*, ita ut *propius* ad se invicem accedant;

hoc autem fieri nequit; quin simul particulæ *liquidiores* & *tenuiores* exprimantur.

2. *Incrassantia* porrò sunt. (1) Omnis *Calor* satis vehemens, vel à *foco*, vel à *sole*, vel à *frictione* ortùs: hujus autem *effectus* est, *movere* Liquida, ac proin augere *attritum* ad Vasa; unde sequitur *expulsio* liquidissimorum, *relictis* crassioribus & minùs mobilibus, quæ tum *coeunt*: adeòque nullum Liquidum est in Corpore nostro, quod ad *ignem* non *inspissetur*; ergo *Calor* Liquida *incrassat*: si verò eadem aliquando *dissolvit*, id efficit *agendo* in Solida, eaque *stimulando*; Fluida verò *immediatè* per se nunquam *attenuat*: immò *stimulatione* finitâ, tandem fit *inspissatio*. (2) Omnis *motus muscularis* nimis vehemens; is enim Perspirationem Sanctorianam primùm auget, deinde sub specie Sudoris expellit Lympham, & quod exprimi non potest, *inspissatur*: idem verò *motus* aliquando *attenuat*, modò non sit nimis vehemens; quod quidem efficit, quatenus *vim* Nervorum *contractilem* adauget, eorumque *actionem* in Fluida promovet: verùm si *motus* iste *muscularis* nimiùm exerceatur, tunc, HIPPOCRATE monente, Sanguis quasi *assatur*, oriturque *Causus*, nisi *aqua*

potu præcaveatur. (3) Sanguinis *motus circulatorius* nimis vehemens; hic enim auget applicationes particularum ad Vasorum superficiem: nam, ut velocitas Fluidi ad velocitatem, ita applicatio dicta ad applicationem; ideòque si *duplo* velocior sit *motus projectilis*, cæteris paribus, *duplo* major erit etiam derivatio versùs *lateralia* Vasa; quæ, cùm *rectis* minora sint, *liquidissima* sola, eaque satis largâ copiâ, admittent: unde particulæ, quæ *rectè* feruntur, *inspissabuntur* & quasi *solida* fient à *vi vitali* ponè urgente. Porrò *motus* hic interdum quoque *attenuat*, sed non nisi interim multùm *bibatur*, ut *amissum* restituatur liquidum. (4) Omnis *motus excretorius* nimis auctus; quia scilicet *liquidissima* nimiùm extra Corpus derivantur, utì fit in nimiis Sudoribus, Purgationibus, Diabete, &c. (5) Quælibet causa *externè* Vasa *comprimens*; hæc enim *liquidissima* expellit: prout apparet in iis qui *fodinas*, ubi *pressio* Aëris magna est, ingrediuntur; hi quippe primò quidem *frigent*, quia transfluxus per *extrema minima* Vasa aliquantulùm impeditur; paulò pòst verò *sudant*, non à loci *calore*, ut docet Thermometrum, sed quia *vis* Cordis manet, dum interim Vasorum

capacitas imminuitur: quapropter eadem Liquidi copia per Canales jam *angustatos* transmittitur; unde major fit *motus*, & *acritas*, & consequenter *sudor*. (6) Medicamentorum omne genus, quod potest *praecedentia* vel excitare, vel augere: qualia sunt omnia *Stimulantia*, *Sudorifera*, *Emetica*, &c. quorum abusus Liquida *inspissat*. Hinc in *morbis* ab Humorum *crassitie* pendentibus, infelix sequitur effectus, si *Sudorifera* adhibeantur, cùm è contrario *Diluentia* tunc indicentur.

COR. I. Remedia cuncta quae Sanguinem ad *datum* gradum *inspissant*, Corpus nostrum *corroborant*, & ad *longevitatem* disponunt. Etenim si *debita* Sanguinis *crassities* absit, Liquida nimis uberi copiâ in Vasa *lateralia* derivantur, & à Corpore secedunt: unde perit *robur*; quod consistit in *magnitudine* Venarum & Arteriarum, & *debitâ* Sanguinis per has fluentis *crassitie* & *firmitudine*; quemadmodum in Sanguine Rusticorum, *vena-sectione* educto, clarè patet.

COR. II. Ubi Sanguis nimiùm *tenuis* est, valido Musculorum *motu* denuò compingi & *incrassari* potest; ut in *Phthisicis* observari licet.

CAPUT III.

De Acrimoniam Inducentibus.

1. PEr *Acrimoniam* intelligimus *eam corporis figuram, cujus ope vim suam mechanicam secundùm exiguam superficiem alteri corpori applicare potest.* Jam verò *acria* corpora queunt esse infinita ratione *figuræ*; possunt enim esse, vel *conica*, vel *pyramydalia*, &c. ita gladius, culter, planum inclinatum, cuneus, &c. sunt *acria* corpora. Vis autem sive potiùs Momentum illorum, sicut & omnium corporum, *duplìciter* considerari potest; nempe vel *absolutè*, vel *specificè*: porrò Momentum *absolutum* dicitur illud, quod habetur ex Velocitate corporis in ejusdem Pondus ductâ; *specificum* verò desumitur ex Resistentiâ ad Momentum *absolutum* consideratâ. Ex. gr. si *duo* sint corpora, quorum *alterum* habeat *unum* Ponderis gradum, & *unum* Velocitatis; *alterum* verò *duos* Ponderis gradus, & *totidem* Velocitatis, tunc Momentum *absolutum* primi erit ad Momentum *absolutum* secundi, ut Velocitas primi in suum Pondus ducta ad Velo-

citatem ſecundi in ſuum Pondus ductam, i. e. ut 1 ad 4. Si jam ſupponamus, hæc corpora in aliâ Reſiſtentiâ eâ lege *impingi*, ut Reſiſtentia quam ſecundum invenit, ſit *quadruplo* major eâ quam invenit primum; eorum Momenta *ſpecifica* erunt *æqualia*: quòd ſi Reſiſtentia ſecundi *majori* adhuc ratione ſuperet *eam* primi, tunc Momentum *ſpecificum* primi Momentum *ſpecificum* ſecundi *excedet*. Hinc etiam quò *minor* eſt ſuperficies *reſiſtens*, in quam *acris* aliqua particula *impingit*, & quò *plus* Ponderis & Velocitatis habet hæc particula, eò *major* erit illius effectus.

2. Porrò corpus omne *blandum* poteſt *acre* fieri, & vice versâ: in nobis autem *acria* poſſunt eſſe *duplicia*; nempe, vel ibi *nata*, vel extrinſecus *illata*. Corpora verò quæ *blanda* ſunt, *acria* evadunt *dupliciter*; 1°. ſcilicet mutando figuram; 2°. remotis involucris, quibus *acria* erant involuta: verùm in *ſtatu ſano* nulla ferè in nobis ſunt *acria*; nam ſi quæ ſint, ſtatim extra Corpus eliminantur, ut Bilis & Urina. Ergo *acria innata*, hiſce duobus exceptis, nulla dantur: quippe pars *aquoſa*, quæ maximam Liquidorum partem in nobis conſtituit, nunquam fit *acris*; ut patet in

distillatione Sanguinis. Partes *terrestres* in nobis ferè nunquam mutantur in *acres*, saltem nondum experimentis hoc fieri constat; interdum autem, ex. gr. in *calculo*, particulæ dantur *acres*; hæ verò sunt particulæ *salinæ* cum *terrestribus* commixtæ: adeòque in aliis partibus quærenda sunt *acria*. Nostrum *oleum* est materia *blandissima*, vulneribus enim instillatum *lenit*; idem verò facilè mutatur in *acre*, nam siquis multùm *olei* sumpserit, brevi *ructus nidorosos* emittet, & mutabitur hoc *oleum* in substantiam *acerrimam* Ossa vel ipsa adurentem & exulcerantem. *Sales* etiam *acerrimi* fiunt, si nimio motu & calore *atteruntur*; atque *triplici* de causâ *acres* evadunt. 1°. Omne quod Sanguinis *velocitatem* & consequenter *attritum* auget, mirificè in nobis *sales acres* producit. 2°. Quicquid *attenuat* Liquida, *sales* plerumque *acres* efficit; nam inde multiplicantur *anguli*, à quibus *acredo* pendet. 3°. Omnis modus *resolutionis* idem facit; partes enim quæ concreverant, *resolutæ* & à globoso contextu liberatæ, fiunt *acres*. Quin etiam *acre* nascitur in nobis ex *putrefactione*, quæ *stagnationem* sequitur; per calorem enim & motum vicinorum Vasorum fit *attritus* in humore *stagnante*, & *figurarum* inde mutatio,

3. *Acre* verò in nobis oritur *triplex.* 1°. *Acidum acre*; quod fit *stagnatione* ciborum ex Vegetabilibus, qui, si diu maneant in Ventriculo, evadunt *acerrimi*, nisi simul aliquid ex Animalibus commixtum fuerit; *Lac* verò, quamvis humor sit *animalis*, non excipiendum; nam & illud in Ventriculo *acescit* sæpissime. 2°. *Acre oleosum*: omnia quippe Corporis nostri Liquida, si modò alicui *calori*, qui Corporis nostri *calori* sit æqualis, exponuntur, *dissolvuntur* utique, & ingentem *fœtorem* concipiunt, i. e. *putrescunt*: quæ *putrefactio* à *sale volatili* & *oleo* procedit; nam si distillaveris inde *salem* & *oleum*, illud quod remanet erit insipidum & inodorum: si autem *oleum* à *sale* liberatur, non ampliùs *fœtet*; unde patet *oleum* suam *putrescentiam* à *sale* habere, qui tandem *dissolvi* debet, ut *fœtorem* excitet. 3°. *Acre alcalinum.*

4. Cæterùm *acria* quæ Corpori nostro extrinsecus inferuntur, sunt diversa; scilicet, (1) *Fossilia* & *Mineralia*, quæ viribus integris Corpus ingrediuntur, & non facilè mutantur; ut *sal gemma*, *borax*, *sal ammoniacus*, *vitriolum*, *nitrum*; simul & omnia *salia metallica*: huc pertinent quoque *terrestria*, ut *alumen*; nec non *olea* falsò sic dicta, ut *oleum petræ*.

(2)

(2) *Acida acria*, quæ vel *volatilia* ſunt, vel *naturalia*; ut omnes *Succi fructuum horaeorum*, ſcilicet *ceraſorum*, *pomorum*, &c. vel *arte facta*, nempe per Fermentationem, ſic enim ex *muſto* fit *vinum*, & ex hoc *acetum*; quæ quidem *acria* leviſſima ſunt: *fixa* verò ſunt ponderoſiora, & hinc *acriora*; quippe *acidum* quò ponderoſius eſt, eò eſt *acidius*; ut patet ex *aceto* & *oleo vitrioli*, illius enim Pondus ad hujus eſt, ut 1 ad 3: *fixa* autem *acida* ſunt omnes *ſales foſſiles* in liquamen converſi, ut *oleum vitrioli*, &c. (3) *Alcalia acria*, quæ, vel *volatilia*, vel *fixa* ſunt; hæc *terram* habent adjunctam, à quâ liberata fiunt *volatilia*: hinc etiam *fixa* ſunt *acriora*, quoniam ponderoſiora. (4) *Oleoſa acria*; & hæc vel *expreſſa*, vel *diſtillata* ſunt: *priora* ex ſe ſemper ſunt *blanda*, tempore verò evadunt *acria*: *poſteriora* autem omnia ferè ſunt *acria*; quæ, ſi in nobis non digerantur nec *viribus vitæ* ſuperentur, fiunt *acerrima*, ita ut inſtar *ignis* adurant: hæc porrò ſimul acria & tenacia ſunt. Huc pertinent *ſpirituoſa*; qualia ſunt omnes *ſpiritus fermentati*, qui *acerrimi* ſunt, ut patet ex *ſpiritu vini*. (5) *Sales* ex Vegetabilibus; qui ſunt vel *eſſentiales*, ut *mel*, *manna*, *ſaccha-*

Q

rum; vel *artificiales*, nempe qui ex *succis* Plantarum maturarum succulentarum *expressis*, & calore *inspissatis*, frigoris *vi* coguntur in *crystallos* in *aquâ* solubiles; hi verò omnes inertiores extant: vel sunt *fermentatione* producti, ut *tartarus*, qui post depurationem *vini* lateribus Vasorum adhæret. (6) Omnia *acria aromatica*, quæ *oleo* & *sale acri* conjunctis abundant; hæc enim *calida* sunt, *odora*, & *saporis acris*; ut *piper*, *zingiber*, *cepa*, *allium*, *cinnamomum*, *cassia lignea*, *caryophylli*, *nux moschata*, *macis*, *cardamomum*, *galanga*; nec non *aromata* nostra quæ nascuntur in Europâ. Si quidem hæc omnia *stimulando* agunt, si verò nimiâ copiâ sumantur, *adurunt* Ventriculum & reliqua Viscera. (7) Omnia *dolorem excitantia*: de quibus autem conferatur CAP. *De Solventibus*.

CAPUT IV.

De Demulcentibus.

1. D*Emulcentia sunt illa, quæ Humorum nostrorum morbosorum particulas acres obtundunt*; quod quidem faciunt, non *figuras* earum mutando,

ſed tantummodò involvendo, & quaſi in *capſulâ* includendo: atque hoc ſenſu *vagina* continens *cultros*, *acus*, alia-ve *acria* inſtrumenta, dici poteſt *acredinem* illorum *demulcere*.

2. Jam verò *Demulcentia* ſunt *duplicia*; nimirum, vel *generalia*, quæ omnia *acrium* genera, qualiſcunque ſin. naturæ, indiſcriminatim & ex æquo *involvunt*; vel *ſpecifica*, quæ certam ſolummodò *acrium* ſpeciem *obtundunt*.

Claſſes autem *Demulcentium generalium* ſunt ſequentes.

(1) Omnia *oleoſa*, his 4 capitibus contenta; nempe, 1°. *Olea* ex Seminibus farinaceis maturis *recenter expreſſa*, ut ex *amygdalis*, *avellanis*, *ſeminibus 4 frigidis majoribus & minoribus*, *papavere*, *&c.* 2°. *Infuſa* quælibet *aquoſa* ex Seminibus farinoſis in tenacem mucilaginem redactis; ſicut ex *Semine hyperici*, *liliorum alborum*, *ſolani*, *violarum*, *trifolii odorati*, *verbaſci*, *Cydoniorum*, *&c.* 3°. *Oleum ſtillatitium* unicum *non acre*, ſcilicet *oleum ceræ*. 4°. Animalium *Olea nativa*; ut *butyrum* recens, *cremor lactis*, *pinguedines* ſecretæ & collectæ, imprimiſque Animalium *medulla*; item *pinguedines* circa Oſſa, nec non præſertim circa Meſenterium collectæ & circa Re-

nes; sic & *Gallinarum*, *Anserum*, *Anatum*, &c. *pinguedo*. Hæc autem *Demulcentia* usum habent optimum, ubi signum multæ *acredinis* adest, immò Venena *acerrima* hisce enervari possunt: *internè* quoque sumuntur, multùmque prosunt, quando Sanguis plurimis particulis *acribus* scatet; sic in Scorbuto pessimo, si *æger*, licèt languidissimus, assumat jejuno Ventriculo, repetitis vicibus, *cremorem lactis*, *butyrum recens*, &, quæ optima est, *medullam* Animalium, mirificè curabitur; ita & illis quibus Ossa adeò sunt *arida*, ut non sine strepitu moveri possint, assumpta *medulla* plurimùm confert; quin & in Arthritide *vagâ* Rheumatismo dictâ, nihil magis juvat, quàm *oleum lini* ad ℥ ij sumptum quolibet mane.

(2) *Plantæ* omnes *insipidæ* & *inodoræ*, *maturæ*, ex quibus non habetur *oleum*, sive formâ Emulsionis, sive Infusionis, sive Decocti, sive Pastæ alicujus assumptæ: qui autem *olea cruda* primæ Classis numero 1°. contenta ferre nequeunt, hæc assumant; in his enim partes *oleosæ* aliis involutæ *latent*. Ista porrò operantur partim ratione sui *glutinis*, quod *acria* investit in Corpore nostro, partimque ratione *tecti olei* sui:

alia sunt. *Decocta althaea, borraginis, malvae,* omnium *graminum, brancae ursinae, mercurialis, parietariae, violarum, verbasci, liliorum alborum, cucumerum, peponum, melonum, citrullorum, lactucae, papaveris, symphyti, nymphaea*; nec non *semina cydoniorum, Succus fragorum, &c.* Horum enim praeparationes omnes sunt *demulcentes*, & parum refert, quales sint; ita solâ *lactucae* assumptione continuatâ curari potest aliquando *Phthisis*: notandum autem, haec non prodesse ubi *acre* adest *lentum* & *inspissatum*, sed in *acri calido*, plurimùm juvare; unde Veteres contra Venena praescripsere *lactucas, malvas, cucumeres, &c.*

(3) *Semina* cuncta, ex quibus exprimi potest *oleum*, & inde fieri Pultes seu Emulsiones: talia sunt *amygdala, pistacia, hordeum, avena, triticum, secale, oryza, milium, juglandes, avellanae, Semina peponum, citrullorum, liliorum, nymphaea, lini, &c.*

(4) *Gummata viscosa & insipida*; imprimisque *gummi tragacantha, cerasorum, pomorum, pyrorum, &c.* in *aquâ* solutâ: haec enim operantur optimè, & etiam Mictum cruentum in Variolis placidè curant.

(5) Omnes Animalium sanorum par-

tes *succulentæ* & *concrescentes* (exceptis Bile & Urinâ) quælibet enim, vel *oculo*, vel *vulneri* absque *doloris* sensu possunt admoveri: omnes itaque *gelatinosæ* partes, quæ ex Animalibus coctis habentur, hîc loci prosunt; sic *ova*, *carnes*, & omnia nostra *Solida* (demptâ pinguedine) in *gelatinam* redigi possunt: suntque *gelatina* nihil aliud, quàm *succi nutritii* ex *Solidis* vi coctionis *expressi*; ut ex *cornu cervino* patet, post coctionem enim nihil inde restat præter *caput mortuum*; ita quoque *caro* ad consumptionem humidi cocta, si modò distilletur, nihil præbet præter *oleum empyreumaticum*: adeòque *gelatinæ* & *decocta* Tendinum, Membranarum, Intestinorum, Viscerum, sunt *Demulcentia*: quapropter innumeri *morbi* ab *acredine* solâ orti, *diætâ* ex hisce *jusculis* facilè curantur.

Classes porrò *Demulcentium specificorum sunt* subsequentes.

(1) *Absorbentia* omnia *terrestria* dicta: quorum nonnulla, licèt ob figuram pro lædentibus & vulnerantibus haberi possent, attamen *demulcent*; etenim *acri acido* occurrentia, illud *absorbendo* enervant: ita *chalybis limatura*, etsi spicula habeat *acria*, tamen *oleum vitrioli* enervat. *Acidi Absorbentia* sunt hæc. *Oculi*

cancrorum, *testa calcinata*, *corallia*, omnes *margarita*, cuncta *ostracodermata*, *mater perlarum*, omnia *Piscium ossa*, omnes *calces* ex Animalium partibus combustis restantes : hæc inquam omnia *Acidum absorbent*, & ei juncta tertium *dulce* corpus constituunt. Huc etiam pertinent *lapides* nonnulli; ut *bezoar*, & *lapis hystricus* dictus *pedro del porco* (*a*) : hi verò *lapides*, quatenus *insipidi*, nullam aliam habent *vim*, quam *demulcendi*; sed si adsit *sapor*, tunc aliâ ratione *agere*

(*a*) *Lapis* ille defertur ad nos potissimùm ex *Malacâ* Orientalis Indiæ regione, vocaturque ab Indigenis *mastica de soho*, à Lusitanis & Hispanis *pedro de vassar* ac *piedra de puerco*, & à Batavis ut plurimùm *pedro del porco*, in Officinis verò *lapis porcinus* : nascitur enim in *vesiculâ felleâ* cujusdam *Porci* sive *Hystricis*; unde & *hystricus* quoque dicitur, perperam autem & abusivè à nonnullis *lapis hystericus*; cùm hicce posterior planè sit diversus, reperiaturque in *Hispaniâ Novâ*, nec sit *Bezoar* uti prior. Porrò quod pertinet ad *vires*, ab Empiricis ita decantatas, *lapidis porcini*, quandoquidem *saponacea* naturæ sit, utpote ex induratâ concretâque *bile* formatus, hinc optimus sanè censeri debet plurimis in casibus ; sed tamen non tanti faciendus videtur, ac vulgò fit apud multos, nec fortè pluris, quàm alii *lapides* in *vesiculâ felleâ* quorumcunque ferè Animalium inventi.

queunt: ita *lapis hystricus*, quia naturæ est *saponacea*, stimulando *agere* potest; at nihil *specifici* præ cæteris Stimulantibus habet. *Acidum* etiam *absorbent* omnes *Terræ nativæ*; ut *argilla*, *creta* quælibet, *bolus Armena aliæque*, *&c.* item *calces* nonnullæ Metallorum; ut & *marcassita*, *chalybs*, *plumbum*, *stannum* in pulverem redacta. Hæc imprimis opponuntur *acido*; atque his Venena *acerrima* maximaque *demulceri* possunt: ita *mercurius corrosivus* cum *limaturâ chalybis* multùm contritus *innoxius* evadit; quin & *vitriolum* quod *chalybe* saturatum est, medicamentum est *innocuum*; sic etiam *lapis infernalis* omni suâ *vi causticâ* per *chalybis limaturam* vel similem privari potest, immò si cum *oculis cancrorum* conteratur.

(2) *Acida* omnia, respectu *Alcalicorum* sunt *Demulcentia*, licèt per se considerata sint *acerrima*: talia verò sunt. 1°. *Succi recentes fructuum* maturorum & acidorum; ut sunt *cerasa*, *mespila*, *uvæ*, *pyra*, *mala*, *ribesia*, *mora*, *&c.* quæ medicamenta præstantissima extant in iis *morbis* ubi dominari patet *Alcali*; sicut in Peste, Variolis, Morbillis, Febribus ardentibus, &c. 2°. *Serum lactis subacidum*, *lac ebutyratum*, *lac* ipsum *acescens*: hæc

hæc enim *Alcali* sive *fixum*, sive *volatile* valent *obtundere*; sic TULPIUS observavit *diarrhœam* pessimam, ab *Alcali bilis* prædominanti ortam, usu solo *lactis ebutyrati* sanatam esse; ab hujus etiam haustu frequenti *febrem tertianam* fuisse curatam observatum est. 3°. Omnia *Fermenta acida*, ex omnibus *fructibus horais* vel ex *farinaceis* parata, & *acetosa* dicta; quæ potiùs dissolvunt, quàm coagulant: hinc etiam *vina Mosellana* & *Rhenana* sunt optima (præsertim addito *spiritûs salis ammoniaci* pauxillo) in iis Morbis, in quibus *sitis* est intensa, & *bilis* admodùm vitiata: huc verò pertinent *Acida distillata* & *fermentata*, nec non *tartarus* crudus, qui est *acetum siccum*: hujus quoque sunt Classis *Pultes* per aliquot dies in calore retentæ, indeque *acescentes*. 4°. Omnia *Acida* ex Fossilibus ponderosioribus; hæc enim *Alcali* plurimùm *absorbent*, sed ante *absorptionem* maximè corrodunt: suntque vel *nativa*, ut *petroleum*; vel *arte facta*, nempe distillata, sicut *Spiritus salis marini*, *sulphuris*, *vitrioli*, *nitri*; hæc autem *Alcali* saturata corpus *blandum* constituunt, ut liquet ex *tartaro vitriolato*.

(3) *Alcalia* omnia respectu omnium

Acidorum : per *Alcalia* verò *triplicia* genera *Salium* vulgò intelliguntur; nimirum, 1°. Omnia *Salia fixa* ex Vegetabilibus crematis extracta; hæc autem maximè *rodentia* sunt, sed omnibus *acidis* opposita; & post *conflictum* cum illis *blandissimum* corpus constituunt. 2°. *Salia* omnia *alcalina volatilia* ex Vegetabilibus post Plantarum putrefactionem Distillatione parata. 3°. *Sales volatiles alcalini* ex Animalibus per Distillationem educti, & *urinosi* dicti; omnes porrò Animalium partes putrefactæ talem exhibent *salem alcalinum* fœtidum.

(4) Omnia *Spirituosa ardentia*, respectu *Acidorum* : ita *spiritus vini* cum *acido* quodam *spiritu*, sicut *nitri*, aut *vitrioli*, vel *salis*, aut cum *aquâ forti*, digestus vel distillatus, eorum *aciditatem* nimiam destruit, eosque *dulcificat*.

COR. Hisce jam consideratis patet, quænam sint Antidota mechanicorum (sive chymicorum) Venenorum; per hæc autem intelligimus omnia illa, quæ ratione *figuræ* & *motûs* effectus suos producunt; ut sunt *vitra contusa*, *crystalli*, *metalla*, &c. quorum Antidota ea sunt, quæ Venenis istis involvendis idonea se præbent. Alia porrò extant

ia quæ *coagulando* agunt ; de qui-
:rò inferiùs erit ſermo.

CAPUT V.

De Immutantibus.

mmutantia ſunt, illa quorum ope particularum Fluidum componen- ſigura ita mutantur, ut inde ma- minus-ve ad pungendum evadant. am verò multa quidem *Immutan-* nſentur eſſe, cùm pauciſſima ſint ; everâ Solidorum *attritus* in Flui- *tenta* videtur eſſe ſola atque uni- uſa *efficiens* immediatæ *mutationis* in particulis horum Fluidorum ; *iones* enim quæ fieri ſolent in Flui- › *effervescentiâ* aut *fermentatione*, non habent in Corpore noſtro, ea demonſtratum eſt.

Porrò ab *attritu* ſupràdicto ſe- :s oriuntur *effectus* ; nempe, 1°, ılæ lentiores, hebetiores, & craſ- impinguntur *cuſpidibus* aliarum n ; unde fit, ut *rigidiores* parti- *exilioribus* involvantur. Hinc pa- io, cur *Sales* in nobis ita *muten-* ut poſt horas 24 omnem ſuam

acredinem deponant. 2°. Partes maximè *flexiles* omnium etiam maximè *mutantur*; tales enim maximâ donantur *superficie*, & minimâ *soliditate*; adeòque minimam habent *resistentiam*. 3°. Particulæ *angulosæ* immutantur maximè: *anguli* siquidem abraduntur, unde ex *angulosis* evadunt *globosæ* & *obtusæ*.

3. Hic autem attritus *variatur* pro *variâ* celeritate Circulationis Fluidorum in Corpore nostro: ideòque *immutare* Liquida, est *immutare gradum* velocitatis Circulationis. Jam verò quærendum est, quinam velocitatis *gradus* ad hanc, illam-ve *mutationem* inferendam sufficiat? Ad hoc solvendum, ponamus aliquem *varia* sumpsisse Ciborum & Potulentorum genera, ut carnes *salitas*, res *acidas*, &c. si *regularis* sit motus *circulatorius*, omnia hæc Ingesta *blanda* reddet & *innocua*; si verò motus ille à quâlibet causâ, ut à Febre *augeatur*, tunc ex iisdem Ingestis fiet *massa* crassa, depravata, & ad putredinem vergens.

4. Hinc igitur concludimus, 1°. Motum *lenem* & *aequabilem* omnia *blanda* producere. 2°. Motum minorem *solito* Fluida, præcipuè verò Chylum, in materiem *acidam* convertere: sic in Infan-

tibus & Pueris, nec non in Fœminis *phlegmaticis*, & nimis quiescentibus *morbi* sæpius oriuntur ab *Acido*; ideòque juvantur *salibus volatilibus*, nec non *chalybeatis*, *absorbentibus*, &c. 3°. A velocitate *nimis auctâ* omnes particulas *acredinem* acquirere, eamque quam *alcalinam volatilem* appellant.

CAPUT VI.

De Diluentibus.

1. D*iluentia sunt, illa quæ Fluido permista partes ejus reddunt fluidiores, ita tamen ut eas non immutent.* Fluidum vocatur ea massa, cujus *minima* particulæ sunt sibi invicem *continua*, sed tamen facilè *separari* queunt; (*vide CAP. I.*) *fluidius* ergo reddere, est facere ut *minori vi* partes ab invicem sint *separabiles*.

2. Istud autem *dupliciter* fieri potest; nempe, 1°. Particulas singulas in *minutiores* dividendo; qui verò modus non est hujus loci. 2°. *Diluendo*, sive aliud admiscendo, quod quidem *tres* sequentes debet habere conditiones, scil. (1) quicquid *diluit*, debet esse *fluidum*;

ejus *diluens* pendet ab *aquosita*
stimulanti conjunctâ : jam v
massam potiùs *immeabilem* r
Spiritus fermentati plerumque
coagulant, non autem *diluun*
Sales sunt *solidi*, adeòque no
Diluentium conditiones, sed *s*
attenuant; *Terra* quoque *solida*
est. Ergo si *diluendum* sit, *Aq*
tet uti.

THEOR. I. Aquâ si *calore*
diluit magis; hinc *Aqua calida*
est optima.

THEOR. II. Salinæ particu
lando, actionem *Aquæ calidæ*
promovent; igitur si sumam
marinum, *polychrestum*, *amm*
vel *Boracem* cum *Aquâ*, tunc

tum possunt *respirent*; nam præter effectum Pulmonis moti *proprium*, scilicet Humorum *attenuationem*, insuper eâdem ratione comprimuntur Ventriculus & Intestina; atque sic *Aqua diluentis* citior inde fit *expulsio*, & in Vasa Lactea *derivatio*; hinc etiam Ductus Chyliferus magis *per vices* premitur, unde *Aqua* per eundem *fluxus* acceleratur; ita quoque motu Musculorum *voluntario* augetur Liquidorum *trajectus*: quod quidem maximi est usûs in *morbis Chronicis*, ubi constat, Liquida esse incrassata; quapropter qui talibus *morbis* affecti sunt, *gradiuntur*, *ambulent*, *saltent*, & omnes vehementes *motus* exerceant, iteratâ interim *Aquæ* potatione; quippe multò meliùs inde se habebunt, ut ex *equitatione*, *vectione in rhedâ*, & similibus.

CAPUT VII.

De Coagulantibus.

1. *COagulantia sunt, ea quæ partes Fluidum constituentes in massam strictam & concrescentem mutant, ita ut multæ particulæ sub unâ superficie moveantur.* Hoc autem *dupliciter* fieri

minores abeant *moles*, & ampli
non possint. Porrò quæ Sangui
modo *coagulant* semper *pernicie*
& intra Corpus admitti vix
quin statim *mortem* accersant.

2. Classes Medicamentorum
Fluidum nostrum *primo* modo
Lens, sunt *duæ*; nempe, 1°. *Exp*
sive *Expellentia* propriè dicta.
Sorbentia, quæ *liquidum* inte
tenuius intra *poros* suos accipiu
reliquum *crassius* evadit. *Prior*
rum Humorum minuunt copia
riora verò eam *augent*: sed hæc
facilè in nobis operantur, ac
sibi jungunt; *assumpta* quippe V
tea nequeunt ingredi.

3. *Coagulantia* porrò *prima* Cl
1°. Inter Vegetabilia ... ea om

expressus; ita quoque *Succi* ferè omnes *immaturi*; tum *Nuces juglandes*, præsertim earum *Cortices*, nec non *Cortex* & *Flores granatorum*; *Succus Acaciæ immaturus*, *mespillorum*, *omphacii*, *ribesiorum*, *cotoneorum*, & similes *Succi* plurimi in Ore retenti Salivam *coagulant*: si verò, tales quales sunt, Sanguinem attingunt, ut si Venis injiciuntur, ipsum *coagulant*, & *polypos* in Corde & Arteriâ Pulmonali producunt. Eorundem porrò *Succorum* nonnulli, si *maturi* sint, *attenuant* aliquantulùm. 2°. *Spiritus acidi fermentati*, præsertim si vires habeant maximè concentratas, i. e. si sint ad *summam aciditatem* deducti; nam *Acida simplicia*, sive *diluta*, ut *acetum simplex*, non *coagulant*, sed potiùs *diluunt*. 3°. *Spiritus* omnes *fermentati ardentes*, ad eam subtilitatem perducti ut mereantur nomen *alcohol*, sive ut *pulverem pyrium* accendere possint: hi verò ex omnibus Vegetabilibus haberi possunt ope Fermentationis primò ad *vinositatem* deductæ, dein ad *aceti* naturam; etenim si Distillatio fiat antequam *aciditas* supervenerit, tum habetur *spiritus inflammabilis*, qui ipsam Salivam *coagulat*: hinc pessimè agunt *Practici* commendantes hosce *spiri-*

tus in Humorum *tenacitate* nimiâ.

Inter Fossilia *coagulant*. 1°. *Sales vitriolici* : ut sunt *Vitriola martis, plumbi, lunæ, cupri, mercurii* ; item *alumen*, & *mercurius sublimatus*, si tam parvâ quantitate sumantur, ut solummodò *stimulent*, non autem *dissolvant* ; ita *lapis infernalis* minori quantitate *coagulat*, majori verò *dissolvit*. 2°. *Spiritus* omnes *acidi* è Fossilibus igne violento educti : ut *spiritus sulphuris* ; qui verò si *aperiat*, id *agit* quatenùs Solida *stimulat*, sed hîc loci consideratur quatenus immediatè *agit* in Liquida, eaque *coagulat* cum iis immixtus ; idem etiam efficit *Spiritus salis gemmæ*, & *marini*, nec non *aluminis*, *vitrioli*, *nitri* ; simul & *aquæ fortis* siue ex *vitriolo* & *nitro* tantùm, sive addito hisce duobus *alumine* confecta : inter hæc autem *coagulant* maximè *spiritus nitri*, & *aqua fortis*.

Porrò hæc omnia *duplicem* in nobis *vim* exercent ; nempe, 1°. *Agunt* in Solida, eaque *corroborant*, i. e. in contractionem *stimulant* ; itaque majori *distensioni*, & consequenter Cordis *actioni* magis resistunt : hinc *mutuus* eorum *motus* augetur, ipsorumque *actio* in Liquida nostra *major* evadit ; unde Liquidorum *attenuatio*, fluidissimarum par-

tium *dissipatio*, & inde tandem *coagulum*. 2°. Liquidis nostris sufficienti quantitate permista, protinus ea *coagulant*. Hinc ergo videmus, quomodo idem Medicamentum *solvens* & *coagulans* simul esse possit.

4. Ad *secundam* Classem *Coagulantium*, scilicet *Absorbentium*, pertinent sequentia.

(1) *Terræ* omnes, tam *exustæ* quàm *exustionis* immunes, *nativæ* nimirum & *pingues*: ut sunt *creta*, atque *boli*, nec non *Terræ figulinæ* omnes, & *argillaceæ*; quæ verò quò plus *exustæ* & *tenues* sunt, eò magis *absorbent*. (2) *Ostra codermata* quælibet in cineres redacta: ut *conchæ marinæ*, unde *calx* habetur, præsertimque *chelæ Cancrorum*, *ostrea*, *corallia*, *mater perlarum*, *&c.* (3) Omnes partes *solidæ* & *fluidæ* Animalium *exustæ*: sicut Ossa, Cornua, Caro, Membranæ, &c. quæ in cineres redacta, *styptica* sunt, & *coagulant*; ut *hepar tostum*, *sanguis ustus*, *&c.* atque omnia quæ in cineres insulsos redigi possunt. (4) *Calces* Metallorum igne vehementi *exustorum*: ut *colcothar vitrioli*, quod Ore assumptum ipsam *coagulat* Salivam; sic & *vitriolum martis* igne summo *calcinatum*, si *calidum*

applicetur Sanguini, eundem instar lapidis *durum* efficit.

CAPUT VIII.

De Moventibus.

1. D*Uplex* in nostris Liquidis *motus* considerari potest; *unus* scilicet *intestinus* particularum, quem verò hîc loci minimè consideramus; *alter* autem quo Fluida nostra per Vasa, durante *vitâ*, circumaguntur. *Moventia* itaque (de quibus hîc loquimur) *sunt illa, quæ motum Liquidorum per Vasa accelerant.*

2. Ad *motum* Fluidi *circulatorium* requiruntur conditiones 4. nempe, 1°. *Vis* Cordis in Fluidum, utpote à quâ principium *motûs* dependet: cùm autem ea non sit continua, sed interrupta, ne *motus* pereat requiritur 2°. Arteriarum *contractio*: quâ positâ, tum adhuc requiritur 3°. ipsius *materiæ* transmittendæ *fluiditas*; quæ nihil aliud est, quàm facilitas *secessûs* partium à se invicem absque notabili resistentiâ: 4°. Vasorum *laxitas* sive *libertas*, i. e minima resistentia versùs extrema, ita ut

Vasa se liberè *explicare* & *distendere* possint. Quicquid ergo *vires* Cordis & Arteriarum, vel Liquidi *fluiditatem*, vel Vasorum *dilatabilitatem* auget, idem quoque *Movens* est; præcipuè verò illud quod Cordis *vires* adauget: per auctum enim Cordis *motum*, fit major etiam omnium Humorum, ac proinde Liquidi Nervosi *secretio*; quod quidem in *villos musculosos* Cordis copiosiùs *influens*, ipsi *novas* addit *vires*, unde *circuitus* magis adhuc promovetur, & acceleratur.

3. Classes porrò *Moventium* sunt *tres* quæ subsequuntur.

I. Classis continet. (1) *Stimulantia* cuncta, quæ, Nervos *afficiendo*, uberiorem Spirituum *secretionem* & *fluxum* promovent; unde major *vis* Cordi accedit: atque sic in Morbis *languidis*, *apoplecticis*, *&c.* ubi *motus circulatorius* fatiscit, solemus Nervos, vel re quâdam ingratâ *stimulando*, vel *pilos* extrahendo, *irritare*. (2) Omnia *Stimulantia laxantia*, i. e. quæ Vasa *dilatabilia* faciunt, ut Liquida facilè possint admittere. (3) Quæcunque Sanguinem *attenuant*. (4) Omnia quæ generant *Acrimoniam* in Liquidis. (5) *Diluentia* quælibet. De his autem *quinque* capiti-

bus jam quidem antea, suis in locis, egimus.

II. Classis continet quæcunque Sanguinis *motum* per Venas accelerant: inter quæ præcipuum locum obtinet Venarum *compressio*; hæc autem *dupliciter* fieri potest, nempe, 1°. Partes *fricando* ab extremis versùs Cor: huc verò pertinent *frictiones*, *balnea*, atque *fomenta tepida*. (confer CAP. VI. *Sect.* 5.) 2°. Musculos plurimùm *movendo*; quod quidem multò magis prodest in *hydrope*, *hysterica passione*, *pallore virgineo* sive *chlorosi*, *&c.* quàm plurima *interna* medicamenta; Respiratione siquidem *auctâ*, multùm *augetur* Sanguinis velocitas, Venâ utpote Pulmonali ab *aëre* in Pulmonibus contento subinde compressâ & depletâ: hinc etiam *sternutatio*, *cantus*, *tussis*, atque *risus* Leucophlematicis valdè prosunt.

III. Classis continet Remedia quæ *vitia* in Fluidis hærentia tollunt. Liquidum verò vel *copiâ* potest *deficere*, vel *crassitie* nimiâ *peccare*: porrò si tanta sit Liquidi *penuria*, ut ejus *continuitas* in Vasis tollatur, necessariò sistetur ipsius *motus*; pars enim antecedens semper *pelli* debet à parte subsequenti; hanc autem *deficere* supponimus. Ergo Liqui-

i *amissum* in hac occasione restitui et: atque sic Homines *calido tem-mento* præditos,non secùs ac eos qui *ribus* nimiis emaciati sunt *serum s* plurimùm juvat, *penuriam* scilicet ssi Liquidi resarciendo. Jam verò si iidum *crassitie* suâ *peccet*, tum ad-ri debent *Incidentia*, *Diluentia*, & *nuantia*.

CAPUT IX.

De Sistentibus.

Istentia sunt, quæ accelerationis causas modò memoratas vel tollunt, vel nunt: ut sunt ea quæ *stimulum* Ner-um sedant, Vasorum versùs extre-*laxitatem* tollunt, *crassitiem* Sangui-onciliant, ac *tenuiora* Liquida ab-bent; nec non quæ *motum* Musculo-a & Respirationis inhibent: præte-nonnulla dantur quæ *stimulum* Ner-um *specificè* destruunt; ut *Opium*, & in Febribus intermittentibus *Cor-Peruvianus*, &c.

PARS TERTIA

De Medicamentis in Solida et Fluida simul agentibus.

Medicamenta quæ in Fluida & Solida simul *agunt*, sæpenumerò *varia* nomina & *diversos* effectus sortiuntur, prout *huic*, vel *illi* Corporis parti applicantur: sic enim ex. gr. *radix Jalappæ* Cuti applicata instar *Vesicatorii* agit; eadem Glandulis Intestinalibus admota, fit merum *Hydragogum*; si cum *theriaca* & *opio* detur, fit *Sudorificum*, nam ad *interiora* pellitur; si *vitello ovi* admista vulneri *externè* applicetur, *Detergens* & *dolorem excitans* evadit: ita quoque si circa *fauces* Vas aliquod nimis patulum fit, adeò ut inde Liquidum extillet, *China* in *pulverem* redacta eidem succurrit.

Medicamenta porrò quæ tam in Solida quàm in Fluida suas *vires* simul *exerunt*, commodè satis ad *duas* Classes reduci possunt.

[Classis

[Claſſis *prior* continet omnia illa]uæ Circulationem Sanguinis, & Se- :rctiones promovent; item & ea quæ ·*ontrarium* producunt effectum, nem-)e Circulationem, Secretioneſque re- ;ardant ac debilitant.

Poſterior verò complectitur omnia]uæ promovent Excretiones è quibuſ- :unque Corporis noſtri partibus.

PRIMA CLASSIS

Medicamentorum in Solida et Fluida simul operantium.

Licèt hæc Medicamenta in *duas* tantummodò Classes (utì mox vidimus) *in genere* dividi queant; cùm tamen superiùs, nimirum in Prolegomenis *CAP. XIII.* eadem in *quinque* Classes distribuerimus, (de quibus verò conferatur *dictum Caput pag. 131. & sequ.*) hunc etiam ordinem hìc loci sequemur.

Porrò quoniam ad *primam* Classem (juxta divisionem ibidem expositam) referenda sint omnia Medicamenta de quibus jam in I. & II. PARTE mentionem fecimus, quatenus scilicet actionibus combinatis *agunt*, hæc ergo non repetemus impræsentiarum: at verò quandoquidem in *enumeratione* Classium obliti simus referre Classem Medicamentorum quæ Secretiones *peculiariter* promovent, & hæc ad Classem eorum quæ in Solida & Fluida *simul agunt* referri debeat, ideò ab *eâ* nunc ordi-

ır: sub *hâc* verò continentur imprimis
ılactophora , & *Spermatopœa* ; de qui-
s igitur jam agamus.]

CAPUT I.

De Galactophoris.

L*Ac*, græcè Γάλα , est ipsa *chyli*
materies in Ventriculo *elabora-*
, in Intestinis ulteriùs *subacta* , intra
nas Lacteas *absorpta* , per Ductum
ıoracicum ad Venam Subclaviam *de-
cta*, & ibidem Sanguini *commixta*, hinc
rò ad Cor dextrum , & mox ad Pul-
ones *delata* , ibique *comminuta* & ac-
ratiùs Sanguini *permixta* , dein ad
istrum Cordis thalamum , & inde per
ırtam , ejusque ramos *distributa* ;
æ porrò quatuor aut quinque horis ,
: longiori intervallo, post largiorem
tum , Cruori è quacunque Venâ , vel
teriâ detracto magnâ copiâ *innata-*
deprehenditur, teste LOWERO ; *(a)*
ue tunc in omnibus cum *lacte* con-
ıit : post illud verò tempus, per con-

(a) Vide LOWER. *Tract. de Corde*, Cap.
pag. 238.

tinuatum in Corpore *circulum*, sensim *mutatur* in Sanguinem: pars autem hujusce *chyli lactescentis*, à reliquo separata, devenit ad Mammas, & ibidem proprio nomine *lactis* insignitur; quod proinde à reliquo *chylo* diversum non est, licèt aliquando, propter *sitim* à Muliere toleratam, *ramosius* evadat.

2. Jam verò *Galactophora dicuntur, ea Medicamenta quæ Lac generant.* Quod quidem à Sanguine (utì modò diximus) immediatè *secerni* vel inde clarè patet, quòd si Nutrix jejuno stomacho aliquid liquidi *colorati* vel *odorati* bibat, intra breve tempus *lac* ejus eodem utcunque *colore* & *odore* inficietur: (*a*) porrò si per 12 horarum spatium à *cibo* &

(*a*) Unde & *pharmacum* Nutrici propinatum (imprimisque si fuerit fortius) in ipsius Mammas protrahi statim, atque *lac* inficere *exemplis* manifestum est; quin etiam constat, Infantem (si protinus ac assumptum est à Nutrice *purgans* Uberibus admoveatur, suctionemque continuet, donec nihil suppetat materiæ) certò *expurgatum* iri, Nutrice *salvâ*: quod quidem *experientia* nos docet, vel ipso jam assentiente HIPPOCRATE, *Libr. 6. Epidem. Sect. 5. vers. 51. Edit.* LIND. ubi sic loquitur. Γυνὴ, αἲξ, ἐλατήριον ἢ σικῦον ἄγριον βεβρωκυῖαι, καὶ παιδίοισι καθαρσις: h. e. *Mulier, Capra, Elaterium* (alii malunt *Elleborum* hic intelligere) *aut Cucumerem sylvestrem comedens,*

tu abstineat Nutrix, ejus *lac* adeò *erosum*, sive *urinosum*, ob novi *chyli* defectum, reddetur, ut illud planè sit aversaturus Infans: idem etiam in *febribus* Nutricum accidit.

3. Hinc patet quænam in nostro Corpore *lac* producant; nimirum, (1) Omnia quæ *chylum* generant *copiosum*. Alimenta verò istud præstantia, sunt omnia quæ *chylo* simillima se præbent: qualia sunt, 1°. *Lac* recens & dulce; præsertim si *salis* & *sacchari* pauxillo condiatur, quod quidem præstantissimam *chyli* materiem suppeditat: porrò sæpe contigit, imprimis apud lautè viventes, Matres, ob defectum *lactis* ortum à nimis frequenti *carnium* usu,

tes, Pueris purgatio. Hujus verò *sententiæ* explanationem vide sis apud PROSP. MARTIANUM, præstantissimum HIPPOCRATIS Interpretem, *Commentar. pag.* 353. *Edit. Rom.* qui porrò alibi, nempe *Comment. in Libr. de Naturâ Pueri, pag.* 43. egregiam & hanc in rem optimè appositam narrat *historiam*, de quâdam Muliere cui tale quid contigit; " cùm " enim assumpto medicamento *purgante*, statim porrexisset Puellæ anniculæ Mammam, " hæc Infans adeò fortiter *purgata* fuit, " ut de *superpurgatione* lethali dubitaretur, " ipsi tamen Matri ne semel quidem *alvus subducta* est: signum evidens, medicamentum ad " Mammas *suctionis* vi statim raptũ fuisse, &c.

tricum nimis *aquosum* fit. 3°. omnes crassiores ex *hordeo*, si ex *avenaceis* cum *lacte* coctis. 4 *tella* quælibet, sive ex *lacte*, sive e ve ex *cerevisiâ*. 5°. *Oryzata* cum & similibus *farinaceis*, item *E* ex iisdem. 6°. *Jusc̄ula carnium* mis crassa; quæ verò ferè statim Mammas. 7°. *Ova recentia* v dis parata. 8°. *Cerevisiæ rece* diu fermentatæ, crassæ & du his autem omnibus brevî fecer quod post horæ $\frac{1}{4}$ commodè f test ab Infante.

(2) Omnia, quæ *chylum* ge ad Mammas derivant; suntque *chylificationem* promovent: ut *machica*, quæ augent Ventricul ita ut cum effectu sese *cont*

Hæc omnia, *chylificationem* promovendo, *lac* copiosum ad Mammas derivant.

(3) Quæcunque *lactis* excitant *effluxum* seu *eductionem* è Mammis: etenim quò plus extrahitur, eò plus derivatur. Porrò *chylum* per *eductionem* promoventia dantur nonnulla; qualia sunt illa omnia quæ Vasorum Lactiferorum *resistentiam* minuunt: ut 1°. *Cucurbitæ.* 2°. *Fomenta emollientia* sæpius applicata. 3°. *Frictiones.* 4°. *Suctiones.* Quibus omnibus si Mulieres uterentur, ea tenellis Infantibus, *lacti* propriâ *suctione* educendo imparibus, ex usu forent; ita quoque *catuli recèns nati* Papillæ *butyro* oblitæ magno cum fructu applicari possunt. Jam verò *calidiora*, quæ vulgò hîc enumerantur, *agunt* solummodò *stimulando*, ideòque huc propriè non referuntur.

COR. Ex dictis autem patet, Nutrices istas quibus *laxa* est *caro* aliis præcellere; quippe *chylum* æquè laudabilem generant, ac *robustiores*, & insuper uberiori copiâ reddunt.

CAPUT II.

De Spermatopœis.

SPermatopœa *sunt*, *illa quæ Semen generant.* Jam verò ad *Semen* conficiendum *triplex* Liquidum requiritur; nempe, 1°. Liquidum Prostatarum, 2°. Vesicularum Seminalium, 3°. Testiculorum; quod autem solum *prolificum* est, ut constat ex Eunuchis: quapropter Medicamentum *Semen generans* est illud, quod hujus Liquidi in Testibus *elaborationem* promovet: qualia sunt.

(1) Omnia quæ *chylum* benignum, ac proinde *lac* & *sanguinem* augent: hinc etiam Animalia, uberrimo *lacte* utentia, *salacissima* sunt.

(2) Medicamenta quælibet *Relaxantia*, sive *resistentiam* in Testiculis tollentia: uti sunt *fotus*, *balnea calida*; nec non omnia *Oleosa*, ut *oleum rutæ*, *&c.* atque *Præparata* specie *balsami* aut *cataplasmatis* Scroto applicata. *Specificè* verò laudantur pro medicamentis *Spermatopœis* varia *Præparata* ex *abrotano*, *maro odorato*, *aristolochiâ*, *calaminthâ*, *erysimo*, *eryngio*, *nasturtio aquatico* & *hortensi*, *dictamno*, *levistico*, *origano cretico*

tivo (unde Homines in *Cretâ* adeò *salaces*) *nepetâ*, *petroselino*, *sabinâ*, *serpyllo*, *thymo*. Hæc etiam *externè* applicata Liquidum huc deducunt.

(3) Quæcunque *nervosum liquidum* valde stimulant, *internè* sumpta, atque *priapismos* producere solent: talia sunt. *Allia*, *cepa*, *porri*; nec non omnia quæ in *secundâ* Classe numerantur; ita quoque cuncta *Gummi aromatica*, uti *myrrha*, *aloe*, *galbanum*, *sagapenum*, *gummi ammoniacum*, *bdellium*, *elemi*, *tacamahaca*; nec non *balsamum Peruvianum*, *Tolutanum*, *è Mechâ*, *Copayba*, *opobalsamum*; ut & *alimenta opipara*, quæ nimiâ copiâ assumpta *satyriasin* producunt. Vis autem horum omnium *seminifica* patet inde, quòd Hominibus à *gonorrhœâ* convalescentibus propinata *Seminis* stillicidium excitent.

Ad hanc Classem quoque referendi sunt omnes *Sales*, (*nitro* & *vitriolo* exceptis) ut *borax*, *alumen*, *sal marinus*; *Sales* omnes *volatiles*, & imprimis *oleosi*; omnes etiam *Sapones*, item *Diuretica* quælibet, (Aquâ solâ exceptâ) simul & Animalium *Olea*, ut *castoreum*; nec non *Olea aromatica* Vegetabilium. Notandum est tamen, ista non propriè *Semen* generare, sed solummodò, Ner-

vos stimulando, Secretionem a
promovere: hinc igitur Senibu
danda, utpote quibus deficit Se
Humor Nervosus. Hisce tandem
bus addi possunt *Cogitationes vener*
de sæpe nocturnæ fiunt polluti
&c.

(4) *Specifica* à Veteribus lau
qualia sunt. *Anethum*, *fæniculum*,
ciceres, *satyrion*, quæ omnia mo
tim dicto *operantur*; ita quoque
Animalium *salacium*, nimirum
caballi, *galli gallinacei*, ut & *passe*
rebrum à Veteribus commenda
sed incerta sunt & fortè vana.

SECUNDA CLASSIS

DE MEDICAMENTIS EXCRETIONES PROMOVENTIBUS.

CAPUT I.

De Apophlegmatizantibus.

1. PHlegma vocatur lenta hæc & subalbida *pituitosa* materies, quæ secernitur in Membranâ *pituitariâ* dictâ; quæ quidem *investit* duos magnos *sinus* Ossis Frontis, Ossa Genarum, Os Cribriforme, Cristam Galli, Sellam Turcicam, Ossicula omnia Narium, & Nares ipsas: *de quâ vide* SCHNEIDERUM *in Tractatu de Catarrhis*. Notandum est verò, quòd in nullâ Corporis parte Vasa Sanguifera magis *nuda* sint, aut Nervi minùs *tecti*, quàm in hâc Membranâ; quin & ex hujus Membranæ situ clarè patet, *Apophlegmatizantium* vim sese in *cavitates* Ossis Frontis undecunque extendere: hinc Veteribus

dicebantur *Cerebrum purgantia*, quasi ad ipsum Cerebrum pertingerent; sed demonstravit SCHNEIDERUS, nihil ex ipso Cerebro ad dictæ Membranæ *glandulas* profluere, ast in iisdem secerni materiem quandam à Sanguine *arterioso*, antequam ille ad Cerebrum deferatur; unde fit ut magis purus & defæcatus evadat: & reverâ materies hæc ubi primùm secernitur, *tenuis* est & *ichorosa*; brevî verò, vi Caloris, in *crassam* materiam *mucum* dictam, inspissatur.

2. Medicamenta itaque ad *Apophlegmatizantium* Classem pertinentia sunt *Detergentia* omnia, *Diluentia*, & *Stimulantia*: qualia sunt. *Aquosa*, *Sales*, *Sapones*, *Spirituosa*, *Aromatica*, utì *Decocta aromatica*, sive cum *aquâ*, sive cum *vino*, sive cum *spiritu vini*: & hæc adhibentur; 1°. Specie *Errhini*, quod materiem per Nares educit; hujus autem usus est optimus, ubi à *cancro* vel *lue venereâ* aliquid morbosi in Naribus hæret. 2°. *Gargarismi*, qui materiem è Faucibus educit; hic verò semper *liquidus* est. 3°. *Masticatorii*, quod *phlegma* per Os educit; & plerumque constat ex cerâ, & aromaticis mixtis. 4°. *Collutorii*, sive id fiat per *syringa*, sive per *linteum*, aut aliter. 5°. *Linctûs*, qui, dum *lentè* deglutitur,

Fauces *ſtimulat* ; indeque prodeſt. 6°. *Fumi*, qui ex Herbis omnibus *aromaticis* per *fiſtulam*, aut alio artificio recipitur. Cùm autem *prima* ſpecies ſola per Nares *purget*, *quinque* verò ſequentes per Os, hinc *Apophlegmatizantia* cuncta ſatis commodè reduci poſſunt ad *Ptarmica* ſive *Errhina*, & *Sialogoga* ſeu *Salivam moventia.*

3. *Ptarmica* porrò ſive *Sternutatoria* ſunt illa quæ, *Sternutationem* procurando, *mucum* è *glandulis* Membranæ SCHNEIDERIANÆ educunt. Jam verò *Sternutatio* ſequenti modo peragitur; primò valde dilatatur Thorax, unde fit ut Aër magnâ copiâ Pulmones ingrediatur; qui, poſt aliquod tempus à *calore* rarefactus, magnâ cum vi inde pellitur per anguſtias Narium, ibique dividitur in 6 partes ab oſſibus in Naſo efformatas; dumque per iſtas anguſtias pellitur, violenter in Membranam ruit, *mucumque* in Glandulis contentum movet, & ſecum abripit. *Sternutationis* igitur hi ſunt effectus. 1°. Omnium foraminum & cavernarum Narium expurgatio. 2°. Pulmonum etiam expurgatio. 3°. Corporis validiſſima concuſſio. Hinc in *morbis*, ubi *liquida nervoſa* moveri debent, optimè conducit;

ut in Apoplexiâ, Scorbuto lento, nec non in Partu difficili, ubi *matris* vires deficiunt. *Sternutatio* autem nimis diu durans admodùm fatigat, & non rarò Convulsiones & Mortem ipsam inducit; hinc mos *sternutantes* salutandi.

4. *Duæ* sunt *Errhinorum* Classes. *Prior* nempe complectitur omnia illa, quæ mechanico modo *vellicare* possunt Membranam SCHNEIDERIANAM: ut sunt *pulvis*, *pluma*, *animalcula*, *sanguis* ibidem propter obstructionem, sive inflammationem accumulatus; unde quidem evenit, ut incipiente Gravedine *mucus* Narium maximâ copiâ extillare soleat. *Posterior* verò continet omnia *acria tenuia*, *volatilia*: quorum quodlibet quò *acrius* est, eò *violentiùs* operatur; sic *hyssopus* levem excitat *Sternutationem*, *satureia* paulò majorem, graviorem adhuc *piper*, multò graviorem *euphorbium*, at gravissimam *mercurius sublimatus corrosivus*, qui Homines in actu *Sternutationis* per plures horas detinet, etiamsi quantitate admodùm exiguâ sumatur.

5. *Sialogoga* sunt medicamenta, quæ Salivam movent. Glandulæ porrò quæ Salivam suppeditant sunt *multiplices*; nempe, (1) Glandulæ *salivales* STENO-

NIANÆ, *Parotides* dictæ. (2) WARTHONIANÆ, ad majorem angulum Maxillæ inferioris sitæ. (3) BARTHOLINIANÆ sub ipsâ Linguâ positæ. (4) SCHNEIDERIANÆ, sive *Palatinæ*; huc etiam pertinent Tonsillæ & Uvula. (5) Glandulæ MALPIGHII *Linguales*. (6) NUCKIANÆ *Oculares*, i. e. ad Oculum positæ, & *Ductu* suo in Os hiantes. *(a)* Jam verò *Sialogoga* ad 3. Classes reducuntur.

Prima continet ea, quæ in Glandulas modò dictas *agunt*: qualia sunt, 1o. *Fotus*, *frictio*, & *suctio* vel *interna*, vel *externa* harum partium; hinc porrò Cataplasmata ad *Parotides* applicata Os madere faciunt, & à *suctione tabaci* Os humidum evadit. 2o. Omnia *Apophlegmatizantia* modò memorata. No-

(*a*) Harum omnium Glandularum accuratiorem vide descriptionem in *Institut. Med.* clariss. AUCTORIS nostri, *Cap. de Salivâ*, *paragr. 65.* tum & apud NUCKIUM *Sialograph. pag. 8. ad 23.* Porrò hìc loci notandum est, Glandulas *Oculares* NUCKIANAS ex isto *catalogo* expungi posse, quippe quæ in Canibus quidem inveniuntur, sed in Homine semper deficiunt. Verùm *enumeratis* hisce Glandulis Salivalibus *novam* quoque cum *Ductu* suo *Glandulosam Expansionem* addidit aliquot ab hinc annis ABRAH. VATER Med. Professor *Vitembergæ*; quam autem *injectionis* ope in

tandum autem hîc summoperè, quòd hæc Medicamenta nunquam *morbos* curent *salivatione*, ut plurimi opinantur; non enim *salivatio* curat Luem Veneream, sed subsequitur *salivatio*, quia curari incipit *morbus*.

Classis *secunda* complectitur omnia illa quæ *humorem* in Os derivant, fluxum ejus in alias Corporis partes intercipiendo: observatur enim, quòd si Viscera quædam sint *obstructa*, ut Hepar, Lien, Pancreas, item Renes, Ductus-ve Intestinales, tum semper Os *madeat*; unde Hypochondriaci *sputatores* dicti sunt: adeòque quicquid *lympha* Secretionem in illis locis impedit, habendum est pro *Sialogogo*; an autem bono vel malo, hîc non quæritur.

linguâ Puellæ se detexisse perhibuit; & in *Programmate*, quod anno 1720. publici juris fecit, *Ductum* hunc ipse vocavit *Salivalem novum eumque præcipuum in Linguâ excretorium Glandulæ insignis, ad latera Linguæ, & sub eâdem sitæ, itemque super radicem Linguæ, Epiglottidem, circa Glottidem, super Arytænoideas usque intra Æsophagum expansæ.* Hujus verò Glandulæ *foramen* jam à COLLINS (Anatom. Tab. 2.) tum à MORGAGNIO (Adversar. Anatom. 1. Sect. 8. Tab. 1.) & ab HEISTERO (Compend. Anat. Tab. 4. Fig. 20.) detectum atque delineatum habetur.

Tertia continet ea quæ massam sanguineam *solvunt*, ejusque sic *soluta* magnam copiam in Os derivant: qualia sunt. 1°. *Antimonium* eò usque per Nitrum fixatum, ut non valeat *vomitum* vel *alvum* movere, sed *nauseam* solummodò; hinc enim copiosam Salivam in Os derivat: quippe constat, quòd omnia *Vomitoria*, priùsquam Ventriculum ad contractionem moveant, producant *nauseam*, quam verò semper comitatur Faucium *humiditas* insolita. 2°. *Mercurius* qui variis modis in usum venit; nempe. (α) *Mercurius* crudus Corpori applicatus excitat *salivationem*: potest autem applicari, 1°. specie *linimenti*, ut in Unguento Neapolitano: 2°. specie *fumi*; si enim v. gr. *Hydrargyri* grana 12 imponantur igni, *fumum* emittent, qui, si Naribus excipiatur, intra 2 vel 3 dies *salivationem* excitabit: 3°. sumi potest *internè*, ut in Pilulis BARBAROSSÆ ad *salivationem* excitandam, sed solummodò parvâ quantitate, aliàs viam sibi quæret per *anum*: 4°. si multùm, diuque *tractetur* Manibus, inde potest excitari *salivatio*; ut docet nos experientia, etenim Aurifabri qui eodem plurimùm utuntur, sæpenumerò in *ptyalismum* incidunt. (β) *Mercurius* per

Sublimationem *Salibus* unitus *salivationem* movet; 1°. si parvâ dosi *internè* sumatur, 2°. si Vulneribus vel Ulceribus *externè* immissus fuerit; 3°. si Naribus attractus sit.

Ex dictis ergo patet, quòd quâcunque ratione *Mercurius* applicetur Corpori nostro, *salivationem* excitabit; & quidem eundem in nobis producet effectum quocunque modo præparatus, nisi sumatur cum aliquâ re, quæ *dissolutionem* ejus in Ventriculo & Intestinis, atque consequenter *transitum* per Vasa Lactea impediat: tum enim nequaquam *sputum* movebit, sed per *anum* è Corpore discedet; ut observari licet in *cinnabari*, & *æthiope minerali*, quæ quidem ex *sulphure* & *mercurio* unitis & commixtis constant. *Mercurius* porrò omnium *liquidorum* ponderosissimus est: quin etiam maximè divisus & divisibilis extat; ut patet ex ejus *vi penetrante*, quâ omnia corpora præter *vitrum* permeat: singulæ quoque ejus particulæ, quantùmvis *minutæ*, Specificam suam Gravitatem *fluidorum* aliorum Gravitate majorem, & totius molis *ponderi* proportionalem retinent; ut à NEWTONO demonstratum est. Hinc si *Mercurius* cum aliis *liquidis* sit commixtus, &

utrisque *motus* ab eâdem causâ impressus sit, multò *celerius* feretur *Mercurius*, & *diutius* servabit *motum* suum, quàm reliqua *liquida* : quapropter illius particulæ in *fluidorum* reliquorum particulas minùs motas impingentes, easdem, *vi* quâdam ab excessu *velocitatis* suæ ortâ, penetrabunt, discindent & comminuent, nec non majorem *motum* iis imprimment. Hæc verò *Mercurii* in alia *fluida* actio licèt pendeat ab ejus *soliditate*, tanquam à solâ causâ, potest tamen *augeri*, scilicet eum in *minutias* redigendo : tunc enim quælibet particula proportionatam adhuc accipiet *agendi* facultatem ab *auctâ* superficie. *Mercurius* autem in Corpore nostro receptus non agit in Fluida, nisi in *minimis* Vasis ; quamdiu enim in Vasis *majoribus* movetur, in *guttas* coït, nec Liquidis nostris ibi *internè* permiscetur ; idem verò in Vasa *minima* delatus, propter viarum angustias in *minutias* dividitur, & cum Liquidis nostris probè commiscetur. Unde constat, quòd non *immediatè* in Sanguinem *agat*, sed in Lympham, utpote in Vasis *minimis* contentam. Hinc etiam elici potest ratio, cur in Corporibus *obstructis*, ut in iis qui Lue Venereâ, Hydrope, Scorbuto,

&c. laborant, *majori* cum *effectu* operetur, quàm in iis quorum Vasa omnia *aperta* sunt: cujus quidem rei notabile *exemplum* non ita pridem vidimus in Homine quodam, qui Lue Venereâ *bis* laboraverat, & toties erat curatus; cùm autem *tertiâ vice* in eandem incidisset, *curatio*, propter *cariem* Ossium, *Decoctis aperientibus* tentata fuit; quibus non succedentibus, adhibitus est *Mercurius*; qui tamen *salivationem* nequaquam excitavit: tandem verò *semi-anno* jam elapso, Corpus à Leucophlegmatiâ, in quam inciderat, *obstructum*, vim *Mercurii*, quantitate licèt exiguâ applicati, statim agnovit; unde quidem in *salivationem* violentissimam incidit.

Ex dictis porrò colligi potest, *Mercurii* in Corporibus nostris recepti *vim* in eo consistere, quòd Fluidorum nostrorum *moleculas* nimis inter se compactas dividat ac dissolvat, & consequenter tollat *obstructiones*: etenim quâcunque ratione *mechanicâ* Liquida nostra conterantur, comminuantur, confringantur, ita ut in partes admodùm *minutas* redigantur, eâdem pariter apta & habilia redduntur ad facilem & copiosum *fluxum* in Vasa *lateralia* Lymphatica; & proinde ad *salivationem*: quòd

autem *Mercurii* effectus talis sit, qualem descripsimus, hoc inde patet, quòd si Saliva vel Urina in partes *minutas* dirimatur sive *attritione*, sive Solis, aut Foci *calore*, eundem emittat *fœtorem* ac Saliva *Mercurio* mota. *Vis* porrò *Mercurii* multùm promovetur, si *stimulus* aliquis addatur ipsi, v. gr. si *caustici* aliquid aut *acidi* adjunctum habeat; tunc enim *salivationes* horrendas & *purgationes* intolerabiles producit. Notandum est denique, quòd ineptè asserant nonnulli partes *Mercurii* lateribus Vasorum adhærere, cùm sit corpus maximè mobile.

CAPUT II.

De Expectorantibus.

1. EXpectorantia *sunt, quæ materiam morbosam in Bronchiis Pulmonum hærentem per Laryngem expellunt*: ad hoc autem 4 requiruntur; nempe, 1°. Ut materies ibi contenta reddatur *mobilis* & *meabilis*, ac proinde ut partes ejus fluidissimæ non dissipentur, ne postea materies sit viscida, tenax, & inextricabilis; hinc ergo nimis *calida* & *sti-*

tes. 4°. Ut *quies* vasis infarc
lietur, quò laxari queant; e
continuò irritarentur, *humor*
lis Asperæ Arteriæ perpetuò
cum sensu *doloris*.

2. Medicamenta itaque *E*
tia, quatenus respectum haben
4 *requisita*, in 4. Classes etiam di

Prima continet *Stimulanti*
aromatica, *amara* & simul *ole*
da: ut sunt. *Absinthium*, *carduu*
tus, *marrubium*, *hyssopus*, *m*
helenium, *pulegium*, *valeria*
huc etiam spectant *Sulphurea* cu
linis mixta; omnia *Saponacea*
sapo Venetus in *pilulis*, vel c
sumptus; omnes *Sapones volati*
atque *Sales volatiles* & *fixi*; ac
cuncta *Stimulantia* & *Diluenti*

rum cum *Oleosis*, atque *Saccharum*, saltem in pauciori dosi; licèt enim hoc à quibusdam improbetur, certum tamen est illud esse *sal rectificatum*, nec *balsamo* nostro *naturali* adeò perniciosum, ac nonnulli opinantur: huc spectat etiam *manna*, quæ optimè lubricat: hujus loci quoque sunt *Balsama*; ut *terebinthina*, *balsamum Peruvianum*, *&* *è Mechâ*, *Gummi elemi*, *&c.* quæ agunt stimulo aromatico & oleo lubricante; huc denique pariter attinent *Decocta* omnia *laxantia* & *emollientia*.

Tertia continet ea quæ *tussim* excitant; ut *vinum*, *acetum*, *spiritus acres*, & *Errhina*: hinc patet, cur HIPPOCRATES in Vomicâ, die *critico* instante, vel *vinum*, vel *acetum*, vel utrumque simul, vel *oxymel* permisto *pipere* dederit.

Quarta Classis tandem includit *Demulcentia*, *Anodyna*, & *Narcotica*; quorum præcipuum est *Opium*: cùm enim Aspera Arteria semel excoriata est, facilè in *tussim* violentam, & *spasmos* non nisi *Opio* compescendos, movetur,

CAPUT III.

De Purgantibus per Alvum.

1. PUrgantia per Alvum sunt illa Medicamenta, quæ, vivo Corpori vel externè vel internè applicata, materiem morbosam per Intestinum Rectum evacuant. Medici ab omni tempore ea vocavêre *Purgantia*, quæ per Intestinum ultimum materiam *impuram* deturbant: per *impurum* autem intelligebant quicquid inimicum erat *Naturæ*; & per *Naturam* omne quod ad Vitam & Sanitatem est necessarium, i. e. *Functiones vitales*, *naturales*, & *animales* bene constitutas: ergo materies *impura* iis erat, quicquid hasce *Functiones* lædit.

2. *Purgatio est excretio per Alvum eorum omnium, quæ ex aliquâ Corporis parte per Intestina fluere possunt.* Considerandum est itaque, 1°. Quænam & quotuplex materia sit, quæ in Intestinis reperitur. 2°. A quibus locis adveniat. 3°. Quotuplex sit ejus natura. 4°. Quantâ copiâ ad Intestina fluere possit ex reliquis Corporis partibus. Unde quidem

quidem videbimus, totum ferè Corpus per Intestina *expurgari* posse.

3. Classes eorum quæ in Intestinis *contineri* possunt, indeque *expurgari*, sunt 7 sequentes.

I. Classis includit omnia quæ *degluttiuntur*: qualia sunt. 1°. *Aër*; qui se *permiscet* cum *salivâ*, *liquore* Æsophagi, & præcipuè *muco* Palatino, qui eum inviscat: quòd autem cum his *permisceatur*, eorum *spuma* docet, & idem demonstrat *antlia pneumatica*; quòd verò *deglutiatur*, porrò patet ex *torminibus*, quæ ab eodem, in Intestinis rarefacto, sæpenumerò excitantur. 2°. Omnis *saliva*, *mucus*, aliique *humores* secreti ex Naribus, Faucibus, Palato, Membranâ SCHNEIDERIANA, &c. quorum verò tanta copia est, ut quandoque *catharsin* moveant; sicut in *diarrhœâ catarrhali*, quo in casu ad libras aliquot intra 24 horas aliquando fluunt. 3°. Ciborum & Potulentorum omnia genera.

II. Continet *reliquias omnes* ex Cibo & Potu, nullus enim Potus deglutitur, (*aquâ* forsan purissimâ exceptâ) quin *fæces* aliquot relinquat, ut patet in Infantibus solo *lacte* utentibus, in Ægris solis *jusculis* victitantibus, & in aliquot Hominibus *spiritum vini* solum biben-

tibus : *ultima* quippe Rerum omnium *Solida*, ut patet ex *Chemiâ*, vix sunt *separabilia*; hinc à Visceribus in eas *minutias* redigi nequeunt, ut Vasa Lactea ingredi possint; igitur hæ particulæ in Intestinis coacervatæ *stercus* constituunt : præterea ex partibus *fluidis* Ingestorum generantur *fæces*; quatenus Viscerum *vis* non potest Ingesta ita subigere, ut *Solida* omne suum *Liquidum* deponere cogantur, sive ut Liquidum adeò bene subactum & divisum sit, ut totum intra Lactea recipi possit. Hinc etiam solvitur PROBLEMA, cur Homines *duo* Cibis *iisdem* utentes tantùm ab invicem, quoad *excretionem Alvi*, aliquando discrepent; ut *unus* singulis, *alter* verò non nisi alternis forsan diebus *ventrem deponat*; licèt uterque satis *sanus* videatur & sit.

III. *Bilem* includit *duplicem*, scilicet *hepaticam* & *cysticam*. Quòd autem hæ continuò in Intestina fluant, præsertim *hepatica*, (quippe *cystica* non omni momento fluere potest ob situm, & inactivitatem sui *receptaculi*, nisi prematur à Stomacho repleto, aut motu fortiori Viscerum) quisque facilè percipiet, si modò consideret, quòd Excrementa semper *flava* sint, nisi in Ictero; tum enim

albescunt, ob *ductus* Bilis obstructos: sed quomodo intra 24 horas, tanta ejus copia *excerni* possit, ut ad 3 libras aliquando assurgat, non nisi ex sequentium consideratione patere potest; nempe. 1°. Quò *velocitas* Liquidi ad Glandulam appulsi est major, eò etiam *secretio*. 2°. Ut *moles* unius Glandulæ ad *molem* alterius, ita, cæteris paribus, est *secretio*: quanta verò sit Glandula, ubi Bilis secernitur, nimirum Hepar, videri potest apud GLISSONIUM *Tract. de Hepate*, & WARTHONUM *de Glandulis*. Unde quidem colligi potest, quòd Hepatis *secretio* sit ad *secretionem* Parotidis, ut 3 ad 1. 3°. Jecoris *emissarium* magnum est & patulum. 4°. Huic *emissario* nihil obstat.

IV. *Succum* complectitur *Pancreaticum*, qui tenacitate, sapore, odore, &c. Salivam plurimùm refert; Glandula quoque eundem *secernens*, nempe Pancreas à Glandulis *salivalibus* non nisi magnitudine differt: habet enim hæc Glandula *emissarium* satis magnum; unde Liquidi sui ingentem copiam in Intestina deponere constat: atque sic habitâ comparatione hujus Glandulæ cum *Salivalibus*, quæ, in naturali suo statu, Salivam ad quantitatem 12 *unciarum* spa-

ut 2 ad 1 ; inde colligi potest
Pancreas, in naturali suo statu,
ad quantitatem *unc. 27* spatio 2
rum emittat; stimulatum autem
Jam verò *triplici* ratione auget
dulæ *secretio*. 1°. Cùm augetu
dulæ magnitudo; de quâ *vide* W
NUM. 2°. Quando Liquidi ad
nem proclivitas major fit. 3°.
continuâ Liquidi expressione r
resistentia in cavo Glandulæ ; u
quitur copiosior Liquidi in eam
fluxus , ut in Mammis *lactantiu*
ret. Hinc facilè reddi potest ra
tanta Liquidorum copia quand
Intestinis *excernatur* in Diarrhœ
scilicet inter alios *Succus Pancr*
qui in statu *sano* redit in Sangui

vit PEYERUS; quantaque illarum sit copia, facilè concipi potest ex Intestinorum *longitudine*, Hominis altitudinem *sexies* ad minimum superante.

VI. Complectitur omnia in Intestinis *præternaturaliter* hærentia; quæ verò vel *fluida* sunt, vel *solida*. Porrò *fluida* in Intestinis *præternaturalia* sunt hæc. 1°. *Pus* omne, quod semper est effectus Inflammationis: hæc autem est *stagnatio* Sanguinis Arteriosi in Vasis *minimis capillaribus*, cum Sanguine à tergo urgente; cujus quidem effectus est *contritio* Vasorum *minimorum*, & *mutatio* materiæ *rubræ*, tum & ipsorum Vasorum in *albam* materiem, *Pus* dictam: jam verò potest generari *Pus* illud, de quo nunc agimus, in Liene, Hepate, Pancreate, ipsis Intestinis, aliisque partibus. Hinc *quæsito* huic respondere possumus, cur tanta *Puris* copia dejiciatur, & unde? nimirum provenire potest ex Liene per Vasa Epiploïca ad Hepar ducentia, unde per *corrosum* Ductum *hepaticum* deferri potest ad Intestina; (de tali *Pure* scripsit HIPPOCRATES) vel ex Hepate, aut Pancreate per Ductus *proprios*; vel tandem ex Intestinis ipsis. Hinc etiam solvitur PROBLEMA illud notissimum, scilicet, quomodo *Empyema* per *Alvum* solvi queat? nempe,

quia *Pus*, Diaphragmati incumbens, afficit loca vicina, exedit & perforat Diaphragma, dein Hepar aut Intestinum *Colon* corrodit & ingreditur. Sanguis autem qui ſæpè effluit magnâ copiâ, idque ſæpenumerò poſt *Purgantia* malè adhibita, vel in Dyſenteriâ, provenire poteſt ex variis *emiſſariis*, quorum *duo* ſunt maximè notanda; ſcilicet, 1°. Ductus *Communis* Hepatis, qui quinque ramos ab Hepate accipit, & unum à Veſicâ Felleâ: ſi ergo ſtructura Hepatis ita lædatur *internè*, ut fiat verum *vulnus*, idemque in aliquo ex Ductibus *Biliaribus* hiet, tunc Sanguis magnâ copiâ in Inteſtina defluet, indeque aliquando proveniet Diarrhœa. 2°. Ductus *Pancreaticus*, per quem, læſâ Pancreatis texturâ, Sanguis *excerni* poteſt; hoc verò ſæpè fit, cùm Homini, Pancreate *ſcirrhoſo* laboranti, *catharticum* exhibetur; ſiquidem per *catharticum* augetur Circulatio, & inde Vaſa juxta *ſcirrhum* ſita valde premuntur, tandemque rumpuntur; unde diræ *hæmorrhagiæ*, ut ſatis hoc norunt Chirurgi. Præter hosce *duos* Ductus Inteſtinorum *cavitati* Sanguinem ſuppeditantes, aliquando dantur quoque & alii, ex quibus Sanguis effluere poteſt in Inteſtina; ut 1°. Æſophagus & Ventriculus *læſi*. 2°. Lien ipſe; unde,

si modò *scirrhosus* fiat & *inflammetur*, post 3 vel 4 dies Sanguis evomitur, aut per sedes amandatur; quæ quidem fuit Veterum *sententia*, verùm Sanguis ille ex Liene per Hepar transit. Sanguis porrò *grumefactus* è Stomacho profluens *ulcus vetus* denotat, præsertim si *grumi* isti donentur superficie ex unâ parte convexâ à figurâ Ventriculi ortâ: Stomachus enim potest *liquida* & *solida* diu retinere, ut patet ex *cibis* nimiâ copiâ deglutitis; qui verò post 12 horas *putrefacti* redduntur. 3°. *Ichor* è Vasis Lymphaticis ruptis provenire potest: constat enim ex *anatomicis* hæc Vasa ramos suos in formam *conicum* dispergere; unde in iis etiam Inflammationes oriri queunt, licèt non *rubra*, attamen cum *dolore*; Lymphæ verò stagnantis pars *tenuior* facilè potest transisire, dum *crassior* stagnando *acris* evadit, & *Ichoris* nomine donatur, qui *pustularum* & *scabiei* causa est. Hinc patet igitur, quòd ex Vasis Lymphaticis, in Abdomine copiosis, sat magna deferri queat *Ichoris* copia. 4°. *Lympha* ipsa extravasatur à vulneribus Vasis Lymphaticis inflictis.

Solida porrò *præternaturalia* in Intestinis contenta, sunt. 1°. *Pinguedines* ins-

tar lardi ſciſſi, quæ ab infarctis concretiſque Alimentis per gluten mucoſum procedunt. 2°. Tunicæ interioris Inteſtinorum *filamenta*, *caruncula*, & quaſi *parva glandula*; tales enim Fibræ reſolutæ oriuntur ab interiori tunicâ Inteſtinorum exesâ, reſolutâ, & abrasâ per particulas *acres* & *venenatas*. 3°. Notandum eſt, omnia noſtra Vaſa, quæ nondum cartilaginea ſunt facta, *indeterminatam* habere *dimenſionem*; uti videmus in Varice, Anevriſmate, &c. ideòque, ſi cauſa ſufficiens adſit, ſummoperè *dilatari* poteſt Ductus Hepatis, Pancreatis, &c. hinc ergo ſi hæreat aliquid in Viſceribus, è quibus exeunt iſti Ductus, quod ibi poſt *gangranam*, vel *ulcus* remanſerit, per illos ad Inteſtina ferri poteſt: v. gr. ſi Hepar *gangranâ* afficiatur, partes ejus *ſoluta* per Ductum Hepaticum *dilatatum* tranſire poſſunt; Jecur autem inflammari poſſe, dein Inflammationem iſtam in *apoſtema* aut *gangranam* abire teſtantur Forestus & Tulpius. 4°. *Inteſtina* quoque ipſa valdè inflammata *gangranâ* perire queunt, & *fruſtulatim* expelli. 5°. *Aphtha* ſæpe etiam per *Alvum* expurgantur. 6°. *Lumbrici* ſeu *vermes*, aliaque Animalia inde nonnunquam exeunt.

VII. Classis denique continet *Lymham*, aliosque Liquores qui extravasa-i, *receptacula* sibi formant, aut alicubi ion naturaliter colliguntur: hi quippe ri *catharticorum* per *sedes* interdum à Corpore amandantur; quâ verò ratione stud fiat, vix dici potest, fieri tamen ertum est; nam in Hydrope à *Cathar-ico* exhibito magna nonnunquam *Lym-ha* copia, subsequente Ventris *detu-mescentiâ*, expellitur.

Ex antèdictis porrò sequentia infe-untur *COROLLARIA*.

I. Per Intestina expelli possunt cor-ora valde *diversa*, & ex *quâcunque* Ma-hinæ nostræ parte: siquidem omnia *Purgantia* minuunt *resistentiam* in Vasis quæ Intestinis *proxima* sunt; unde *vi* Atmosphæræ eò deducitur plus Liqui-di; quod fit etiam à *contractione* aut *elasticitate* Vasorum: si verò per violen-tas *Purgationes* reiteratas valde minua-tur *resistentia* in Intestinis, omnis *Lym-pha* ad Vasa eorum *inanita* deducetur; indeque ejusdem fiet *excretio*. Quapro-pter ex *omni* Corporis parte per *Cathar-tica* expelli *Lympha* potest.

II. Hujus copia tanta quandoque potest esse, ut penè fidem superet.

III. Liquida, quæ *naturaliter* in In-

testina solebant *deponi*, indeque in Venas per Vasa Lactea, vel Meseraïcas Venas *secedere*, si modò *rectà* versùs *anum* ferantur, *excerni* possunt ad quantitatem *librarum* *jjjj* aut plus, 12 horarum spatio. Ex. gr. deglutiamus, per 12 horas, omnem nostram *Salivam*, *mucum*, & *liquorem* Oesophagi, & hæc ad Ventriculum medium perveniant, ibi ℥ *x* circiter conficient, Ventriculus autem *xj* circiter *liquidi* sui *uncias* suppeditabit, tum Glandulæ Intestinales *libram 1*, Pancreas ℥ *xj*, Hepar quoque suum reddet: ex quibus omnibus, simul sumptis, habebimus 4 circiter *libras*. Unde videmus, quòd totus Homo brevi tempore *per Alvum* possit *expurgari*.

IV. Septem antèdicta *Secretorum* & *Excretorum* genera possunt vel stagnatione, vel permistione adeò *mutari*, ut dignosci nullo modo possint; ita quippe *mucus* Narium ubi primùm *excernitur*, est Lympha *tenuis*; brevî verò pòst sic *inspissatur*, ut evadat *crusta* dura & ferè cartilaginea.

V. Horum nonnulla *vi* multò *minori* expelluntur è Corpore quàm alia; *faces* enim à *cibo* relictæ, *motu* Intestinorum *peristaltico* facilè detruduntur, adeòque *vi* Viscerum naturali absque

nuli ope expelluntur. Jam verò ad
quidum *extravasatum* educendum plus
quiritur, quàm *motus peristalticus*; nem-
, 1°. ut *attrahatur* in Intestina: ad
od autem requiritur, 2°. ut Vasa vi-
a illud *recipiant*: ad hoc verò iterum
ut Vasorum istorum *resistentia* mi-
fiat, quàm *vis* quæ Liquidum in ea-
n impellit. Quicquid ergo satis mi-
re potest Vasorum *resistentiam*, ef-
et ut Liquidum in eadem recipia-
; *resistentia* verò minuitur sufficien-
ab aliquâ causâ, quæ Vasa *emungit*
inanit: hujus autem causæ *vis* de-
esse major *vi* Viscerum *naturali*;
nirum ut Vasa fortiter *stimulet*, & in
etionem deducat. Ergo major, minor-
expulsionis facilitas omnino pendet à
iâ materiæ expellendæ *distantiâ* ab
estinis: ita *stercus* faciliùs movetur
m *liquor pancreaticus*, hic verò fa-
ìs quàm *lympha* extravasata.
VI. Vires expultrices, quæ (uti in *præ*-
COROLL. patet) *variæ* sunt pro *va*-
materiæ expellendæ *distantiâ*, omnino
ident à *stimulis* quibusdam: *stimuli*
em isti tales sunt, ut suâ *figurâ* & *so*-
tate molestiam quandam creent;
in Oculo *arena* motum *convulsivum*
im excitat, quo motu Glandu-

re ſolitus, comederet Panem
ceum, tunc ſanè *bis ter-ve* de
quidem aliquando cum torm
vum jam *deponeret*; quia part
furaces, indiſſolubiles ratione
& *figura*, Viſcera *vellicarent*,
tractiones agerent. Eodem m
rantur etiam alia, ut *uva*, &

4. Perſpectis jam iis quæ
tina *naturaliter* & *præternatur*
feruntur, videndum eſt jam
genere requiratur ut *expellantur*

Requiſita porrò ad *expulſion*
riæ ſunt 6.

Nimirum 1°, requiritur,
aperta; per *viam* autem in
continuam cavitatem ab Ore
Anum: hæc verò *duplici* ratio
poteſt: nempe (1.) A

norum *spasmodico.* (β) A *materiâ* quâdam Intestinis *hærente*; v. gr. quandò *stercora* indurantur, ope materiæ glutinosæ, in substantiam duram & ferè lapideam, ut interdum in Fœminis, *gravidis* præsertim, fieri solet; vel cùm aliquid *duri* hæret in Intestino Cæco *valvulam* ibi positam *claudens*; vel quando *scirrhus* nascitur in Intestinis.

2°. Requiritur *viæ lubricitas*: posuit enim Deus in toto *Intestinali* tractu *smegma* quoddam, ut *fæces*, partis liquidioris expressione *arefactæ*, facilè perlabi possint, nec immobiles maneant & alicubi hæreant: quòd si *smegma* illud desit, *adstringitur* tunc *alvus*; unde *vis* longè quidem major ad *fæces* detrudendas requiritur: itaque assumi debent in hoc casu *mel*, *manna*, *oleum*, *saccharum*, *&c.* hinc in Aphthis *alvus*, quæ tunc temporis *strictissima* est, *laxa* redditur *clysteribus* glutinosis, mellitis, saccharatis, & similibus.

3°. *Contractio* Fibrarum *muscularium Spiralium*, quæ Intestina per totum ipsorum *tractum* ambiunt, & cùm *agunt*, Vasorum latera versùs *centrum* urgent; item *contractio* Fibrarum *Longitudinalium*: nullum enim Medicamentum *pur-*

auctum dico , quia *naturalite*
fæces neque *urina* expelluntur
dam Reſpiratione : hoc enim
Infantibus in Utero materno
bus , qui ſi , fractis involucris
non admodùm proſpero , *aë*
riant , *alvum* deponunt , &
Matres ; cæterùm videmus , qu
aliquis *alvum* deponit , magn
copiam hauriat , ſtatimque G
claudat , tum autem *aër* raref
tendit Pulmones , hique Dia
deorſum pellunt , interim *dece*
minis *muſculi* ſeſe contrahunt ,
teſtina preſſa *fæces* foràs expell
rùm ſimul ac Pulmones remi
remittitur etiam & Abdomen, d
depoſitio *fæcum*. Hinc perſpici

facilè propelli queat. Hæc verò semper requiruntur ut *Purgatio* rectè procedat; quòd si ob unius defectum non succedat *Purgatio*, defectus iste per Remedia *appropriata* tolli debet. Itaque (α) si *via* vel scirrho vel inflammatione *obstructa* sit, *vena-sectio* adhibenda est. (β) Si desit *lubricitas*, vel Melle, vel Oleo, vel Clysmatibus *glutinosis* procuranda est. (γ) Si deficiat *contractio* Musculorum, restituenda est leni *stimulo* Fructuum horæorum: si verò iste defectus ab Animi deliquio oriatur, tum *cardiaca* juvant. (δ) Si transfluxus impediatur propter *crustas* Intestinis adnatas, adhibeatur Balneum *aquæ frigidæ*: atque sic quod per Poros Cutaneos excerni solebat, determinabitur versùs Intestina; unde solventur *crustæ*, & *Purgatio* bene procedet. (ε) Si nihil Intestinis insit, nihil etiam inde potest educi: hinc Hominibus per duos tres-ve dies *jejunantibus* non danda est *Purgatio*; quia nullum hoc in casu habitura foret effectum, ob *debilem* Respirationem, & materiæ *penuriam*. (ζ) Si materia adeò *dura* sit, ut moveri nequeat, per potum *aquæ* & *olei* diu continuatum *resolvi* potest.

5. Jam vidimus quænam materia

Atque sic (1) *Eccoprotica* d
illa quæ solummodò *faces Al*
reliquias Ingestorum Stomachi
tinorum *naturales* expellunt ,
quid ex aliis Corporis partibus
tina derivant ; qualia sunt ea
aperiunt : huc ergo pertinent
Diluentia , & *Clysmata* ; requi
rò , ut *levis* aliquis *stimulus* his
prout sunt *Salina* & *Aromata b*

(2) *Phlegmagoga* nuncupant
quæ *pituitam* per *Alvum* educu
rò *phlegma* sive *pituitam vitre*
re Veteres, omne Liquidum S
sius , ut est *mucus* Narium ;
ex apparentiâ describatur, om
ria subalbida , limpida , & te
albuminis Ovi (quam verò st

eminentibus, à *liquido* illo Ventriculi *mucoso* per acredinem & vehementem stimulum *abrasis.* 2°. Ex *muco deglutito*, cujus præsentia in Intestinis nemini non nota est. 3o. Ex tali materie per stagnationem aut permistionem *productâ*: stagnatione siquidem & permistione mirabiles *produci* possunt *massa*; prout videre est in BONETI *Sepulchreto Anatomico*, *Cap. de morbis Intestinorum.* Hinc vario opus est *stimulo*, ut expurgetur *phlegma*: quippe si *mucus* solummodò *naturalis* expurgandus sit, facilè *Eccoproticorum* ope eliminari potest; sed si Homini Viscera sint *debilia*, majori *stimulo* indigemus, qualem *Phlegmagoga* suppeditant.

(3) *Cholagoga* vocantur, ea quæ tantâ vi *stimulant*, ut non modò *mucum* expellant, verùm etiam à Vasis Mesentericis recepta *solutionem* & *motum* Sanguinis in Hepate augeant, vel *stimulando* Vasa *fluxum* Sanguinis uberiorem versùs Hepar promoveant: talia verò sunt *semi-caustica*; ut *Scammonium*, *Jalappa*, *Mercurius*, &c. quæ *bilem* ex Hepate in Intestina deferunt, & inde expellunt.

(4) *Hydragoga* sunt, illa quæ non tantùm *Bilem*, sed & *mucum Intestinalem*

& ipsum *succum Pancreaticum* expellunt: idque, 1°. Impediendo ne quidquam eorum quæ in Lactea redire solebant, eadem ingrediatur; & hoc fit interdum à *levissimâ* causâ: *ambulet* enim quis sub *Jove frigido*, indeque Pedibus *frigeat*; tum illicò totum Corpus ejus, & Glandulæ Intestinales, ut & Abdomen *frigore* constringentur, emungentur Ductus Excretorii, claudentur verò Ductus qui Liquida in Sanguinem deferunt; hinc ergo prohibebitur *refluxus*, orienturque Ventris *tormina*, h. e. *spasmodica contractiones*; jam verò promovebitur Liquidi trajectus per Intestina, unde tandem evacuationes *serosæ* subsequentur. 2°. Augendo Liquidorum, imprimisque Succi Pancreatici & Glandularum Intestinalium *secretionem*: quod verò fit minuendo Vasorum Secretoriorum *resistentiam*, simul & *motum* Liquidi cùm *specialis* tùm *generalis* per totum Corpus augendo. Quæ porrò hæc efficiunt, *caustica* sunt & Venena; ut *Helleborus albus* & *niger*, *Euphorbium*, *Lapis infernalis*, *Purgans* BOYLEI *ex Argento*, *&c.*

(5) *Melanagoga* denique sunt, ea quæ *materiem atram* educunt per Intestina. Cæterùm hæc *atra materies* vario

odore, ſapore, acrimoniâ, & tenacitate, *gluten* referente, donatur; Veteres autem eandem *bilem atram* vocavere: cùm enim obſervarent *talem* materiam ab hominibus *melancholiâ* & *tumido* Liene laborantibus, quibus *Purgans* fortè exhibitum erat, *dejici*; inde concludebant, iſtam materiem ex *aduſto* Sanguine collectam eſſe, & in Liene, tanquam in *cloacâ*, depoſitam; unde quidem per Vaſa huic operi propria, ſed incognita, eandem in Inteſtinorum *cavitatem* deferri voluerunt: notum autem eſt, quòd quicquid Lien in ſe recipit, idem rurſus per Vaſa *Gaſtro-epiploica* in Venam Portam & Hepar remittat; ſi porrò Sanguinis è Liene *effluxus*, propter Vaſa aliquâ de causâ *obſtructa*, impeditur, idem ſtagnando *coagulatur*, & *ater* evadit; quòd ſi tum *Purgantibus* vehementibus moveatur, versùs Hepar pellitur, ibique *impetum* faciens, ſuccuſſione nimirum validâ totius Corporis atque muſculorum Abdominis (quæ ab enormi *Purgantis* ſtimulo oritur) adjutus, Vaſa Biliaria vel *dilatat*, vel *rumpit*; & hâc ratione in Inteſtina ſibi *viam* facit. Ad *talem* materiam itaque *movendam*, vi maximâ & *cauſticâ* quidem eſt opus, quæ totius

Corporis tam Solida quàm Fluida *turbet*, motuſque *ſpaſmodicos* excitet. Hæc autem *atra materies* non ſolùm ex Liene, verùm etiam ex aliis Corporis locis provenire poteſt, & ſolet: etenim in ipſo Hepate eodem modo *talis* materies à Vaſis *ruptis* colligi poteſt; tùm & in Pancreate; poteſt etiam à Sanguine, ubicunque in Inteſtinis *extravaſato*, & cum *pituitâ* ibidem *coaleſleſcente*, conſtitui talis *maſſa*: hæc verò *ultima* ſpecies aliquando potis eſt ſolo motu Inteſtinorum, *naturali*, ſive per Medicamentum *eccoproticum* aliquantulùm *aucto*, excerni: poteſt quoque *bilis atra* in Hepate collecta, ſolâ Corporis *ſuccuſſione*, prognatâ ex ejus inclinatione, aut vectione in rhedâ, *expelli*. Hinc autem concludere poſſumus, quòd *atra bilis* quandoque *leni Cathartico*, interdumque non niſi *forti*, prout magis minuſ-ve ab Inteſtinis remota eſt, *educatur*.

6. Jam verò antequam ipſam *Purgantium* hiſtoriam aggrediamur, præmittenda ſunt quædam *OBSERVATA* huc maximè pertinentia.

I. Purgantia quædam *agunt* ſolummodò *irritando* fibras & partes muſculares Inteſtinorum; *alia* verò non priùs

agunt, quàm Vasa Sanguifera ingredian-tur, & cum Sanguinis *massâ* permiſceantur.

II. Quædam *varios* effectus vehementes, ut *nauseam*, *Animi deliquium*, *&c.* antequam *purgent*, producunt; hæc autem videntur se per totum Corpus *dispergere*; alia verò istos effectus non producunt, ac proinde videntur non adeò universaliter *dispergi* ac antè dicta; talia porrò sunt *crystalli Tartari*. Unde patet, non debere *nauseam* produci ab omnibus *Purgantibus*, antequam fiat *Purgatio*.

III. Omnia *Purgantia* per se sunt *Vomitoria*, & necessariò talia fiunt, si *dosi* aliquantulùm *auctâ* dentur; immò *Purgans* quodvis lenissimum, copiâ nimis largâ datum, fit *Vomitorium*: atque sic *oleum* recenter expressum, quod omnium *Purgantium* ferè lenissimum est, nimis copiosè sumptum *Vomitum* ciet.

IV. Animi *pathemata* sola in Hominibus *Sedes* & *Vomitum* non minùs efficaciter *movent*, ac ipsa Medicamenta; quod quidem observatur in Hominibus *irâ* percitis, aut *metu* valdè perculsis: hoc verò pendet ad Humorum Spirituumque *motu* per *pathemata* turbato.

V. Homines plurimi *odore* solo Medicamenti *purgari* possunt; hique si in tales Morbos incidant, qui *Olfactum* destruant, deinceps non *purgantur*, licèt Medicamenta ipsa Naribus eorum admoveantur. *Purgationis* autem ab *odore* solo productæ non pauca sanè dantur Exempla; ut in *Histor. Academ. Reg. Paris. anno primo* (*a*) & apud BOYLEUM, *de Effluviis*. Quin etiam interdum à solo Medicamentorum *conspectu* excitatur quibusdam *Catharsis*; utì quidem videre est apud BARTHOLINUM, *Histor. Anat. & Med. Centur. 5. Observ. 64.* (*b*) tum & apud PECHLINUM. (*c*)

(*a*) Scilicet *pag. 69. Edit. Amstel.* ubi refertur Exemplum insigne *Purgationis* ἄνω & κάτω violentissimæ ex *odore* solo Rosarum pallidarum ortæ. Conferatur etiam de simili *Purgatione* PECHLIN. *Exercitat. de Purgantibus Cap. 10. pag. 115.* ubi prostant Exempla ex CARDANO, FALLOPIO, atque SALMUTHO petita. Vide sis quoque TH. ERASTUM, *Disputat. de Propr. Medic. Cap. 60.*

(*b*) Ubi nimirum extat Exemplum validissimæ *Purgationis* ex *antimonio viso*. Adde & illud quod narrat idem AUCTOR in *Actis Hafniens. Vol. 5. Observ. 49. pag. 136.* ex observatione OLAI BORRICHII, de *Purgatione* liberali à *conspectu solo* Pilularum catharticarum. Confer adhuc MARCELL. DONATUM, *de Histor. Med. mirab. Libr. 2. Cap. 1. pag. m. 91.*

(*c*) *Exercitat. de Purgant. Cap. 30. pag. 409.*

VI. Solâ externâ *applicatione Purgantium* nonnulli *moventur* ; prout videri poteſt in *Ephemeridibus Germaniæ, Decur. 2. anno 10. n. 43.* & probatur ex *Emplaſtro* illo ſat noto ex Felle taurino, Colocynthide, &c. compoſito, [quodque *Unguentum de Arthanitâ majus* nuncupatur.]

VII. Quidam vehementer *purgantur* ob ſolam Perſpirationem Sanctorianam *impeditam*, aut *imminutam* ; hoc verò plerumque fit ab *humido* Aëre atque *nebuloſo* præſertim ; unde dixit HIPPOCRATES, quòd *Auſter producit Alvi laxitatem, diarrhœas, colliquationes* ; *Boreas verò Alvi conſtrictionem & ſiccitatem.* (*a*)

VIII. Accidit etiam aliquando, ut ab externo *motu* ſolo excitetur *Purgatio* ; quod quidem primâ vice *navigantes*, non ſecùs ac nonnullos *rhedâ vectos* experiri ſatis notum eſt.

COR. I. Admodùm *exigua* corporis *moles* ſæpenumerò ſufficit ad *maximos* effectus producendos.

COR. II. Corpus quod *agit* eſt plerumque *tenuiſſimum* ; ut patet ex Emplaſtris *purgantibus*, horum quippe *moles*,

(*a*) *Aphoriſm. Sect. 3. Aph. 17.*

operatione finitâ, vix minuitur.

COR. III. Corpus *agens* est sæpe *volatilissimum*; prout liquet ex *Aloe*, cujus suffitus *purgat*, cùm verò partes ejus *subtiles* avolavêre, illud quod remanet planè *iners* est.

COR. IV. Pars Corporis *cathartica* est *minima* respectu totius *molis*; (*a*) utì patet ex Euphorbio, & Colocynthide, quæ in *aquâ* soluta, & leniter evaporata, massæ fiunt *inertes*; cùm tamen pars *exigua* valde, atque vix *sensibilis* fuerit evaporata.

(*a*) Confer *Annotationem* pag. 124. & 125. annexam.

CAPUT

CAPUT IV.

De Eccoproticis.

E *Ccoprotica* (prout antè dictum est) sunt illa Medicamenta *per m purgantia*, quæ Corpus *inter opem* non multùm *turbant*, & quæ, r Ventriculi Intestinorumque *con*, vix quicquam, aut saltem valrum *expellunt* è Corpore nostro: lem impossibile est invenire *Eccoum* absolutè sic dictum, quod ex dulis Intestinalibus aliquid non *t*; sicut enim *aqua* simplicissima, icet *pluvialis*, in Oculum ad sabulum ndum injecta, eum levissimè *stindo*, lachrymas elicit; ita quoque *roticum*, utut *blandum* sit, attaaliquid semper cum *fæcibus* simul *it*, Glandulas nimirum Intestinales *ovendo*.

Jam verò *Eccoprotica* quælibet ad lasses *generales* reduci possunt. Classis continet quæcunque agunt *ando* Intestinorum *membranas*, & a *contenta*: qualia sunt. (1) *Olea ia* Animalium; *recentia* inquam,

etenim si talia non sint, at è contrario nimis diu *servata*, tunc *acria* fiunt, & ad Classem *Purgantium acriorum* referri debent; verum enimverò quamdiu sunt *recentia*, tamdiu *oleositate* suâ blandâ *lubricant*: huc igitur pertinent. (1) *Butyrum*, i. e. partes pingues & oleosæ *Chyli*, ab aquosis & salinis partibus, vehementi concussione, separatæ. (2) *Lactis cremor*, sed *recens*, utì jam dictum est. (3) Omnia *Juscula pinguia* ex Animalibus parata, præsertim *Juscula* partium earum quæ circa Mesenterium sitæ sunt; hinc etiam Intestinorum & Mesenterii *decocta* pro remedio habentur optimo, apud *Italos*, ad *faces* induratas. (4) *Medulla* & *medullosa* partes Animalium. (5) Horum *Pinguedines* omnes *recentes*. (6) Eorundem *Bilis*, quæ licèt *agat* virtute suâ *saponaceâ* & *stimulante*, quatenus tamen *oleosa* est, inter *Lubricantia* debet etiam haberi. (7) *Olea* cuncta è Vegetabilibus, ut ex *olivis*, *amygdalis*, *pistaciis*, *&c.* expressa: porrò attendendum est, 1°. ut Fructus & Semina, è quibus exprimuntur, sint *matura*; nam alioquin *astringunt*: 2°. ut sint quoque *recentia*; aliter enim *acria*, & valdè *purgativa* fiunt: 3°. ut *blanda* sint; quâ notâ sci-

licet distinguuntur ab *Oleis esulæ*, *euphorbii*, *tithymali*, *nicotianæ*, similiumque Plantarum *acrium*. Disputatur nonnunquam, an illa *Olea* blanda *constipent*, an autem *laxent*; quoniam in Dysenteriâ si sumantur, *Alvum constipant*, sed in Affectibus Hypochondriacis eandem *laxant*: verùm enimverò si consideremus, Dysenteriæ causam esse quoddam *Acre* fibras Intestinorum *vellicans*, atque *blandorum* corporum proprietatem in eo consistere, quòd *acria* involvendo eadem *obtundant*, facilè quidem intelligemus, cur in Dysenteriâ prosint: porrò in Affectibus Hypochondriacis, Intestinorum *viæ* siccissimæ sunt & crispatæ, eorumque superficies inæquales & asperæ; hinc *Olea blanda* iisdem applicata, crispaturam ipsam & corrugationes, *lubricando*, tollunt, indeque *laxant*. (8) *Fructus* omnes *blandi*, *maturi* & *pingues*: ut sunt. *Amygdalæ dulces*, *avellanæ*, *nuces*, *coco*, *pistaciæ*, *ficus*, *Semen lini*, *&c.* atque omnia *farinacea* quæ *viscosa* sunt: hi Fructus omnes dicuntur *lenitivi*; horumque manè masticatorum *succus* deglutitus, parte residuâ ex Ore rejectâ, blandè *laxat Alvum*. (9) Omnia *Decocta emollientia* dicta, h. e. quæ *succum* pinguem, te-

nuem & blandum è Vegetabilibus eliciunt : qualia ſunt. *Decocta malvæ*, *althææ*, *parietariæ*, *hordei*, *avenæ*, *milii ſolis*, *fagopyri*, *&c.* hæc enim *cocta* ſpeciem Emulſionis lubricantis conſtituunt. (10) *Saponaceæ partes* Vegetabilium : eſt autem *Sapo* corpus ex *Oleo* & *Sale* ita ſimul combinatis conſtans, ut in *Aquâ* reſolvi poſſit æquabili ſolutione, h. e. ut *Oleum* non ſupernatet *Aquæ*, ſed cum eâdem permiſceatur. *Sapones* porrò *duplicis* ſunt generis ; nempe, vel *naturales*, vel *artificiales*: jam verò *ſapones naturales* ſunt Vegetabilium *ſucci*; quorum quidem *ſex* dantur ſpecies, quæ blandè *lubricant*. 1°. *Manna*, quæ nihil aliud eſt, quàm *ſuccus* è Fraxino exudans, *concretus*, atque ſapore *abſterſivo* & *ſaponaceo* donatus ; hinc ejus *ſaponacea* pars *lubricat*, altera verò *ſtimulat*. 2°. *Caſſia*, quæ fructus eſt cum *viſcoſitate* ferè *melleâ*; unde leviter *lubricat*. 3°. *Mel*, quod nihil aliud eſt, quàm *ſuccus ſalinus* & *oleoſus*, vi *Solis* è *floribus* Plantarum excoctus, tum *frigore* concretus & in guttulas collectus, quem verò ita conſtitutum colligunt Apes. 4°. *Saccharum*, quod *viſcoſitate* ſuâ *lubricat*. 5°. *Syrupi* ex his *quatuor* præcedentibus, aliiſque

Vegetabilium *succis* confecti. 6°. *Mulsum*, quod etiam *Hydromeli* & *Melicratum* dicitur, nec aliud est quàm *Mel* solutum *aquâ* & coctum. In hâc *Eccoproticorum* Classe continentur adhuc. (11) *Sapones artificiales*, nimirum illi qui ex Salibus & Oleis *arte* commixtis constant: horumque *duæ* sunt species; *prima* continet. 1°. *Saponem* ex *sale* alcalino fixo, & *oleo* expresso confectum; sic ex *sale* Tartari & *oleo* Olivarum fit *sapo* Venetus. 2°. *Saponem* ex *sale* alcalino fixo, & *oleo* stillatitio factum, qui *sapo chemicus* vocatur. 3°. *Saponem* ex *sale* alcalino volatili Animalium cum *oleo* distillato confectum; qui verò *sal volatile oleosum* solet appellari. *Secunda* species includit *sapones* ex Acidis & Oleosis confectos; ut ex *aceto* & *oleo* diu simul *coctis*, item ex *oleo vitrioli* cum triplo aut quadruplo *olei communis*. Ad hanc Classem *Eccopr.* referri debent etiam (12) *prædicta* omnia *externè* applicata, sive per modum *balsami*, sive *frictûs*, sive *fomenti*. (13) Eadem omnia *Enematis* specie *injecta*; quod quidem sæpenumerò magis prodest, quàm similia quælibet Ore *assumpta*, præsertim si *malum* hæreat in Intestinis *crassis*.

Cæterùm ut videamus, quibus hæc *noceant*, & quibus *prosint*, sive ut *Eccoproticorum* dictorum *usus* determinetur, ad *COROLLARIA sequentia* attendendum est.

COR. I. Lubricantium istorum *usus* prodest Corporibus siccis, calidis, atrabilariis, Hæmorrhoïdibus vexatis, Perspiratione uberiori gaudentibus, & robustissimis Visceribus donatis; quibus proinde omne Liquidum in Intestinis *contentum* intra Venas Lacteas pellitur, & *absorbetur*; utì demonstrat SANCTORIUS: hæc autem Viscerum *ariditas* Regionum *calidarum* Incolis accidit sæpissime; per *calorem* enim *externum*, semper *absorbetur* & detergetur quicquid hæret in *exteriori* Corporis parte; jam verò notum est, quò Vasa Secretoria *plùs* emulgentur, eò *majorem* fieri Liquidi in eadem *influxum*; unde fit ut arescant *interiora*: atque sic ejusmodi Regionum Incolæ tam frequenter *atrabilarii* & *hæmorrhoidales* evadunt. *Atrabilarii* porrò sunt illi, quibus, ob rationem modò dictam, Corporis habitus est *siccus* ac *strigosus*: quoniam scilicet, Sanguinis *liquidissima* pars *exhauritur*; ita ut eorum Sanguis è Corpore quomodocunque eductus, *ater* quadantenus

ɔpareat; hisce verò *fæces alvinæ*, ob ɪmidi *defectum*, lapidis ad instar du-:scunt. *Hæmorrhoidales* autem dicun-ɪr illi, quibus, propter liquidi Intes-nalis *penuriam*, indurantur *fæces*; quæ ɪidem tunc temporis *hærent* in angu-ı hoc *açuto*, qui à Colo & Recto In-stino formatur; unde fit ut Venæ In-stinorum ibi sitæ, nempe juxta pon-ɪs istud, validè premantur & angus-ntur; quapropter Sanguis ascendere ɔn valens, hæc Vasa ita *inflat* atque *stendit*, ut *rumpantur* in locis ubi mi-:ma datur *resistentia*, nimirum circa *dicem*; interdum autem *intrà*, tum-ue *hæmorrhoides cæcæ* nuncupantur; uandoque verò *extrà*, & tunc *apertæ* icuntur. Hominibus porrò istis *Lubri-ıntia* plurimùm prosunt.

COR. II. Lubricantia superiùs me-orata sæpenumerò plùs conferunt ad *urgationem* promovendam, quàm va-lissima quæque *Purgantia*; præsertim-ıe in Hominibus *præcedenti COROLL.* :scriptis: norunt enim *Itali* & *Hispa-* Medici, quòd si Homines hujus-odi *purgandi* forent, iisque *Purgan-æ* exhiberentur *acria*, tum Anxieta-s, Sudores, Vomitus, aliaque dira *mptomata*, nullâ verò sequente *Purga-*

gantium in parte tenuissima c
consistit ; illi porrò , qui Visc
bore magno donantur , omn
partes *purgantes* in *interiora* p
absorbent ; unde quidem totun
stimulatur , *turbaturque* ; quir
pacto *Diaphoretica Sudorifera*
quæ *Purgantium* munus obir
modò debuerant. In *frigidiorib*
Regionibus *contrarium* obtinet
bus itaque conveniunt *fortiora*
dragoga & *Cholagoga*.

COR. III. Alvus horum
mentorum ope *mota* , non evac
deinceps ; ut ab aliorum *Pu*
operatione fieri solet : ratio
niam Intestinorum tùm Vasa t
dulæ , non adeò *deplentur* &
riuntur ab hisce , ac à *fortior*

COR. IV. Optimus est *Lubricantium* istorum *usus*, cùm in Intestino *Colo* infarctæ & induratæ hærent *faces*; quod quidem accidit Hominibus *COROLL. primo* descriptis, & Infantibus *recèns natis*, quibus *solvi* debet *Alvus* ope *Suppositorii* ex *sapone* confecti; etenim si per *Catharticum* ore *assumptum* expulsio *facum* tentetur, *convulsi* pereunt.

COR. V. Medicamenta hæc *nocent* Hominibus vel *biliosis*, vel *laxis*, vel *aquosis*. Porrò *biliosi* propriè sunt, illi quibus *nimia* copia *bilis* per Intestina fertur, *refluxu* versùs Hepar *impedito*; cùm itaque *bilis* per Intestina fluens, eadem satis superque *lubricet*, non debent alia *Lubricantia* hisce propinari. *Laxos* autem vocamus eos, quibus Ventriculi & Intestinorum *via* nimiùm *lubrica* sunt, unde & *flaccida* fiunt. *Aquosi* verò dicuntur illi, quibus in omni parte Corporis *aquea* Sanguinis pars accumulatur: porrò tales ii sunt, quibus Calor expellens, & Perspiratio deficiunt, ac proinde iis omnia sunt *laxa*; hinc Homines ejusmodi non *Lubricantibus*, sed *acerrimis* debent moveri *Purgantibus*.

II. Classis *Eccoproticorum* continet ea,

dò *quatuor* obſerventur *ſequentia*
quidem in *uſu* omnium *Eccopro*
debent etiam obſervari) nem
Sumatur manè, Ventriculo vac
Frigido ſub Jove bibatur. 3°. Su
tetur. 4°. Determinetur *aqua* ve
teſtina, leni deambulatione in
frigido. (2) *Aquæ minerales* ſeu
la, utì *Spadana*; ſive ſint ſemi-
riales, ut *Aguiſgranenſes*, ſive
reæ aut vitriolicæ, ut ſunt *Bri*
&c. (3) Animalium *aqua* : qual
1°. *Lac*, quod, ſi *recens* hau
obſervatis conditionibus antè
faces diluit, *alvumque* laxat. 2°.
lactis eodem modo *ſumptum* ;
Corpus *moveatur*, tunc *diaphor*
vel *diureticum* evadit. 3°. *La*

bricantium descriptis : ergo nocent *biliosis*, *laxis*, & *aquosis*, magis verò *laxis* ; porrò *biliosis* minùs noxia sunt quàm *Lubricantia*, quippe quæ sint hisce magis *aquosa* : atque sic si *minerales aquæ* propinentur in Hydrope à *laxitate* Vasorum ortâ, certissimè *mortem* accersunt.

COR. II. Hæc optima sunt *adjumenta* in Febribus ardentibus, & Morbis omnibus Inflammatoriis, sive sumantur per *os*, sive per *anum*, vel *fomenti* specie, vel aliâ quâcunque ratione.

III. Classis *Eccoproticorum* includit ea, quæ leviter Intestina stimulando, *fæces* inde *expellunt*, absque tamen reliqui Corporis *turbatione* : hæc verò apud nos hodie *Lenitiva* audiunt ; Veteres autem ea dixere *Minorativa*, i. e. quæ copiam *fæcis expellendæ* non semel & simul, sed per vices *eliminant*. Huc itaque pertinent omnia Medicamenta, quæ quidem *assumpta*, Ventriculi & Intestinorum *villos* in *excretorios* motus excitare valent : cæterùm hoc fieri debet reliquo Corpore non *perturbato* ; ideòque sequentes *duæ* conditiones omnino sunt necessariæ ; scilicet, 1°. Ut hæc Medicamenta sint aliquantulùm *acria*. 2°. Vel sint adeò *crassa*, ut Vasa

Lactea *ingredi* nequeant, vel ut *determinentur* versùs Intestina, nec in massam *sanguineam* recipiantur; constat enim aliquot *Purgantia*, si cum Sanguine *misceri* prohibeantur, per *inferiora* ducere; sin *contrà*, tum per *alias vias* operari, ut patet in usu *Seri lactis.*

Medicamentorum autem istorum nonnulla ex Animalibus desumuntur; suntque. (1) *Succi acres* Animalium: ut 1°. *Urina*, quæ quidem epota, & *aëre* frigidiusculo ad *inferiora* determinata, *purgare* valet; eadem verò quandoque evaporatur in *smegma*, unde Pilulæ conficiuntur quæ laxant *alvum*, dummodò impediatur Perspiratio. 2°. *Bilis*, quæ agit *acrimoniâ* suâ; debet autem aliquantulùm *inspissari*, ut fiat instar *Saponis*, cum quo magnam habet affinitatem; [atque sic ex hâc *inspissatâ Bile* conficiuntur Pilulæ *stimulantes* & *cathartica*; quæ verò possunt *inaurari*, siquis hujusce remedii *genus* occultare velit.] 3°. *Lac*, quod aliquando dum *acescit* in Ventriculo, suâ itidem *acrimoniâ* fit *purgativum*: unde videmus, optimos quosque Practicos *lac ovillum*, *caprinum*, vel *asininum* Phthisicis exhibere; quo *laxa* servetur *alvus*, 4°. *Serum lactis*, quod *saponaceum* habet sa-

porem; si autem *acescat*, tum fit *acre*, unde stimulando *purgat* post lenia *tormina*; quæ quidem ideò contingunt, quoniam ab hujusmodi *acredine* irritantur *Fibræ*, hæ verò semel irritatæ se *contrahunt*, & hoc pacto inter partes *contractas* Aër, aliaque tunc *includuntur*; Aër autem ille sic *inclusus* vi *suâ elasticâ* expanditur, *Fibrasque* urget ac distendit summoperè; inde igitur ortùm ducunt hæc *tormina*, quippe quæ statim desinant *contractione solutâ*; tumque sentimus illicò ut plurimùm *faeces*, è loco ubi *spasmus* erat, versùs *anum* descendere, quæ verò paulò pòst expelluntur. 5°. *Lac acidum.* 6°. *Caseus recens*; hic enim in Corporibus ubi non bene *digeritur*, nec à *bile* ut oportet *subigitur*, dum in Ventriculo remanet, ibi *acescit*; sicutì sæpe contingit in Infantibus. 7°. *Coagulum lactis* quod in *ventriculis* Vitulorum reperirur; namque hoc aliquando degustatum, *Alvum* cum horrore movet. 8°. *Ova putrescentia*, quæ nonnunquam, *olfacta* tantùm; Ventriculum per *superiora* & *inferiora* movent; si verò intus quantitate admodùm exigua sumantur, vehementer *purgant*.

Quædam (2) dantur *Eccoprotica* ex

solidis Animalium partibus desumpta: utì, 1°. *Salia* quæ in omnibus hisce *Solidis* continentur, nimirum in Ossibus, Unguibus, Carnibus, &c. hæ quippe partes, si *recentes* fuerint & in meracum liquidum excoquantur, *salina* fiunt; jam verò *Sal* istiusmodi non est *volatilis* planè, sed instar Salis Ammoniaci *semi-volatilis* & *semi-fixus*; quæ quidem proprietas hîc loci requiritur. 2°. *Semi-putrida* omnium Animalium partes: sic enim Caro *semi-putrefacta* laxat *alvum*; si magis *putrida* sit, *diarrhœam* parit; si verò majorem adhuc contraxerit *putredinem*, tum ipsam *dysenteriam* excitat, utì sæpenumerò tale quid accidit Hominibus *oleosis* & *obesis*: idem porrò dicendum est de Lardo, Pinguedine, & Medullâ *semi-putridâ*. 3°. Animalia quædam *integra*, eaque *cruda* devorata; utì sunt *Ostrea*, quibus *alcalina* est natura, prout patet ex *liquore* illo *subsalso* gratissimo in eorum conchis contento: sic & aliquot *Pisciculi* qui *spiculis* sunt armati; quorum verò *vis laxativa* Qualitati cuidam *Specifica* non debetur, sed istis tantùm *spiculis* stimulantibus. 4°. Animalium *succi*, *carnes*, *pinguedines*, *ova*, & cætera cuncta, si *muriâ* seu *sale marino* con-

dita sint ; ex eorum autem *oleoso smegmate* & *sale* tertium quoddam fit compositum quasi *saponaceum* : huc etiam pertinent omnia *Salsamenta*, ex quorum usu diuturno in classibus Navalibus oritur sæpenumerò *diarrhœa*. 5°. Animalium *stercora* quæ *salem* continent ad *nitri* naturam accedentem ; atque sic Itali similibus (ut *stercore* Pavonum, Columbarum, &c.) ad *alvum laxandam* utuntur : optima porrò sunt ex hisce ea quæ desumuntur ex Animalibus Vegetabilia solummodò depascentibus ; quoniam acescunt. *Sales* autem è *stercoribus* extractos *nitrosos* esse inde constat, quòd si talia *stercora* in acervos collecta, & Plantarum exustarum cineribus conspersa *putrescere* sinantur, *sal* quidem qui solvendo, evaporando & crystallizando ex iisdem colligitur, in *crystallos* planè *nitrosas* concrescit ; hoc verò præsertim obtinet in Animalibus *sale marino* non utentibus. Huc referendi quoque sunt *succi* ex Animalium *stercore* expressi ; hinc in Febribus aliisque Morbis *acutis*, ut in Variolis, Morbillis, &c. in quibus *laxari* debet *alvus* leniter ac sine multâ *turbatione*, laudantur *succi Stercoris caprini*, *ovilli*,

& *equini*, aliorum-ve similium (*a*).

Medicamenta *Eccoprotica* leniter *stimulantia* ex Vegetabilibus quoque habentur plurima; suntque. (1) *Fructus* omnes *horai* crudi, maturi, acres, acerbi, acidi, dulces; ut *poma*, *pyra*, *pruna*, *&c.* item & *bacca*, nullis exceptis; quorum autem alia *plùs*, alia *minùs*, omnia verò *flatus* excitare solent:

(*a*) Confer ETTMULLER, *Schroder. Dilucidat. P. I. Sect.* 3. *pag. m.* 223. qui quidem *Stercus ovillum* in Variolis præfert, in Morbillis verò *caprillum*, & *equinum* in utrisque commendat, &c. Cæterùm de Remediis istiusmodi, præsertimque de *Stercore equino* (cujus *succi* vulgatissimus omnium est usus) sequens judicium fertur à JUNCKERO, *Conspect. Therap. General. pag.* 345. *&* 346. " (1) Ex pabulo „ avenaceo *discussoriam* qualitatem haurire creditur, & magnam vulgò gloriam habet in „ Colicâ spasmodicâ, Passione Hystericâ, Ictero, Morbillis & Variolis, (quas à *succo* ejus „ expelli perhibent) Anginâ, & cumprimis „ in Pleuritide; unde sunt qui *Syrupum* B. „ LUTHERI ex hisce *excrementis* paratum esse „ adfirmant, in Colicâ & Malo Hysterico maximè celebratum: (Confer ETTMULLER.) coquunt autem communiter hæc *excrementa* „ cum Cerevisiâ, atque hoc *decoctum* in Catharralibus Pectoris pathematibus multâ „ cum jucunditate à nonnullis bibitur, vulgò *das Pferde-Bier*. (2) *Externè* etiam in An-

porrò *vis* eorum *eccoprotica* à *sale acri* dependet, qui leviter & succeſſivè *ſtimulat* Inteſtina. (2) *Fructuum* iſtorum *ſucci* expreſſi ſive crudi, ſive in Syrupum decocti. (3) *Fructuum* horum partes non *ſolubiles*; ut *cortices*, *acini*, *&c.* quæ quidem in Ventriculo retenta, notabilem ſatis contrahunt *acorem*, unde *lenia* quaſi *Epiſpaſtica* ſive *Stimulantia*

„ ginâ & Stranguriâ laudatur. At ubique non „ modò remedium eſt elogiis impar, ſed & „ multis nauſeoſum; ideòque talibus relin„ quendum qui jucunditatem ex ipſius *uſu* per„ cipiunt. „ Hæc JUNCKERUS. De iſtis etiam Medicamentis jam quidem antea DAN. LUDOVICI (de *re pharmaceuticâ* Scriptor omnium perſpicaciſſimus) pronuntiaverat, " quòd hæc „ ſordida eſſent, aut temulentorum vexationi„ bus, Medicaſtrarum-ve vel Superſtitioſo„ rum negotiationibus, quàm *compta* Me„ dicorum *praxi* aptiora. „ *Videatur ejus Pharmacia Mod. Sac. applic. Diſſert. I. Cap. de Purgantibus Vomit. pag. m. 85.* Idem verò *Ibid. Cap. de Aperientibus, &c. pag. 227.* dicit, „ quòd Batavorum ſanè militibus incurſantes „ in *Javâ* Indos *ſtercore* depuliſſe laudi fuit; „ Medico *gratioſo* non item. „ Hinc igitur, paulò pòſt, totum hoc *magma* Ægyptiis pro *foco* legendum ſiccandumque relinquit. Porrò ſi quis de hiſce *ſordibus* (quatenus ad *medicos* uſus pertinere poſſunt) plura voluerit, conſulat *Tractatum* illum, in *Germaniâ* nî fallor editum, cui titulus eſt, *Medicina Stercoraria.*

fiunt, & cum tormınibus *purgant*: atque sic sæpenumerò in tenellis Infantibus, quorum Ventriculus ista minùs solvere ac digerere valet, inde mala oriтur *diarrhœa*; ut etiam aliquando ex *uvis corinthiacis*, *prunis*, & similibus; hæ siquidem *uvæ* non dissolvuntur in Ventriculo, sed integræ cum reliquis ejiciuntur *fæcibus*; itaque nisi sat citò expellantur, *acorem* maximum contrahunt, & Intestina vehementer *stimulant*; unde *diarrhœa* nascitur. (4) *Flores* Plantarum nonnullarum; utì sunt *violæ*, *rosæ pallidæ* sive *subrubræ*, *flores persicorum*, vel in Pulvere, vel in Conservâ assumpti. (5) *Sapones nativi*; prout sunt. 1°. *Mel*; cujus quidem *acrimonia* patet inde, quòd Ulcera & Vulnera detergeat: huc etiam pertinet *Mulsum* 2°. *Saccharum*; hoc enim cùm sit quidam *sal* ex Arundinibus Sacchariferis collectus, ideò ex suâ naturâ *stimulare* debet. 3°. *Manna*; quæ verò (sicut alibi dictum est) *succus* est *Fraxini*, ex hâc arbore exudans eo tempore, quo *sal* & *oleum* intimè sunt unita. 4°. *Sapa* omnes, i. e. Spissamenta ex *succis* maturis *coctis*: huc etiam referuntur *Succi fructuum maturorum* recenter expressi; ut *cassiæ*, *tamarindorum*; item & ille

ſapo egregius *Aloe* dictus : his quoque ſunt addenda *Gummata aromatica acria* ; ut *gummi ammoniacum* (cujus autem vis *ſtimulans* non ſolùm ex *acri* ſapore manifeſtatur , verùm etiam ex eo quòd Cuti applicatum , *ſtimulando* Perſpirationem promoveat) dein *bdellium*, *ſagapenum*, *opopanax* , *myrrha* , & hujus generis omnia , quæ ſuis *viſcidis* partibus *lubricant* Inteſtina , *acribus* verò *ſtimulant*.

Nonnulla porrò dantur *Eccoprotica* ex *Salibus* ſolis conſtantia : qualia ſunt. (1) *Sales fixi nativi* Vegetabilium ; hique ſunt *duplices* , nempe 1°. Illi qui ex *ſuccis* Plantarum *crudis* extrahuntur *cryſtallizationis* ope : hi verò vel (*α*) è *ſuccis* Plantarum *minimè acidarum* educuntur ; & iſti *Sales* quandoque ſunt *alcalini* , quandoque *nitroſi* , ac omnes in Aere *diſſolvi* in liquamen, atque *diffluere* ſolent : vel (*β*) è *ſuccis* Plantarum *acidarum* ; taleſque magis *terreſtres* , nec non *tartarea* ferè ſunt naturæ : horum autem *Doſis* eſt à ℨ. jv. ad ℥vj. *in juſculo*. Notandum eſt verò maximam Plantarum *vim* hiſce in *Salibus* conſiſtere ; unde quidem *Eſſentiales* dicuntur. (2) *Sal* qui Vaſorum lateribus , in quibus *ſucci* Plantarum *fermenteſcunt* , ad-

hærere solet, diciturque *Tartarus*: hic autem est *sal acidus*, in Aëre nequaquam diffluens; ejus verò Crystalli *cremor Tartari* vocantur, cujus *Dosis* est à ʒ ss. ad ʒ j. *in jusculo*: porrò *sal* ille Vini *essentialis* vi quidem *acoris* sui operatur, Intestina nempe *stimulando*; verùm nunquam Lactea ingreditur Vasa, quippe qui *solvi* nequit, nisi per aliquod *Alcali* fortissimum, *ebullitionem* vehementem, & *aquam* copiosam; uti docet Experientia: proinde nec à *Lymphâ* nostrâ, nec à *Calore* nostro ita *solvi* potest, ut ingrediatur Vasa; quin & difficilis *salis* hujusce *solutio* patet exinde, quòd si *aquam* ubi *ebullierit* refrigerari, & parumper evaporari sinamus, *cremor* utique supernatabit, & reliqua pars quæ magis est *fixa* gradatim subsidet, usque dum *sal* totus *aquam* deseruerit.

Secunda Classis *Eccoproticorum Salium* continet *Sales* Vegetabilium *fixos artificiales*, qui scilicet ex Plantarum combustarum cineribus extrahuntur: hique sunt *duplices*; nempe, 1°. Qui ex Plantis *leni igne* combustis educuntur; hi verò non sunt valdè *acres* aut *urentes*, quoniam *olei* paululum habent admixti: porrò isti facilè *dissolvuntur*, adeòque Vasa intrabunt Lactea, nisi suprà

dicto regimine prohibeantur: *Dosis* autem eorum est ʒ j. ad ʒ j ß. 2°. Qui ex Plantis *igne valido* combustis extrahuntur: hi verò sunt omnes *corrosivi*; ac proinde sumi debent in largâ satis *aquæ* copiâ; *Dosis* est gr. IV. ad ʒ ß.

Salium istorum *tertia* Classis includit *Sales* omnes *fossiles nativos*: sic enim *sal marinus* ad ℥ iij. assumptus, *Eccoprotici* vices gerit, si modò *regimen* antè dictum observetur; nam alioquin, si sumatur v. gr. in Lecto *calido*, aut in *Aëre* ad eundem *calorem* cum Lecto *incalescente*, fit *diureticus*, & in *calore* adhuc majori *diaphoresin* excitat; facilè siquidem ab Humoribus nostris *dissolvitur*, & Lactea ingreditur: idem porrò dicendum est de *borace*, *sale gemma*, & *ammoniaco*, qui ad ℥ ß. sumuntur; idem quoque de *nitro*, & *alumine*, quorum *Dosis* est ʒ j. nec non de *vitriolo*, quod ad ʒ j. sumptum, *vomitum* ciet; verùm ad gr. VI. *catharticum* est, præsertim si ad *albedinem* calcinatum sit.

Pro Medicamentis *Eccoproticis* quæ *stimulando* agunt, habenda quoque sunt omnia *dura acuta* & *rigida* corpora, quæ *digeri* nequeunt: ut *limatura Ferri*, *&c.* nec non *Antimonium*; hoc enim

trâ uterinâ, modò pro Liene ab imperitis habetur; cùm tamen reverâ nihil aliud sit, quàm *infarcta* materies in Intestinis *crassis* hærens: unde nec aliis Medicamentis, quàm *Eccoproticis*, tolli potest; etenim si *fortiora* dentur Fœminis hisce *Purgantia*, dira statim excitantur Symptomata, ut *vomitus*, *colica*, & *hysterica passio*: quapropter *Eccoprotica* tunc temporis formâ Clysteris injicienda sunt, ad *fartum* istud amovendum & expellendum. Conducunt etiam hæc Medicamenta *melancholicis* quibusdam Artificibus, ut & omnibus Viris Literatis, quibus Abdomen multùm & frequenter *comprimi* solet (*a*). Denique ad profligandos *morbos* omnes Hepatis, Lienis, &c. ex *obstructione* ortos, maximè conferunt *Eccoprotica*.

(*a*) Quoniam scilicet dum studiis operam dant, *incurvato corpore*, Abdominis contenta sibi *comprimunt*. Confer RAMAZZIN. *de Morb. Artificum*, *Cap. de Literat. Morb.* item & CHEYNÆUM, *Tract. de Infirm. Sanit. Tuendâ*, *pag.* 221. *Edit. nov.*

CAPUT

CAPUT V.

De Phlegmagogis.

1. P*Hlegmagoga sunt, illa quæ Lympham pituitosam è Corpore per anum expellunt.* Jam verò *pituita* est quædam *tenax* & *viscida* materies, *muco* isti similis qui ex Hominis sani Naribus tempore matutino defluit.

2. *Pituitæ* hujus *duplex* est origo. 1°. In *primis viis* sæpenumerò nascitur, nimirum ex *viscido* victu, in iis quibus Viscera ita *debilia* sunt, ut validè satis sese *contrahere* nequeant, vel in quibus Bilis & Succus Pancreaticus *vitium* contraxerunt, adeò ut *munus* suum, scilicet attenuandi & à coagulo servandi *Chyli*, præstare non possint. 2°. *Pituita* sæpissimè fit ex Liquido non *pituitoso*; ut ex *Salivâ*, *muco* Palati, Oesophagi, Ventriculi, & Intestinorum; quæ quidem omnia *liquida* sunt *aquosa*, sed tamen partes habent quasdam facilè *coalescentes*. Porrò *pituita* ex istis Liquidis *dupliciter* fit. (*a*) Si *caloris* vi parte *liquidissimâ* priventur Humores isti; sic v. gr. in Febribus ardentibus ins-

pissantur Liquida nostra: quippe docet Experientia, quòd si nostri Liquores *gradus caloris* eidem, ac est *ille* Corporis ardenti Febre laborantis, exponantur, haud multò pòst inspissentur. (β) Fluida quoque nostri Corporis inter *stagnandum* inspissantur; etenim hæc Liquida nisi moveantur & agitentur, brevî *coëunt* inter se, *avolatâ* scilicet eorum parte *liquidissimâ*; unde quidem oritur Inspissatio.

3. Cùm ex *mechanicâ* Corporis Humani structurâ pateat, Vasa Secretoria longè *minora* esse Vasis Sanguiferis, (de quâ re vide *CAP. V.* PROLEG.) hinc per illa *tenuissima* tantùm Liquida *secerni* possunt, & quidem longè *tenuiora* quàm iste Sanguis: ergo *pituita* quæ *tenax* est & *crassa* non immediatè *secernitur* è Sanguine; quod enim credunt & dicunt imperiti de *crasso muco*, nimirum hunc è *glandulis* Membranæ *Pituitariæ* talem *secerni* qualis apparet, minimè verum est; quippe si Membrana hæc, Frigore *contracta*, inflammetur, [utì fit in *coryza*] tunc equidem *secernet* Humorem *aqueum* & *limpidum*, qui, mane proximo postquam Homo dormiverit, Genusque Nervosum quieverit, *mucus* evadet *crassus*, utpote qui talis *stagnando*

redditus est. Non adsunt igitur ulla Vasa quæ *pituitam* hujusmodi, præexistentem in Sanguine, secernant; unde quidem sequitur, talia non dari Medicamenta quæ *pituitam* hanc, ita *crassam* in Sanguine præexistentem, è Vasis Secretoriis educant: ergo superest ut inquiramus, quænam sint vera *Phlegmagoga*.

4. Medicamenta quæ nomine *Phlegmagogorum* insigniri debent, *duplicia* sunt. 1°. Illa quæ *materiam* ex suâ naturâ ad *coalescendum* aptam è Sanguine per Intestina educunt. 2°. Quæcunque *materiem viscidam* in Intestinis existentem inde pellunt. Omne porrò *Phlegmagogum* vel in ipsa Intestina, vel in ipsam *pituitam* agit; ut enim hæc educatur, *apta* debet utique reddi ad *fluorem*; hoc autem obtinetur vel *pituitam* corpore quodam *acri* dividendo, eidemque simul *liquidum* aliquod *fluidius* addendo; vel augendo *motum* Solidorum ope *stimuli* cujusdam, ita ut *pituita* ab iisdem *conteratur*.

I. *Phlegmagogorum* Classis continet ea, quæ *pituitam diluendo* educunt: uti sunt. 1°. Aqua *simplex* calida epota, vel formâ Clysteris injecta, dummodò quidem Aër sit *frigidus*, & Æger *deambulet* leniter, (quippe ne *sudet* cavendum

est) si verò per Os assumatur, *vacuus* fit Ventriculus. 2°. Aqua cum *saponaceis*; ut Aqua *mulsa*, fervida epota cum supradicto *regimine*; hæc porrò valde *resolvit*, etenim si Sanguinis *coagulum* adsit, *Aqua* fervida *simplex* lentè *dissolvit* illud, sed *mulsa* citiùs hoc *præstat*; idem quoque *facit* Aqua cum *cassia* & *manna* permixta, ut & cum *sapone* Veneto, Philosophorum, atque *naturali* Animalium, i. e. *bile*. 3°. *Gummata saponacea*; scilicet *viscida* corpora quæ simul in Aquâ *solubilia* sunt, & quadantenus *acria*: talia sunt autem. *Aloe*, *gummi ammoniacum*, *assa fœtida*, *bdellium*, *galbanum*, *myrrha*, *opopanax*, *sagapenum*, *terebinthina nativa*, &c. Hæc verò sumuntur *aquâ* fervidâ *soluta*; siquidem hâc ratione multò meliùs *agunt*. 4°. Aqua *calida* cum omnibus Salibus *vegetabilibus*, (exceptis *acidis*) quales sunt *tartarus*, aliique in *tertiâ* Classe *Eccoproticorum* recensiti. 5°. Quæcunque continentur in *secundâ* & *tertiâ* horum Medicamentorum Classe.

II. Classis *Phlegmagogorum* includit ea, quæ operantur quatenus *fibras* ipsas Intestinales excitant in *motus*, quorum ope *pituita* pressa & *contrita*, in varias partes dividitur, divisaque tan-

dem exprimitur: talia ſunt *Acria* omnia *viſcida*, & non nimis *volatilia*; nimirum ea corpora in quibus *Acre* ab aliis partibus ita irretitum eſt, ut licèt *hæ* ſolvantur, *illud* tamen ab iiſdem non ſeparetur, verùm loco, cui partes iſtæ applicantur, defixum maneat; ac proinde nec *exhalare*, nec in Vaſa Lactea *penetrare* poſſit: hujus verò generis ſunt omnia *Viſcida* in Claſſe *præcedenti* recenſita: huc etiam ſpectat *Oxymel*, quo nihil datur melius ad *pituitam* ſolvendam; tum *Elixir proprietatis*, ſi addito *melle* inſpiſſetur; *Tinctura acetoſa* cum Aromatibus acerrimis; *Hiera picra* GALENI; omnia *Gummi purgantia* numero *tertio* Claſſis primæ memorata; *Mercurialia lenia*; ſicutì Mercurius *dulcis* in Aere *frigido* ſumptus, quippe qui ad *inferiora* determinari debet ad evitandam *ſalivationem*; Mercurius *ſublimatus* copiâ *minimâ* ſumptus, ut *doſi* $\frac{1}{20}$ partis unius grani; *Antimonium* cum *nitri* pauxillo, ut Antimonii *diaphoretici* gr. xv; Medicamenta quælibet *emetica*, & vehementer *ſtimulantia* doſi *minori* ſumpta. Præterea dantur adhuc *Phlegmagoga* quæ quidem *Officinalia* dicuntur; hæc autem omnia agunt *ſtimulando* Fibras ope cujuſdam *acris volati-*

lis maximè *stimulantis*, quod verò per partes *viscosas* irretitum & coërcitum est : talia sunt. 1°. *Agaricus*, qui *fungus* est arbori *Larici* accrescens : hujus *crudi* Dosis *minima* est gr. x. *maxima* ʒjj. & aliquando ʒ jjj. in Hominibus robustis ; si verò decoquatur in *aquâ*, & deinde *succus* expressus coletur & bibatur, *duplicari* debet prædicta Dosis ; porrò Spiritui Vini immissus *dissolvitur* non secùs ac si esset Sperma Ceti : Dosis hujus *Extracti* tunc est ℈jj. sed ita intumescit & spongiæ instar dilatatur, ut vix elici *tinctura* queat : *Agaricus* autem bonus gustui præbet initio saporem *subdulcem* & *viscidum*, ast *acredinem* denique admodùm *amaram* post se relinquentem ; unde patet, *vim* ejus esse planè *stimulantem*. (2) Semina *Carthami* ; quorum Dosis est à ℈j ad ʒ jjj, si autem *in decocto* sumantur, *duplicanda* est ista Dosis : *tormina* verò vehementia cum Abdominis *inflatione* excitant, si *in substantiâ* sumuntur ; hinc *corrigi* solent Zingibere, Galangâ, Aniso, Cardamomo, &c. quibus discutiuntur *flatus* : sapore porrò *viscido* & *subdulci*, sed postea *acri* & *nauseoso* donantur. (3) *Colocynthis*, quæ species est Cucumeris : *fructus* hujus, seminibus suis

orbatus & exsiccatus, Medicamentum constituit vehementer *purgans*, [quod sub nomine *pulpæ Colocynth.* præscribitur;] *amaritudinem* habet violentissimam, sed *inviscatam*, & propter *viscositatem* suam facilè Intestinis *adhærescit*: tantaque est ejus *acrimonia*, ut *Mortem* possit afferre; hinc & à *filiis* Prophetarum *Mortis* nomine donatur, *Libr. 2. Regum. Cap. 4. vers. 40.* Porrò *colocynth.* Dosis *in substantiâ* est à gran. IV. ad ℈j; sed non sine periculo *datur*, summa quippe *tormina* excitat atque *hypercatharses*, & in Intestinis *ulcera* producit, ac interdum Sanguinem ipsum elicit (*a*): Menstruum autem ejus optimum est *aqua*, cujus ope fit *Extractum* (*b*); hujus Dosis eadem est ac *in substantiâ*, & *effectus* non minùs efficax,

(*a*) Quapropter à *cautioribus* Practicis non datur iis quibus *debilia* sunt Viscera, quin & observatur sedulò, ut *pulpa* Colocynth. immixta Clysteribus, *in nodulo* semper includatur, ejusque *solâ* usurpetur *decoctio*; ne scilicet subtilissima *ramenta* inferant & post se relinquant horrenda *tormina*. Vide FULLER. *Pharmac. Extemp. pag. m. 113.*

(*b*) Præsertim si *Alcali tartarei* tantillo priùs alterata fuerit hæc *aqua*. Confer LUDOVICI *Pharmac. Cap. de Purgant. Vegetab. pag. m. 58.*

immò absque tam hortendis torminibus; *Extractum* verò per Spiritum Vini factum in Corporibus *frigidis* & *pituitosis* plurimùm valet: fuit hoc *arcanum* MARTINI RULANDI, titulo *Spiritûs vitæ aurei*, propter eum quem præbet colorem ita dicti (*a*); Dosis erat ad ℥ jj. vel ℥ jjj. Syrupo *edulcorat.* addere solebat *Caryoph.* aut tale quidpiam ne *fucus* detegeretur; hæc autem *tinctura* inspissata & exsiccata dat *resinam*, cujus Dosis est à gr. IV. ad VIII. (4) *Euphorbium*, quod est succus Plantæ semine tricocco, maximè referentis Tithymalum nostrum: ex pallido flavescit hic succus *gummoso-resinosus*, & Linguam urit *acrimoniâ* igneâ diu inhærente; maximè *viscidus* est, indeque tenaciter admodùm *adhæret* Intestinis, nec nisi Spiritu Vini aut Salis hinc dimoveri potest & solvi: Dosi *mi-*

(*a*) Videatur ETTMULLER. *Schroder. Dilucid. P. I. Sect. 2. pag. m. 197.* Analysin porrò *Colocynthidos* modò per Distillationem, modò per Fermentationem cum *musto*, modò per Digestionem, & modò per Extractionem *institutam* refert Dnus BOULDUC *in Actis Regiis Parisinis*; tandemq; concludit, *optimum* esse illud Extractum, quod & *gummosas* & *resinosas* partes contineat, dummodò per longas Digestiones, ad Fermentationem tendentes, particulæ *mucilaginosa*, irritationem efficientes, separatæ sint.

nimâ

nimâ scil. gr. ss. valdè *purgat*, licèt ab Empiricis audacibus præscripta sit aliquando Dosis gr. XII. in Hominibus autem facilè *movendis* primò *mucum* Intestinorum abradit, deinde verò Sanguinem elicit; cæterùm optimè *juvat* Hydropicos, in quibus *vis* ejus plurimùm frangitur: *dissolvi* potest in *aquâ*, sed tunc ita horrendi saporis est, ut hoc modo in usum non veniat; porrò si *solvatur* in Spiritu Vini, (in quo quidem extrahitur pars ejus *spirituosa* & *resinosa*, relictâ *terrestri*) vim *majorem* adispicitur, ideòque Dosis ejus *maxima* ad gr. IV. reducenda est; si verò cum *aceto* coquatur, tota *vis* ipsius perit. (5) *Hermodactylus*; hæc radix est *gummosa*, Salivam, dum masticatur, *viscosam* reddens, habetque saporem *amarum* & *nauseosum*: Dosis *in substantiâ* est à gr. X. ad ʒ jj. si autem cum *aquâ* decoquatur, *duplicatâ* Dosi dari potest: in Alcohole Vini *resinosa* tantùm educitur pars, & in Spiritu Vini *vulgari* extrahitur Corpus ex *resinosis* constans partibus. (6) *Jalappa*; hæc radix est Plantæ quæ *Mirabilis Peruviana* dicitur, atque tot Flores, tamque diversis coloribus præditos fert: si *masticetur* totum Os *visco* primò quidem obducit, sed

tis autem *maxima* Dosis est ℈ j
mè fallit, nisi multum adsit
Ventriculo; siquidem *acida*
vires ejus: si coquatur in *aqu*
sis etiam est *duplicanda*; oper
tem *citiùs* hoc modo, & minori
torminibus; addatur verò *mel*
rum, vel simile quid, ne Fau
cerentur: porrò si *taleola* huju
cis cum Spiritu Vini *vulgari*
coquantur, *Extractum* elicitur,
tibus *oleosis* sive *resinosis* & *sal*
stans, cujus Dosis eadem est ac *in*
tia: in Alcohole verò *soluta* &
ta dat *resinam*, cujus ℈ j. æqui
ejusdem *cruda*. (7) *Mechoacann*
species est *Bryonia*, unde &
Bryonia alba dici solet; benign

cosa sunt & *glandibus* similia.: porrò variæ dantur *species* eorum, quæ pro loci nativi, coloris, aut magnitudinis *diversitate* distinguuntur; in Officinis autem *quinque* prostant *genera*, binis hisce *versibus* recensita.

Myrobalanorum species sunt quinque bonorum,

Citrinus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus.

Omnes hi *fructus* sunt *viscosi* cum sapore *terreo*, *astringenti*, & *acri*; hinc satis vehementer *purgant*, postea verò *constipant*; sunt autem *acerbi* valdè, nec facilè *solubiles*: Dosis est à ʒ jj. ad ʒ vj. (9) *Gummi Gutta*, quod est Gummi *aromaticum* Indicum; expellit materiam instar *muci* Narium: Dosis ejus est à gr. ½. ad x. In *vitello ovi* aut *melle* solutum, *duplicem* acquirit *vim*; quippe Menstruum, interponendo sese inter partes *viscosas*, exitum præbet *acribus*: in *aquâ* pars ejus minima tantùm *dissolvitur*, quod tamen *solvitur* satis vehementer (*a*) agit, (10) *Turbith gum-*

(*a*) *Gummi Gutta*, quod alia quoque sortitur nomina (de quibus verò consulantur AUCTORES) sat bene *purgat* Infantes *dosi* j ß. vel jj. gr. cum *saccharo*, pro Adultis autem requiruntur gr. jv. ad vj; porrò si *major* adhibeatur

mosum : hoc species est bulbi sive radicis *gummosa*; vocatur autem *gummosum* quia, si *masticetur*, talem qualem *gummi* exhibet *viscositatem*, cum *acri amaro* intermixto: Dosis est à gr. x. ad ℈ij. *decoctum* in aquâ ad ℥ j. *lentè* operatur, si verò *solvatur* Spiritu Vini *vulgari*, fit *clyssus* continens Aquam, Oleum & Salem, atque *benignè* satis agens; si solvatur in Alcohole, fit *resina* optimè *purgans*: adeò ut parum referat, quâ ratione *preparetur*. Hæc verò sunt *Phlegmagoga* Veterum, [additis *Opopanace* & *Sagapeno*.]

Recentiores his etiam addidere *Mannam* & *Aloen*: jam verò *Manna* est corpus viscosum, & quâdam acrimoniâ præ-

dosis, plerumque tunc ἄνω & κάτω violentissimè *purgat*. Cæterùm licèt hoc Gummi tantâ donetur *acrimoniâ*, Fructus tamen Arboris, unde provenit, *dulcis* est *edulisque*; siquidem instar aurantiorum ab Indigenis CAMBODIÆ *comedi* perhibetur. Plura de Gummi Guttâ videsis in *Act. Reg. Paris.* ubi Dnus BOULDUC varia refert *experimenta* circa hujus *preparationem* à se instituta. Ejusdem verò legi potest *historia* præsertim apud CLUSIUM, *Libr.* 4. *Exoticorum*, *Cap.* 8. dein apud BONTIUM, *de Methodo Medendi Indicâ*, *Cap.* 9. & omnium optimè in HORTO MALABARICO, *Tom.* I. *p.* 41. Confer. denique LOTTICHIUM *Tract. de Ghittâ Jemou.*

ditum; *Aloe* autem hoc habet, quòd viscositate suâ & amaritie Bilem æmuletur, quæ Bilis ab HIPPOCRATE pro *clysso naturali* habetur. Dosis *Aloes* est à gr. jj. vel jjj. ad ʒ j. *Bryonia* quoque his additur; quæ quidem radix est fungosa & crassa, maximè pituitosa, & saporem habens acrem, mordacem, atque nauseabundum: Dosis ejus est *in substantiâ* à gr. jjj. ad ℈ j ſs. Radix hæc in Aquâ, aut Cerevisiâ decocta, *pituitam* lentè, sed cum vomitu & virulentiâ educit, at sapor ejus *in decocto* intolerabilis est; cæterùm in Spiritu Vini decocta & inspissata, vim *duplicem* acquirit: convenit autem Mulieribus, quibus Menstrua, ob *pituitam* Uterum obsidentem, supprimuntur. *Polypodii* porrò *quercini* radix *vi* quoque suæ viscositatis & acrimoniæ operatur.

Mercurialia huc etiam spectant, & imprimis Mercurius Dulcis; qui verò, si detur subtilissimè *tritus*, fit *sialogogus*, si autem grosso modo, *phlegmagogus* evadit; non enim facilè *solvitur* in Menstruis: cæterùm Dosis hujus est à gr. jj. ad ℈ jj.

COROLLARIA,

Phlegmagogorum Solutionem spectantia.

Quandoquidem omnia recensita *Phlegmagoga* constent parte Viscosâ, quæ vel Gummosa vel Resinosa est, & Sale Volatili penetranti, sed *inviscato*, gaudeant, hæc inde sequuntur circa *solutionem* ipsorum COROLLARIA.

I. Si Corpus in quo neque Salina, neque Gummosa, neque Resinosa pars prædominetur, *solvatur* in Aquâ, illud quod post *solutionem* remanet, *vim purgatricem* retinebit, licèt etiam ipsi Aquæ *vis purgans* communicata sit. Porrò si residuum istud Spiritui Vini *vulgari* immittatur, id quod in eodem immissum remanet erit *purgativum*. At si residuum hoc secundum in Alcohole Vini *solvatur*, illud quod restabit *iners* prorsus erit instar Capitis Mortui, ac proinde non *purgativum*.

II. Si corpus in quo Salinum prædominetur, in Aquâ, quantùm fieri poterit, *solvatur*, tùnc residuum erit *iners*; uti evenit in corporibus non Resinosis, sed Gummosis, qualia sunt *Agaricus* & *Bryonia*.

III. Si corpus fuerit Semi-salinum, & Semi-resinosum, atque in Spiritu Vini *vulgari*, quantùm fieri potest, *solvatur*, id quod remanebit haud secùs *iners* erit.

IV. Verùm si solum Resinosum prædominetur, tum omnis ejus *vis purgativa* extrahetur Alcohole Vini, & residuum erit *iners*.

V. Si tres *solutiones* in *COROLLAR. primo* memoratæ commisceantur, & igne lento inspissentur, *soluti* corporis *vires integras* sive *quintam essentiam* inde habebimus.

VI. Omnia hæc Extracta in Aëre aperto conservata, *nauseosum* spirant odorem, quo cessante, perit eorum *virtus*, sed remanet *pondus*.

VII. Omnia hæc cum *acidis* cocta ut Aceto, Oleo Vitrioli, Oleo Sulphuris per campanam, &c. *vim* suam amittunt (*a*).

COROLLARIA Practica.

I. Medicamentorum expositorum *usus*, necessarius est in Hominibus, quibus Viscera *prima*, i. e. *organa* quæ

(*a*) Conf. de his Cor. *Colleg. Chem.* Auct.

chylum conficiunt, *debilia* sunt. Hæc autem *organa* dantur *duplicis* generis; (α) Os cum suis Instrumentis *masticationi* inservientibus, Oesophagus cum suis Musculis *digerentibus*, & Intestina cum suis Musculis comprimentibus. (β) Diaphragma quatenus *motum* iis omnibus communicat, Musculi *abdominales*, & *pectorales*, denique *motus* Arteriarum, & Hepatis.

II. Phlegmagogorum perquàm necessarius est *usus* in Morbis omnibus, ortis à *chylo* propter *inertiam* Bilis *vitiato*; Bilis enim *menstruum* est, cujus efficaciâ *visciditas* Ciborum maximè superatur, & resolvitur: eapropter quando nimis *iners* est, aut *parcè* nimis in Intestina *fluit*, intra breve tempus *pituita* & *phlegma* in Intestinis generantur & crescunt; unde quidem Homines, hunc in modum affecti, redduntur *hydropici*, vel *pituitosi*: his ergo *Phlegmagoga*, parvâ sed sæpe repetitâ *dosi*, valde prosunt. Maximè quoque conveniunt in *morbis* omnibus *frigidis*, iis nempe qui pendent ad *inertiâ* Viscerum *primorum*, simul & Menstruorum; ex quibus autem *binis vitiis* oriuntur *tumores albi leucophlegmatici* dicti, nec non *Abdominis infarctus*, ut & *hydrops*, *pal-*

lor virgineus sive chlorosis, *&c.*

III. Phlegmagoga prosunt iis, quibus *pallor* totius Corporis, *visciditas* Salivæ, Succi Pancreatici, & Intestinalis adsunt, & in quibus *fæces* quasi *pituitâ* obvolvuntur. Siquidem notandum est, *rubedinem* Corporis à Sanguinis pendere *rubedine*; hanc verò à *circulatione* per Vasa, & imprimis per Pulmonalia, in quibus *minima* particulæ violenter compinguntur à *vi resistente* Vasorum contra *vim impellentem* Cordis; unde fit ut formentur in Moleculas *solidas*, & *rotundas*, ac proinde *rubras*. Itaque si *pallor* Corpus occupet, novimus ex naturâ *morbi*, 1°. vel Vasa esse nimis *laxa*; 2°. vel Sanguinem *deficere*; 3°. vel denique Cor non satis validè se *contrahere*, adeòque *vim* Solidorum in Fluida *imminutam* esse: cùm enim *desinit* hæc *vis*, statim Sanguis *pallescit*, ut docet Experientia; quippe Sanguis *ruber* extractus & quiescens, brevî *pallescit*, & *resolvitur* in Serum *pituitosum*. Hinc ergo *Phlegmagoga* quæ *diluunt*, *resolvunt*, & *stimulant*, hoc in casu plurimùm conferunt; utpote quæ *motûs* in primis viis *defectum*, ex quo quidem Cordis *defectus* maximè pendet, auferunt.

IV. Phlegmagoga conveniunt iis, qui ex Vitâ nimiùm *ſedentariâ*, aut Victu nimis *viſcido*, ut ſolis *farinaceis* non omnino vel ſaltem non ritè fermentatis, *palleſcunt* & *pituitoſi* fiunt.

V. Methodus optima *curandi* Morbos 4 præcedentibus *COROLL.* enumeratos, ſic ſe habet. 1°. Nempe per aliquot dies *præparetur* Corpus, exhibendo ſcilicet ea quæ Viſcera *ſtimulant*, & Pituitam *diluunt* ac *reſolvunt*; qualia ſunt illa quæ expoſita fuere in *primo* & *ſecundo* numero *primæ* Claſſis, ubi agitur de Saponaceis & Gummatibus fœtidis, nec non iis quæ conſtant ex Aquoſis, & Salibus artificialibus, nimirum alcalinis fixis. 2°. Materia *ſoluta*, & ad fluendum *habilis* optimè reddita *expellatur* per *Phlegmagoga* in *ſecundâ* Claſſe deſcripta. Ex. gr. ſit Homo toto Corpore *frigidus*, *pituitoſus* & *iners*, inſuper *crudis* ac non facilè *ſolubilibus* victitare ſolitus ille ſit Alimentis, indeque metuamus, ne brevî incidat in Hydropem; tum inquam *curatio* ſequentem in modum inſtitui debet: 1°. quidem dentur ipſi ſingulis horis, *Saponis Veneti* in Pilulas redacti *gr. ij*; & poſt ſingulas harum Pilularum

doses, *gr. v. ad x. Nitri*, vel *Salis fixi* GLAUBERI, vel *Salis Tartari fixi*, vel *Cinerum Clavellatorum*, aut *Gummi Ammoniaci*, ex *vino Hispanico*, *vel aquâ mentha*: 2°. post harum rerum per aliquot dies *usum*, exhibeatur eidem, quolibet vespere, *pilula* j. ex *Aloe* ad *gr. jjj.* vel *jv.* & mane sequenti similis *pilula* cum *gran.* ½ vel *j. Euphorbii*: hoc autem pacto brevî curabitur Æger.

VI. Ita denique patet ex dictis, quòd *Purgantium* debitè exhibitorum ope, *Morbi* curari possint innumeri; non obstante *sententiâ* HELMONTII, & aliorum Chemicorum hujus asseclarum qui dicunt, omne *Purgans* esse *Venenum*, ac proinde Corpus nostrum semper debilitare (*a*).

(*a*) Conferatur HELMONT. *Lib. de Febribus*, *Cap. V. integr.* & alibi passim.

1. PRiusquam *Cholagogorum* *naturam* & *effectum* exp
eorumque Classes enumeremus
rum de iisdem expendamus *sen*
Veteres *duplicem* agnovere Bil
licet, unam *atram* sive *Splenica*
ram verò *flavam* sive *Hepatican*
sic Medicamenta *purgantia* p
Melanagoga, posteriorem *Chol*
xere: hoc autem ultimo nomi
bant omnia illa Medicamenta
sola, quæ *faces*, Bilem *Cystic*
re *flavo* aliisque proprietatibus
tes, expellebant: quâ quidem
in *duplicem* errorem delapsi su
Nimirum è *Cholagogorum* nu
cludebant nonnulla Medicam
rè tamen *Cholagoga*, nempe

ac proinde licèt ope *Cholagogorum* educatur, *fæces* tamen inde non *flavescunt*. (β) Sæpenumerò pro *Cholagogis* habebant, quæ reverâ talia non sunt, utì statim patebit: cùm enim Bilis *Cystica* distinguatur ab omnibus aliis Corporis Liquidis 4 *hisce* characteribus; 1°. *amaritie* suâ, 2°. *flavedine*, 3°. *splendore* suo lucente, 4°. *spissitudine* sive *tenacitate* suâ; hinc ex præsentiâ *trium* posteriorum characterum in *fæcibus alvinis*, (de *primi* verò præsentiâ nihil dicere potuerunt, quippe qui *fæces* degustare soliti non essent) easdem *biliosas* esse concludebant Antiqui; ac proinde Medicamenta quæcunque *hujusmodi fæces* expellebant *Cholagoga* nominavere: sed perperam & temerariè admodum; etenim hæc *flavedo*, atque *splendor* relucens, quæ quandoque in *fæcibus viscidis*, per *Cathartica* expulsis, observantur, possunt esse *progenies* ipsorum Medicamentorum, *contenta* & præcipuè *mucum* Intestinorum *flavedine* relucente inficientium, licèt ne minimum quidem Bilis adsit: ita quippe *Cassia*, parvâ quantitate sumpta, *urinam* & *fæces* colore *flavo* tingit, (qui proinde falsò Bili tribueretur) si majori quantitate sumatur, *viridem* inducit colorem, si

majori adhuc, *atrum*; quin & ex *Mannâ* assumptâ *flavescunt* etiam *faeces*, nec non ex *Tamarindis*, à quibus *pituitosa* quoque fiunt; itidem *Aloe* in *aquâ* multâ soluta, valdè lentescit, ipsamque Bilem æmulatur, ac *faeces* semper *flavedine* tingit.

2. Ex dictis patet, quantùm errabant Antiqui, dum ex *effectu* quem habent Medicamenta quædam expellendi *faeces* instar Bilis *coloratas*, eadem reverâ Bilem *purgare* concludebant. Rejectâ itaque Veterum *sententiâ*, omnia *Cholagoga* ad *binas* Classes reducemus; quarum *Prior* continet quæcunque Sanguinem *Hepaticum* attenuando, *secretionem* Bilis uberiorem promovent; *Posterior* autem includit omnia illa quæ Diaphragma & Abdomen violenter *concutiendo*, Bilem ex Hepate & Vesicâ felleâ in Intestina derivant, unde postea per *sedes* è Corpore potest amandari, si modò opus sit.

Sub *priori* Classe continentur omnia *Saponacea naturalia*: qualia sunt *succi* cunctorum Fructuum *horæorum* acidodulcium, & maturorum; ut *uvarum*, *cerasorum*, *mororum*, *baccarum sambubuci*, *&c. rubi idæi*, *& vulgaris*, *pomorum*, *pyrorum*, *&c*, hæc enim ea li-

quefaciunt omnia quæ in Vasis hærent, adeòque & Bilem, quin etiam interdum ita vehementer & copiosè, ut *choleram morbum* arcessant. Huc etiam maximè referendi sunt, 1°. *succi* Plantarum aliquot manifestè *Saponacearum*; ut est *succus* Lychnidis *saponaria* dictæ: huc pertinent quoque *cassia*, *manna*, *mel*, *saccharum*, *tamarindi*, *succus rosarum pallidarum*, *aloe*, *scammonium*, *myrobalani*, *rhabarbarum*. 2°. *Saponacea artificialia*, quæ ex Oleo & Sale *arte* combinatis constant, (ut antea dictum est) & quorum variæ dantur *species* superiùs enumeratæ; omnium autem præstantissima est *illa* quæ ex Sale alcalino volatili, & Oleo volatili conficitur. Tandem huc referuntur *Elixir proprietatis*, & *Syrupi* omnes moderatè *aromatici*; ut *Syrupus de artemisiâ* FERNELII, *botryos*, *quinque radicum aperientium*, *cichorei simplicis*, & *cum sennâ*, *violarum*, *&c.* sumantur isti omnes in *sero* Lactis, aut *decocto* Taraxaci, vel simili *diluente*, idque manè *vacuo* Ventriculo.

Classis *posterior* complectitur omnia *Emetica validiora*; ut sunt Asari *folia*, tum *emetica* Antimonialia, Mercurialia, &c.

COROLLARIA *Practica.*

I. Bilis nunquam *evacuari* debet; nunquam enim *copiâ* peccat, nisi in iis omnibus qui diu nimis à *cibo* abstinuere; quo in casu nihil aliud requiritur, quàm ut sumatur *cibus*.

II. Medicamenta hæc adhibenda sunt in omnibus *morbis*, qui ab *obstructione* Hepatis vel Ductûs Biliarii oriuntur, ac proinde in *Ictero*: verùm tamen cum aliquâ *cautione*; siquidem à Medicamentis *fortioribus* initio *morbi* abstinendum est; Febrem enim, sive potiùs Inflammationem à quâ Febris oritur, adaugent: *Icterus* autem sæpenumerò procedit ab Hepatis, per cretaceas, gypseas, calculosas, aliasque concretiones, *infarctione*; interdum verò à Ductûs Communis, per *lapillum* hærentem, *obstructione*, quam semper comitatur *vomitus* enormis. Hic porrò *morbus* Literatos, ob *vitam sedentariam*, ut plurimùm afficit; cujus *debellandi* sequens videtur optima *methodus*. V. gr. detur 1°. quotidie singulis horis, Pilula j. ex *Sapone Veneto*, vel ex tantillo *Aloes* cum *melle* vel *hierâ picrâ* parvâ dosi; aut exhibeatur *Sal Polychrestus* cum pauxillo

mellis

mellis & *smegmatis* ex *rhabarbaro*, atque superbibatur *potus* tenuis, saccharatus, aut mellitus, vel *syrupus violarum*, cum Diætâ *strictâ*; continueturque horum vel similium *usus*, donec concretiones *resolvi* incipiant; quod plerumque intra unum vel alterum *mensem* fieri solet, atque factum esse dignosci potest ex *mutatione* coloris in *urinâ*, *fæcibus*, & *cute*. Tum verò 2°. propinentur *Emetica valida*, quibus Abdomen violenter concutiatur, & materia *soluta* exprimatur: (hæc autem non sunt *initio* præscribenda, ne partem fluidissimam emungendo, concretiones magis duras fixasque reddant) porrò finitâ *Emetici* operatione; *vesperi* detur *Opiatum*, atque sensim Exercitio, Cibisque *crassioribus* assuescat *æger*. Cæterùm qui fiunt à *defectu* Bilis *morbi* curari debent, administrando ea quæ facilè *solvantur*; qualia sunt Prisanæ, vitelli ovorum, & similia, unà cum *saponis* Pilulâ.

CAPUT VII.

De Hydragogis.

1. **H**Ydragoga *sunt medicamenta Purgantia, quæ Aquam, i. e. Serum Intestinale salivosum educunt.* Porrò *Serum* dicitur omne Liquidum à Sanguine secretum, quod nec *pingue*, nec *rubrum* est: estque vel *concrescens* ad ignem, instar albuminis ovi, in duram massam; & hujusmodi est *Serum* Sanguinis propriè dictum: vel *non concrescens*, sed *exhalans*, & post se *faeces* relinquens crassas, at non coagulatas; taliaque sunt Saliva, Sudor, Urina. *Serum* autem quod ab *Hydragogis* educitur, est *posterius* illud. Vocatur porrò *intestinale*, quoniam in Intestina derivatur, idque *dupliciter*; nempe 1°. è *Glandulis* Oris *salivalibus*, nec non è Palati, & Oesophagi *glandulis* extillat, ac deglutitur: 2°. secernitur atque fluit in Intestina non tantùm è *glandulis* Intestinalibus ipsis, sed etiam à *glandulis* Hepatis per Ductum Hepaticum. Jam verò *liquidum* hoc *Hydragogorum* ope-

multò majori copia, quàm naturaliter fieri ſolet educitur, & per *anum* expellitur.

2. Cæterùm *Hydragoga* ad *tres* reduci poſſunt Claſſes; quarum *Prima* continet ea quæ *ſecretionem* hujuſce *liquidi* promovent, *glandulas* nimirum Inteſtinales ſtimulando. *Secunda* complectitur ea quæ *ſecretionem* dicti *liquidi* ſuſcitant, 1°. Sanguinem in partes *non rubras* diſſolvendo; 2°. eundem ita *ſolutum* velociùs movendo, quò majori copiâ ad *glandulas* Inteſtinorum *ſecretorias* applicetur. *Tertia* tandem includit illa Medicamenta quæ *utrumque* iſtud ſimul agunt.

De Primâ Classe Hydragogorum.

CLassis hujusce Medicamenta ad Intestinorum *membranam* intimam applicata, eandem instar *Vesicatorii* in *vesicas* elevant, quas verò deinde *solvunt* vi suâ *causticâ*, unde sequitur continuum Lachrymarum Intestinalium *stillicidium*. Corporis quippe tota superficies, cùm *externa* tùm *interna*, pullulat scatetque Vasis *liquidum* modò dictum continentibus; his autem Vasculis si corpora applicentur *acria*, quæ ipsa *solvere* valeant, simul & quæ tam *crassa* sint, ut eadem intrare nequeant, tunc temporis *liquidum* istud educent; & vocabuntur *Vesicatoria*, aut *Hydragoga*, prout *huic*, vel *alteri* superficiei admoventur, nimirum *internè*, vel *externè*: quapropter *acria* cuncta *Vesicantia* quæ ita *crassa* sunt, ut Venas Lacteas ingredi non possint, *Hydragoga* fiunt, nullo quidem excepto; & quò magis *acria*, *crassaque* sunt, eò quoque *fortiora* extant. Porrò Classis hujusce Medicamenta *duas* debent habere conditiones; 1°. nempe oportet, ut in se contineant aliquid *tenuis*, *acris*, *roden-*

tis, & *urentis*: 2°. ut illud *urens* ita sit corpore quodam gummoso vel resinoso *involutum*, ut non totum *simul* exhalet, sed *successivè*; unde quoque fiet, ut *successivè* rodat. Medicamenta verò hujusmodi *duplicia* sunt; vel enim ex Fossilibus, vel ex Vegetabilibus desumuntur. Quæ ex Vegetabilibus habentur, sunt sequentia. (1) *Mechoacannæ* radix, quæ jam inter *Phlegmagoga* numerata fuit: vires habet ferè instar *Jalappæ*; in Alcohole soluta *tincturam* præbet, quæ porrò inspissata fit *resina*; si *tinctura* hæc in Ore teneatur, ardore intolerabili Fauces afficit, & *salivationem* excitat; si verò deglutiatur, Fauces ac Oesophagum inflammat, & humoribus opplet; haud secùs ejus *resina*, si masticetur, *salivam* vehementer movet, Osque exulcerat; denique si, cum ovi albumine, sordidis Ulceribus applicetur, eadem *absterget*: Dosis hujusce radicis est à ℈ j. ad ʒ jj. quæ quidem Dosis major est, quàm pro scopo *Phlegmagogorum* requirebatur, quoniam in hoc casu *stimulus* fortior esse debet. *Hydragogum* nobilissimum est, sed non debet deglutiri, nisi *viscoso* quodam corpore involvatur, ne scilicet Fauces & Oesophagum lædat. (2) *Jalappa*; hæc si masticetur, primò quidem

iners esse videtur, sed tandem *acerrima* deprehenditur: *tinctura* ejus cum Alcohole facta, & in Ore detenta, Fauces itidem exulcerat; *resina* verò si masticetur, intolerabilem dolorem & tumorem excitat, *Salivaque* secretionem valdè promovet: porrò si in Aquâ soluta sumatur, vehementer *purgat*, ut & ejus *tinctura* saccharo edulcorata. (3) *Ebulus* sive *Sambucus humilis*; hujus *fructu* & *cortice mediano* utimur: Dos. *baccarum* est à ℈ j. ad ʒ v. *succus* earum ut & *summitatum* dari solet à ℈ ß. ad ℥ j. *cortex medianus* si ad ℈ ß. Infantibus, & ad ℥ ß. Adultis detur, *serum* educit vehementissimè, & *fortiùs* agit quàm *Sambucus*: jam verò *bacca* & *cortex Ebuli* si degustentur, saporem acrem præbent & lædentem. (4) *Rhamnus Catharticus* vel *Spina cervina* sive *infectoria* (ita quidem dicta, quòd Pictoribus usui sit;) *baccarum* ejus *succus* expressus sumitur ad ℥ j. & in *syrupum* coctus ad ℥ jj. porrò secundùm SYDENHAMI observata *Syrupus* hic *de spinâ cervinâ* Hydropicis maximè confert, & in his, qui *Catharsi* promptè cedunt, *aquas* copiosè admodùm elicit (*a*). *Suc-*

(*a*) Confer SYDENHAM, *Tract. de Hydrop.* *pag.* 493. *Edit. in quarto.*

cus autem in Ore detentus saporem quasi igneum exhibet. (5) *Soldanella minor*; hæc est herba maritima, & species *Convolvuli* : apud Batavos maritimos habetur pro divino Medicamento; saporem verò acerrimè salsum præbet : usus est in *acetariis*, sed ab *aceto* vis ejus plurimùm infringitur; herba hæc est limosa, & tenax cum acredine, *alvumque purgat* cum torminibus : Dosis à ℈ j. ad ℨ ß. (6) *Gratiola*; hæc saporem habet igneum amarissimumque, cum succo viscoso; *aquas* educit cum torminibus summis, soletque *vomitum* excitare : Dosis à ℈ ß. ad ℥ jj. *in infuso.* (7) *Iris palustris*, quæ *nostras* dicitur; hæc agit vehementissimè : Dosis *in substantiâ* est à ℈ j. ad ℨ j. *succi* autem ejus *eadem* est Dosis vel circiter; hic verò inter bibendum, si cautio non adhibeatur, Oesophagum in *bullas* summo cum dolore elevat; sed assumpto *aceto* tollitur iste dolor. (8) *Esula*; cujus *succus*, quoad colorem & consistentiam, *lac* æmulatur, sed ita est *urens*, ut si *cuti* applicetur, instar ignis eam exulceret; & est adeò *tenax*, ut calore leni evaporatus, in *resinam* abeat. MARTINUS RULANDUS habebat in *Germaniâ* quoddam *arcanum* pro Hydropicis, qui

ingenti numero ad eum confluebant; quosque omnes ferè sanabat; *arcanum* autem hoc erat *cortex Esulæ* decoctus in *sero lactis*, & *melle* edulcoratus: *Esulæ* Dosis est gr. jjj. ad vjjj. *in substantiâ*, verùm *in infuso* Dosis ista *duplicatur*: huc porrò referuntur etiam aliæ *Tithymalorum* species, ut & *Euphorbium*. (9) *Gummi Gutta*, sive *Gutta Cambodia*, seu *Gamandra*, &c. (de quâ jam dictum est, *CAP. de Phlegmag.*) hanc Plantam nonnulli dicunt esse speciem *Euphorbii*, ex quâ læsâ *succus* extillat, cui verò *flavus* conciliatur color, ne *fucus* detegatur: cæterùm si gustetur Fauces exulcerat, iisque tenacissimè adhæret, atque *vesicas* excitat; fortissimum quoque & optimum est *Hydragogum*: Dosis est à gr. ½ ad xjj. in Corporibus autem difficulter movendis plerumque *vomitum* excitat. (10) *Elaterium*, sive *Cucumeris Asinini succus* ad Solem inspissatus; hoc porrò medicamentum est *acerrimum*, quin & ita *viscosum*, ut licèt per 100 annos servetur, nihilominùs *tenax* maneat: laudatur à SYDENHAMO tanquam *ultima anchora* in Hydrope (*a*): Dosis *Elaterii* est à gr. ½ ad xjj. gr. est autem *Purgans* vehementissimum.

(*a*) *Tract. de Hydrope*, *pag.* 494.

Hydragoga

Hydragoga hujusce *primæ* Classis ex Fossilibus desumpta sunt hæc sequentia. (1) *Mercurius dulcis*; qui verò fit optimum *Hydragogum* si grosso modo contritus exhibeatur; à Liquidis enim nostris haud facilè solvitur, hinc Intestinis inhærens, eadem, vi *Acidi* quod in eo continetur, *stimulat*: Dosis autem ejus est à gr. jv. ad ℈ jj. *aquas* porrò violenter educit; verùm si exhibeatur tenuissimè attritus *salivationem* excitat, atque si grossè contritus *vulneri* applicetur, *callos* ad marginem natos optimè corrodit. (2) *Mercurius Præcipitatus albus*; cujus *vis* consistit in *spiculis acidis*, quæ non sunt recondita, sed aperta & nuda; unde si *alcalinis* infringantur, aut Ignis *vi* separentur & expellantur, *dulcis* evadit: Dosis ejus *maxima* est gr. x. & vehementer purgat. (3) *Merc. Præcipitatus ruber*; qui violentiùs adhuc agit, hinc Dosis hujus est à gr. jj. ad v. (4) *Merc. Præcipitatus flavus*; optimum est *Hydragogum*, sed cum moderamine exhibendum est, aliter enim *salivationem* excitat: dari debet itaque sub 4 legibus antea præscriptis; scilicet ut determinetur versùs Intestina, & assumatur absque Medicamentis aliis, quibus possit ad Corporis *habitum* derivari, qualia sunt *Diaphoretica* & *Opiata*; cæterùm Ulcera

quoque rodit & superfluitates consumit, in *callis* etiam pertinacissimis, at non sine dolore : PARACELSUS eum vocavit *Turbith minerale*, quia Lympham eodem modo expurgat ac *Turbith vegetabile*, quod eandem ex intimis *podagrici* Corporis articulis educere censetur : [Dosis autem *Præcipitati flavi* est à gr. ß. ad jj.] Addi potest (5) *Merc. Præcipitatus viridis* : [cujus Dosis eadem est ac flavi.] Huc etiam referuntur (6) *Metallorum crystalli* ; ut 1°. *Vitriolum Lunæ*, ex quo fit *Lapis Infernalis*: Dos. est à $\frac{1}{6}$ gr. ad jjj. Tum 2°. *Vitriolum Veneris* : quæ quidem *Vitriola* violentissimè *aquas* educunt ; Dosis verò *posterioris* eadem est ac *prioris*, aut circiter. Ad istam Classem potest quoque pertinere *Scobs Veneris* ; quæ tùm à Veteribus tùm à Recentioribus tanquam *anchora sacra* laudatur : hoc Medicamento curatus est CAROLUS V. cùm *hydrope* laboraret ; (vide FORESTUM) Dosis autem *Scobis* hujus est gr. vj. 3°. *Vitriolum Martis* : [Dos. à gr. vj. ad ℈ j.] Tandem (7) *Vitriolum commune* sive *album* ; Dos. à ʒ j. ad ℈ jv.

COROLL. Hæc omnia Medicamenta operantur *acrimoniâ* tantùm suâ ; ideòque non *specificâ* quâdam *virtute* : hoc enim ita se habere probant, 1°. *Sapor*

omnium acerrimus, 2°. *Ardor* quem Faucibus inducunt, 3°. *Vesiculæ* quas omnia, Jalappâ & Mechoacannâ non exceptis, excitant, 4°. *Dolor* quem Vulneribus applicata creant, 5°. *Analysis Chemica*; quippe si solvantur ex iis quæcunque vel in *aquâ*, vel in *spiritu vini* quantùm fieri potest, *vires acerrimas* Menstruis suis communicant: illud autem quod intactum & indissolutum remanet, *vires* planè nullas habet.

De Secundâ Hydragogorum Classe.

MEdicamenta hujusce Classis sunt ea, quæ Sanguinem in *serosum* Liquidum *solvunt*, eumque itá *solutum* velociùs *movent*; quò majori copiâ ad Intestinales applicetur Glandulas. Hæc autem *ambo* ut fiant, necessè est ut Medicamenta cum Sanguinis massâ *commisceantur*: & ne quis putet hujusmodi *Purgantia* cum Sanguine nunquam *misceri*, assertum hoc *triplici* confirmabimus argumento. 1°. *Infusiones* ex *croco Martis*, *ennâ*, & *rhabarbaro* Hominum & Brutorum corporibus, nempe Thoracis cavitati *injecta*, apud Anglos, Gallos, Italos, post horæ dimidium *dejectiones* per

alvum produxere; ideoque non dubitandum est, quin Venis receptæ fuerint. 2°. *Mercurius*, ad *salivationem* excitandam, Pedibus affrictus, sæpenumerò *diarrhœam*, non nisi *Diaphoreticis* & *Opiatis* compescendam, arcessit. 3°. Cujuslibet *fluxûs serosi* per Alvum *curatio* felicissimè perficitur *Diaphoreticorum* & *Opiatorum* ope. In hâc porrò Classe *unum* Medicamentum solummodò novimus; nempe *Mercurium*: hic enim sive *crudus*, sive *dulcis*, parvâ Dosi, eâque sæpe repetitâ, & sub 4 istis legibus supràdictis assumptus, post duos tres-ve dies *fluxum* Alvi *serosum* inducit.

De Tertiâ Hydragogorum Classe.

AD hanc Classem pertinent omnia Classis *primæ* Medicamenta, quæ tum *glandulas* stimulant, & *secretiones* augent, tum Sanguinem *solvunt*, eumque *solutum* movent: sicut enim *Cantharides* Cuti *externè* applicatæ *vesicas* excitant, simul & Sanguinem ita *solvunt*, ut *mictum* Sanguinis nonnunquam inducant, sic etiam omnia *Vesicantia* & *Acria*, uti sunt ea quæ in *primâ* Classe numerantur, Intestinis *internè* applicata, in iis

dem *vesicas* producunt, simulque Sanguinem *solvunt*, & eò derivant.

COROLLARIA Practica.

I. Hydragoga conveniunt in Morbis omnibus, ubi abundat *salivosa* in Sanguine *lympha*: tales autem sunt omnes illi Morbi, in quibus Viscera prima *debilia* & *infarcta* sunt; unde partes Alimentorum non ita possunt *attenuari*, ut in Vasa Lactea introeant, & Lymphæ admisceantur: tales quoque sunt Morbi in quibus Cordis & Arteriarum *vis contractilis* est *debilis*, unde quidem Sanguis nimiùm *tenuis* evadit; quippe constat ex Physiologicis quòd, quò *fortior* est *vis* Cordis & Arteriarum, eò *crassior* sit Sanguis, at è contrario eò *tenuior*, quò *debilior* est *vis* ista; sic enim in Rusticis multùm laborantibus, nec non in Bajulis, & similibus, Sanguis valde *compactus* reperitur; verùm in *delicatulis*, & omnibus iis quibus *debilia* sunt Viscera, ut in Leucophlegmaticis, Phthisicis, Scorbuticis, &c. planè *aquosus* est.

II. Conducunt eadem Medicamenta in omni Humorum *extravasatione* & *stagnatione*; ac proinde in omni Tumore Oedematoso, & Contusione.

III. Prosunt etiam in Morbis in quibus Liquidorum *subita solutio*, aut *evacuatio* requiritur; ideòque in Fistulis, Scabie, omnibusque Hydropis speciebus, Apoplexiâ, quæ sæpe à *sero* in Cerebri cavitatibus *extravasato* oritur, Gonorrhœâ virulentâ, & similibus.

IV. Quoties hæc Medicamenta propinanda sunt, dentur primâ vice Dosi satis *largâ*; etenim aliter, cùm *caustica* sint, valdè *stimulabunt*, nihil verò *evacuabunt*; unde quidem diræ exorientur anxietates & tormina.

V. Hydragoga nocent in omni Morbo *inflammatorio*, sive *inflammatio* sit in Arteriis, sive in Vasis Lymphaticis; ideòque in Febribus omnibus, nisi *Vena-sectio* præcesserit, *noxia* sunt.

VI. Hypochondriacis quoque & Hystericis *nocent*; hi quippe sæpenumerò ab *Hydragogis* ita violenter purgantur, ut inde in *animi deliquium* incidant.

VII. Hydragoga quælibet facilè *hypercatharsin* inducunt. Jam verò *hypercatharsis* est *duplex*; species nempe *Prior* fit per Medicamenta nimis *evacuantia*, cùm scilicet Humorum velocitas & tenuitas à Medicamentis adeò *augentur*, ut inde Vasa Excretoria ultra suum *tonum* distendantur, & evadant *paralytica*; un-

it ut sese *contrahere* nequeant, sed
eant *aperta*, & consequenter Hu-
es majori quàm par est copiâ *effluant*.
us *mali* instituitur optimè *curatio* per
ingentia summa cum *Opiatis* & *Spiri-*
: quippe *Spirituosa* cuncta *coagulant*,
locet Chemia; ergo *Austera* & *Spiri-*
semper in hoc casû sunt adhiben-
Posterior species *hypercatharseos* est
odica, qualem HIPPOCRATES
ibit ab *helleboro* oriundam (*a*); ete-
validè concutiunt *spasmi*, & hinc
lluntur Humores. In hâc autem oc-
ne conveniunt *Acida mineralia*, unà
Opiatis, & calidis *Aromatibus*.

) *Aphor. Sect. V. Aph.* 1. & 4. item *Libr.*
atri Usu, art. 7.

CAPUT VIII.

De Melanagogis.

1. VEteribus *atra Bilis* erat *duplex.* *Prior* ſcilicet ex Liene, & dicebatur *humor melancholicus*, *fæx* & *recrementum* Sanguinis; hujuſque materiam Sanguinem eſſe *melancholicum* affirmabant. *Poſterior* autem ex Hepate, & vocabatur *Bilis hepatica exuſſata.*

2. Ergo medicamenta *Melanagoga* ea dicebantur à Veteribus, 1°. Quæ *atrabilarium humorem* ex Liene per Inteſtina *purgant*; hoc autem fieri poſſe antea dictum eſt, ſimul & aſſignata *via* quà tranſit *humor iſte*: ac proinde hoc in caſu non errabant. 2°. Quæ *Bilem hepaticam* educunt: verùm ſi ſeriò attendamus, videbimus 1°. Medicamenta *purgantia* dari plurima, quæ fæces *atras* reddunt; ſic enim *Polypodium quernum*, quod pro principe *Melanagogorum* habetur, ſequens naturam omnium *Quercuum*, quarum proprietas eſt cuncta ferè colore *nigro* tingere, Mucum Inteſtinalem *atro* colore inficit; & ideò *melanagogum* dicitur à Veteribus: ita quoque *Lapis Armenus*, & *Lazuli*,

nec non *Helleborus niger*, *Epithymum*, & *Senna*] ab iisdem pro *Melanagogis* habeantur; jam verò satis notum est, quod isti duo Lapides *faces* colore *nigerrimo* tingant, ut & omnia *Vitriola*. 2°. Quòd aliquando Naturæ *vi* solius, absque *Cathartico* administrato, per superiora & inferiora materies ejiciatur *nigra*: quo in casu omne illud dici potest *Melanagogum*, quod hancce materiam *blandè* expellit; etenim non debet *vehementer* tractari, sed *lenibus* duntaxat moveri *Purgantibus*.

COROLLARIA

De Purgantibus in genere.

I. Corpus Humanum totum *depurari* potest per *alvum*; licèt contrarium affeat HELMONTIUS: *depurare* autem est separare partes quasdam *determinata textura*, & *acrimonia*; per quas proprietates a *reliquo* differunt Sanguine quocum circulantur: hæ porrò partes ut plurimùm minores extant partibus *sanguineis*; ac proinde si in Liene, Hepate, aliisque Visceribus *laxitatem* Excretoriorum Vasorum *minuere* possumus, Expulsoriorum verò Canalium *augere*, sponte patet quòd peccantes illæ partes facilè *separari* queant.

II. Purgantia non sunt *venenosa*, ut asseruit PARACELSUS, & HELMONTIUS probare voluit his Argumentis (*a*); nempe 1°. Quoniam *auctâ dosi* semper Mortem arcessant, 2°. Quia *Theriaca* quæ Venenis resistit, conducat ad *vim Purgantium* tollendam. Sed ad hæc respondemus, 1°. quòd non solummodò *Purgantia*, sed etiam quæcunque maximè *salubria*, si *nimiâ quantitate* sumantur, *mortifera* sint: deinde 2°. quòd *Theriaca* sistat *vim purgatricem* Medicamenti per vim *Opii* quod continet; hoc enim pro tempore sistit *motus* omnes *contractiles* Solidorum; unde *minor* fit *expulsio* Liquidorum per Secretoria & Excretoria Vasa.

III. Purgantia nulla dantur *Electiva*, i. e. quæ Bilem, Lympham, Pituitam, *reliquis intactis*, expellant: istud enim ex historiâ *Purgantium* abundè patuit; quippe cùm de iis *in specie* verba fecimus, clarè vidimus, quòd in omnia nostra Liquida *æqualiter* agant, sed movetur solummodò materies *fluxilis* & quæ *facilius* deponi potest.

IV. Purgantium vires falsò deducuntur ab *Acido*, vel ab *Alcali*, vel à *Sul-*

(*a*) Vide sis HELMONT. *loco* superiùs *citato*.

phure quodam inhærente : nam ex. gr. *ſuccus* Vegetabilium , & Spiritus Nitri *purgant* ; quibus tamen nihil *ſulphurei* ineſt : verùm omne *Acre* quod *ſtimulare* poteſt, hanc ob cauſam *Purgans* evadit.

CAPUT IX.

De Vomitoriis.

1. PEr *Vomitoria* intelligimus *omnia Medicamenta quorum vi, contenta Ventriculi ſurſum in Os per Gulam projiciuntur.* Porrò *vomitûs* cauſa proxima & immediata eſt *compreſſio* Ventriculi in *contenta*: hæc autem *compreſſio* poteſt oriri vel à *contractione* fibrarum ipſius Ventriculi; vel à causâ *externâ* Ventriculi latera validè *premente*; vel denique ab *utroque* ſimul.

2. Hinc ergo *tres* dantur *vomitûs* ſpecies. *Prima* eſt Ventriculi per *ſuperiora* violenta *evacuatio*, ipſius Ventriculi fibrarum *contractione* procurata; & ad hanc ſpeciem requiritur, 1°. Materiæ expellendæ *aptitudo* ad *expulſionem*, i. e. *fluxilitas.* 2°. Pylori accurata *conſtrictio*, & Orificii Superioris *apertura.* 3°. Stomachi *diſtenſio*, eamque conſequens *contractio*, quæ

à fibris Ventriculi *simul* agentibus pendet. *Vomitûs* ejusmodi speciem agnovere Veteres; & hanc reverâ quandoque fieri (licèt negent quidam Neoterici, (*a*) qui volunt omnem *vomitum* oriri à *convulsione* musculorum Abdominis) vel inde constare potest, quòd si Corpus *pleno* Ventriculo inflectatur, fiant primò *ructus*; qui solummodò inde oriuntur, quòd *superius* Ventriculi *orificium* aperiatur, non autem à *convulsione* Diaphragmatis & musculorum Abdominis præcedente.

3. Atque sic excitare *vomitum* solent sequentia. 1°. Quodlibet *acre topicum* Ventriculo applicatum. 2°. Omnis *inflammatio* Ventriculi; utì contingit in Morbis *malignis* & Variolis, nec non à Venenis assumptis: non tamen quòd Ventriculus, in statu *quietis* sive dum *flaccidus* est, ad *vomitum* per *inflammationem* moveatur, sed tunc solummodò cùm aliquid *ingestum* sit. 3°. *Scirrhus* inhærens Ventriculo. 4°. *Repletio nimia* & *subita* à quâcunque materiâ. 5°. *Inordinatus* Spirituum Animalium *motus* à re *nauseabundà* excitatus, [vel aliâ de causâ;] hinc *spas-*

(*a*) Imprimis verò clariss. CHIRAC hujus opinionis *Auctor*, nec non celeberrimus DU VERNEY. Confer *Historiam Academ. Reg. Parisina*, *ann.* 1700.

mi hypochondriaci & hysterici *vomitum* ciere solent. 6°. Ventriculi *spasmus* ab *insitato* Corporis *motu*; ut à vectione in rhedâ, navigatione, circumgyratione, &c. ortus. 7°. *Spasmus* Ventriculi *sympatheticus*; v. gr. in *vulneribus* Capitis, Apoplexiâ ab extravasato Liquido oriundâ, nec non in Colicâ, Nephritide, &c. qui verò *spasmus* à communicatione *nervorum* Ventriculi cum *nervis* partium *affectarum* oritur; unde fit etiam, ut *vomitus* omnes ferè *morbos* Abdominis comitetur.

4. *Secunda* species *vomitûs* est illa quæ contingit à *compressione* laterum Ventriculi per *musculos* Abdominis; hi siquidem interdum ita *convelluntur*, ut omnia Viscera in Abdomine contenta validè *premantur*; quapropter si tunc temporis Ventriculi *superius orificium* aperiatur, necessariò subsequetur *vomitus*. In hâc autem specie *vomitûs* cavitas Abdominis à propriis musculis, Diaphragmate & Peritonæo simul agentibus, valdè *coarctatur*: unde Sanguis in toto Abdomine plurimùm *comprimitur*; hinc verò *secretiones* maximè fiunt in omnibus Visceribus contentis; quin & aliquando Vasa Sanguinea in Hepate *disrumpuntur*, unde quidem dira oriuntur *symptomata*;

ita quoque Sanguis, ob *compressionem* seu *resistentiam* quam in Infimo Ventre patitur, versùs *superiora* violenter actus, Hæmoptysin interdum vel Apoplexiam parit. Porrò in hâc Abdominis *compressione*, si *sphincteris* Ani tanta sit *vis* ut *superari* nequeat, *peristalticus* Intestinorum *motus* invertitur nonnunquam, & fit Ileos; verùm si *vis* ista *superetur*, tum fit *excretio* simul per Alvum; in quâ quidem non solùm Intestinorum *contenta* excluduntur, at etiam *liquores* secreti & ab omnibus Abdominis *visceribus* profluentes: cæterùm hæc species *vomitûs*, si nimis continuata sit, speciem primam ut plurimùm sequitur; *nervis* quippe Stomachi *vellicatis*, tandem & etiam Abdominis musculi *convelluntur*, ob *consensum* scilicet per *nervum* Paris Octavi.

5. Tertia species *vomitûs* est ea quæ à *contractione* fibrarum Ventriculi, & musculorum Abdominis simul fit; hic autem *vomitus* violentissimus est.

COROLL. Expurgandus est *error* iste Medicorum ferè universalis, scil. quòd *actio Vomitoriorum* explicari nequeat, nisi descriptis priùs Ventriculi *tunicis*; & hoc inculcant illi qui *vomitum* ex solo *motu* Ventriculi derivant: quod quàm preca-

rium & à vero alienum ſit, patet non ſolùm ex antèdictis, verùm etiam ex eo quòd, ſi Venenum aliquod *initium* Paris Intercoſtalis *nervorum* attigerit, ſtatim ſubſequatur *vomitus*. Unde quidem dubitare licet, an non hæc *Vomitoria* quæ non niſi poſt aliquot horas ſuos *effectus* produnt, priùs *agant* in Cerebrum, ac deinde per *conſenſum* Ventriculum *turbent*?

6. Jam verò *cauſa* communes *trium* ſpecierum *vomitûs* ſunt ſequentes. 1°. *Vellicantia fortiora*; ſicutì *pluma* in Gulâ *agitata*. 2°. Omnia quæ Spiritus Animales *perturbant*, licèt *immediatè* non *agant* in Stomachum; ut *motus inſueti* Corporis. 3°. *Idea* nauſeabundæ. 4°. *Materies* mobilis *fluctuans* in Ventriculo, quæ *acris* eſt & *vellicat*. 5°. *Acre* quodlibet Stomacho ingeſtum in *teneris* Hominibus. 6°. *Purgantia* quæcunque, vel *auctâ doſi*, vel *teneris* propinata. 7°. *Acria* commixta Sanguini; v. gr. *infuſio Tabaci*, in quâ ſi Infantes ad *ſcabiem* ſanandam (ad quam plurimùm valet) laventur, *vomitu* corripiuntur; ſic etiam *infuſiones* Croci Metallorum, Hellebori, vitri Antimonii, &c. in *aquâ*, *vino* aut *lacte*, ſi Venis injiciantur, primò *vertiginem*, dein *titubationem*, paulò pòſt *nauſeam*, ac tan-

dem *vomitum* producunt. Cæterùm si formâ *Clysmatis* injiciantur *Vomitoria*, successum non habent nisi in iis quibus Valvula TULPIANA *laxa* est, utì solet esse in Hominibus *debilibus*.

7. Medicamenta porrò *Vomitoria* ad *quinque* Classes subsequentes reduci possunt.

I. Classis continet omnia corpora nobis nota, quæ quidem eâ copiâ Ventriculum ingrediuntur, ut eundem nimis *impleant*, & ejus *fibras* omnes distendant, atque *dorsales* in *contractionem* cogant; quò fit ut Pylorus *constringatur*, unde brevî *nausea* & *vomitus* subsequuntur; hinc etiam ipsamet Aqua, copiosè & subitò *ingesta*, Vinum itidem, Cerevisia, Cibi qualescunque hoc pacto fiunt *Vomitoria*.

II. Class. complectitur omnia corpora quæ Fauces, Oesophagum, Ventriculum, aut Intestina ita *laxant* & *lubricant*, ut inde Stomachi *contenta* minimo motu facilè versùs *superiora* ferantur: talia verò sunt *Pinguia* quælibet, sæpe & magnâ copiâ assumpta, modò non sint *acria*; ut *oleum*, *cerevisia* dulcis, recens, tenax, *mulsum*, *syrupi*, *lixivia*, *sapones*, *cerevisia* cum *butyro*.

III. Cl. includit *Applicationes mechanicas*,

ticas quæ, Fauces *irritando*, fibras Ventriculi & vicinarum partium in *contractiones* cient : demonſtrat enim Willisius, Fauces, Pulmones, Cor, Muſculos intercoſtales, Ventriculum, Diaphragma, & Meſenterium *nervos* habere ab *eâdem origine*; hinc etiam *nervis* Faucium *irritatis* facilè omnes enumeratæ partes *convelluntur*: ita ſi *digitus* aut *pluma* Faucibus immittatur, vel ſi Lingua deprimatur, *nauſea* ſtatim excitatur, hoc verò ſi continuetur, ſequitur tandem *vomitus*.

IV. Claſſ. continet quæcunque *topicè* *agunt* in ipſum Ventriculum, *irritando* ſcilicet eodem ferè temporis momento quo deglutita ſunt: jam verò talia ſunt. 1°. *Gilla Vitrioli* Paracelsi; hujus Doſis à ℈ jj. ad ʒ j. ſi ſumatur brevî *vomitum* arceſſit. 2°. *Viride Æris*; cujus Doſis eſt à gr. ſs. ad gr. jj. hoc autem vix citiùs deglutitur quàm operatur. 3°. *Nicotianæ tinctura*, ex foliis nempe Nicotianæ vulgaris ope Spiritûs Vini Rectificati educta; quæ ad ʒ j. vel jj. data ſtatim *vomitum* excitat; ſi verò diluatur *aquâ*, tum pro lubitu *ſiſti* poteſt ejus *operatio* : cæterùm in *conſuetis* Nicotianæ maſticatoribus tale quid non efficit. 4°. *Abſinthii*, aut *Card. Bened. ſuccus* recenter expreſſus; Doſ. ℥ j. ad ℥ jjj. 5°. *Oxy-*

mel Scilliticum : Dosis ℥ j. ad ℥ jv. 6°. *Succus* recèns expressus *Raphani rusticani*; qui verò nisi intra horam unam sumatur, *vires* amittit: [Dos. ℥ j. ad ℥ jj.] 7°. *Raphani semina* contusa: Dos. ℥ ss. 8°. *Atriplicis radix*, item & *succus* recenter expressus: Dos. ℈ j. ad ʒ j. 9°. *Persicorum flores*; [quorum *syrupus* Infantibus ad ℥ j. præscribi solet.] 10°. *Cydoniorum succus* recens; qui ad Cochl. j. sumptus præsentaneum est *Vomitorium*, licèt *vomitum* à *laxatis* Ventriculi *fibris* ortum sistat. 11°. *Anethi semina* : Dos. à ʒ jj. ad ℥ ss. verùm post se relinquunt *nauseam* diuturnam. 12°. *Cyclaminis succus*; [cujus autem *externus* est *usus*, scil. in *Ung. Arthanitæ.*] Porrò recensita Remedia idem *agunt* in Ventriculum, ac *penna* in Fauces; *irritant* nimirum & *vellicant*. Cæterùm *usus* horum convenit iis qui facilè *vomunt*, qui Ventriculum satis *sensilem* habent, quique in *vomitum* proni sunt & *nauseabundi* à solâ *repletione*. Ex his etiam eligi possunt conducentia in Morbis *acutis* & *chronicis* ; inter hæc enim habemus Amara, Acida, & Aromatica.

V. Class. continet omnia illa quæ Sanguini communicata *spasmos* universales inducunt, sed qui in Ventriculo & In-

testinis sese maximè exerunt. Jam verò quæ huc spectant Remedia per horam unam & ultrà in Sanguine hærent, antequam *operentur*; sunt autem, 1°. *Helleborus albus*, & *niger*: quorum *priorem*, ob *spasmos* quos inducit violentos, præscribere non audent Medici prudentiores; siquidem ad ℈ ss. datus violentissimè agit: *niger* autem ad ʒ j. exhibetur. 2°. *Asari folia*: Dos. à numero v. ad x. sive in substantiâ, sive in infuso. 3°. *Gutta Cambodia*: [Dos. à gr. vj. ad xjj. in cochl. Vini.] 4°. *Turbith Gummosum*: [Dos. *in substantiâ* à ℈ j. ad ℈ jj. *resina* à gr. vjj. ad ℈ ss. *extractum*, quod omnium est optimum, à gr. xv. ad ℈ j. *infusum* à ℈ jj. ad ℥ ss.] 5°. *Cataputia major*, sive *radix*, sive *semen*: Dos. à ℈ j. ad ʒ j. sed violenter admodùm *operatur*. Hæc autem omnia per *Acida* ita mitigari ac cicurari possunt, ut iis nulla *vis* remaneat (*a*). 6°. *Mercurialia*; ut *Tur-*

(*a*) Dantur adhuc aliquot alia ex Vegetabili regno *Vomitoria*; utì *folia Gratiolæ*: Dos. *scrup.* j. ad jj. *Sedi vermicularis*: Dos. *drachm.* ss. nec non *Sambuci* & *Ebuli folia prima*, *iuli*, *gemmæ*, vel *turiones* dicta, *&c.* sed omnibus hisce palmam præripit nobilis illa radix *Ipecacuanha*, quam invenerunt Recentiores, & in usum maximo cum fructu vocârunt; hæc enim in

bith minerale, *Merc. Præcipitatus albus*, *ruber*, *viridis*, &c. 7°. *Antimonialia*; ut *crocus*, *regulus*, *vitrum*, [*flores*, *sulphur Antimonii*, *Mercur. Vitæ*, &c. imprimisq; *Tartarus Emeticus*, qui omnium tutissimus est & usitatissimus; Dos. ejus est à gr. jj. ad vj.] Cæterùm hæc omnia Oleo Vitrioli digesta *vim* suam amittunt. Porrò violenta hæc *Vomitoria*, si Sanguini Venoso immediatè injiciantur, *venenosa* sunt & *lethalia*: siquidem eorum *vires* in hoc casu satis evincit Experimentum WILLISII; "cùm enim Vinum *Sti-*

tenuem *pulverem* redacta, & à *scrup*. j. ad *drachm*. ß. propinata, *lene* ac egregium præbet *Vomitorium*; solet autem dari in *jusculo*, vel in *opiato*, usurpatur etiam à nonnullis in *infuso*. Cæterùm *historiam* & *vires* radicis hujusce Brasiliensis vide passim in AUCTORIBUS *recentioribus*, ac imprimis apud PISONEM, *Histor. Natural. Brasiliæ*, *Libr. IV. Cap. 65*. nec non in *Dictionariis* POMETI & LEMERYI; tum apud DALE, *Pharmacolog. Supplem. pag. m. 148*. & apud JUNCKER, *Conspect. Therap. pag. 33*. Adde TOURNEFORT, *Traité de la Matiere Medicale* &c. *Tom. I. pag. 438. & sequ.* Consuli quoque potest de *viribus* & *usu* radicis *Ypecacuanha*, qui primus ejus *usum* celebrem fecit Dnus HELVETIUS Pater, *Traité des Maladies* &c. *Tom. II. pag. 271. & sequ. Edit. ult.* Porrò de *chemicâ* hujus *analysi* à clariss. BOULDUC institutâ confer *Acta Reg. Parisina*, *ann. 1700.*

„ *bii infusione* impraegnatum in Canis
„ robusti Venam Jugularem ad unc.
„ vj. injiciendum curavisset, post 5 vel
„ 6 circiter horæ minuta, iste *cespitare*,
„ inter progrediendum *titubare*, & dein
„ immaniter *vomere* cœpit. Attamen ar-
„ bitrari fas sit (inquit AUCTOR) *effec-*
„ *tum* istum à *pharmaco*, Cerebrum po-
„ tiùs quàm Stomachum impetente, ex-
„ citatum fuisse; cùm par *vomitio* post
„ *linimentum*, aut *fotum* è succo aut de-
„ cocto *Nicotianæ* Capiti adhibitum paf-
„ sim succedat. „ [Hæc WILLIS, *Phar-
maceut. Rational. Part. I. Sect. 2. Cap. 1.
pag. 54. & 55. Edit. Hagana.*] Præte-
rea notandum est, quòd in Græciâ &
Hellespontο extet *Venenum* quo inficiun-
tur *gladii*, à quibus inflicta Vulnera sem-
per *lethalia* sunt, propter horrendos
quos inducunt *spasmos*; Recentiorum au-
tem observatio, & Ebriorum confessio
detexit, *Venenum* istud esse *succum Hel-
lebori* in Græciâ & Hellesponto collecti.

COROLLARIA Theoretica.

I. Nondum demonstratum est, an *Pur-
gantia* fortiora, & *Vomitoria* producant
spasmos excretorios quatenus Ventriculo
& Intestinis *immediatè* applicantur; an

quatenus Nervorum *origini?* Obſervatur autem in *vomitu* Excretiones omnes, ut *ſudoris*, *alvi*, *lachrymarum*, *ſaliva*, *&c.* non minùs promoveri, quàm ab *Animi pathematibus*, aut à corpore quodam *originem* Nervorum *mechanicè* afficiente.

II. Hinc igitur patet, *Vomitoria* vehementiora in Nervorum *originem* agere.

III. Hinc etiam elucet ratio, cur inter Medicamenta, ſola quidem *Venena*, eaque ſumma, ut & *Vomitoria* violenta *ſpaſmos* producant.

COROLLARIA Practica.

I. Materia quæ per *Vomitoria* egeritur: *multiplex* eſt ſiquidem educitur 1°. *Saliva* copioſa. 2°. Narium *mucus*; unde quoque pateſcit mirabilis *Vomitoriorum* effectus in iis qui ex Lue Venereâ *muco* teterrimo infeſtantur. 3°. Faucium & Oeſophagi *liquor*; hinc *Vomitoria* optima remedia ſunt ad *ſuppurationes* iſtarum partium detergendas. 4°. Gaſtricus *liquor*. 5°. Lienaris *liquor*; itaque ſi Lien occupetur materię quâdam *lentiori*, incipiente *malo* dum *mobilis* eſt materia, plurimùm *Emetica* proſunt. 6°. Omenti *liquor oleoſus*; qui verò, ut dicit Malpi-

CHIUS, (*a*) in hunc usum colligitur & conservatur in Omento, ut scilicet Bilem Humoresque cæteros ex nimio Corporis motu *acrimoniam* concipientes contemperet: cæterùm hoc *liquidum*, si nimium abundet, ac Bilem nimis tenacem reddat, facilè *Vomitorio* educitur. 7°. Mesentericus *liquor*. 8°. Hepaticus *liquor*; nullum enim est Medicamentum quod in Hepar certiùs *agat*, quàm *Emeticum*. 9°. Pancreaticus *liquor*. 10°. Intestinorum *materies* ex dictis *liquidis* coagmentata.

II. Nullum promptius est Remedium (exceptâ *paracenthesi*) in Ascite sanabili; nihil enim ita promptè Abdominis *extravasata* evacuat: hinc etiam Veteres, ut & Recentiores semper coacti sunt tale violentum remedium tunc adhibere; siquidem optima sunt huic *morbo* quæcunque *spasmos* inducunt.

III. Non datur præstantius Medicamentum ad *apostemata* Pulmonum, Pleuræ, Mediastini, Diaphragmatis, Hepatis, omniumque Viscerum Abdominalium, si *matura* sint, rumpenda.

IV. *Vomitoria* valde conferunt ad tollendas *obstructiones* totius Corporis, præ-

(*a*) *Tract. de Omento* &c. *pag.* 44. *ad* 46. *Edit. Lond.*

ſertim ſi adſint in Infimo Ventre, ad ſolvenda *impacta*, & *ſtagnantia*, nec non ad *vim expellentem* augendam.

V. In innumeris ergo Morbis tùm *acutis*, tùm *chronicis* proſunt hæc Medicamenta.

VI. Vomitoria periculoſiſſima ſunt omnibus Plethoricis, (nam ſæpenumerò Apoplexiam aut Hæmoptoën in iis producunt) ut & omnibus Phthiſicis, Diatheſi *hæmoptoicâ* laborantibus, Calculoſis omnibus, (*mictus* etenim *cruentus* inde ſequitur, ob nimiam *frictionem* & *attritum* ſive Renum, ſive Veſicæ, ſive Hepatis in *calculum*; unde quidem læduntur Vaſa circumjacentia) tum omnibus qui Scirrho, [Cancro, vel Inflammatione contraindicante] laborant, nec non Apoplectizantibus à *copiâ* Sanguinis *nimiâ*, tandem omnibus Viſcera *corrupta* habentibus.

VII. In *plethoricis* & *acutis* Morbis, quoties *vomitus* excitandus eſt, præmitti debet *Vena-ſectio*.

VIII. Iis quibus materies aliqua minùs *mobilis* hæret quâdam in parte, vel abſcondita eſt in intimis Viſcerum penetralibus ſi *vomitus* excitandus ſit, ante *Vomitorium* propinentur *Incidentia*, *Lubricantia*, *Laxantia*, & *Irritantia*: hoc autem

tem ut par est observato, curari pos-
ht Morbi incredibiliter plurimi.

IX. Ventriculi *contentis* per primum
t secundum *vomitionis* actum expressis,
nper opus est *Diluentibus*, *Lubricanti-
s*, atque *Laxantibus*; aliter enim dolo-
;·& anxietatis multùm excitatur.

X. Hypercatharsis in *vomitu* semper &
dulò præcavenda est; siquidem à nul-
. Medicamentis faciliùs oritur, quàm à
omitoriis: verùm si subsequatur aliquan-
), tunc *sisti* potest, 1°. Remediis *antis-
pasmodicis*; scilicet *Diluentibus*, *Laxan-
bus*, & *Anodynis* sive *impetum* sistenti-
ıs; ut *aquâ calidâ* haustâ, *succo glycyr-
ızæ*, *opio*, nec non *vinculis* Brachiis &
ruribus injectis. 2°. *Aromaticis* variis:
:i sunt omnes Confectiones Alexi-
ıarmacæ; nempè *Diascordium*, *Theria-
ı*, *Philonia* cuncta, *Mithridatium*, *&c.*
æc enim *motum* Humorum à *centro* ad
ripheriam determinant; nam ope *Vo-
itorii* constringuntur *peripheria* Vasa,
ıde quidem Liquida versùs *centrum*
ıoveri coguntur. 3°. Si fiat *Hypercathar-
ı* à *laxatis* Vasis & *flaccido* Ventriculo,
ınc *Austera* & *Acida* requiruntur; utì
ıva Cydoniorum, satis *largâ dosi*, ut ad
br. ss. assumpta; vel *radix tormentillæ*,
ıis *bistortæ*, *cortex Peruvianus*, *mala*

aurantia, &c. 4°. *Spiritus fermentati* etiam valde prosunt, modò *largâ* satis *dosi* propinentur, ut ad ℥v. si autem *æger* hisce fuerit assuetus, tum *dosis* adhuc augenda est.

CAPUT X.

De Diureticis.

1. URinæ *excretio* semper fit per Urethram, in quam fluit ex Vesicâ; ex Ureteribus autem in Vesicam stillat, nullaque in hanc alia datur *via*: quod quidem patet, 1°. Quoniam *dysuriâ* laborantes, ob *calculum* Ureteribus impactum, nullam prorsus Urinam in Vesicâ observantur habere. 2°. Quia si *vivo animali*, aperto Abdomine, ligetur Ureter uterque *vinculo*, dein Vesica emulgeatur, & Abdomen consuatur, tunc *animal* ex Urinæ *suppressione* certissimè postea moritur, ne *guttulâ* quidem *unâ* ad Vesicam deveniente. Porrò quicquid in Vesicam per Ureteres ingreditur, id ex Pelvi fluit, quæ nihil aliud est quàm Ureterum *expansio*; jam verò in Pelvim venit ex Papillarum *ramis*, qui ab innumeris Canalibus Renalibus oriuntur, de-

monstrantibus Malpighio & Ruyschio: omnes verò Canales isti *emissaria* sunt exiguarum Glandularum Renalium; quicquid autem *urinosi* in his hæret, id omne ex Arteriarum Emulgentium *ramis* derivatur.

2. Ex dictis ergo patet, *Diuretica* sola esse (manente *viâ* extra Corpus apertâ) quæ copiam *secernendi* Liquidi in hisce Glandulis *augent*: hoc verò *quinque* modis fieri potest, & consequenter *Diuretica* dantur *quintuplicia*; nempe (1) *Diuretica* sunt ea, quorum ope Vasa *arteriosa* Renalia, & eorum Lateralia *laxantur*, licèt integra & intacta maneat Sanguinis constitutio. (2) *Diureticum* est, quicquid solvit, sive diluit *plùs solitò*; porrò Sanguis *solvi* dicitur, quando partes ejus *sphæricæ* in *minores* rediguntur: Sanguine autem ita constituto, facilè *secretio* hæc augetur *laxatis* Vasis Renalibus, imò Vasa ista semper aliis sunt *laxiora*, i. e. minorem *resistentiam* influenti Liquido præbent, quàm alia quævis in Corpore nostro Vasa; utpote quæ in patulam Pelvim hient. (3) *Diuretica* sunt, 1°. Quæcunque Sanguinem *eundem* manentem ad Vasa *eadem* quoque manentia *majori* velocitate applicant. 2°. Quæ Sanguinem *dilutum* & *so-*

lutum ad Vasa *laxata* & *dilatata* velocitate *majori* applicant: sunt ergo *illa* secundi generis *duplici* nomine *Diuretica*, & *illa* tertii *triplici* nomine. (4) *Diuretica* sunt, quæ *fluxum* Sanguinis ad Renes magis quàm ad alias Corporis partes determinant, nihil mutato in Vasis, aut Liquidis, aut Velocitate motûs. (5) *Diuretica* tandem sunt, ea quæ Vasa *stimulant* in contractiones secretorias.

3. Ad has igitur *quinque* Classes reduci possunt *Diuretica*: priusquam verò de his *sigillatim* agamus, considerandà est ipsa Urina: quæ quidem constat, 1°. Ex *potulentis*; & hæc pars est *aquosa*. 2°. Ex partibus quibusdam *chyli*; hæc verò *cruda* est. 3°. Ex *aquâ* Sanguinis; hæc autem est *cocta*. 4°. Ex partibus *Solidorum* nostri Corporis per *vim vitæ* abrasorum & attritorum, nec non *Fluidorum* diuturnâ *circulatione* eò usque solutorum ut *acria* fiant; & hæc est ordinariò *rubra*, *pauca*, *oleosa*, *acris*, & *terrestris*. 5°. Ex partibus *morbosis*; hæc verò *crassa* & *varia* omnimodè excernitur. Pro *diversâ* igitur hâc Urinâ, *variari* debent etiam *Diuretica*.

4. Sequuntur jam *Diureticorum* Classes, quæ verò sunt quinque.

I. Continet omnia *Decocta*, *Emulsi-*

nes, & *Olea*, quæ tum ex Vegetabilibus, tum ex Animalibus, ſub titulo *Laxantium*, & *Emollientium* ſuperiùs recenſita ſunt; ut *Decocta parietariæ*, *malvæ*, *mercurialis*, *Oleum olivarum*, *nucum juglandium*, *Terebinthina*, *&c.* Verùm iſta cum *regimine* ſunt adminiſtranda, ut ad Renes determinentur; ideòque 1°. Sumi debent *vacuo* Ventriculo, aëre *frigiduſculo*, motu *leni* ſubſequente. 2°. Injicienda ſunt formâ *clyſmatis*, ut partes illas *foveant* & *emolliant*: hæc autem ſic adminiſtrata quandoque, cæteris Remediis fruſtrà tentatis, mirificè proſunt. 3°. Renibus etiam applicentur formâ *balnei* & *fomenti*; ſiquidem Experientia docet, Homines *balneis* Pectore tenùs inditos copioſam *urinam* reddere. Cæterùm uſus *Diureticorum* hujuſce Claſſis tantus eſt, ut iis *primus* detur locus; quippe ſi adſit *obſtructio*, hæc illam non augent, ut *Stimulantia*, ſed Vaſa *laxando* eam tollunt. Ad hanc etiam Claſſem pertinent illa quæ *Acre*, quod *ſpaſmos* excitat, corrigunt aut expellunt, qualecunque ſit iſtud *Acre*; ſic Infantibus *ſuppreſſione* Urinæ ab *aceſcente lacte* laborantibus *Terreſtria*, ut & *Alcalia* fixa & volatilia plurimùm proſunt, nec non Hyſtericis.

II. Claſſ. complectitur ea omnia quæ

Sanguinem *solvunt* & *diluunt*: porrò *unicum* duntaxat novimus *Diluens*, nimirum *Aquam*; cætera quippe quæ *diluunt*, id faciunt quatenus *Aquam* habent admixtam. *Solventia* verò *duplicia* sunt; scil. vel ea quæ Liquido Sanguineo ingesta, Moleculas ejus *dissolvunt* & *dividunt*, sese *interponendo*; vel ea quæ motum *majorem* excitando, Vasorum augent *attritum*, atque sic *comminutionem* Sanguinis promovent; ideòque sunt vel *Salina* findentia penetrantiaque, vel *Stimulantia*. Ad hanc ergo Classem spectant, 1°. *Aquosa*; ut sunt omnes *aquæ Minerales*, *serum lactis*, *lac ebutyratum*, *infusiones Theæ & Caffe*, *cerevisia tenuis*, *&c.* quæ quidem omnia huc referuntur quatenus *Aquam* continent. 2°. *Salina* cuncta nobis nota, nullo excepto; ut (1) omnia *Salina Alcalina* fixa & volatilia. (2) *Sales* omnes *Ammoniaci*, qui ex Spiritu acido volatili & Sale alcalino volatili concreverunt. (3) *Sales compositi fixi*, ex Alcalino quocunque fixo cum Acido quovis (excepto Vegetabili fermentato) parati; qui verò quò subtiliores & acriores, eò sunt meliores. (4) *Saponacea*, ex Alcalinis quolibet cum Oleo facta: huc autem pertinent omnes *Sales volatiles oleosi*; talis est *Offa* HELMONTIANA, quæ à ℈j. ad ʒß.

dari solet; & constat ex *sale* quocunque alcalino volatili non oleoso, (v. gr. ex Spiritu alcalino Salis Ammoniaci meracissimo) cui superaffunditur æqualis copia Alcoholis Vini purissimi, quo facto, eâ parte quâ superficies horum Liquorum se contingunt, fit mox *coagulum*, tunc autem si concutias, illicò in formam glebæ *coagulantur* ambo Spiritus (*a*): atque sic talis *sal oleosus* brevî obtinetur; ad quem verò præparandum methodo STARKEYANA [scilicet affundendo oleum Terebinthinæ æthereum *sali* cuidam fixo alcalino fortissimo purissimoque, & ad summum ignem fuso atque liquefacto, &c. ut fiat *Sapo* STARKEYANUS vocatus,] menses aliquot requiruntur (*b*). Huc etiam spectant *Sapones fixi* dicti: qualis conficitur ex sale Tartari cum oleo Olivarum aut Terebinthinæ diu cocto. 5°. Animalium *Salinæ partes*; ut eorum *succi salini*, v. gr. *succus* recens *Ostreorum* marinorum, *succus* ex *Mytulis* marinis, & *Cancris* expressus, atque *succus Millepedum*, qui

(*a*) Confer HELMONT. *Tract. de Lithiasi, Cap. 3. Sect. 5.* item & BOERHAAVE, *Operat. Chem. pag.* 251.

(*b*) Vide STARKEY *Pyrotechn.* atque BOERHAAVE, *loco citato, pag. 260. & 263.*

Borraginis saporem refert. 6°. *Succi vegetabiles* earum Plantarum è quibus parum Olei, sed multùm Salis Essentialis educit *Chemia*; ut est *Opium*, quod verò eâ de causâ inter *Diuretica* numeratur; ita & *Succus petroselini*, *acetosæ*, *fumariæ*, *chærefolii*, *eryngii*, &c. quorum *sales* alii ad Tartarum, alii ad Nitrum magis accedunt.

III. Class. continet *quatuor* diversa Medicamentorum genera: qualia sunt; 1°. *Acria* cuncta quæ *stimulant* Vasa, & imprimis Renalia: inter hæc autem præcipuum locum obtinent *Insecta* quædam; ut *apes*, *cicadæ*, *formicæ*, *cantharides*, *millepedes*; quæ verò Sanguinem etiam solvunt, ejusque *motum* accelerant, & *febrem* quasi *artificialem* excitant. 2°. *Salina* omnia, quæ Sanguinem *solvunt*, simul & *velocitatem* ejus adaugent: huc porrò maximè pertinent unum & alterum *Salis* genus, quale novimus ex *Succino* & Vegetabilibus expulsum; & *sal Succini*, qui species est salis volatilis acidi rectificati, & antecellit omnes alios, si detur ad ℈ *j*. cum regimine. 3°. *Sales* omnes *alcalini fixi*, & *volatiles* sine discrimine. 4°. *Calor* & *motus* Corporis moderatus absque *sudore*.

IV. Class. includit *Diuretica* nonnulla

quasi *Specifica* : qualia sunt *Aromatica* quædam *balsamica*, h. e. Sale subtili cum Oleo involvente constantia ; ut *crocus*, *rhabarbarum*, *asparagus*, *cassia fistula*, *nux moschata* recens, *juniperus*, *terebinthina*, *Balsama nativa* omnia, *&c.* Hæc enim assumpta Urinæ *copiam* adaugent, quin & hujus *qualitates* omnes, ut Colorem, Odorem, & Saporem *immutant* ; ita quippe *Crocus* & *Rhabarbarum* ipsi colorem *flammeum* inducunt, *Cassia* in *parvâ* dosi sumpta, *viridem* ei dat colorem, in *majori* copiâ, *fuscum*, & in *majori* adhuc, *atrum* ; sic etiam *Asparagus* Urinæ *fœtorem* tribuit ; *Terebinthina* verò *violaceum* ipsi conciliat odorem (*a*). Cæterùm ejusmodi *mutationes* reliquis Liquidis nostris nunquam accidunt ; unde est quòd hæc *Diuretica* soleamus *Specifica* vocare.

V. Class. continet ea, quorum *effectus* circa Renes & Vesicam præcipuè & magis sensibiliter se produnt ; uti sunt *Cantharides*, à quibus assumptis *calor* oritur in Lumbis, & Urinæ *stillicidium* sive *stranguria*. Huc etiam referenda sunt *Insecta* superiùs memorata, uti &

(*a*) Ita quoque *Balsamum Copayba* Urinam *sapore* manifestè *amaro* imbuit, teste FULLERO, *Pharmacop. Extempor. de Mist. Balsam. pag. m. 247.*

Cerevisia in *non assuetis*; ita quoque *Lac vappescens* ſtranguriam excitat. Tandem omnia *Diuretica acria* & *ſolventia* huc pertinent.

COROLLARIA Practica.

I. Quali deſcribuntur, tali *ordine* præſcribi debent ad Urinam ciendam *Diuretica*; h. e. ſemper à *primâ* Claſſe incipiendum, & dein ad reliquas *ſucceſſivè* progrediendum eſt.

II. In Morbis *acutis* locus eſt tantummodò *tribus* harum Claſſium; nempe *Laxantibus*, *Diluentibus*, & *Acre temperantibus*.

III. In *chronicis* ſi per Renes materies *morboſa* ſit expellenda, primò Vaſa *laxanda* ſunt, dein *ſolvendus* atque *diluendus* Sanguis, tum danda ſunt *Accelerantia*, poſtremò *Stimulantia*.

IV. Hâc *viâ* magis *expurgatur* Sanguis, quàm omni per Alvum *evacuatione*; ſiquidem in ipſum Sanguinem agunt *Diuretica*, non verò *Purgantia* cuncta: ideòque per illa Medicamenta, in *violentis* Morbis, qui ad ſingula ut par eſt attendit, *criſin ſalutarem* ſæpenumerò procurare poteſt Medicus, abſque notabili Corporis *perturbatione*. Præterea *de-*

paratorium Sanguinis optimum sunt Renes; quoniam per eos transire possunt *crassiores* Sanguinis partes.

V. Urinæ *interceptæ* species *diversæ* dantur; & quidem tot, quot sunt enumeratæ Classes *Diureticorum*; unde sequitur *diversas* etiam esse debere Medendi *methodos*. Jam verò variæ sunt Urinæ *interceptæ* causæ; scil. 1°. *Constrictio* viarum Urinariarum. 2°. *Infarctio* earundem à *calculo*, aut ab aliâ quâdam materiâ. 3°. *Siccitas* illarum *nimia*, Liquidique *defectus*; qui verò vel ab *acrimoniâ* oritur, ut in *Acutis*; vel à *nimiâ* Fluidorum *crassitie* eorumque *lentore*, ut in *sedentariis* Hominibus accidit; vel tandem ex eo quòd Liquida in alias partes nimis *deriventur*. 4°. Denique partium Renalium *paralysis*; hæc autem *curationem* vix admittit.

CAPUT XI.

De Sudoriferis.

1. S*Udoriferum*, (Græcis Ἱδρωτικὸν dictum) *vocatur id omne medicamentum*, *cujus vi mador sensibilis per Cutim exhalat* ; & consequenter quicquid per eam Cutis partem quæ fistulis *Sudori* dicatis donatur Liquida *sensibiliter* expellit. Hæ porrò fistulæ demonstrantur *emissaria* esse Glandularum Subcutanearum, sive *minima* Vasa ex Arteriis Lymphaticis exorta, sive *fines* earum ultimi.

2. Inde patet ergo, materiem *Sudoris* ab Arterioso Sanguine derivari, non autem *excrementitium humorem* esse, (ut vulgò putatur) sed *succum* omnino necessarium ad *flexilitatem* nostræ Machinæ conservandam : ut enim Corpus *flexile* maneat, plurima debent esse inter partes illud componentes interstitia, *pori* vocata ; ne verò *pori* isti *concretione* partium Solidarum evanescerent, unde Corpus evaderet *inflexibile*, Deus illud Liquidum SANCTORIANUM dictum, perpetuò per hosce *poros* effluere constituit ; quod verò Liquidum est ipsa *Sudoris* materies, at-

que pars mobilissima, subtilissima, & Nervis amicissima, quamdiu in *statu naturali* versatur; nec magis è Corpore debet *educi* quàm ipse Sanguis, nisi ab alicujus *morbi* naturâ corrumpatur: & quidem ipse *Sudor* nunquam in *statu sano* Corpori suboritur; verùm simul ac applicatur Corpori aliqua causa, quæ inter Vasa & Fluida contenta tollat *æquilibrium*, ita ut *vis* Liquidorum *resistentiam* Vasorum *exuperet*, simul & Functio quædam nimis *augeatur*, tum demùm *Sudor* se manifestat. *Sudor* igitur semper indicat Corpus *ægrotare*, & hoc *ægrotare* perseverabit, donec causa *Sudorem* excitans dimoveatur, ejusque corrigantur effectus.

3. *Sudoris* itaque materies, quæ quidem in *statu naturali* sub nomine Persspirationis Insensibilis exit, est valde *blanda*, & summoperè ab Urinâ differt: *Sudor* verò *sensibilis*, si multùm urgeatur, ad Urinæ naturam propè accedit; quandoque *crassus*, *oleosus*, & *fœtidus* est, imò nonnunquam ferè *sanguineus* evadit, ut in Bajulis nonnullis videre est, quorum *sudor axillaris* linteamina *sanguinis* ad instar inficit aliquando.

4. *Sudor* autem non secùs ac *Diuresis* 5 modis promovetur; nempe, 1°. Emiss.

saria *laxando*, omnibus Liquidis *iisdem* manentibus. 2°. Sanguinem *diluendo* & *solvendo*: jam verò *dilutus* dicitur Sanguis, cùm ejus pars *subtilior* & *tenuior* partem *rubram* excedit; *solutusque* vocatur, quando moleculæ *rubræ* resolvuntur in istas *sex* minores ex quibus constant, [prout alibi dictum est.] 3°. Applicando (α) Sanguinem *eundem* manentem ad Emissaria *eadem* quoque manentia, majori *velocitate*: (β) Sanguinem *solutum* & *dilutum*, ad Emissaria *laxata*, acceleratâ *velocitate*; quo in casu *Sudor* ingens suboritur. 4°. Sanguinem ad *extrema* Corporis determinando: unde quicquid mutat *cursum* Sanguinis ab *interioribus* versùs *exteriora*, derivando *Sudorem* excitabit; ut Animi pathemata. 5°. *Spasmos* in *villis* ultimis Glandularum Subcutanearum excitando.

5. *Sudorifera* porrò variari debent, pro *naturâ* materiæ evacuandæ diversâ: *Sudor* enim est *multiplex*; & fit, 1°. Ex *aquosâ* Potulentorum parte. 2°. Ex *crudo* Chylo: hinc etiam omnibus iis qui *debilia* habent Viscera, eo tempore quo Chylus misceri debet cum Sanguine, *Sudor* prorumpere solet; ut in Phthisicis, & nonnunquam in Puerperis lactantibus observatur. 3°. Ex Sanguine *cocto*; ma-

ximè verò in *obesis* Hominibus, quibus in dies imminuitur Insensibilis Perspiratio, propter *pinguedinem* Vasa obstipantem; verùm iidem etiam in dies plùs sudant. 4°. Ex Sanguine nimis *dissoluto* & Vasis nimiùm *contritis* fit *Sudor rubescens*, *pinguis*, *acer*, *terrestris*, & *salinus*, adeò ut ipsi Cuti quasi infixus adhæreat. TACHENIUS accepit Lixivium istud in quo sordida *indusia* fuerant macerata & lota; tum hoc Lixivium (ex *sale alcalino* solo constans) *destillavit*, indeque *salem* habuit *sali* Urinæ *destillatæ* similem, [non tamen ita fœtentem] (*a*). Sic etiam in Equorum *sudore* deterso maxima copia Salis Volatilis invenitur (*b*). Hic autem *sudor* plerumque erumpit, ubi Sanguis *violenter* admodùm per Vasa sua movetur; ideòque in iis qui multùm defatigantur observari potest. 5°. *Sudor* est aliquando *morbosus*, & hic maximè *varius* est; interdum enim planè *aquosus* existit, ut in Puerperis & Phthisicis, in quorum *sudore* vix odor, color, aut sapor observantur; adeò ut videatur esse pars Sanguinis *dilutissima*: nonnunquam autem est *viscosissimus*, *flavissimus*, *ruber*: quan-

(*a*) Vide TACHEN. *Hippocr. Chym. Cap.* 12. *pag. m.* 54.

(*b*) *Idem Ibid. pag.* 55.

doque verò maximè *fœtet*; qualis eſt *ſudor* Peſte laborantium, qui *ægros* à *morbo* liberat.

5. Jam ſequuntur *Sudoriferorum* Claſſes, quæ quidem ſunt *quatuor*.

I. Continet ea omnia quæ Vaſa *laxant*: ſuntque vel *interna*, vel *externa*. Porrò *interna laxantia Sudorifera* ſunt omnia illa quæ memorantur inter *Diuretica*, iis exceptis quæ *ſpecificè* Renibus famulantur; ſic *aqua calida* melle edulcorata *ſudorem* copioſum excitat; ita quoque in Febribus ardentibus *decoctum hordei*, vel ſimile quid egregium eſt *Sudoriferum*, quia Vaſa *conſtricta* relaxat. Huc pertinent etiam *ſpaſmum* Vaſorum tollentia, ſive *Demulcentia* & *acrimoniam* temperantia; ſicut *opium*, *oculi cancrorum*, & *Abſorbentia terreſtria*. Jam verò *externa Laxantia* ſunt, 1°. *Frictiones* omnes. 2°. *Vapores* quicunque *tepidi*, & imprimis *aquoſi*. Huc etiam pertinent *Balnea*; verùm iſta Corpus nimis premunt, unde ſæpe ſuboritur animi deliquium. Huc referri quoque debent *Inunctiones* per olea blanda, pinguedines, medullas, &c. quæ Cutim *laxam* & *mollem* efficiunt: licèt per ſe *Sudorem* potiùs *ſiſtant*; quemadmodum patet ex antiquis Athletis, qui ante certamen *oleo* Corpus inungebant ſuum,

suum, ut scilicet Artus *mobiles* redderent; *Sudor* enim hoc pacto prohibitus erat. Huc denique spectat Corporis *Lotio* per aquam saponaceam.

Cæterùm *usus* horum *Sudoriferorum* convenit, 1°. In omni *morbo* orto ex maximo *frigore*; quod quidem externam Cutim & Pulmones maximè lædit, eorum Vasa rigida reddens, & Fluida coagulans. 2°. In *morbo* quolibet ubi *sordes, crusta ulcerosa*, aut *morbosæ* quævis, *scabies, ulcera, elephantiasis* vel *lepra* Cuti adhærent. 3°. Ubi Emissariorum *spasmus* adest; qui verò cognosci potest ex *siccitate* & *duritie* Cutis. 4°. Quandocunque ab *Acri* quodam *externè* impacto *morbus* accidit; ideòque cùm Pestis sit de naturâ Veneni *externè* applicati, ad eam profligandam hæc *Sudorifera* plurimùm conferunt. 5°. In morbis *acutissimis*, ubi ad *interna* Viscera vehementer tendit Sanguis, ut in Variolis; (in quibus verò Sydenham provocationem *sudoris* per *Cardiaca* & *interna Sudorifera* meritò damnat:) hâc enim Classe *Sudoriferorum* feliciter tunc utuntur Medici, [& ipse clariss. Auctor;] quin etiam dubitari potest, an non *Sudoris* provocatio *Sudoriferis* hisce tentata plurimùm valeret in Morbis Inflammatoriis quibuscunque curandis.

II. Class. complectitur *dissolventia* & *diluentia* Sanguinem quæ recensentur in *secundâ* Classe *Diureticorum*: porrò summum *Diluens* est Aqua, cujus facultas augetur per *calorem*; hinc Aqua *calida* maximum est *Sudoriferum*. Jam verò *Solventia* quædam Liquida *solvunt* immediatè; horumque *unicum* duntaxat in Acutis tutum est, scil. Nitrum, ejusque præparata: verùm alia disponunt Vasa ut in Liquidum *agant*, idemque *dissolvant*; sic Acetum *melle* edulcoratum, & in *aquâ* dilutum, optimum est *Sudoriferum* in Acutis: ex. gr.

℞. *Aceti*
Mellis ana ℥ j.
Macis q. s.

Diluantur in *Aqua* ℥ xij. vel xjv. Sumat *æger* instar *Thea* aut *Caffè*, & in Lecto expectet *sudorem*.

Hoc est remedium HIPPOCRATICUM. Acetum autem non *coagulat* Sanguinem, nec ulla Acida fermentata.

III. Class. cum *tertiâ Diureticorum* congruit, exceptis tantùm iis quæ Liquida determinant ad Renes: ideò quæcunque *fervida* assumpta, ut & *aromatica calida*, *opiata*, nec non *motus vehemens* hîc maximè *sudorifera* sunt.

IV. Class. continet ea quæ Liquores ad

interiorem Corporis *habitum* determinant: uti sunt, 1°. Omnia quæ laxant *externa.* 2°. Quæ diluunt, solvunt, movent versùs *externa.* 3°. Quæ *pressionem* Aëris *externam* minuunt. 4°. Quæ *vim* Cordis, sive hujus *ictus* quoad numerum & robur, adaugent: hinc igitur omnia *Cardiaca* sunt *Sudorifera*; ut Vinum Rhenanum, succus Citri recens, Aromata penetrantia, Sales volatiles, &c. 5°. Quæ stimulant *externè*: ut *Acria* quæcunque Cuti applicata; qualia sunt Acetum, & Zingiber quod subtile & penetrantissimum est, multùmque laudatur ab HELMONTIO (*a*). 6°. Denique possunt his accenseri ea quæ *motum impeditum* in *internis* restituunt; sic ex. gr. Respirationem *impeditam* restituunt Animi pathemata.

Cæterùm quæ de *Specificis* dicuntur *Sudoriferis*, ea pro nugis habenda sunt; hæc enim omnia tum demùm evadunt *sudorifera*, quando Corpus ad *Sudorem* dispositum est, alioquin nihil præstant; ita quippe licèt ad ℥ j. sumatur *Theriaca*, nisi Corpus ad *Sudorem* dispositum sit, *exsiccabit* solummodò, non verò ciebit *sudorem*: neq; quidem ullum unquam

(*a*) *In Tract.* cui titulus est, TARTARUS NON IN POTU, *Sect.* 9.

Medicamentum *sudores* movet *specificè*; sed ea quæ istud præstare putantur, hoc agunt solummodò, vel 1°. quatenus materiam ad *Sudorem* suppeditant: aut 2°. quatenus impedimentum *Sudoris* auferunt: vel 3°. quatenus ad Corporis *peripheriam* Sanguinem determinant. Cæterùm inter hæc *Specifica* ab AUCTORIBUS recensentur nonnulla; qualia sunt. *Terra sigillata*, *Folia scordii*, *asclepiadis*, *&c.* nec non *lapis bezoar*, *pedro del porco* (*a*) & *lapis de Goâ*, qui ex Lapide Bezoar, Ambrâ, & Tragacanthâ constat (*b*);

(*a*) *Lapidum* horum *historiam* omnium optimè descriptam vide sis apud KÆMPFER, *Amœnitat. Exotic. Fascic. II. Sect. 3. pag. 391. ad 406.* Quod pertinet autem ad *lapidem hystricinum Malacensem* sive *pedro del porco*, (de quo jam aliquid *pag. 191.* notavimus) ejus *usum* docent imprimis & maximoperè extollunt (1) TULPIUS, *Libr. IV. Observ. Cap. 52. pag. m. 363.* tum (2) HELVETIUS, *Traité des Maladies &c. Tom. II. pag. m. 70.*

(*b*(*Lapis* ille vocatur à Lusitanis *pedra cordial*, & conficitur *Goa* in Indiis à PP. SOCIET. ex *Speciebus cordialibus* & *alexitericis*, quas & *bezoar lapis* ingreditur: confectus est primò à R. P. CASPARO ANTONIO; unde quoque nomen sumpsit; dein à R. P. NICOL. MANUCHE, quem à priori dignoscimus literis N. M. in superficie impressis, & in opposito latere signo *capræ*, vel alius quadrupedis. *Figura* ejus ovata vel

deinde *trochisci de viperis*, *&c*. AUCTOR verò testatur, se Lapidem Bezoar *genuinum* aliquando ad ℥ j. usque dedisse Infanti bienni, ad *sudores* satis disposito, absque ullo tamen effectu; sic etiam à Trochiscis Viperarum ad ℥ jjj. exhibitis nullus commotus erat *sudor*, eodem testante.

COROLLARIA.

(1) Ex iis quæ de *Sudoriferis* huc usque dicta sunt colligimus, 1°. Quòd variæ & planè oppositæ dentur *causæ Sudoris*; utì Tristitia & Lætitia *summa*, Metus & Spes, Aqua *calida* & *frigida*. 2°. Quòd varii sint etiam *Sudoris effectus* & planè oppositi: etenim *Sudor* aliquando Sanguinem *dissolvit*, quandoque verò *incrassat*, pro conditione scilicet subjecti ex quo elicitur; itaque de *Sudoris effectu* nihil dici potest universaliter. 3°. Quòd ad *Sudorem* eliciendum *applicatio-*

rotunda est. *Color intùs* cinereus, *extùs* nigricans, splendens, aureisque maculis distinctus, & nonnunquam totus deauratus. *Usus* frequens est & probatissimus inter Europæos Orientis. Venditur ad *libram*, & inde pro variâ magnitudine pretium variat. Conf. KAEMPFER. *Ibidem*, *pag*. 397.

nes fiant variæ; siquidem aliquando Corporis totius *lotione*, interdum ejusdem *calefactione*, *frictione*, *motu valido*, nonnunquam *internorum* quorundam variorum administratione procuratur. 4°. Quòd variæ sint *Sudoris* eliciendi *necessitates*; sic ex gr. in Hydrope Anasarca *stimulandum* est, atque *tardum* & *hærens* expellendum: detur itaque quolibet manè & vesperi sequens præscriptum.

℞. *Theriac.* ʒ jj.
Spir. Juniperi ℥ j. ſs.
Oxymel. Scillit. ℥ jj.

Diluantur in *Cereris Cerevisiâ meraciâ*, vel *Hydromel.* ℥ jx. vel x. Sumat *æger*, & disponat Corpus ad *sudorem*.

Idem fit cum successu in aliis Morbis *chronicis*, ut in Cachexiâ Virgineâ: sic etiam in Leprâ, quoniam nutrimentum omne sistitur, ideò requiritur *Sudoris* procuratio; non autem per *aromatica*, quæ Corpus *internè* calefaciunt, sed ita ut *externè* omnia caleant, *internè* verò abluantur omnia: dentur ergò tunc Pilulæ ex *sapone Veneto*, singulis horis, adeò ut uno die ʒ jj. adhibeantur; dein post *usum* earum per *tres dies*, potest Æger *decoctum* aliquod *antiscorbuticum*, v. gr. ex *Guajaco*, bibere; tum *tepidarium* ingrediatur ad *sudores* movendos. Porrò si

resolvendum sit aliquid circa *prima* Vasa, ut in *morbis* Pectoris, ac aliis *acutis*, & causa *mali* oriatur ex *Alcalino*, detur *potus copiosus* ex Melle, Aceto aut Vino Rhenano cum Aquâ; simul & *externè* laxetur Cutis: in medio autem *sudore* potest dari *decoctum* cum *nitro*. Cæterùm si causa *mali* sit ex *Acido*, dentur *Alcalina*; & sic administrentur semper ea quæ *causæ* Morbi sunt *opposita*. 5°. Quòd variæ sint *Sudorem* movendi *opportunitates* sive *occasiones*; quibusdam enim temporibus multò promptiùs & feliciùs succedit, quàm aliis: quorum *cognitio* pendet omnino ab observationibus Medicorum; sic in Variolis à *primo die* usque ad *octavum* elicitur *sudor*, & hoc ad *sudorem* satis opportunum videtur tempus; atque *curari* potest Æger *sudore continuo*, cum hoc tamen regimine, ut semper Humores copiosè *diluantur*, & *laxentur* Vasa; siquidem *exsiccantia calida* minimè tunc adhiberi debent, utpote valde perniciosa. In *morbis* autem *acutis* plurimi Medici cum vulgo *Sudorifera* dari volunt, quoniam observant Naturam *14. die* semet per *sudores* sæpiùs exonerare; indeque in pessimam hanc *praxin* administrandi *calida* & *exsiccantia* incidunt, verùm hâc methodo plurimos interficiunt.

quòd si Sudoriferis omnibus *calidis* ablegatis, ea solummodò propinarent *Sudorifera* quæ Sanguinem *diluunt* ac Vasa *laxant*, tunc Ægri commodissimè *sudarent* inde, *crisisque* laudabilis 7. vel 14. *die* fieret: sic enim in *Sudore Anglico*, plurimi *sudoris* ope, per *interna Diluentia* & *externa Laxantia* ad 24. horas continuati, curabantur; cum è contrario omnes ii quibus *Diluentia interna* non fuerant administrata moriebantur.

(2) Ex dictis patet etiam, 1°. Quòd pro variâ morbi *causâ*, varianda sint *Sudorifera*: sic in Morbis ex *Alcali*; v. gr. Juvenis æstivo tempore *febre ardentissimâ* corripitur, ad quam profligandum remedium *velocissimum* requiritur, hoc est *Sudoriferum* quidem; priusquam verò propinetur indaganda est Morbi *causa*: ponamus igitur eam esse *siccitatem* nimiam & *inflammationem*, manifestum est requiri tunc temporis *Diluentia*, simul & *Stimulantia*, propter *virium defectum* & *obstructionem*, quæ *stimulum* indicant. Itaque quò *Diluentia* meliùs agant, detur Medicamentum *liquidum*, cujus basis sit *Acidum* aliquod *dissolvens*, & pro *stimulo* addatur Vinum Rhenanum, quod *aqua* largâ copiâ diluatur, & addatur *vis antiphlogistica* ope Nitri; ex. gr.

℞. *Vini*

℞. *Vini Rhen.* ℥ vjjj.
Nitri ʒ jj.
Succ. Limon. recent. expressi ℥ j.
Syrup. Violar. q. s. vel ad ℥ jj.

Diluantur hæc cum *Aqua communis* libr. jv.

Singulis horis capiat ℥ jj. *calidè* cum determinatione ad *Sudorem*: si verò *leviter* tantùm *sudet*, plus *Vini* addatur, si *nimis*, plus *Aqua*.

Verùm si *causa* Morbi sit *Acidum*, tunc loco Vini Rhenani, sumendus est alius liquor, ut Sal Volatilis Oleosus; si verò *causa* sit *tenax*, addantur Salia *solventia*. 2°. Quòd pro variâ Morbi *naturâ* varianda sint etiam *Sudorifera*. Porrò *natura* Morbi pendet (α) à materiâ *peccante*; (β) ex causâ *efficiente* sive *applicante*, h. e. *vi vitali*: sic igitur si materia sit *tenax*, dentur valida *Stimulantia*, ut *alcalina*; si autem sit de naturâ Luis Venereæ, tunc optimum remedium est Mercurius ad *sudores* determinatus. 3°. Quòd pro diversâ Morbi *sede* variari debeant *Sudorifera*. 4°. Quòd in diversis Morbi *gradibus* varia requirantur *Sudorifera*; sic in *initio* Variolarum *sudoriferum* Inflammationi resistens requiritur; *die* autem *14.* ut plurimùm, indicantur *Saponacea*, & *Decocta aromatica siccantia*.

THEOREMATA.

I. *Sudoriferorum* maxima *vis* consistit in *resolutione* quoad Liquida, & *deobstructione* quoad Vasa. Jam verò Liquida *resolvuntur* vel *diluendo*, vel *dividendo*; ubicunque igitur *solvendum* est, ibi *Sudorifera* requiruntur: *vis* autem deobstruens *Sudoriferorum* in eo consistit, quòd vel Vasa *laxent*, vel contenta *dissolvant*.

II. *Sudoriferis* in se consideratis magna inest vis *coagulandi* & *obstruendi*: unde quidem fit, ut illud quod remanet crassum, coagulatum, & nonnunquam lapidis instar durum evadat, nullâ dein arte *resolvendum*; & hinc est quod nulli Inflammatorii morbi magis in *gangranam* abeant, quàm ii qui à violento oriuntur *exercitio*.

III. Dum incrassant *Sudorifera*, simul etiam obstruunt; dumq; Liquidum consumunt, Vasa sese contrahunt & coarctantur, eorumque *fibra* rigescunt.

IV. Medicamenta ferè omnia possunt in *Sudorifera* converti: ita quippe si *Purgans* administretur, & Homo statim ad *Sudorem* disponatur, egregia *Sudoris* oritur expulsio; & quò *fortius* fuerit *Purgans*, eò *copiosior* erit *Sudatio*: in Morbis

autem Chronicis *arcanum* est *Sudoriferis* addere *Purgantia*, utì Trochisc. Alhandal. &c. Par etiam est ratio *Emeticorum*, & *Diureticorum*, si ad Cutim determinentur.

CAPUT XII.

De Diaphoreticis.

1. D*iaphoretica sunt Medicamenta*, *quæ materiem morbosam sub specie Perspirabilis Sanctoriani è Corpore amandant*, sive potiùs *omnia illa quæ Perspirationem Sanctorianam augent*. Horum itaque naturam quò meliùs intelligamus, considerandum est quot *modis*, aut quibus à *causis* augeatur Perspiratio.

2. *Causa* igitur Perspirationis *aucta* sunt, 1°. Viscerum *vis aucta*; quæ Liquida nostra in minutias dirimit. 2°. Illa omnia quæ Liquida, modo dicto *soluta*, ad partes *externas* determinant: per partes autem *externas* intelligimus omnes illas quæ ab Aëre possunt attingi; quales sunt Cutis, Os, Pulmones. 3°. Quæ *cutim externam* ita disponunt, ut Liquida sub formâ *insensibili*, eaque *promptè* transmittat, non verò *crassiora* & *sensibilia*:

quod quidem ut fiat, Cutis debet esse neque *laxa* nimis, neque nimis *stricta*. 4°. Ea quæ *tria* suprà dicta simul agunt: hujus autem generis cùm nulla nobis cognita sint Medicamenta, inde concludimus, nulla dari *Diaphoretica propria*, i. e. quæ certò & indubitanter talem effectum assequantur.

3. *Diaphoretica* itaque, pro *tribus* prioribus *aucta* Perspirationis *causis*, in *tres* Classes dividimus sequentes.

I. Class. *Diaphoreticorum* continet ea quæ *vim* Viscerum, i. e. Vasorum *elasticitatem* augent: hæc autem augetur quandocunque Vasorum *fibræ* rigidiores & duriores evadunt. Ad hanc igitur Classem pertinent, 1°. Quæcunque astringunt seu potiùs contrahunt Solida, h. e. quæ sese intra *ultimarum partium* interstitia insinuando, ibique hærendo, *partes* istas minùs flexiles sive magis rigidas efficiunt: talia verò sunt *opium*, *cortex Peruvianus*, *radices* omnes *astringentes*, *vinum austerum*, &c. Porrò cùm *Diaphoretica* constringant, non autem laxent, inde constat; quicquid Excretiones *sensibiles* auget, *Diaphoresin* minuere: quod quidem planè congruit Sanctorianis experimentis. 2°. Corporis *exercitia*; ut *ambulatio*, *equitatio*, *vectio in curru*, &c. quorum

ope Experientia non docet Excretionem SANCTORIANAM promoveri. 3°. *Stimulantia* admodùm *lenia*, vel *fortia* paululùm *enervata*; sic enim *Colocynthis*, parvâ quantitate in Vino infusa, *Diaphoreticum* evadit optimum; ita quoque *Merc. Sublimatus corrosivus* ad gran. j. vel jj. in ℥ jj. vel jjj. *Rob Sambuci* permistus, & ad $\frac{1}{20}$ *grani* sic exhibitus pro *unâ dosi*, plurimùm confert in Morbis Chronicis; quin & pari ratione quælibet *Acria* ità *mitigari* possunt, ut *Diaphoretica* fiant.

II. Class. includit omnia illa quæ materiem *perspirabilem* ad Cutim determinant: talia verò sunt, 1°. Aër mediocriter *calidus*. 2°. Exercitia *temperata*. 3°. Circulatio Liquidorum *æqualis*; quæ porrò tum fit, cùm omnes Corporis partes vel æquabiliter *quiescunt*, vel æquabiliter *moventur*.

III. Class. continet ea quæ Cuti *debitam temperiem* conciliant, ita ut neque nimis *laxa* sit, nec magis *stricta* quàm par est. Hoc autem præstant *frictiones*, *lotiones*, & *detersiones*.

CAPUT XIII.

De Uterinis.

1. AD *Uterina* referuntur *Emmenagoga*, *Aristolochica*, & *Ecbolica*; sive quæ *Menses*, *Lochia*, & Uteri *contenta* expellunt. *Emmenagoga* porrò propriè sunt ea, quæ *menstrui sanguinis* Secretionem & Excretionem promovent. Secretio autem fit ex totâ Sanguinis massâ in Uterina Vasa; verùm Excretio fit ex Utero per Vasa partim circa *Os* ejus *internum*, partim intra *illud*, partim in *Vaginâ* hærentia.

2. Jam verò *derivatio* hæc in Uterum, & *excretio* inde fiunt, quòd Vasa prædicta *abundanti* Sanguine repleta eò usque vi Cordis distendantur, ut Arteriolarum *oscula* tandem dilatentur, unde sequitur Sanguinis *eruptio*; cessante verò *vi* Cordis, & *Plethorâ* levatâ, eadem sese rursus contrahunt: Sanguinem autem Uterinum à *vi* Cordis *premi* vel inde constat, quòd si Mulieri Gravidæ abrupta sit *placenta*, Fœtu interim in Utero manente, tanta subsequatur *hæmorrhagia* ut Mater pereat; quia nempe Sanguis à *vi* Cordis

urgetur, & Uterus à Fœtu contento ita distenditur, ut Vasorum *oscula* sese contrahere nequeant. Idem quoque ex *Lochiorum* fluxu colligi potest.

3. Quòd si quæratur, cur non ex Arteriis istis *semper* fiat Sanguinis effluxus, sed *statis* tantummodò temporibus? Considerandum est, Arteriarum *fines* esse quasi *trifidos* sive in *tres* ramos divisos; quorum *medius* abit in Venam, *laterales* autem *duo* in Cavitates hiant, *unus* scilicet in Glandulam, *alter* verò in Vasa Lymphatica: *primus* itaque ramus Sanguinem transmittit *crassiorem*, reliqui porrò *duo*, quia teneriores sunt & exiliores, *subtiliorem* duntaxat ejus traducunt partem. Jam ergo supponamus dari *obstaculum* in Venis, (ex. gr. à *Plethorâ*) sive *pressio* solitô major in Arteriis, tunc inde debent *lateralia* Vasa eò usque dilatari, ut quæ priùs non nisi Lympham, nunc Sanguinem *rubrum* admittant; quia sunt structuræ tenuioris, & hiant in Cavitates, ubi nullum est *obstaculum* Impetui resistens; verùm aliter se res habet respectu rami *medii*: quàm primùm autem *obstaculum* illud in Venis aufertur, sive *pressio* & *vis* Cordis imminuitur, (cùm scil. copia Sanguinis ope fluxûs est imminuta) tum hæc Vasa *lateralia* sese denuò

contrahunt, & Sanguis in Venas abit. Hoc argumentum illustrari potest exemplo *tunica* Oculorum exterioris *Cornea*; quæ quidem in statu naturali prorsus *albescit*, solis ferè Arteriarum *lateralibus* Vasculis ad eam adeuntibus; at verò si *obstaculum* aliquod ponatur in tractu ad Venam, v. gr. si illa comprimatur, aut si finis Arteriæ obstruatur, vel contrahatur, ita ut Sanguis ex Arteriâ in Venam *promptè* fluere nequeat, ex gr. si *arctè* constringatur Collum, tunc ista Vasa *tunica Cornea* priùs *inconspicua*, jam *rubescent*, & *conspicua* fient, ab hâc nempe *pressione*; quia Sanguis in Venas fluere impeditus urgetur in *Lateralia*: verùm *obstaculo* dempto, *rubor* hic evanescit. Par est ratio in Vasis Uterinis, ubi dantur Vasa Lymphatica sive minimæ Arteriarum extremitates in Uteri cavitatem hiantes. Effluere verò Sanguinem hunc ex Vasis *lateralibus* illis (quæ in suo naturali statu non Sanguinem, sed *tenuiorem* Humorem pro partium lubricatione recipiunt) *dilatatis* sat clarè patet ex fluxu *Lochiorum*, quæ sensim colorem suum *sanguineum* remittunt.

4. Jam videndum est, quænam sit causa *eruptionis* primæ *mensium* in Puellis: quæ quidem (ut uno verbo rem ex-

pediam) nihil aliud eſt quàm *Plethorâ.* Hæc autem oritur inde, quòd in Virgine, à nativitate uſque ad pubertatem, Sanguinis *vi* Viſcerum conferti *copia* creſcit; *augmentum* enim tale neceſſarium eſt omnino ad Vaſorum majorem diſtenſionem, Virginiſque Incrementum: at verò poſtquam illa ad *limites* Incremento ſuo præſtitutos pervenerit, ita ut Vaſa dilatari ac diſtendi non poſſint ampliùs, neceſſe eſt ut oriatur *Plethora*, nimirum ab iſto Sanguinis *augmento* quod adhuc manet; quippe nulla eſt ratio cur illud ceſſet, quandoquidem Viſcerum *vis*, quâ conficitur, adeò non minuatur, ut augeatur potiùs: Sanguis itaque *ſuperfluus* expelli debet per Vaſa *minùs reſiſtentia*, qualia ſunt Uterina; alioquin *ægrotabit* Puella.

5. Cæterùm ſi quæratur unde fiat, ut *fluxus* hi *menſtrui* non Viris cum Fœminis ſint communes? Ratio eſt, quòd Viri *limites* Incrementi ſui ſeriùs attingant quàm Fœminæ; ſimul ac autem eò pervenerint, etiam in iis *excretio* aliqua *ſtatis* temporibus augetur: ſiquidem conſtat ex *Obſervatis* SANCTORII, quòd *ſingulis menſibus* in Viris contingat *Plethora*; quæ verò ſive largiori *ſudore*, ſive *urinâ*, ſive aliâ Excretione tolli-

tur (*a*). Simile quid Mulieribus, quibus *menstrua* non fluunt, quandoque contingit; indeque *sana* conservantur. Quin etiam notandum est, Fœminas omnes *minori* Diaphoresi gaudere quàm Viros; quibus autem Fœminis *copiosa* valde fit Diaphoresis, utì Virginibus, iis non omninò aut saltem parcè admodùm fluunt *menstrua*; illæ verò quæ *laxo* & *frigido* Corporis *habitu* donantur, vitamque degunt *otiosam*, habent *menstrua* ut plurimùm *copiosa*.

THEOR. Quò sumus propiores *origini* nostræ, eò *vis premens* Cordis prævalet magis *resistentiæ* Vasorum Corporis omnium simul; hoc autem patet ex Animalium *incremento*, quæ majori proportione crescunt in teneris annis, quàm in ætate provectiori: sic igitur Corpus istud cujus Incrementi *terminus* propior est *origini* suæ debet, cæteris paribus, habere Vasa *laxiora* & *molliora*, quàm illud cujus Incrementi *terminus* ab *origine* remotior est; cùm itaque Fœminæ citiùs ad ἀκμὴν Incrementi sui perveniant quàm Viri, necesse est etiam ut Vasa sint ipsis *explicabilia* magis & *mollia*.

6. Porrò jam examinandum est, quare Sanguinis in Mulieribus *superflui* de-

(*a*) *Med. Static. Sect. I. Aphor. 65.*

terminatio fiat ad Uterum. Hoc verò constat inde fieri, quoniam in Fœminá ad Incrementi sui *terminum* appropinquante nullibi in Vasis *minor* est *resistentia* quàm in Abdomine, hinc etiam nullibi *minor* quàm in Pelvi, & ibi nullibi *minor* quàm in Utero: quippe Mulieres, pro ratione suæ magnitudinis, Abdomen longè magis habent *amplum* & *expansile* quàm Viri; in horum etenim Pelvi continentur solummodò Vesica & Intestinum Rectum, præter quæ verò in Pelvi Mulierum adest etiam Uterus; adde quòd earum Pelvis ordinariò *capacior* sit, quàm respectu contentorum requireretur, Præterea cùm Vesica quolibet momento *liquidum* suum recipiat, & Intestinum Rectum pariter suum, Uterus autem nihil, hinc patet in Utero *minimam* dari *resistentiam.* Porrò nulla pars est, in Corpore Muliebri nota, in quam Sanguis ex tam *diversis* influat locis ac in Uterum; à *tribus* enim *diversis* fontibus *varia* Arteriarum extremitates in *unum* ibi loci coeunt. Accedit huc quòd in toto *Uterino tractu* Venæ destituantur Valvulis, nec suppleatur iste Valvularum defectus per compressionem *musculorum* Sanguinem *venosum* propellentem; nulla quippe Corporis est pars, quæ *musculis* paucioribus cir-

cumpositis donetur: omnis ergo Sanguis in Venis contentus *resistit* Sanguini ex Arteriis advenienti; atque sic ubi primùm adest paulò *majori* copiâ, statim versùs loca *minùs resistentia* urgetur.

7. *Tria* jam cognoscimus *causarum* genera, quibus *menstrui* Sanguinis in Muliere sanâ debetur *excretio*; nimirum 1°. *Plethoram*: 2°. Sanguinis *superflui* determinationem ad Uterum, utpote partem *minùs resistentem*: 3°. Vasorum Uterinorum *aptitudinem* ad *excretionem*. Medicamenta igitur *Emmenagoga* ad *tres* Classes etiam reduci possunt; quarum *Prima* continet ea quæ *Plethoram* inducunt. *Secunda*, illa quæ eandem ad Uterum determinant. *Tertia* demùm includit *Topica Uterina aperientia*. Mulierem itaque *menstruis suppressis* laborantem curaturo primùm quidem inquirendum est, an materies adsit *excernenda*, sive an detur Sanguinis *superfluitas*; quippe si hæc deficiat, Medicamenta *secundæ* ac *tertiæ* Classis plus afferent damni, quàm commodi.

8. *Plethora* verò inducitur. 1°. Ab omni medicamento quod facit, ut ex Cibo & Potu *vi* primorum Viscerum plus *Chyli* in Venas recipiatur, quàm requiritur ad incrementum aut nutrimentum Corporis, & ad jacturam resarciendam. 2°. Ab

omni medicamento quod Viſcera ſecunda, quæ *Sanguifera* vel *Hæmatopœa* dicuntur, ita roborat & afficit, ut *Chylum* in *bonum* Sanguinem vertant. 3°. *Remotione* cauſarum attenuantium & difflantium Sanguinem confectum. *Tria* igitur habemus *diverſa* medicamentorum genera ſub *primâ* Claſſe *Emmenagogorum*, ſcilicet *Plethoram* inducentium, comprehenſa.

Primum autem horum generum continet illa quæ *vim* Viſcerum primorum ſive *Chylificationi* dicatorum adaugent; quibus etiam annumeranda ſunt, 1°. Ea quæ *faces* inertes *ſolvunt*: 2°. Quæ *ſolutas* per ſtimulum *expurgant*. Siquidem notum eſt, Inteſtinorum cavitates Muco quodam, à Glandulis ibidem ſecreto, ſemper *oblini*; qui verò ſi *ſpiſſus* fiat & adhæreat, *oſcula* Vaſorum minimorum *obſtruit*, atque ſic in Vaſa Lactea *Chyli* tranſitum impedit; unde tunc oritur *inanitio* ſive *atrophia*, quæ quidem eſt *Plethoræ* contraria. Itaque ſi talis Mucus adſit, ut inducatur *Plethora*, debet iſte (*α*) *ſolvi*, & (*β*) *expelli*: quapropter de iis quæ Mucum hunc *ſolvunt* & *expellunt* priùs agemus; poſtea verò de iis quæ *vim* primorum Viſcerum adaugent.

Ea quæ dictum *ſolvunt* Mucum ſunt; 1°. *Gummata* quælibet aromatica fœtida,

uterina dicta; hæc enim ob *viscositatem* suam adhærent, atque *vi* suâ *saponaceâ* sese Pituitæ immiscent & eam *solvunt*, simulque stimulant ac ejus propulsionem promovent; ideòque *Gummi ammoniacum*, *asa fœtida*, *bdellium*, *galbanum*, *myrrha*, *sagapenum*, & *opopanax* ab omnibus *uterina* dicta sunt; siquidem hæc ingesta facilè Corporis nostri calore *solvuntur*, dumque *soluta* hærent, *Acre* quod in eis continetur exhalat, Viscera stimulat & deterget lenissimè: non *agunt* igitur *vi* quâdam Utero directè dicatâ, sed suâ qualitate *dissolvendi*, nempe *saponaceâ* & *aromaticâ* Nervis amicâ. Medicus itaque curaturus Fœminam, cui ex *Plethora* defectu *menstrua* supprimuntur, hunc in modum præscribat.

℞. *Gummi Ammon.*
Galbani
Sagapeni
Myrrhæ ana ℈ j.
Olei stillat. Succini rectif. q. s.
M.

Fiant inde *Pilulæ*; quæ conveniunt ubicunque *Chyli* ob dictam causam impeditur *ingressus*, uti quidem in Hypochondriacis contingit. Mucum suprà memoratum solvunt 2°. *Sales* omnes *fixi*, sive sint more TACHENIANO parati, sive

alcalini: qui porrò iſtud habent peculiare, quòd citò præterlabantur; unde pro tempore magnus eſt eorum *effectus*, ſed brevî ceſſat. Huc verò pertinent *Sales fixi compoſiti*; item *borax*, *ſal ammoniacus*, *vitriolum*, *tartarus*, *ſal polychreſtus*, *ſal regeneratus* SENNERTI, &c. Sic igitur, ℞. *Salis* hujus vel illius ʒ j. Solvatur in *aqua Rutæ* ℥ jv. Capiat *ægra* cochl. j. poſt *Pilul.* Ita quidem ſeſe mutuò juvabunt. 3°. *Sales* omnes *volatiles alcalini*; utì ſunt *Sales volatiles oleoſi*, *Spiritus cornu cervi*, *urinæ*, *ſanguinis*. Denique 4°. *Sapones* omnes qualeſcunque fuerint: etenim ad *Gummi* naturam accedunt; quapropter *Sapo* ad Abortum & Menſtrua procuranda adeò decantatur. Itaque ad Mucum ſuprà dictum *ſolvendum*,

℞. *Saponis Venet.* ʒ jv.
Bulb. recent. Ari ʒ j.
Aſa fœtida ʒ ß.
M.

Fiant *Pilulæ*, ſing. gran. jjj. Sumat ſingulis bihoriis unam.

Hæc ſunt primarum viarum *Deterſiva*. Sequuntur jam ea quæ Mucum *ſolutum* expellunt: talia verò ſunt *aloe*, *rhabarbarum*, *colocynthis*, *jalappa*, *ſagapenum*, *opopanax*, & imprimis *bryonia alba*. Medici nomen *Uterinorum* hiſce dederunt

ab effectu suo, quoniam *solvunt* simul & *expellunt*. In hunc igitur scopum exhibendum est hujusmodi præscriptum.

℞. *Aloes opt.* ℥ j.
Resin. Jalapp. gr. xv.
Colocynth. gr. v. (pro *stimulo.*)
M.

Fiant *Pilulæ*, sing. gr. jjj. quæ deaurentur. Capiat ex iis sub Aurorâ, ubi adsunt signa *solutæ pituitæ*; & dormiat per horam unam vel alteram.

Nunc verò videndum est, quænam Visceribus primis *majorem vim* concilient, ita ut *bonum* conficiant *Chylum*, eumque in Vasa Lactea propellant. Vim itaque primorum Viscerum augent (ipsorum nempe *vim contractilem* adaugendo) omnia quæ Fibras magis *rigidas* efficiunt: talia sunt autem *Astringentia* medicamenta; ut 1°. *Chalybs*; nihil enim in hocce casu plùs conducit, præsertim si sub eâ formâ detur ut Sanguini non admisceatur, sed agat in Solida, *fibras* corroborando; quippe si Sanguini permiscetur, summum evadit *Coagulans*: verùm supràdicto *regimine* sumptus, optimè quidem agit, & *fibras* roborat; prout hoc inde constat, quòd post ejus *usum* brevî mutetur Color *pallidus* Virginum in *rutilum*, & Pulsus antea *languidus* in *febrilem*

febrilem ferè. Cæterùm obtinet ejusdem *usus*, cùm debita *rigiditas* Viscerum deficit, & adest *Pituita* copia: porrò si abundet *Acidum*, tunc sumi debet in *substantiâ* sive *limaturâ*; si verò Mucus *iners* & *non acidus* prædominetur, exhibeatur *Chalybs* in Vino Rhenano, vel in Aceto; præparationes aliæ sunt meræ nugæ. Præterea pertinet huc 2°. *Cortex Peruvianus*, quâcunque formâ datus; hic autem locum à *Chalybe* proximum obtinet. 3°. *Rheum* tam *Ponticum*, quàm *Barbarum*. 4°. *Tamariscus*, & imprimis ejus radicis *cortex*. 5°. *Capparis*: & ex iisdem varia composita. Hinc ergo patet, *Astringentia* summa evadere posse *Emmenagoga*.

Jam sequuntur Exempla pro *Formulis*. Si prædominetur *Acidum*, cognosci poterit ex *appetitu* rerum incongruarum & insolitarum, *ructibus acidis*, *torminibus* cum sensu Frigoris, *ructibus nidorosis* post Acetum sumptum. In hoc itaque casu,

℞. *Limat. Ferri* (in mortario ferreo diu trit.) ℥ jj.
Extract. Rhei ℥ j.
Cort. Peruv. ℥ ß.
M.

Fiant *Pilulæ*, sing. gr. v. Capiat unam omni bihorio.

Quòd si non abundet *Acidum*, tunc ipse *Chalybs in substantiâ* datus plerumque angores, vomitus, diarrhœas, tormina excitat; quippe qui non *dissolvitur*, sed *stimulando* tantum agit. Hoc igitur in casu,

℞. *Vini Rhen.* libr. jjj.
Chalybis contrit. ℥ jj.
Cort. Peruv. ℥ j.

Leni tepore macerentur per 24. horas; deinde *vacuo* Stomacho ter de die, unâ horâ ante *pastum*, sumatur ex hoc ℥ j ß.

Huc pertinent 6°. *Aromatica* illa calida & stimulantia quæ plurimùm *olei acerrimi* inter destillandum præbent; uti sunt *thuya* sive *arbor vitæ*, *sabina*, *ruta*, imprimisque *montana*, *rosmarinus*, *pulegium*, *majorana*, *matricaria*, &c.

Secundum genus medicamentorum *Plethoram* inducentium continet ea quæ vim *Hæmatopœam* in Corde & Vasis Sanguiferis augent. *Vis* autem ista non alia est quàm Vasorum *oscillatoria vis*: hæc verò iisdem augetur Medicamentis, quæ ad Vasa primi generis sive *Chylificationi* inservientia jam præscripta fuerunt: omnia igitur quæ *Chylificationem* promovent, *Sanguificationi* quoque promovendæ sufficiunt; est enim impossibile *primas* emendari *vias*, quin simul emendentur *secun-*

dæ; nec emendari queunt *secundæ*, nisi *primæ* emendentur. Cæterùm huc etiam accedit *motus* Corporis in Aëre libero.

Tertium genus dictorum medicamentorum includit ea quæ Sanguinis confecti nimiam *consumptionem* & *difflationem* impediunt. Itaque vitandum est quicquid Sudores aut *nimiam* Perspirationem excitat.

9. *Secunda* Classis *Emmenagogorum* ea continet quæ Sanguinem *plethoricùm* ad Uterum determinant: taliaque sunt omnia quæ *resistentiam* in Vasis Uterinis minuunt; simul & in aliis augent. Porrò *resistentia* Vasorum Uterinorum *dupliciter* minuitur; 1°. Vasa ista *laxando*: 2°. Sanguinis *refluxum* à Venis Inferioribus versùs Cor *accelerando*. Medicamenta igitur hujusce *secundæ* Classis in *duo* quoque genera dividimus.

Prius complectitur ea quæ Vasa Uterina *laxant*: qualia sunt, 1°. *Balnea* cuncta *tepida* ad Umbilicum usque applicata; hâc enim ratione partium inferiorum Vasa *laxantur*, dum superiorum Vasa ab Aëris frigore *constringuntur*, præsertim si partes istæ Corporis superiores in Aëre *frigidiusculo* collocentur. 2°. *Calor* quilibet *externus*, partibus inferioribus applicatus. 3°. *Unguenta* quæ

constant ex pinguibus aromaticis, oleosis & salinis; qualia sunt *Ung. martiatum*, *nervinum*, *arthriticum*: talia quippe Pedibus, Cruribus, Inguini illita plurimùm prosunt. Huc etiam pertinent *Emplastra* laxantia & calefacientia, imprimis autem ex *Gummi fœtidis* parata; quæ Vasa *laxant*, simul & Humorem *perspirabilem* coërcent, unde sequitur major *calor* sub specie *balnei* perpetui. Insuper huc spectant *Uterinæ Plantæ*; inter quas verò præstantiores sunt *ruta*, *sabina*, *juniperus*, *arbor vitæ*, *majorana*, *pulegium*: ex quibus fieri possunt Balnea, Cataplasmata, Unguenta, & Emplastra.

Posterius medicamentorum *secundæ* Classis genus includit ea quæ Sanguinis *refluxum* à Venis Inferioribus versùs Cor *accelerant*: talia verò sunt sequentia. 1°. *Frictiones* omnes ab imis Pedibus usque ad Inguina continuatæ, idque calidis ac siccis linteis, per semihoram singulis vicibus. 2°. *Ambulatorius motus*; quippe Musculi *tibiales*, *crurales*, *femorales* actione, frequenti Venas suas multùm comprimunt, & Sanguinem superiora versùs propellunt. 3°. *Saltationis motus*; qui quidem est tanti momenti, ut HIPPOCRATES dicat, eum *Abortum*

rocurare (*a*). Hæc autem omnia *menſ-ruorum* effluxum provocant, auferendo

(*a*) *Libr. de Naturâ Pueri, Sect. IV. verſ. ad 22. Edit.* LIND. Quem verò locum ut-ote notatu valde dignum lubet integrum hîc ici jam attexere; ſic igitur ſe habet *latina verſio*. " Mulieris nobis familiaris *famula Cantrix* magnæ exiſtimationis ex Virorum conſuetudine erat, quam in Ventre concipere non conveniebat, ne minoris exiſtimationis redderetur. Audierat autem *Cantrix* ipſa, qualia Mulieres inter ſe dicunt, quòd quando Mulier conceptura eſt in Ventre, *genitura* non egreditur, ſed intùs manet. Auditis autem his atque intellectis, hoc ſemper obſervavit; & cùm quandoque ſentiret *genituram* non exeuntem, *Domina* expoſuit, & ſermo ſtatim ad me pervenit. Ego verò cùm audiiſſem juſſi ipſam ad terram *ſaltare*, & poſtquam *exiliiſſet* jam ſepties, *genitura* in terram profluxit, & ſtrepitus factus eſt, atque illa conſpecta, ipſa admirata eſt. &c.," Unde profectò cla- patet, HIPPOCRATEM in hocce caſu planè ſe ſſiſſe contra ipſius *Jusjurandum*; in quo qui-em exigebat à Diſcipulis ut *jurarent*, ſe nul-m unquam medicamentum ad Fœtum vel onceptum *corrumpendum* Mulieri propinatu-s, οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω. Nec ſanè vi-tur ullatenus excuſari poſſe DIVUS SENEX, niſi rtè cum aliquot Auctoribus dixerimus, Li-um hunc *de Naturâ Pueri* non eſſe HIPPOCRA-, ſed POLYBI; verùm hoc pacto ut *Socer* excu-etur, *Gener* utique accuſandus eſſet. *Vide* CLERC, *Hiſtoire de la Medecine, pag.* 252. *lit. ult.*

resistentiam in Venis: hâc etenim sublatâ, Sanguis *majori* copiâ fluit versùs eas partes; unde *major* fit *pressio* Sanguinis in Vasa *lateralia*; & hinc sequitur ejus *excretio*.

10. *Tertia* Classis *Emmenagogorum* complectitur ea quæ Vasa Uterina ad *excretionem* disponunt: utì sunt, 1°. *Aquæ simplicis calidæ Vapores*, inferioribus Corporis partibus applicati. 2°. *Fotus laxantes* ope spongiarum aut linteaminum applicati Inguini, Perinæo, Vaginæ, Hypogastrio: huc etiam pertinent *cataplasmata*, *emplastra*, *pessaria*, similiaque constantia ex *laxantibus*; quorum verò materies ex superiori de *Laxantibus* doctrinâ petatur. 3°. Hîc admodùm commendatur *vapor* ex quibusdam *Acribus*; ut ex *Salibus alcalinis urinosis* in Uterum receptus, qui tamen periculo non caret, vehementer enim irritat, summamque contractionem *fibris* Uterinis inducit; prudenter itaque *vapor* ejusmodi debet applicari, quippe qui sæpe *sterilem* reddat Uterum, & horrendas contractiones spasmosque producat; nam iste *vapor* est *acerrimus* & Uterum inflammat, unde quidem facilè suboritur *gangræna*, vel *scirrhus*; quin & Utero violenter inflammato, totum Genus Nervosum spasmis afficitur: quapropter si talis *vapor* in usum

rocetur, summa debet adhiberi cautio, ne nimis *acer* sit; sufficiat ergo *vapor* ille qui ex *spiritûs salis ammoniaci* pauxillo & *aquâ* multâ commistis & tepefactis exhalat; nequaquam verò usurpetur *vapor acerrimus* iste quem Empiricus quidam excitare solebat in hunc usum, commiscendo scilicet Urinam & Calcem Vivam, iisque ignem supponendo.

COROLLARIA.

I. Hinc patet *Aristolochica* esse *Uterina* Classis *tertiæ*; ibi quippe supponitur *lethora* jam præsens, & *determinatio* ad Uterum; etenim alioqui non opus est *ochia* movere.

II. Ecbolica sunt eadem, sed *fortiora*; quibus autem si jungantur *Sternutatoria*, nc equidem agunt validissimè.

III. Abortiva sunt ea quæ Uterum *erinnt*, Fœtumque & Placentam *expellunt*: talia verò sunt, 1°. *Nimia* Sanguinis *copia*. 2°. Omnia *determinantia* fortiter ad Uterum. 3°. Ea quæ violenter Uterum *constringunt*: huc autem referendus est *vapor salis ammoniaci* Utero *gravida* exceptus; quo non datur potentius *abortivum*; attamen periculum ingens est inde, ut suprà dictum.

IV. Ecbolica & *Abortiva* quæcunque cautè admodùm adhibenda ſunt; omnia quippe Corpori *noxam* inferunt, atque non ſolummodò Fœtûs, ſed etiam Matris cum periculo propinantur.

TERTIA

TERTIA CLASSIS

DE QUIBUSDAM ALIIS MEDICAMENTIS IN SOLIDA ET FLUIDA SIMUL AGENTIBUS.

CAPUT I.

De Aperientibus.

1. *APerientia sunt illa medicamenta, quæ meatus obstructos aperiunt.* Horum autem *tres* dantur Classes, quarum *Prima* continet omnia quæ Vasa laxant; de quibus antea. *Secunda* complectitur ea quæ Liquida attenuant, resolvunt, ac diluunt; de quibus etiam superiùs actum est. *Tertia* demùm includit quæcunque, postquam Vasa laxata sunt, & Liquidum attenuatum, utraque in *motum* agunt, & Circulationem promovent.

2. Enimverò ad *aperiendum* Vas aliquod *obstructum*, hæc *tria* necessariò requiruntur; 1°. Ut laxentur Vasa. 2°. Ut resolvatur, aut saltem diluatur impacta

materies. 3°. Tandem ut in hoc Vase promoveatur Circulatio.

COR. Inde patet igitur, quàm temerè nonnulli asserant *Aperientia* dari *Specifica*; qualia esse dicunt *scordium*, *marrubium album*, *spiritum salis ammoniaci*, &c.

CAPUT II.

De Discutientibus.

1. D*Iscutientia sunt ea, quæ Liquidum vel in Vasis, vel extravasatum, stagnans aut coagulatum dissipant, sine sensibili continui solutione in externis.* Hæc verò tot sunt quot diversæ dantur Stagnationis aut Extravasationis causæ.

2. Liquidum autem *stagnat* in Vasis, fitque tumor, 1°. A *plethorâ*; tumque tumor *ruber* apparet: quo quidem in casu summum *Discutiens* est evacuatio Liquidi quod à tergo *Stagnans* urget; hinc igitur *Vena-sectio* tumores hosce *rubros* tollere valet. 2°. Tumor istiusmodi oritur ab Inflammatione: tunc autem verum *Discutiens* est, (α) Quicquid Vasa laxat, (β) Omne quod Vas laxatum variè movet, applicando nimirum potest

tias motrices valde contrahentes & dilatantes; hoc ergò fit *mittendo Sanguinem*, & per *Frictiones* externas. (γ) Quicquid Vasa deplendo, Liquida revellit, resolvit, attenuat, & diluit. 3°. Tumor ortum ducit ex crassitie coacti sive coagulati Liquidi; hunc verò *discutit* tantummodò medicamentum *Aperiens*.

3. Liquida porrò extravasata *discutiuntur* quando in Vasa sua rursus adjguntur: hoc autem obtinetur, 1°. Vasa Absorbentia liberando, quantùm fieri potest, à Liquidis distendentibus; (hæc autem Absorbentia Vasa [de quibus jam actum est in PROLEG. CAP, V.] à VIEUSSENS in plurimis Visceribus ope *microscopii* detecta sunt, & terminantur in Venas eodem modo ac Vascula Excretoria oriuntur ab Arteriis: confer hujus AUCTORIS *Novum Vasorum Corp. Hum. Systema, pag. m. 23. & sequ.*) hoc verò fit per summam *Sanguinis missionem*, vel per *Hydragogorum* usum, ubi *Vena-sectio* non est licita: quæ quidem *duo* non debilitant in hoc casu, sed reficiunt potiùs; unde tunc temporis plurimùm prosunt, dummodò simul adhiberi queant. 2°. Idem obtinetur omnium *Aperientium* ope. 3°. Per *vim externam*, sive *prementem*, sive *siccantem*, Corpori applicatam. Porrò notan-

dum est, *Discutientia* contra *Scirrh*
quaquam valere.

CAPUT III.

De Emollientibus.

1. E*Molliens est illud omne, quo*
tem nostri Corporis, indurat
in unam molem compactam, in prior
tum Liquidi contenti & Solidi conti
reducit. Cæterùm *Induratio* fit in C
re nostro *tribus* præcipuè *modis*;
rum, 1°. A *nimiâ* Liquidorum *c*
& *pressione*: hoc enim pacto fluid
partes exprimuntur, & crassiores i
lem compactiorem adiguntur; unc
dem accidit, ut Vasa partim inanit
vissimo temporis spatio, in *unum*
crescant atque solidescant; vel Cra
gnantia seu impacta cum suis Vas
crescant. 2°. A *coagulo*, quod ex p
oritur Liquidorum naturâ: jam ve
dari *coagulum* patet ex *albumine Ov*
ab Igne *coagulatur*, licèt testâ n
inclusum. 3°. A *coagulo* superindu
misturam corporis alicujus *coagula*

2. *Emollientia* sunt vel *interna*
externa. Ea verò dicimus *interna* 1°

rpantur specie *Halitûs* aut *Suffumigii* isti, vel injecti: talis autem est *Aqua vaporem* soluta; quâ nihil magis *emol-*; sed non debet esse nimis *fervida*, iç enim *constringit*, sed moderatè *ca-*, tumque maximum est *Emolliens*; patet in Ossibus & Cornibus *philoso- cè calcinatis*, quæ plùs *emolliuntur* à pore quàm à Coctione. 2°. *Emollien-* quæ *intùs* assumuntur sunt *Juscula* omnibus Animálium partibus, ac præ- tim ex Mesenterio & Intestinis pa- a. 3°. *Ovorum Vitelli crudi*; qui licèt llam habeant *acredinem*, attamen Re- as & Gummata solvunt. 4°. *Decocta* ælibet ex Farinaceis blandis, imprimis- e *frumentaceis*; quæ quidem expressa nt *oleum* blandissimum, benignitate amygdalarum dulc. referens: talia rrò sunt *secale*, *triticum*, *avena*, *hor- um*, *milium*, *pistacia*, præcipuè verò rum omnium Farinæ; nec non *semina frigida* majora & minora. 5°. *Decocta* Herbis mucilaginosis & farinosis, ferè ipidis: tales autem Herbæ sunt omnes *lvarum* species, *branca ursina*, *verbas- n*, *parietaria*, *mercurialis*, *violaria*, *cyrrhisa*, *papaver erraticum*, *saponaria*, . quæ verò omnes cognoscuntur ex itore sui succi. 6°. *Decocta* ex similibus

Fructibus mucilaginosis dulcibus: ut sunt *ficus*, *sebesten*, *passula majores*, *uva corinthiaca*. 7°. *Succi* non acres Plantarum: uti sunt *mel*, *saccharum*, *cassia*, *manna*. 8°. *Olea expressa* ferè insipida: sicut *Oleum amygdal. dulcium*, *nucum coquo*, *pistaciarum*, *seminis papaveris albi*, *hyoscyami*, *olivarum*, *lini*, *nucum juglandium*. 9°. *Cremor lactis* dulcis, & *Butyrum* recens.

3. *Emollientia* porrò *externa* eadem sunt; sed applicantur formâ Litûs, Unguenti, Fotûs, Balnei, Vaporis, Cataplasmatis, Emplastri, Embrochationis.

Litus fiunt ex materiâ pingui, chylosâ, medullosâ, compactâ, Corpori *illita*; ut ex *medullâ Ossium*, &c.

Unguenta sunt Litus crassiores, constantes ex oleis quibusdam & pinguedine.

Fotus sunt Decocta per corpora spongiosa Membris calidè applicata.

Cataplasmata sunt ipsa *Emollientia* in aquâ cocta, & applicata Corpori.

Emplastrum est simile quid in consistentiam spissiorem redactum.

[*Embrochatio* sive *Embroche*, *Impluvium*, *Irrigatio*, *Instillatio*, *Stillicidium*, est Fomentationis genus, cùm liquor fomentans *stillatim* seu *guttatim* in partem fomentandam funditur.]

Horum autem omnium *Emollientium* lum est præstantius, quàm *vapor ca-us* Animalis *recèns mactati*; v. gr. si chium, aut aliud Membrum, nudum nittatur in corpus Animalis *recenter si*; quod quidem remedium nullibi s vocatur in usum quàm in *Italiâ*. (*a*)

a) AUCTOR noster dubiò procul alludit ad norabilem hunc *casum*, quem referunt Hist-i de ALEXANDRO VI. *Pontif. Max.* & ARE VALENTINO BORGIA *hujus filio notho*; ùm in convivio *Cardinales* aliquot (quo-opibus inhiabant) *parato Toxico* de me-ollere voluissent, accidit errore Pocillato-ut *venenatum Falernum* ipsis propinaretur *ficis*: quo quidem epoto, brevì pòst ad s abiit ALEXANDER; at verò CÆSAREM (qui ius biberat) Orci faucibus eripuere Medi-opportunorum scilicet administratione Re-iorum; ac imprimis ipsum in *abdomine recèns exenterata* nudum *includendo*: si-em hujuscemodi *fomento* adeò fuit *emollita* s, & *promota* simul Diaphoresis, ut *Venenum* ndiquaque patentia Spiraculorum Cuta-um oscula *difflatum* exiverit, atque sic *mor-* evaserit iste Princeps, *expilatus* tamen, & perditus, quin & exinde diuturno ac im-ino morbo *vexatus*. Confer OLDOINUM, *ddit. ad* CIACONIUM, *Histor. Pontif. Rom. ardin. Tom. III. pag. m. 161. & 162.* De e possunt etiam consuli alii complures, ut CIARDINUS, AUBERIUS, MARIANA, &c. sis quoque MARC. AUREL. SEVERINUM, *in embr. Chirurg. Cap. de Medelâ ex dissectis Animantibus, pag. m. 221.*

Cæterùm hæc omnia id habent boni, quòd, licèt ad loca applicentur *indurata*, nunquam tamen *noxia* sint, cùm *Aperientia, &c.* sæpe augeant Inflammationem, Scirrhosque & Cancros generent.

CAPUT IV.

De Astringentibus & Indurantibus.

1. DE hisce Medicamentis, nec non de *Corroborantibus* in historiâ Remediorum *quæ operantur in Solida* jam actum est, sub titulo nempe *Contrahentium*; in historia verò eorum *quæ agunt in Fluida*, sub tit. *Condensantium*, *Incrassantium*, & *Coagulantium*. Hîc autem loci considerantur *Astringentia* quatenus *vim* Vasorum *contractilem* adaugent, simul & Liquida *inspissant*: hujusmodi verò sunt *fructus* omnes *immaturi*; hi quippe Fibras *accurtant*, & Liquida *condensant*.

2. Ea porrò quæ vocantur *Indurantia* cum *Astringentibus* omnino congruunt ejusdemque sunt indolis; ac proinde necesse non est ut de iis aliquid ampliùs dicamus. Verùm de *Detergentibus*, *Emundantibus*, & *Erodentibus* nunc est agendum.

CAPUT V.

De Detergentibus, Emundantibus, & Erodentibus.

D*Etergentia sunt ea, quæ Corpori applicata Alienum aliquid adhærens removere possunt, absque læsione Corporis cui adhæret.* Illud autem *Alienum* vocamus quod nequit *unum* corpus cum eo cui *adhæret* constituere; prout est grumus Sanguinis lateribus Vulneris adhærens: cæterùm hæc *adhæsio* debet à *tenacitate* pendere; Telum enim aut Spina parti cuidam *inhærens* huc minimè pertinet.

Detergentis itaque medicamenti objectum nullum est nisi *Tenax*; quod verò necessario constat ex Oleo *indurato*, cætera siquidem *Indurata* sive *Coagulata* non *adhærent* propter *viscositatem* & *tenacitatem*. Sic igitur *Detergens* debet primò dividere *Tenax* illud, tum idem in eunc reducere statum, ut ab Aquâ *solvi* & *ablui* possit; cùm autem sit Oleum, hinc Aquæ solìus ope nequaquam *abluitur*; verùm si priùs Ovi Vitello fricetur, deinde cum Aquâ facilè misceri potest & duci.

Huc igitur faciunt omnia *Saponacea*, & *Lixivia* summè *alcalina*; quippe *dua* ista *Tenax* disponunt, ut Aquæ commisceatur. *Saponacea* porrò sunt Olea quæcunque Salibus commista; hæc autem si adhibeantur *internè*, tum *lenia* debent esse, nam alioquin *erodent*: dantur verò *duplicia*; scil. 1°. *Nativa*: inter quæ primas tenent, *mel*, *aloe*, *manna*, *cassia*, *saccharum*, *lac* omne *blandum* Vegetabilium, sit *lactuca*, *cichorei*, *taraxaci*, *scorzoneræ*, & *succus saponariæ*. Pertinet huc etiam Animalium *bilis*; quæ in Ulceribus glutinosis & sordidis *detergendis* apprimè convenit. Huc spectat quoque *vitellus ovi*; qui verò est optimus, modò cum pauxillo *bilis* admisceatur. 2°. *Artificialia*: prout sunt, *sapo Venetus*, & *niger*, *sal volatilis oleosus*, *sal regeneratus* SENNERTI, *tinctura Tartari* ex *sale fixo* cum *spiritu vini*; nec non *elixiria* cum *salibus alcalinis* & *aquâ* composita.

2. *Emundantia sunt ea, quæ detergent & abluunt simul per vehiculum aquosum.* Huc ergo referuntur omnia quæ *vi* propriâ eliquant id quod *adhæret*, idemque per *vehiculum aquosum* diluunt & expellunt.

3. *Erodentia dici debent illa, quæ non modò Tenax adhærens, sed etiam semi-cor-*

ppta Vasorum ramenta ad vivam Carnem que resolvunt: oportet autem ut Carnem vivam *intactam* relinquant, alioqui *austica* propriè forent.

Erodentia sunt itaque sequentia; 1°. mnia *Dolorem excitantia*, quæ verò suriùs descripta fuere. 2°. *Attenuantia, esolventia, Putrefacientia.* Cæterùm si 1ædam mali moris Ulcera (quæ semper Pinguedine *hærent*, ibi quippe facilè rpunt, & dicuntur *phagedænica*) sint ıranda, nihil in iis proficere poterimus, fi Liquida per *interna* Medicamenta lde moveantur & expellantur, atque paratio fiat per *Corrodentia externa*; in- r quæ verò præcipuum obtinent locum *Iercurialia Præcipitata*, superimposito nplastro *calefaciente*; sequenti die tolur quod putrefactum est, atque de no- applicetur *Mercurius Præcipitat.* use dum omnia consumantur quæ conmi debent, i. e. donec omnes infectæ andulæ auferantur: quòd si propter *torem* inde ortum aliquis abhorreat ab 1 *Mercurii*, tunc adhiberi possunt *spius urinosi volatiles* cum *cupro* in iisdem uto; hâc igitur *solutione*, quæ optima est, ıgatur Ulcus; vel ejus loco sumatur *xir proprietatis* cum sale tartari & aquâ râ præparatum.

CAPUT VI.

De Calefacientibus.

1. Calefaciens est illud, quod Corporis Calorem auget. Quò meliùs autem hujus operandi ratio nobis innotescat, nonnulla *de Calore in genere* præmittenda sunt.

2. Quicquid ex Frigido fit Calidum ideò *incalescit*, vel quia *ignis* actu applicatur ipsi, vel quia *motus* inducitur ei per *attritum*. Ad Calorem verò per *attritum* producendum *tria* sunt necessaria; scilicet, 1°. Corporum *contactus*. 2°. Corporum *motus*. 3°. Corporum ad se invicem *pressio*. Hæc autem *tria* nisi simul concurrant, Calor nequaquam producitur; *contactus* enim corporum absque *motu*, & *pressione* sive *attritu*, non facit Calorem; *attritus* quoque *levis*, i. e. sine notabili corporum ad se invicem *pressione*, nullum excitat Calorem, saltem qui sensibilem se præbeat.

3. Hinc itaque sequitur, 1°. Quòd quò pluribus in *punctis* sese mutuò contingunt *atterentia* corpora, sive, quod idem est, quò majores sunt eorum *super-*

ficies ſecundùm quas ſe mutuò *tangunt*, eò cæteris paribus major eſt Calor per *attritum* excitatus. 2°. Quò *motus* corporum *atterentium* eſt violentior, [ex brevioribus intervallis repetitus, & diutiùs protractus,] eò quoque cæteris paribus major eſt eorum Calor. [3°. Quò *vis*, quâ ſibi invicem applicantur hæc *atterentia* corpora, eſt major, eò pariter magis increſcit ipſorum Æſtus.] Hiſce *tribus* AXIOMATIS (talia enim eſſe facilè percipiet quicunque ad ea voluerit attendere) *quartum* addamus quod Experientiâ univerſaliter confirmatum habemus; nempe 4°. Quò corpus aliquod *ſolidius* eſt, [*durius*, magis *elaſticum*,] eò cæteris paribus ex actuali Ignis *applicatione*, vel alterius corporis *attritu* validiùs incaleſcit.

4. Corpus autem noſtrum *calefieri* poteſt vel *externè*, vel *internè*. In Corpore noſtro Calor excitatur *externè*, 1°. *Ignis* aut corporis alicujus *calidi* applicatione. 2°. *Frictione* & *attritu*. Poteſt verò *internè* Calor excitari, 1°. Ab *externo* excitato Calore. 2°. Solidorum ad ſe invicem *attritu*; item & ſimili Fluidorum *attritu* ad ſe mutuò. Porrò Solidæ partes ad ſe invicem *atteri* poſſunt in omnibus Juncturis; cùm autem in iis præter partes

rum nimis increſcit Calor; i
grâ, Arthritide, Scorbuto, &
tari poteſt Calor à *mutuâ* So
Fluidorum in ſe invicem *action*

THEOR. I. Si *velocitas* M
jectilis augeatur in Corpore n
ſis & Liquidis iiſdem manenti
bitur etiam & Calor per Axi
3. Hinc ergo quicquid Circul
locitatem adauget, eſt *Calef*
proinde *Prima* Claſſis *intern*
facientium continet omnia quæ
ſtimulando, vel Liquida move
culationem *augent*: qualia ſ
quælibet; hinc ex. gr. Spiritus
tenus ſtimulat, eſt *Calefaciens.*

COROLL. I. Si Calor au
Corpore noſtro, Vaſis & Liqui
manentibus, planè indicat Mo

augebitur per Axiom. 2. 3. & 4. *Secunda* itaque Classis *internorum Calefacientium* continet ea quæ Fluida *condensant*: hinc etiam Frigus *calefacit* eò plùs, quò plùs *agit*, si modò non supprimat omnem *motum*; Liquida quippe nostra *condensat*: ideò post ingens Frigus *externum*, semper major subsequitur Calor *internus*; & observavit Hippocrates, *Ventres* (sive *Cavitates* Liquida continentes) *calidiores esse Hyeme & Vere, quàm Æstate.* (*a*)

COROLL. II. Si Calor augeatur, Vasis & Motu Projectili manentibus iisdem, planè indicat, Liquidorum *densitatem* auctam esse. Remedia igitur tunc idonea sunt *Rarefacientia.*

THEOR. III. In Corpore nostro, Liquidis & Motu Projectili manentibus iisdem, si Vasa *coarctentur*, Calor augebitur per Axioma 1. Hinc etiam *Tertia* Classis *Calefacientium* continet 1°. Omnia quæ Vasa *comprimunt*; ut sunt *vestes arcta*, *stragula densa*, *aër gravis*, *aqua frigida ambiens*, & *frigus*; ergo quicunque Hæmorrhagiis est obnoxius, ista, quantùm fieri potest, evitare debet. 2°. Quæ Vasa *contrahunt*: (vide *Contrahentia.*) 3°. Quæ *obstipant externè* Vasa; modò Sanguinis *motum* non impediant.

(*a*) *Aphorism. Sect. I. Aphor.* 15.

COROLL. III. Si, Liquidis & Motu Projectili manentibus iisdem, Calor augeatur, Vasa *arctiora* fiant necesse est: hinc valde imminutis Liquidis, Calor tamen perstare potest in nonnullis *morbis*, ut in *Tabe*; omnes enim Hectici ob Calorem exsiccantur, unde fiunt eorum *fibræ* rigidissimæ & contractissimæ, atque propter *marasmum*, plurima Vasa in ipsis *concidunt*; & ideò reliquis in Vasis Fluidum (licèt hoc etiam sit imminutum) valdè *coarctatur*.

COROLL. IV. Si *velocitas* Liquidi ejusque *moles* simul augeantur, reliquis iisdem manentibus, tunc erit Calor in *ratione* utriusque *compositâ*: & in genere si supradictorum *duo* quævis augeantur, *tertio* interim eodem manente, tum Calor increscet in *ratione* duorum auctorum *compositâ*.

COROLL. V. Si *velocitas* & *moles* Liquidi nec non *arctatio* Vasorum simul augeantur, *summus* orietur Calor.

CAPUT

CAPUT VII.

De Frigefacientibus.

1. FRigus *excitatur in Corpore per causas oppositas Calefacientibus.* Ergo Frigus *externum* fit, 1°. Corporum *frigidorum* applicatione: hæc verò prout Experientia docet, eò magis *frigefaciunt*, quò *solidiora* sunt; sic enim aqua *frigida* plùs *frigefacit*, quàm aër *frigidus*, & Balnea ex aquâ *simplici* minùs *frigefaciunt*, quàm illa quæ constant ex aquâ *salinâ.* Huc porrò referuntur *Venti*, & *Ventilabra*; quæ Corpus *frigefaciunt* quatenus Atmosphæræ partem nos proximè ambientem removent, aliamque substituunt; etenim Atmosphæræ pars quæ corpus aliquod *calidum* proximè ambit, semper *calidior* est partibus ejusdem remotioribus. 2°. *Externorum* omnium in nostrum Corpus *attritum* auferendo.

2. Jam verò Frigus *internum* fit, 1°. Ab *externo* Frigore. 2°. Tollendo, vel minuendo partium *internarum*, Solidarum & Fluidarum, *attritum* inter se: ideò Frigus non potest Corpori conciliari *majus* (demptis caussis externis) quàm

illud quod à *morte* producitur.

THEOR. I. In Corpore noſtro, Vaſis & Liquidis iiſdem manentibus, ſi Motus Projectilis minuatur, Calor etiam minuetur ſive augebitur Frigus per AXIOMA 2. CAP. *præced.* §. 3. Hinc ergo *Prima* Claſſis *Frigefacientium* continet ea quæ Motum Projectilem *minuunt*: hic autem pendet à Solidorum *vi contractili*, hæc verò à *ſtimulo* Solidis applicato; etenim quò major eſt hicce *motus*, eò quoque fit major Solidorum *vis*, & è contrario. Quicquid igitur *Stimulantium* vires deſtruit pro *Refrigerante* habendum eſt: unde *frigefaciunt*, 1°. Omnia *Diluentia*: qualia ſunt, *ſerum lactis*, *aqua*, *hydrogala*, *&c.* quæ verò cuncta ſi *tepidè* ſumantur, meliùs agunt, penetrando ſcilicet, & laxando. 2°. *Obtundentia*, ſive quæ *ſtimulum acrem* infringunt; uti ſunt *Acida* quævis *Alcalinorum* reſpectu, & *Alcalina* reſpectu *Acidorum*: hinc ſi Calor ad *Acido* fiat, (ut ſæpe contingit in Hypochondriacis) tunc *Alcalia* erunt *Refrigerantia*; ſi autem *Acre oleoſum* ſit cauſa Caloris, tum *Acida ſaponacea* convenient ad *refrigerandum*, talia verò ſunt Fructuum horæorum *ſucci* recenter expreſſi; quin etiam *calx* in aquâ ſoluta *Refrigerans* eſt *Alcalinorum oleoſorum* reſ-

pectu. 3°. *Involventia*; nimirum ea quæ *Acre stimulans* involvunt: hujusmodi porrò sunt omnia *Oleosa* blanda gelatinosa, farinacea, terrestria, pinguia Vegetabilium; hinc *ptisanæ* [ex similibus paratæ] optimè *refrigerant*. 4°. *Expellentia*; scilicet ea quæ *Stimulans impactum* excutiunt, & extra Corpus derivant: itaque hoc in casu *Frigefacientia* sunt illa, quæ tamen in se considerata *calefaciunt*; utì *Purgantia*, *Vomitoria*, *Diuretica*, & *Diaphoretica*.

THEOR. II. In Corpore nostro, cæteris paribus, si Vasa *minùs elastica* fiant, orietur *Refrigeratio* per Axiom. 2. 3. & 4. supradict. *Secunda* igitur Classis *Refrigerantium* continet *Laxantia*; quin & inde reddi potest ratio, quare Balnea *refrigerent*.

THEOR. III. In Corpore nostro, reliquis iisdem manentibus, si minuatur Liquidi *densitas*, minuetur etiam Calor per Axiom. 2. 3. & 4. Jam verò *densitas* Liquidi minuitur attenuando & diluendo. *Tertia* itaque Classis *Refrigerantium* includit *Attenuantia* & *Diluentia*: qualia sunt *Aquosa* quæcunque; simul & *Nitrum*, quod maximè *attenuat*, hinc omnes Plantæ *nitrosæ* hîc loci sunt optimæ. Inde patet, cur in Morbis Inflammato-

riis, ubi quidem *densissimus* est Sanguis, adeò laudentur *Attenuantia.*

THEOR. IV. In Corpore nostro, reliquis omnibus iisdem manentibus, si Vasa *capaciora* reddantur, minuetur Calor per AXIOMA I. Ideò *Quarta* Classis *Refrigerantium* continet omnia illa quæ Vasorum *capacitatem* augent: uti sunt *Humectantia*, *Laxantia*, *Aperientia*, *Deobstruentia.* Hinc autem patet, cur Tempestas *tonitruosa*, quæ *levem* reddit Aërem, *frigore* statim semper excipiatur. Inde quoque fit manifestum, quare vestibus *laxis* induti, aut sub stragulis *levibus* in lecto jacentes, *frigidi* simus; nec non cur Homines Vasa *laxa* habentes, ut Obesi & Mulieres, plerumque magis quàm alii *frigescant.*

CAPUT VIII.

De Attrahentibus.

1. A*Ttrahentia sunt ea, quæ aliquid in Corpore nostro hærens è loco, ubi hæret, in alium adducunt.* Hoc autem ut fiat, *tria* sunt necessaria; nimirum, 1°. Ut materia *meabilis* sive ad *motum apta* reddatur. 2°. Requiruntur *causa* quæ materiam *meabilem* redditam *pellant* in locum destinatum, vel quæ loco destinato applicatæ materiem ad eundem locum *attrahant*. 3°. Requiritur ut intermedia via *libera* sit, quâ materies *tracta* sive *impulsa* ad locum destinatum, fine impedimento, pervenire queat.

2. Hinc igitur *tres* sunt medicamentorum *Attrahentium* Classes, nimirum sequentes.

I. Class. continet illa omnia quæ materiam *meabilem* efficiunt: ut 1°. Quæcunque Solida *stimulant*; de quibus hactenus. 2°. Omnia quæ materiam *mobilem* reddunt: qualia sunt *Attenuantia*, *Resolventia*, & *Diluentia*; de quibus etiam superiùs actum est.

II. Class. complectitur ea omnia quæ

materiæ *meabilis* redditæ *motum* & *translationem* producunt: talia verò sunt, 1°. Quæcunque materiam è loco unde erat movenda *pellunt* in locum determinatum; ut (α) Cordis & Arteriarum *vis*. (β) Frictionis & Compressionis *motus* in Vasis quæ *valvulis* destituta sunt; ita *constrictionis* ope Tumores de loco in locum transferuntur. 2°. Omnia quæ *resistentiam* minuunt in loco in quem materies est movenda: ut sunt, (α) *Vena-sectio* & *Arteriotome*; sic per unam Arteriam integram Sanguinis massam evacuare possumus: porrò *scarificationes*, *fonticuli*, *setacea*, *fistula*, *cauteria*, & omnia hujuscemodi *Erodentia* Remedia huc etiam faciunt, *resistentiam* scilicet auferendo. (β) *Frictio*; quæ *resistentiam* tollit quatenus per Venas *motum* Sanguinis promovet. (γ) Quæcunque *pressionem* in loco Aëris externi tollunt; uti *cucurbita*, & *suctio*: hinc HIPPOCRATES in Pleuritide voluit latas & amplas applicandas esse *cucurbitas*; ut scilicet omnis Inflammatio *derivaretur* in Cutem. (δ) *Emollientia*, & *Laxantia*; de quibus hactenus. 3°. *Attrahentia Specifica* cuncta: qualia sunt Animalia *venenosa* quæ, Corpori applicata sive viva sive mortua, ad se *trahere* dicuntur suæ indolis *venenum*; ita *Scorpio*

ſuper vulnus quod inflixit *contritus*, ut & *Bufo*, vivens aut mortuus *admotus*, proprium eliciunt *venenum* : ſic Rabidi Canis *caro* vulneri ab eodem inflicto *applicata*, priuſquam radices nimis altas *virus* egerit, nonnullos *ſanat* : ita quoque *Lapis de Serpente* ſi vulneri à Beſtiâ *venenosâ* facto *applicetur*, ibidem hærere dicitur donec totum exhauſerit *venenum*, tum ſponte ſuâ decidere; narrant etiam, quòd ſi poſtquam deciderit immittatur *lacti*, tunc iterum depuretur, atque virtutem ſuam recuperet. (*a*)

(*a*) *Specifica* profectò iſtiuſmodi nuſquam hactenus adeò certa confirmavit Experientia, ut *ſubleſtæ fidei* non habeantur ab emunctioribus quibuſque Medicis: unde quidem hæc (ſi modò *contritum*, ſuper vulnus inflictum recentiſſimè, *Scorpionem* exceperis) *incerta* eſſe non modò, ſed etiam *vana* haud ita temerè quis dixerit; eàpropter hiſce ſolis confidere, dum & probatiora & efficaciora proſtant, inconſultiſſimum eſſet ædepol! ac omnino temerarium : quod enim pertinet ad *Bufonem* vulneri quod inflixit *admotum*, & Canis Rabidi *carnem* ſimiliter *applicatam*, hæc anilia eſſe commenta meraſque nugas agnoſcunt Phyſici prudentiores bene multi; nec etiam hoc poſterius *Specificum Attrahens* ad curam Hydrophobiæ proponit præſtantiſſimus Auctor noſter in aureis ſuis *Aphoriſmis*; quin potiùs huc uſque decantata quælibet in eo morbo *Specifica* meritò refellit ac evertit (*Paragr.* 1147.) Verùm enimverò quid dicemus de

III. Claff. continet illa quæ viam mediam *præparant*: qualia sunt, 1°. Ea quæ Vasa *laxant*. 2°. Quæ Liquida *meabilia* reddunt. 3°. Quæ procurando Suppurationem, viam *apertam* efficiunt.

Lapide Serpentis, cujus *vim* (in *Textu* memoratam) tantis extollunt encomiis, totque Experimentis, ut aiunt; assertam suffulcire pro virili conantur AUCTORES quàmplurimi; inter quos verò bini potissimùm eminent maximi nominis Philosophi ROB. BOYLE(in *Tract. de Medic. Specificis*,)& ATHAN. KIRCHER (in *Chinâ Illustratâ*)? Huic sanè *quæstioni* jam diu satisfecit FRANC. REDI in suâ ad KIRCHERUM *Epistolâ de Experimentis Naturalibus*, *pag*. 3. & *sequ*. luculentisque apud Aulam Etruscam captis *experientiis* evicit, *vanas* esse penitus, utut adeò jactatas, *Lapidis* hujusce *vires*. Eodem super argumento consuli quoque meretur imprimis ENGELB. KÆMPFER, *Amœnitat. Exotic. Fasc. III. Observ. X. Sect.* 2. Cæterùm qui plura de hâc re voluerit, conferat adhuc DALE, *Pharmacolog. Supplement. pag.* 381. & *sequ. Edit. Lond.* qui quidem omnium optimè *sententias* AUTHORUM varias cùm de *naturâ*, tùm de *viribus* istius *Lapidis* in unum collectas habet; additque præterea, " Puerulum *triennem*, qui *arsenicum* lacte di-" lutum hauserat, hujuscemodi *Lapidis* iteratâ " *applicatione* tantùm, à præsenti liberatum " fuisse *mortis* periculo.,, Atat istud hercle!

——————— credat Judæus apella,

Non Ego.

CAPUT

CAPUT IX.

De Repercutientibus.

R*Epercutientia sunt, quæ materiam, hærentem in aliquâ Corporis interrte, magis adhuc interiora versùs prout.* Horum autem actio eadem est *Attrahentium* operatione, mutatis nmodò terminis *à quo* & *ad quem.*
Hinc etiam *tres* dantur medicamenn istorum Classes.
Class. *Repercutientium* non differt *ttrahentium primâ.*
. Class. continet (loco *Attrahen*, quæ commodè nequeunt internè cari) *Evacuationes* varias ; sicutì *ationes* per *Hydragoga*, *Vena-sectio-* *Ptyalismum*: quæ verò cuncta opeur quatenus materiam *è loco* revel-

I. Class. includit 1°. Omnia *actu fri-*; Fibræ siquidem à *frigore* constricmateriam versùs *interiora* propel-: sic igitur Aqua *frigida*, Acetum *lum*, &c. hîc loci conducunt ; quin quò densius & compactius est cor*rigidum*, eò meliùs agit. 2°. Omnia

Styptica, *Contrahentia*, & *Constipantia* externè applicata.

CAPUT X.

De Suppurantibus, & Maturantibus.

1. *SUppurantia sunt, quæ Corporis vivi partem aliquam in Pus convertunt*; (*Corporis* inquam *vivi*, quia nemo hactenùs usquam Solida vel Liquida *cadaveris* in *Pus* convertere potuit.) *Pus* autem est materia spissa, utcunque pinguis, cum aquâ tamen miscibilis, Coloris subalbidi, Odoris & Saporis nullius, modò *laudabile* sit.

2. *Suppuratio* nulla fit unquam, nisi fracta sint Vasa, ita ut Liquidum effluat; siquidem à nemine *Pus* observatum est usquam ex aliquo effluere rupto Vase statim ab ejus rupturâ; verùm enimverò Liquidum illud tunc effluens, post aliquod temporis spatium, stagnando, *Pus* evadit; prout hoc vel inde patet, quòd si Vulnus indesinenter abstergeatur, *Pus* in eo nequaquam inveniatur: ergo Liquidum *extravasatum* stagnando convertitur in *Pus* ope *caloris*; pars etenim *liquidissima* tum exhalat, *viscosior* verò rema-

nens *Pus* constituit; & hoc quidem, quamdiu *blandum* existit, optimum est *balsamum*; diutiùs autem *commorando*, per eundem *calorem* vertitur in *liquidum* tenuissimum, flavum, cineritium, rubellum, tandemque nigrum, acre, erodens, Nervis inimicum.

3. Medicamentum ergo *Suppurans* est quicquid Vascula rumpit, Liquidumque effundit, effusum cum Solidis fractis commiscet, dissipat quod maximè liquidum est, tandemque reliqua movet & coquit.

4. *Suppuratio* requiritur ubi materies impacta *resolvi*, & extravasata *resorberi* non potest. Hæc itaq; vitetur ubi materia *peccans* in *Pus* converti nequit, ut in Scirrho, Cancro, Exostosi: vitetur etiam in locis unde *Pus* factum educi nequit, ut in partibus internis.

5. Omnia *Suppurantia* in *tres* Classes sequentes reduci possunt.

I. Class. continet ea quæ Vasa, leniter stimulando, *dissolvunt*: qualia sunt, 1°. *Gummata* partes aromaticas & mobiles habentia; ut *gummi ammoniacum*, *bdellium*, *galbanum*, *myrrha*, *elemi*, *opopanax*, *sagapenum*, *tacamahaca*, &c. 2°. *Cepa assata* cum *farinâ* & *oleo* junctæ. 3°. *Mel* cum aliis mistum. 4°. Plantæ quædam,

ut *laurus*, *chamamelum*, *crocus*, *melilotus*, *sambucus*, &c.

II. Class. includit ea quæ partes antea stagnantes & alias separatas inter se *jungit* per Vim Vitæ superstitem: istud autem fit *Attrahentium* ope, quæ *mobiles* Liquidorum partes determinant ad *locum* ubi *Pus* fieri debet; igitur huc pertinent 1°. *Aquosa* omnia *tepida*, quæ Vasa *laxant*; unde major oritur motus ad *locum* supradictum. 2°. *Humectantia* sive *Aquosa viscosa*; ut *anagallis*, *lens palustris*, *nymphaea*, *parietaria*, &c. quæ verò cuncta partes *aquosas* atque *glutinosas* continent.

III. Class. complectitur ea quæ Liquida in *locum* determinatum mota *coërcendo*, impediunt ne per Corporis calorem nimis *dissipentur*: huc itaque spectant omnia quæ *poros* sic occludunt, ut materia ibidem retineatur, moveatur interim, nec tamen *exhalari* possit: hæc autem sunt *Emplastica*; uti 1°. *Gummi aromatica*, respectu partis *glutinosa* & *inertis*; at verò respectu partis *acris* & *volatilis* stimulando agunt. 2°. *Mel* coctione tenax redditum. 3°. *Farina* omnes ex *fabis*, *pisis*, *ciceribus*, *lino*, *frumento*, &c. 4°. *Ficus*, præsertim si pars acrior igne leni sit expulsa. 5°. *Cera*. 6°. *Ovorum vitelli*,

7°. *Butyrum* recens. 8°. *Pinguedines* omnium Animalium. 9°. *Olea* blanda expressa. 10°. *Herbæ Emollientes* dictæ.

COROLLARIA.

I. Cùm *tria* sint ad *Suppurationem* necessariò concurrentia, hinc patet, quantus sit illorum error qui Medicamenta quædam, *absolutè* & *in se* considerata, semper habent pro *Suppurantibus*; quandoquidem talia reverâ non sint, nisi quatenus cum aliis *conjunctim* applicentur.

II. Formulæ *Suppurantium* variæ præscribi possunt, atque debent, prout materia *suppuranda* magis minùs-ve *mobilis* est, magis minùs-ve sub *cute* profunda, prout existit in parte magis minùs-ve *glandulosâ*. Itaque si *suppuranda* sit ingens Inflammatio, tunc omissis *primæ* Classis medicamentis, ea solummodò *secundæ* ac *tertiæ* debent adhiberi; si verò materies adsit *lenta*, & Vis Vitæ *debilis*, tum *primæ* Classis *Suppurantibus* opus est.

Jam sequuntur *Suppurantium* Formulæ, pro *tribus* diversis Classibu u.

(1) Ad *suppurandam* Inflammationem valde *calidam*,

℞. *Acetosæ recent.* M. jv.
Butyr. recent. ℥ jj.

Farin. Secal. q. s.

F. Cataplasma igne lenissimo.

Acetosa resistit *alcalinis*, & *farina secalis* in calore omnium facillimè *acescit*; in Inflammationibus autem valde *calidis* Liquida semper tendunt ad *alcalinam* naturam; eapropter hæcce Formula optima est ab *bubones* in Peste: porrò non major additur *butyri* quantitas, quia gravius Emplastrum non est adhibendum, ob Gangrænæ metum.

(2) In *frigido casu*, sive *tumore frigido* cum *inertiâ* Vitæ ac hærentis Liquidi,

℞. *Flor. Chamameli*
Sambuci
Meliloti ana ℥ jj.
Croci ʒ ſs.
Gummi Galbani (in vitello ovi soluti)
Olei Chamam. ana ℥ j.
Farin. Orob. q. s.
F. Cataplasma.

Methodus ista *Gummi* solvendi maximè convenit in casibus ubi *aperiendum* est. Hæc autem Formula optima est ubi Scirrhi metus.

(3) Ad Glandulas Scirrhosas in *Pus* convertendas,

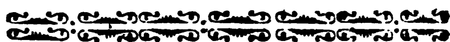
℞. *Mellis ad tenacitatem cocti*

Ficuum recent. contus. ana ℥ jj.
Ceparum sub ciner. assat. ℥ jv.
Ol. Lilior. Alb. q. s.
F. Cataplasma.

Formula ista *Suppurationem* absque magnâ inflammatione eleganter promovet: si verò *tumor* adsit *lentus*, ut in Bubone Venereo, tunc aliâ opus est Formulâ.

6. *Maturantia sunt ea, quæ Suppuranda ita solvunt, ut tota materies in unum locum coëat, sine divisione aliquâ aut separatione per cellulas factâ, eo scilicet fine, ut Emissario facto, omne Suppuratum unâ viee expellatur.* Cùm autem *Suppuranda* nihil aliud sint, quàm Solida semi-fracta & Liquida stagnantia, hinc etiam *Maturans* aliud non est, quàm *Suppurans* diu adeò applicatum, ut inde omnia *resoluta* fiant.

7. Cæterùm factam esse novimus *Maturationem*, ex summâ partis *mollitie* & *fluctuatione*. Quò verò diutius materia *suppuranda* clausa manet, eò faciliùs *coquitur*: & quidem summoperè cavendum est, ut omnes partes induratæ circumquaque *molles* evadant, antequam aperiatur Cutis; hâc enim apertâ semel, haud facilè potest ad *Suppurationem* duci quod priùs non erat *suppuratum*.

QVARTA CLASSIS

De Medicamentis Topicis.

THEOREMATA

De Topicis in genere.

I. T*Opicum est medicamentum locale, quod singulari Corporis parti medetur, actione seu vi quâdam ei parti propriâ & dicatâ.*

II. Topicum igitur omne debet habere talem actionem sive vim, quæ *specificè* emendet Solida & Liquida partis illius cui dicatur.

III. Hoc verò præstat vel quia *mole* suâ tendit ad eam partem; vel quoniam eò itura sic *præparat*, ut, quando ad hunc locum delata fuerunt, *topicè* agant. Hinc etiam *duplex* datur *Topicum*; scilicet vel quod suâ *mole* atque *substantiâ* parti applicatur, & ibi *agit*; vel quod *præparat* alia quæ ad partem mittuntur. Sic ex. gr. *Cephalicum* dicitur illud quod Stomacho receptum, & ad Caput delatum, in idem

operatur; vel quod Sanguinem, aliàs ineptum, ita *præparat* & *disponit*, ut Capiti prosit ac medeatur.

IV. Quicquid ad partem aliquam vadit, vel eò tendit lege universalis Circuli, vel per aliam *vim* quandam *eò* determinatur.

V. Lege universalis Circuli nullum dari potest *Topicum*, nisi eidem insint conditiones aliquæ *mechanicæ*, ut universali Motu magis in *hunc*, quàm in *alium* locum eat. Sic v. gr. si globulus unus ex *mercurio*, & alter ex *cerâ* constans è Corde simul projicerentur, hisce globulis tales insunt conditiones, ut *prior* versùs Superiora, *posterior* versùs Inferiora feratur: quippe *mercurii* globulus, cùm sit gravissimus & solidissimus, motum suum in *lineâ rectâ* diu conservabit; ideoque feretur in Caput: *cereus* interim globulus, cùm sit levissimus, motum suum sursùm & in *lineâ rectâ* citò amittet, ac versùs Inferiora detrudetur. Hujus autem Asserti veritas evinci potest ex doctrinâ *Projectionis Liquidorum per Fistulas*: patet ergo talia Medicamenta dari posse; vide Boyleum *de Medicinâ Hydrostaticâ.*

VI. Determinatio ad *locum* obtinetur medicamentis *Attrahentibus*; de quibus verò superiùs actum est.

VII. Topica specifica vocata, quæ operantur (ut jam dictum) aut ipsi Parti *applicata*, aut eò itura *præparando*, agunt omnia vel laxando, vel stimulando, vel contrahendo, vel condensando, vel movendo, vel attenuando, &c. juxta doctrinam hactenus expositam de *Medicamentorum Operatione*.

VIII. Hinc igitur clarè patet, vim *Topicorum* in *determinatione* ad certum *locum* consistere.

IX. Adeoque tota *Topicorum* doctrina consistit in descriptione Causarum *determinantium*.

X. Topica omnia ab Effectu suo in *calida* & *frigida* dividi solent.

Hisce porrò præmissis *THEOR.* de *Topicis in genere*, superest ut de iisdem *in specie* jam agamus.

CAPUT I.

De Cephalicis.

1. C*Ephalica dicuntur ea quæ Cerebrum peculiariter spectant, non autem alias Capitis partes.* Jam verò *Cerebri* functiones *duæ* sunt; nimirum (α) Spiritus Animales *secernere*, ac (β) cos-

dem postea *distribuere*: verùm ut hæ functiones rectè procedant, requiritur Vasorum *adaptatio*, & Liquidorum solutio *debita*; hinc ergo quicquid *adaptat* Vasa, & Liquida *debitè* dissolvit, est *Cephalicum*.

2. *Cephalica* sunt autem *duplicia*; nempe 1°. *Calida*, scilicet ea quæ *tenui* Oleo, Sale, Spirituque abundant: omnia igitur *Attenuantia* huc pertinent, imprimis verò quæ simul odore & sapore *grata* sunt; ut *abrotanum tenuifolium*, *betonica*, *chamædrys*, *calamintha*, *lavendula*, *majorana*, *melissa*, *mentha*, *origanum*, *rosmarinus*, *salvia*, &c. Huc etiam spectant *Insecta* quædam, ut *aselli*; item *spiritus castorei*; nec non *sal volatile oleosum*, *olea aromatica*, &c. 2°. *Frigida*, nimirum illa quæ odore *grato* Nares afficiunt absque *calore*: qualia sunt *lilium vulgare*, *lilium convallium*, *rosa*, *viola*, &c.

CAPUT II.

De Ophthalmicis, Odontalgicis, Otalgicis, & Stomaticis.

1. OCuli functio est *videre*; & quicquid hanc impedit dicitur Oculi *morbus*: ut sunt *Palpebrarum* vitia ex paralysi vel tumore oriunda, (quæ verò non differunt à *morbis* ejusdem nominis in aliis Partibus) læsio vel inflammatio *Corneæ*, ejusdem phlyctænæ, hydatides, color non naturalis, opacitas, exulceratio, cicatrix, corpus ei internè accrescens: quæ quidem omnia non aliâ ratione consideranda sunt, quàm si partem aliam quandam *infestarent*. Oculus porrò non videt, qui in suis Humoribus aliquid habet *mali*, v. gr. *suffusionem* seu *cataractam*, &c. vel propter Optici Nervi *vitia*; vel quando Lymphatica, per Tunicam Retinam largissimè (uti demonstravit RIDLEYUS in suâ *Anatome Cerebri*) dispersa, *tument*: in his autem ultimis casibus, cùm nihil *externè* possit applicari, præcipuum remedium est *mercurius* ad *Salivationem* excitandam, ut par est, exhibitus; non tamen quòd in Ocu-

n *specificè* agat, sed *universali* in totum
rpus *operatione*. Oculus etiam *peccat*
mobilitate; *peccat* item si Vascula Re-
:bentia *humorem aqueum* reducere non
ssint eundem.

Cæterùm in his omnibus omittendi
ıt *Specificorum* tituli; sed inquirendum
, quid in Solidis & Fluidis hæreat *vi-*
; atque *medela* ex Indicationibus ge-
ralibus institui debet: hoc verò maxi-
: videtur inculcandum, quoniam vel
timi Medici *Specificorum* titulos non-
m omittere possunt, at semper existi-
ınt aliquid *specificè* requiri; cùm tamen
erâ nulla sit propriè differentia, v. gr.
hæreat *Inflammatio* in Oculo, an au-
n in Manu.

Hinc igitur *Ophthalmica dicenda sunt*
, *quæ sanguineas, serosas seu lymphati-*
, *& nervosas Inflammationes tollunt*. In
mibus enim par ubique ratio datur.

2. *Odontalgica sunt illa, quæ Inflamma-*
nes sanguineas arteriosas, Inflammationes
asis Lymphaticis, vel in Nervis auferunt;
hoc pacto Dentium dolorem compescunt.
nc etiam *Purgantia laxantia* quandò-
e fiunt *Odontalgica*; ut & *Opiata*.

3. *Otalgica sunt ea, quæ dolores Au-*
ris sedant. Hæc autem rursus includunt
inia illa quæ tollunt Inflammationes

istas *triplices* suprà memoratas.

4. *Stomatica vocantur illa, quæ morbos Oris curant.* Hi verò communes sunt Ori cum aliis Partibus; adeoque Medicamenta nihil *specifici* ad hosce *morbos* habent.

CAPUT III.

De Arteriacis.

1. ARteriæ nomen Veteres dedêre Laryngi, [seu propriè Canalibus illis durioribus qui Pulmonem ingrediuntur (*a*), quos Recentiores Asperam Arteriam appellant;] & vocârunt *Arteriaca*, *ea quæ morbos Laryngis & Bronchiorum tollunt* (*b*), *in specie verò eorum asperitatem*: qualis in *Tussi* frequens est; oriturque à *penuriâ*, vel *defectu* Liquidi quod ibidem secernitur; unde fit ut filamenta Nervosa *nuda* remaneant & *arida*.

2. *Arteriaca* igitur Medicamenta sunt illa, quæ Liquidum *simile* suppeditant: ut 1°. *Oleosa* omnia *blanda*, lentè deglutita.

(*a*) Confer GALENUM, *Libr.* 6. *de* HIPPOCR. & PLAT. *Decr. Cap.* 9.

(*b*) Idem *Libr.* 7. *de Compos. Medicam. sec. Loc. Cap.* 1. Vide sis etiam CASP. HOFMANN. *Instit. Med. Libr.* 2. *Cap.* 13. *Sect.* 2.

2°. Omnia quæ ſpecie *blandi vaporis* in Pulmones cum Aëre recipi poſſunt: utì *Decocta farinacea & emollientia*; hîc quoque conducunt Emulſiones, Linctus, Syrupi, Succi inſpiſſati; imprimis verò talia parata ex *amygdalis dulcibus*, *ſeminibus papaveris albi*, *ſeminibus quatuor frigidis majoribus & minoribus*, *nucibus coquo*, *juglandibus*, *avellanis*, *recentiſſimis*, & *piſtaciis*; ex quibus Oleum educitur vel emulgendo, vel exprimendo. 3°. *Arteriacorum* omnium princeps eſt *Opium*; quod, *titillationis* ſenſum auferendo, *Tuſſim* ſedat; quâ quidem ablatâ, *liquores* in Arteriâ Tracheâ & Bronchiis ſecreti, ibidem commorantur, eademque lubricantes *acredinem* tollunt. *Arteriaca* proinde ſunt omnia illa, quæ *Tuſſim* compeſcunt.

CAPUT IV.

De Thoracicis.

1. PUlmonum functio *duplex* est licet *Respiratio*, & *propulsio* guinis in ventriculum Cordis sinist Quæcunque porrò *duas* hasce funct promoverent, *Thoracica* solent appe sed reverà vix ulla dantur *Thoracic* cina propriè sic dicenda; ea quipp nia quæ hoc nomine donantur, simili planè ritu ac alia Medicam nimirum attenuando, inspissando mutando, &c. sic enim *hyssopus*, *m* *na*, *pulegium*, *scordium*, *sulphur*, &c *Thoracica* vocantur, attenuando *mera*; tum verò pro *Thoracici* benda sunt, cùm Sanguis Venosus *spissus* est, ut per Pulmones vix possit: ita quoque *pulmonaria* opti est remedium *Pulmonicum*, quando guis nimis *acer* & *velox* demulceri a pissari debet.

2. Si quicquam autem pro *vero racico* sit habendum, *Aër* ipse est i quatenus *vaporibus* quibusdam imp natus intra Pulmones recipitur; i

1°. Quando *Lympha* nimis *tenuis* & *acris* ex Vasis Lymphaticis nimiùm laxatis in Pulmones dilabitur, ut in Coryzâ, tum *Suffumigia* ex *mastiche*, *thure*, *benzoë* sunt optima *Pulmonica.* 2°. Si adsit *exhalatio* quædam *alcalina* & calefacientis acrimoniæ, ut in Peste, Variolis, ac Febribus malignis, tunc verum *Pulmonicum* est *vapor Aceti vini rhenani*, vel *pulveris pyrii.* 3°. Ubi *spiritûs vitrioli*, aut *aquæ fortis* effluvia Pulmones invadunt (unde sæpenumerò Peripneumoniæ graves, & Asthmata fiunt) optimum *Pulmonicum* est *Urinæ putrefactæ vapor* statim Ore receptus; à quo quidem *vapore* ipsum *Acidum* Pulmones infestans convertitur in *sal volatile* innoxium. 4°. Si materia *spissa* & *acris* Pulmones occupet, eorumque meatus infarciat, optimum *Pulmonicum* est *vapor Aquæ calidæ* cum pauxillo salis tartari & urinæ admisto, ut & cum herbis laxantibus & stimulantibus. 5°. Quando nimia inest *siccitas*, atque *lenta crassities*, tunc temporis *diluendum* est per *vaporem Aquæ tepidæ*; applicando nimirum *ægri* Naso *spongiam* eâdem *aquâ* madefactam; simul & ipsi præcipiendo, ut *inspiret* per Nasum, *expiret* verò per Os.

CAPUT V.

De Cardiacis.

1. CArdiacorum historia difficilis est admodùm; quoniam id quod uni *cardiacum* est, idem sit alteri *venenum*. Jam verò *Cardiacum* vocamus illud quod *vires* Corporis potiùs quàm Cordis *auget*: siquidem *augeri* possunt *vires* hujus in *sanitatis* detrimentum; etenim in Febre Inflammatoriâ si *vis* Cordis *augeatur*, inde sequetur Corporis *debilitas*, cui succedere poterit *mors* ipsa.

2. Per *vires* autem intelligimus *potentias corporeas*, quæ Musculos & Liquida movent: hinc *vires* sunt *duplices*; nempe vel *animales*, vel *naturales*. Itaque *Cardiacum est propriè quicquid auget vim animalem movendi Musculos, & vim naturalem movendi Liquida.*

3. *Vis animalis movendi Musculos* omnino pendet à Spirituum Animalium in Cerebro *debitâ secretione*; atque *hæc* à *debito* Liquidorum per Vasa *motu*. Ad *hunc* verò *motum* requiritur, 1°. Ut *vis* Cordis *contractilis* Liquidum ita pellat; ut ejusdem adsit *copia* sufficiens in quâ-

libet Corporis parte. 2°. Ut *apta* ſint Vaſa ad Liquidum tranſmittendum. 3°. Ut *meabilia*, ſive ad *fluendum* idonea, ſint Liquida.

4. Hinc etiam ad *tres* Claſſes ſequentes *Cardiaca* reducemus.

I. Claſſ. continet ea quæ in Spiritus Animales *agunt*, 1°. Materiam iis producendis *aptam* præbendo: *hæc* autem materia proximè accedit ab *albumen Ovi*; (confer HARVÆUM, *Tract. de Generatione Animalium*, ubi agit *de albumine Ovi*, & *de nutritione Pulli in Ovo*; ſimulque MALPIGHIUM, *Tract. de Ovo Incubato*, nec non *de Formatione Pulli in Ovo*;) hi quippe obſervantur eſſe *robuſtiſſimi*, quorum Serum ad *albumen Ovi* proximè accedit; unde quidem patet, originem Spirituum Animalium eſſe ab *alimentis*, ita *mutatis*, ut proximè ad *albumen Ovi* accedant, ita verò per Circulationem *attenuatis*, ut ad Ignem concreſcant. Porrò materiam Spirituum præbent maximam Cibi Potuſque *leves* ac *nutrientes*, ſapore vel ipſis Infantibus grato, ſimilique odore præditi: ut ſunt *lac*, *juſcula* Animalium ſanorum diluta, *vina* imprimis odorata, *cerevisiæ* bene fermentatæ, *fructus horæi* maturi, grati & odorati; ſicut *uva matura*, *ribeſia*, *ceraſa*, præcipuè

nigra, *mora*, *poma*, *melones*, *mala Persica*, *Aurantia*, *&c.* 2°. Spiritus in hunc illum-ve Musculum divagantes *determinando* in Cerebrum ac Cerebellum: talia verò sunt omnia *Antispasmodica*, suffocationes hystericas & hypochondriacas tollentia; quæ quidem omnia *operantur* vel stimulando, vel attrahendo, vel laxando. 3°. Spiritus quiescentes *exsuscitando*: qualia sunt cuncta sapore & odore *grato* donata; ut *Aromata* quævis, præsertim *Orientalia balsamica*; scilicet *Cinnamomum*, *nux moschata & macis*, *caryophylli*, *zedoaria*, *galanga*, *&c.* item *cortex Aurantiorum*, *citri Chinenses*, *gratus odor pomorum Granatorum*, *abrotanum*, *melissa*, *thymus*, *lavendula*, *rosa*, *jasminum*, *lilium convallium*, *grana kermes*, *crocus*, *&c.* Huc etiam pertinet *Opium* (*a*); item huc spectant omnia *Vina generosa*, *spiritus vini*, *spiritus oleosi*, *sales volatiles alcalini oleosi*, *aromatici*, & omnes *Compositiones ex his facta*; *Olea* cuncta *aromatica*, *essentialia*, *tinctura*, *elæosacchara*, *syrupi*, & *confectiones* hujusmodi.

(*a*) Quatenus scilicet *attenuando* Sanguinem, modò rectè administretur, Spiritus Animales quiescentes *exsuscitat*. De hâc autem *Opii attenuatrice virtute* conferri merentur omnino Argumenta & Experimenta clarissimi FREIND, *Emmenolog. Cap. ult.*

II. Claſſ. continet illa quæ in Vaſa *agunt*, ea nimirum tranſmiſſioni Liquidorum apta reddendo : ſunt autem 1°. Quæ Vaſa plùs æquo ſtricta *laxant*; talia verò ſunt *Balnea*, quæ quidem hoc ſenſu *Cardiaca* dici merentur. 2°. Quæ Vaſa nimis laxa *roborant*, iiſque *elaſticam vim* deperditam reſtituunt; qualia ſunt *Auſtera* omnia: itaque *cortex Peruvianus*, *poma cydonia*, *chalybs*, *vinum auſterum*, *&c.* munus *Cardiacorum* obeunt in iis quibus Vaſa *inertia* ſunt & *flaccida*; iis autem qui *ſtrictis* donantur Vaſis evadunt *lethalia*: ſic igitur in Morbis *laxiſſimis* Virginum *chalybs* optimè conducit; verùm idem in Morbis Acutis, ubi Vaſa ſunt *conſtricta*, ſcirrhos inſanabiles aut mortem arceſſit.

III. Claſſ. includit ea quæ in Liquida circulantia *operantur*; hæc ſcilicet vel *diluendo*, vel *incraſſando*, prout nimis *craſſa*, nimiùm-ve *diluta* ſunt : jam verò ſi *diluenda* ſint Liquida, vix melius datur *Cardiacum*, quàm *Aqua* moderatè *calida*.

nunc illam partem Oesophagi occupet; indeque perfectissimus sensus *globuli* ad Gulam ascendentis excitatur: idem quoque contingit, si *constringatur* aliquando Intestinalis Fistulæ pars. Quibus autem omnibus *Doloribus* medetur *Flatûs* expulsio.

6. *Carminativa* sunt igitur ea, quæ *spasmos* ejusmodi tollunt; unde fit ut *Carminantia* sint *laxantia* & *aperientia* medicamenta: hinc igitur *aqua* moderatè *calida* affatim epota, *olea* similiter *calida*, *spiritus volatiles oleosi*, *Antispasmodica* omnia, *motus externi*, *balnea*, & *fomenta* huc pertinent; omnium verò summum est *Opium*.

7. *Spasmorum* autem dictorum in Primis Viis *causa* sunt 1°. *Morbi* nonnulli, qui Liquidum Nervosum magis ad *unam* quàm ad *aliam* partem determinant. 2°. *Venena*, sive *acria Ingesta*, quæ quidem *tormina*, *flatus*, & *tumores* violentissimos frequenter excitant, eosque sæpe tantos, ut inde *crepent* Intestina: nempe si *vis caustica* sese applicuerit alicui parti Intestinalis Fistulæ, illa se *contrahet* & *constringet*; unde Liquidum *elasticum* includetur, calore rarefiet, atque *Dolores* excitabit, Spiritibus interim ingenti copiâ ad locum *dolentem* (prout in omni *Dolore*

ficri

ieri folet) ruentibus; hinc orietur *con-tractio* violentior. Hoc igitur in casu *Carminantia* sunt ea quæ vel *Venenum* extinguunt, vel *pressionem* & *fluxum* Nervosi Liquidi versùs affectam partem imminuunt, ut *Opium*, omniaque *Opiata*; quæ tunc temporis eâdem ferè ratione *operantur* ac *Vena-sectio* in Inflammatione, *impetum* scilicet minuendo.

8. *Carminantia* porrò *calida* agunt, quatenus stimulant excitantque *motum* per totum Intestinorum tractum; unde quidem *contractio*, & *Aëris* interceptio tolluntur.

CAPUT VII.

De Anthelminthicis.

1. HElminthes GRÆCIS dicuntur *Vermes*; hinc *Anthelminthica vocantur ea medicamenta, quæ Vermes seu Lumbricos necant & expellunt.*

2. Loci verò in quibus nidulantur ac repunt *Vermes* sunt Oesophagus, Ventriculus, & Intestina omnia (rarò tamen adsunt in Colo, nisi dum per hoc Intestinum transeunt) hos autem locos *Lumbricorum* esse *latebras* probat *titillatio* quam exci-

tant in Stomacho & Intestinis, eorumque per [illegible] & *sedes* rejectio. (*a*)

(*a*) *Vermes* sunt Animalcula diversi generis in Humano Corpore ex *ovulis* Insectorum *genita*: cum enim varii generis Muscæ & Insecta post fœcundum inter se coïtum *ovula* sua *spermatica*, plus minus copiosè, in *edulia* quam-plurima, v. gr. Herbas, Flores, Fructus, alias-ve res *esculentas* aut *potulentas* deponunt, & hæ deinde res, dictis sordibus *spermatico-verminosis* inquinatæ, sive ab Hominibus immediatè comeduntur, sive à Brutis in Hominum escam cedentibus devorantur, tum simul hujusmodi *ovula* in Hominum corpora transmittuntur: adde quòd *aërem* ipsum, quem respiramus ac deglutimus, Insectorum *ovulis* ubertim etiam *scatere* Physicorum recentiorum Experimentis jam satis innotuerit; unde quidem fit, ut id genus *ovula*, tum simul cum *cibis* & *potulentis*, tum etiam cum *aëre* deglutita, quinimò quandoque fortitan cum aliis quoque *Vermibus*, qui in rebus continentur antèdictis, Corpori nostro ingesta, ibique *blando* Ventriculi, Intestinorum, aut aliarum partium *fotu* & *calore* vivificata, in Reptilia Animalcula convertuntur (quemadmodum extra Corpus hoc etiam evenit) idque longè magis & frequentiùs in tenellis Puerorum, quàm robustioribus Adultorum *stomachis* & *visceribus*. Ejusmodi porrò *Vermes* in diversis hinc Corporis Humani partibus *gigni* observantur: quippe deprehensi sunt profectò non tantùm in Ventriculo, & Intestinis; sed quoque sat frequenter in Hepate, Renibus, Vesicâ, Pulmonibus, Pericardio, Cerebro, Dentibus cavis, &c. quin etiam in imis Ossium *cavitatibus*

3. *Anthelminthica* porrò medicamenta ad *binas* Classes sequentes reduci possunt.

Chrysalydum seu Nympharum *exuvias* non ita pridem detexit celeberrimus RUYSCHIUS; (confer ejus *Adversar. Anatom. Dec. III. pag. 18. & seq.*) Idem porrò clariss. AUCTOR notandum esse dicit alibi (nimirùm *Adversar. Anat. Dec. I. pag. 18.*) "quòd in Humano Corpore generentur *Vermes* tam diversâ formâ discrepantes „ inter se, ita tamen differentes ab omnibus „ aliis in Naturâ rerum unquam repertis, ut „ nusquam iis *similem* ullum conspicere detur „ extra Corpus Hominis; quorum interim non„ nulli in plurimarum exporriguntur ulnarum „ *longitudinem.* Hos igitur non ex *ovulis deglutitis* originem ducere, sed potiùs in eodem „ Corpore natos ex *ovis* simul in nobis *generatis* „ cum reliquis Corporis nostri partibus, veri„ simile admodùm esse putat. „ Istud verò quadrat ad *sententiam* HIPPOCR. compluriumq; aliorum magni nominis Physicorum, ac imprimis expertissimi Medici Parisiensis NICOL. ANDRY, qui de *Vermibus in Humano Corpore genitis* egregium Tractatum idiomate Gallico conscripsit. Jam verò quomodocunque nascantur *Vermes* in nobis, omnium frequentissimè deprehenduntur illi de quibus sermo hìc loci habendus est; qui quidem in Intestinis sæpissimè, & in Ventriculo nonnunquam latitant. Horum autem à Medicis *tres* vulgò distinguuntur *species*; nimirum (1) *Lumbrici Teretes*, græc. Ἕλμινθες στρογγύλαι. (2) *Lati*, gr. πλατεῖαι, aliquando κειρίαι, item ταινίαι i. e. *fascia*, unde & *Fasciati* quoque nuncupantur, ex eo quod *fasciolam* seu *vittam tenuem* exactè referant, exceptis Capite & Caudâ

I. Class. continet ea quæ, uti docet Experientia, *Vermes necant*: qualia sunt, 1°,

quæ in acutum desinunt. (3) *Minuti*, gr. Ἀσκαρίδες, quod nomen iis unicè tribuit GALENUS in *Exeges.* Porrò *Lumbrici Teretes* omnium frequentissimi sunt ac notissimi, & in *tenuibus* potissimum Intestinis, copioso plerumque numero, generari solent; undè sæpe in Ventriculum ascendunt, & per Os quandoque ac etiam per Nares rejiciuntur, quanquam sæpius per *vias inferiores*, modò *vivi* modò *extincti*, deturbentur: Infantibus autem admodum sunt familiares. Cæterum *præsentiam* Animalculorum hujusmodi in Pueris haud ita facilè semper cognoscere datur; quandoquidem *Signa* & *Symptomata*, quæ ab eis producuntur, plerumque sint cum aliis Morbis *communia*. Verùm tamen *morsicationes*, *rosiones*, atque *subita & intermittentia tormina Ventris*, *præsertim jejuno Stomacho*, aliqualis dein *macies*, *Faciei pallor*, *cavitas circa oculos*, *inquietudines nocturnæ*, & *insomnia gravia*, *fricationes Narium frequentes*, *fœtor ex Ore prodiens*, *tussicula sicca*, quandoque cum *dyspnæa*, subinde etiam *febricula lenta non sine siti*, *horrores*, *cephalalgia*, *cardialgia*, interdum *Animi deliquia*, *tumor & tensio Abdominis*; *singultus*, *nausea*, *vomitus*, *frequens ad Ventrem Manuum admotio*, *cessatio torminum post Cibi ingestionem*, *voracitas nimia*, *Dejectiones colore griseo infectæ & argillæ dissolutæ similes*, *Urina* denique *cruda & turbida ferè instar lactis* Signa solent esse horum *Vermium latentium*: quamvis tamen hæc omnia quandoque varia admodum existant; nullum est enim adeò peregrinum *symptoma*, quod à *Lumbricis* interdum non oriri

Olea cuncta immediatè *Lumbricis* applicata; quæ quidem, omnes eorum

tur, uti quidem testantur Practicorum observata. Jam verò si *Prognosin* spectemus, *Vermes* aliquando diutissimè in Humano Corpore possunt hospitari sine notabili noxâ aut molestiâ; verùm tamen sæpe contingit, ut inde sævissima producantur *Symptomata*; sicutì *fames canina*, *sopor*, *delirium*, *Febres continuæ*, *lentæ*, atque *hectica*, imò non rarò *illæ* quas *malignas* appellitant, unà cum *motibus convulsivis* & *epilepticis lethalibus*; vel Intestina aut Stomachus *perterebrantur* à *Lumbricis*, indeque *Mors* subsequitur: verbo dixerim, gravissima quæque *Symptomata* hinc oriri possunt. *Vermes Lati* omnium rarissimè occurrunt; siquando verò, tunc temporis hoc *Signum* est *peculiare* cum aliis *communibus*, quòd simul cum Fæcibus Alvinis prodeant corpuscula *Cucurbitæ seminibus* analoga (quæ quidem *Lumbricorum Latorum* videntur esse *excrementa*:) horum autem longitudo ad plures *ulnas* sæpius extenditur; nec etiam numerosi in Intestinis adsunt; sed *unicus* ut plurimùm (qui verò propterea *Solium* audit) vel *bini* quandoque ibidem hospitantur. Cæterùm siquis de hisce *Vermibus* plura voluerit, adeat AUTHORES qui de hoc expresse egerunt argumento, præsertimque DAN. LE CLERC, *Histor. Latorum Lumbricorum*. Ultimò *breves* illi ac *minuti Vermiculi*, quos *Ascarides* vocitant, numerosissimi & acervatim in Intestino Recto gigni & congregari solent; atque magnitudine & crassitie, imò totâ ferè figurâ suâ *acubus* similes existunt: hi porrò simul cum Excrementis *vivi* ex Ano protruduntur; Infantibus verò Pueris-

Tracheas obstruendo, brevî eosdem *interimerent*: hinc ergo bibatur *oleum*, vel specie Clysmatis injiciatur; ita quippe clarissim. AUCTOR quendam *Ascaridibus*

quæ valdè sunt familiares, & Adultis etiam aliquando: *Signum* autem *pathognomonicum* infestantium *Ascaridum* est *pruritus in Podice vix tolerabilis*, *cum frequenti molestoque tenesmo* seu *desidendi cupiditate*; quin & interdum ita vehementer Ægros torquent isti pusilli carnifices, ut *Syncopen* inducant; etiamsi tamen *gravia Symptomata*, ut alii, vixdum creare soleant: cæterum de *methodo* hujuscemodi *Vermes enecandi* & *expellendi* conferendus est imprimis FULLER, *Pharmacop. Extempor. tit. de Enem. Amar. p. m. 110.* Hæc verò de *Lumbricis* hactenus dicta sufficiant: qui plura cupiet consulat (præter NICOL. ANDRY, & DAN. LE CLERC, in *Tractat. suprà laudatis*) AUCTORES varios; qui quidem de hoc argumento egerunt quam-plurimi, scilicet (α) *Historiæ Naturalis Scriptores*; ut imprimis ULYSS. ALDROVANDUS (*Libr. 6. de Insectis, Cap. 2.*) FRANC. REDI (*Observat. de Animalculis vivis quæ in corporibus vivorum Animalium reperiuntur*) &c. tum (β) *Historiarum Medicarum & Observationum Collectores*; præsertimque SCHENCKIUS, BARTHOLINUS, STALP. VAN DER WIEL, PAULLINUS (*Disquisit. de Morte Verminosâ*, licèt hic tamen aliena & inutilia multa pro more suo consarcinet) HILDANUS, FORESTUS, TULPIUS, &c. quibus addenda sunt, *Acta Regia París. & Londin. Ephemerides Naturæ Curiosorum, &c.* (γ) Denique de *Morbis* qui à *Lumbricis* oriuntur *cognoscendis* & *curandis* consulantur optimi quique Practici.

laborantem, omnibus aliis frustrà tentatis, solo Clysmate ex *oleo* diu retento curavit, *expurgatâ* priùs leniter Alvo, quod semper fieri debet. 2°. *Mellita* omnia; quæ verò agunt eâdem ratione: sic igitur post assumptum lene *Purgans*, jejuno Stomacho (ut nihil obstet) *Mel epotum* optimum est *Anthelminthicum*, ac imprimis pro Infantibus. 3°. Quæ vulnerandò, contundendo, pungendo *Vermes occidunt*: ut *ossicula Piscium* deglutita, *cornu cervinum*, *limatura martis*, & similia *spiculorum* instar agentia; sed hæc raro Intestina *tenera* intacta relinquunt. 4°. *Venena* Insectis hisce dicata: sicut *mercurius* ita præparatus ut per Intestina solummodò transeat, non autem in Vasa Lactea penetret; qualis præparatio est *Æthiops mineralis* pulverisatus, & cùm leni *Purgante* datus: item *vitriola Metallorum*, ut *Martis*, *Veneris*, *Lunæ*, si Pilularum specie, addito leni *Purgante*, sumantur, ac per Alvum determinentur.

II. Class. complectitur ea quæ *Lumbricos expellunt*: qualia sunt omnia *Purgantia* & *Vomitoria*, quæcunque fuerint sine ullo discrimine, dummodò vacuo Ventriculo sumantur. *Amara* autem illa quæ tanquam *Anthelminthica* commendari solent, & hoc insigniuntur nomine,

casu tantummodò *prosunt*; quando scilicet Intestinales Fibræ *debiliores* sunt, quàm ut *Vermium nidos* expellant; *Lumbricos* verò neutiquam *occidunt* hæc *Amara*. Notandum est porrò non parum eos hallucinari qui dicunt, Hominem à *Vermibus* liberari non posse, nisi per *anum* expellantur eo tempore quo *necantur*; cùm tamen, si modò *necati* sint, brevî *putrescant* atque specie *muci* exeant, adeò teneræ sunt texturæ.

CAPUT VIII.

De Anodynis.

1. A*Nodyna sunt ea medicamenta, quæ Dolorem in genere tollunt.* Hæc autem sub se complectuntur, 1°. *Paregorica*; quæ Dolorem auferunt *demulcendo*. 2°. *Hypnotica*; quæ Dolorem tollunt *somnum* conciliando. 3°. *Narcotica*; quæ Dolorem adimunt *stuporem* inducendo. 4°. *Nepenthes*; quod propriè significat *medicamentum Dolorem auferens*. (*a*)

(*a*) Hoc igitur sensu *Nepenthes* synonymon est *Anodyni*; ac proinde non videtur debere

Cùm autem *Anodynum* sit nomen generale *quatuor* antèdictas Medicamento-

Classem constituere *peculiarem*. Porrò quid propriè fuerit *Nepenthes* illud, de quo quidem tanta prædicat HOMERUS, *Libr. IV. Odyss. p. m.* 47. non parùm profectò disceptatum est inter AUTHORES; quorum verò *sententias* afferre neutiquam est hujus loci: sufficiat impræsentiàrum pauca duntaxat hoc super argumento differere. Vox ista Νηπενθὴς componitur ex *particulâ privativâ* νὴ, & *πένθος luctus*; quoniam scilicet hoc Medicamentum *tristitiam* discutit ac *hilaritatem* inducit: quippe quod (HOMERO teste) *vino* Convivarum MENELAI, ad hunc producendum effectum, immixtum fuerit ab HELENA; quæ verò hujuscemodi pharmacum à POLYDAMNA *Ægyptiâ* THONIS *Conjuge* dono acceperat: hâc autem *virtute* præditum esse *Nepenthes* asserit POETA *loco citato*, ut quicunque deglutierit illud, *malorum* penitus *obliviscatur*, neque totâ illâ die *flere* possit, etiamsi Pater & Mater ei mortui fuerint, vel coram ipso Filius trucidaretur aut Frater. Unde quidem conjicere licet, quòd per istud adeò decantatum HOMERICUM *Nepenthes* intelligendum sit *Opium* ipsum, vel ex eo *Compositio* quædam; cùm & hoc imprimis nascatur in *Ægypto* (ubi dono datum fuerat HELENÆ;) ac etiam *facultàte* polleat Homines *ipsi* assuefactos *exhilarandi*, & ex eorum animo *metum* discutiendi, prout exemplo TURCARUM aliorumque Populorum Orientis abundè patet. Hinc porrò videntur CHYMICI vocem istam transtulisse ad *Compositionem* quandam *Opiatam* quæ dicitur *Nepenthes Aureum* ANGELI SALÆ, & ab hoc AUCTORE describitur in *Opiolog. pag. m.*

rum Dolorem tollentium *species* complectens, hinc omnium primò præmittenda sunt quædam *de Dolore in genere* *THEOREMATA*.

I. Corporis nostri *fluida* partes non *dolent*, sed *solida* tantùm; hæ verò quatenus ex Nervis conflantur, non aliter: Nervi porrò alii sunt *aperti cavique*, alii *consolidati*; prioris autem duntaxat generis Nervi Doloribus afficiuntur.

II. In omni Nervo adhuc *vitali* si consideretur eius *ultimum Componens*, occurrit solummodò Membrana *tenuissima*, simul & Liquidum in eâ detentum coërcitumque: omnis autem Membrana *ultima* Nervosa, cujuscunque Nervi, constat Fibris *solidis* & *non cavis*; quæ verò componuntur ex partibus incredibiliter exiguis ac minimis, ad Ignem aut Aquam

sio; quin & ideò *Laudanum Opiatum* vulgare *Nepenthes* etiam audire solet in aliquot Medicorum *præscriptis*. Cæterùm siquis de hâc voce ipsiusque significationibus plura voluerit, consulat imprimis *Dissertationem* integram à CONRAD. BARCHUSEN habitam super hoc argumento, quam verò suæ *Historiæ Medicinæ* annexuit; itemque CASP. à REJES, *Camp. Elys. jucund. Quæstionum*, *quæst.* 2. *n.* 12. *& quæst.* 88. *n.* 13; nec non LANG. *Epist. Medic. Libr.* 1. *epist.* 56. *ac Libr.* 3. *epist.* 6; ut & LEXICOGRAPHOS, aliosque passim. Porrò de *Nepenthe* Indorum *hodierno* vide KÆMPFER, Amœnit. Exot. p. 652.

vix mutabilibus; (prout istud in PROLEG. CAP. IV. & V. explicatum est:) Liquidum porrò, ibidem contentum, est omnium tenuissimum, videlicet [si ulla quidem institui comparatio possit] *aquæ* ex *albumine Ovi* productæ quodammodò simile.

III. Dolor igitur omnis est *affectio* quædam vel *solida* Membranæ, vel ex Fluido *contento* oriunda, vel ex *utroque*.

IV. *Causa* omnes quæ Dolorem producunt, utut in Liquida *agant* eaque *mutent*, nunquam Dolorem creare poterunt, nisi pro *effectu* talem habeant *mutationem*, quæ Solida *afficiat*.

V. Omnis ergo Dolor pendet à *mutatione* quâdam *contactuum* in *ultimo Solido* Nervi, quatenus adhuc Liquidum continet.

VI. Dolor omnis fit ab *actione* quæ in *ultimâ* Fibrâ talem excitat *motum*, qui, si continuetur, vel augeatur, necessariò *destruet* istius Fibræ *continuitatem*; idque docent omnes quorumcunque Dolorum historiæ: hinc & omnis Dolor *ingens* diu durans habet pro *fine* suo *rupturam* Vasorum, *destructionemque* Partis; sic ab Inflammatione *suppuratio* & *gangræna*, & à Dolore Nervoso *insensibilitas* tandem

oriuntur: *motu* itaque illo ſublato, tollitur quoque Dolor.

VII. Omnis *cauſa* Doloris, quatenus *agit* in unam Fibram, *agit* duntaxat vel trahendo, vel premendo, vel vulnerando; ſi verò *agat* in plures *Tubum* conſtituentes, tunc temporis conſiderari poteſt ut *inflans* & *diſtendens* huncce *Tubum*: quicquid igitur Dolorem creat, id *operatur* vel trahendo, vel diſtendendo, vel vulnerando.

VIII. *Tractio* omnis, in Corpore *ſaniſſimo*, Dolorem excitat *elongando* Fibras; uti quidem docent Carnificum *tortura*.

IX. Magnam à contentis Liquidis Vaſorum *diſtenſionem*, Fibras *elongando*, Dolorem inducere docet *hiſtoria medica*; hoc enim patet ex Tumoribus *dolentibus*, ubi, ſublato Tumore, ceſſat Dolor: notandum eſt porrò quòd, licèt Vas *diſtentum* idem remaneat quoad longitudinem, attamen Fibræ *laterum* ab iſtâ *diſtenſione* poſſint *elongari*.

X. *Vulnerantia* omnia propriè ſic dicta *operantur* vel pungendo, vel terebrando, vel ſecando: quamdiu autem *agunt*, Dolorem excitant *elongando* Fibras; ſimul ac verò *effectum* produxere, ceſſat Dolor: hinc etiam Nervus *abſciſſus* nequaquam *dolet*.

XI. Ignem, & omnia *Acria* invisibilia simili planè ritu, ac enumeratas Causas, *agere* in *Acrium* historiâ fuit evictum.

XII. Dolor in aliquâ parte excitatus *tollitur*, 1°. Nervo *destructo* in parte ubi Dolor est: *destruitur* verò Nervus, quando Liquidum per eum *fluere* non potest ampliùs. 2°. *Motûs* Dolorem excitantis *interceptâ* communicatione cum Sensorio Communi. 3°. Cerebro *inepto* reddito ad communicationem *causæ dolorificæ* recipiendam; utì patet ex *Apoplecticis*, & omnibus iis quibus Cerebrum aliquâ de causâ *compressum* est.

XIII. Fibrillæ unius *ultima* Dolor *infimus* & *mitissimus* oritur à *motu*, solitò aliquantulùm *majori*, Fibrillæ superinducto; cujus *finis* est *perceptio gratissima*; quæ verò quatenus à *miti vellicatione* fit, dicitur *titillatio*; quatenus autem à *rosione* Liquidi contenti, vocatur *pruritus*: sic Odor *gratissimus* & Sapor, si diu ac vehementer percipiantur, Dolorem excitant; idem etiam in Sonis obtinet.

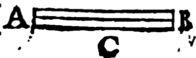
XIV. Fibrillæ unius *ultimæ* Dolor *summus* & *vehementissimus* oritur à diu continuatâ ejus *elongatione*, quàm-proximâ *dissolutioni*, sed tamen absque *dissolutione*.

XV. Augmentum verò Doloris *summum* oritur à *numero* Fibrillarum simul

affectarum; etenim *duæ* Fibrillæ sic affectæ non tantum excitant Dolorem, ac si *plures* simul affectæ forent.

2. Ex dictis igitur manifestum est, quòd omnis Dolor oriatur à *distractione* sive nimiâ Fibrarum *elongatione*: quæ quidem si procedat ab *externâ* Causâ, tolli potest *ablatione* istius Causæ; si verò ab *internâ* Causâ fiat, examinandum est priùs qualis hæc sit, ut Dolorem tollere valeamus. Jam verò nimiæ *distractionis* Causæ *internæ* ad 5 reducuntur; ac proinde *totidem* sunt Classes Medicamentorum *Anodynorum* ejusmodi Causas tollentium.

3. Hæ porrò Causæ sunt, 1°. Nervi alicujus *semi-laceratio*: pars etenim illa Nervi *semi-lacerati*, quæ, manet *illæsa*, multò *majorem* impetum seu contractionem sustinet, quàm in statu Nervi *sani*; unde sequitur ejusdem *distractio* seu *elongatio*. Ponamus ex. gr. A B Nervum esse constantem ex *tribus* Fibris,

quæ, dum *integræ* & *illæsæ* sunt, sustinent simul omnem illam *vim*, quâ Nervus conatur se contrahere, atque versùs puncta A B, quibus affigitur, resilire: si jam *una* ex istis Fibris rumpatur ad C, reliquæ *duæ* totam *vim* sustine-

bunt, quæ quidem à *tribus* anteà sustentata fuerat; hinc verò *distractionem* & *Dolorem* necessariò patientur. 2°. *Inflatio* nimia à Spasmo. 3°. *Distensio* nimia ab aliquo Obstruente, & Vi Vitali urgente. 4°. *Distensio* nimia ab Acri impacto, & Vi Vitali urgente. 5°. *Distractio* Nervorum ab Elatere proprio supra corpus aliquod durum & impactum, ut supra *calculum* in Uretere.

4. Causam *primam* auferunt, 1°. Integra *discissio*, vel *ustio* Nervi *semi-lacerati*: hoc igitur sensu Cultelli, Ignis & Caustica Potentialia sunt *Anodyna* summa. 2°. Partium *laceratarum* ad se mutuò *adductio*: nam in summis Doloribus hæc sæpenumerò mirè juvant, utì docet Experientia; *dolet* enim musculus *vulneratus* quamdiu quidem *hiat*, partibus verò ad se invicem *adductis*, cessat Dolor: huc ergo pertinent *suctio*, *ligatura*, *sutura*. 3°. Nervi totius *emollitio*, & *laxatio*; quæ quidem efficiunt, ut partes *illæsa* Nervi absque Dolore in longum protendantur: huc itaque spectant omnia *Laxantia*, & *Emollientia*; qualia sunt, (1) *Aqua* calida. (2) *Posca* levis, scilicet ex unâ *aceti* & tribus *aquæ* partibus. (3) *Decocta emollientia* farinosa, suboleosa, eaque specie Emplastri, Fomenti, Vapo-

ris, Cataplasmatis, aut Balnei applicata. (4) *Haustus* largus ex *similibus* paratus, (5) *Balsamica* omnia lenissima; ut *balsamum Peruvianum, gummi elemi, terebinthina, &c.* Ovi vitello soluta, & applicata, ut ad locum affectum penetrent. (6) *Animalium* recèns occisorum *partes calida* applicatæ; ita quippe summum habetur *Anodynum*, si v. gr. Brachium læsum indatur in *abdomen* Animalis recenter mactati. 4°. Denique *prima* Causa tollitur si partes Vulneri vicinæ ita mutentur ab aliquâ re, ut *durescant* atque *resiliant*, & hoc pacto minutas partes *semi-laceratas* perfectè *solvant*: talem verò partibus Vulneri vicinis mutationem inducunt *oleum terebinthinæ* & *alcohol vini* calidè affusa, & similia; quæ quidem, inter agendum, maximum semper Dolorem pariunt. Porrò si alicubi in Corpore profundè oriatur Dolor à *semi-laceratione*, nulla spes est *curæ*, nisi, aucto Dolore, tandem integrè *solvantur* Nervi *læsi*: sic enim si talis Dolor in Ligamentis hæreat, auferri nequit nisi *destruatur* Nervus, quo peracto statim cessat Dolor; hinc in Podagrâ *tophaceâ* nullus ferè Dolor adest.

5. Causam *secundam* auferunt ea quæ *spasmi* causam tollunt: *spasmi* verò causa

vel

vel in Cerebro, vel in Nervo, vel in Villo Musculoso hæret; eaque semper est vel *Acre irritans*, vel Spirituum Animalium *inæqualis determinatio*: summa proinde in hisce casibus remedia sunt; 1°. *Potus* attenuantes & diluentes, huic *Acri* quod *irritat* oppositi, copiosè quidem assumpti. 2°. *Augmentum* motûs Liquidorum.

6. *Tertiam* Causam tollunt, 1°. Ea quæ *Acre impactum* corrigunt; mutando scilicet figuram ejus *acutam* in *obtusam*: istud verò fit, (α) *Acre* cum aliis particulis componendo. (β) Ejus *acumen* vel Coctione, vel Suppuratione frangendo. (γ) *Idem* per *Demulcentia* involvendo. 2°. Illa quæ *Acre impactum* educunt: qualia sunt, (1) Quæ *vias* laxant; hinc dixit HIPPOCRATES, omne *Dolens* ab *Acri* laxandum esse. (2) Quæ diluunt Liquida. (3) Quæ determinant *foràs*: (vide *Attrahentia*. (4) Quæ *Acre impactum* ad *quietem* deducunt: id autem 4 modis ad *quietem* componitur; scilicet (α) Liquidorum circulantium, & Solidorum contractilium *impetum* minuendo; nisi enim à *vi contractili* Solidorum, & à *vi projectili* Fluidorum comprimeretur *Acre infixum*, Dolorem utique non produceret; *contractio* autem in Solidis *laxando* mi-

nuitur; *impetus* verò minuitur in Fluidis, propiùs ad statum *mortis* ducendo sive ad *mortem* appropinquando; hinc etiam omnis Dolor paulò ante *mortem* desinit: (vide Titulum *de Medicamentis Sistentibus*. (β) *Impetum* aliorsùm determinando: (vide *Attrahentia*. (γ) Animi deliquia excitando. (δ) Causas externas *Acre* per se *iners*, actione suâ, *excitantes* (quales sunt *calor* & *motus* partis) auferendo.

7. *Quartam* Causam tollunt ea quæ Vasa laxant, *infarctum* resolvunt, & *vim projectilem* Liquidorum imminuunt: huc itaque pertinent *missio sanguinis*, *evacuatio* quæcunque *magna*, nec non *medicamenta Incidentia*, *Attenuantia*, *Resolventia*, *Diluentia*; utì *balnea*, *fotus*, &c.

8. *Quintam* Causam tollunt, 1°. Omnia illa quæ *primam* auferunt. 2°. Quæ leniter lubricando, resolvendo, & stimulando, *impactum* movent, & propellunt. 3°. Quæ istud *impactum* determinant ad locum ubi minimè noceat: (vide *Attrahentia*.

9. Porrò si Dolor sit *ingens*, ejus verò *causam* tollere non valeamus, tum Dolor sui ipsius fit *medela*, scilicet Hominem destruendo: verùm tamen quædam extant quæ, licèt Doloris *causam* non auferant, nihilominùs ejus *sensum* immi-

nuunt; qualia sunt *Hypnotica* sive *Soporifera.*

9. *Hypnotica* autem omnia ad *duas* Classes sequentes reduci possunt.

I. Class. continet quæcunque *somnum* conciliant, Impedimenta *somni* tollendo: hæc verò Impedimenta plerumque sunt *objecta externa*, *dolores*, *calores*, *sudores*, *varii Corporis morbi*, *Animique pathemata*; quibus sublatis, sponte suâ sequitur *somnus*: hâc itaque ratione omnia ferè Medicamenta, ut *Diluentia*, *Resolventia*, *Incrassantia*, *Humectantia*, *Exsiccantia*, *Calefacientia*, *Refrigerantia*, *Acida*, *Alcalina*, cæteraque innumera & planè contraria fiunt *Hypnotica*; prout hoc illud-ve *symptoma*, quo impeditur *somnus*, auferunt, vel mitigant: sic enim *Absorbentia Terrestria* in Infantibus, propter *Acidum* (quod in eorum Ventriculo ac Intestinis continetur) doloribus inter vigilandum affectis, sæpenumerò *somnum* producunt: sic igitur *rosa*, *salix*, *lactuca*, *taraxacum*, *endivia*, *acetosa*, *melones*, *pepones*, *cucumeres*, &c. extrinsecùs, & intrinsecùs adhibita in Morbis calidis *Somnifera* sunt.

II. Class. includit ea quæ *somnum* conciliant supprimendo causas naturales *vigiliarum*, & imprimis impediendo *flu-*

xum Liquidi per Nervos: hæc autem ſunt *triplicia*; ſcilicet 1°. *Mitia* & tuta. 2°. *Fortia* & periculoſa. 3°. *Mala* & ferè lethalia. *Somnifera mitia* ſunt illa quæ *ſomnum* naturalem, levem, & facilè ſolvendum producunt; qualia ſunt *Crocus*, *Papaveris Rhœados* omnes partes, uti *ſemen*, *folia*, *capita*, *ſuccus*; itemque *Papaver Album*, *Cynogloſſum* in omnibus ſuis partibus, *Solanum Officinale*, ac *ſomniferum* illud blandum *Herba Paris* dictum, &c. *Fortia* ſunt illa quæ *ſomnum* inducunt coactum, profundum. & vix excutiendum, unà cum ſummo *ſtupore*: huc autem pertinent *Opium*, *Hyoſcyami ſemen*, &c. *Mala* ſunt ea quæ producunt *ſomnum* profundiſſimum, *morte* plerumque terminandum; ſi verò excuti contingat, ſequitur omnium Animi facultatum *depravatio*: huc porrò ſpectant *Hyoſcyami utriuſque folia*, *flores*, *fructus*, *radices*, ac *ſuccus*; nec non *Stramonii ſemen*, quod ad ℥ ſs. *inſaniam* creat, & ad ℥ j. eſt *lethale* (*a*); item *Lolii farina*, *Oxyſchœni*

(*a*) *Stramonii fructu ſpinoſo* ſive *Daturæ ſemen* in pulverem redactum, & in Potu exhibitum, *mentem* turbat ac alienat, *inſaniam* quandam viginti quatuor horas durantem inducens. Miſer qui *ſemen* iſtud hauſit diu veluti *mente* alienatus remanet, aut ridens, aut ejulans, aut

semen (*a*), *Solanum lethale Melanocerasos* aut *Belladona* dictum, *Solani Pomiferi fructu rotundo* C. B. seu *Lycopersici*

dormiens, plerumque etiam cum altero colloquens, & ei respondens; ut interdum quoque *sanâ mente* ipsum esse credas, tametsi *mentis* non sit compos, neque eum agnoscat cum quo sermones confert, & habiti colloquii planè sit immemor postquàm ad se rediit. Hinc etiam (ut refert GARC. ab HORTO) *flos* aut *semen Daturæ* injicitur à Furibus in *cibos* eorum quos *deprædari* volunt; cùm enim *mente* alienentur per aliquod tempus quicunque Pharmacum hoc assumpserunt, hi sanè magnâ cum libertate sinunt quicquid libitum est *deprædari*. Narrat quoque CHR. ACOSTA, Fœminas quasdam Indicas hujuscemodi *toxicum* ita præparare novisse, ut *mentem* turbare possint ad *certum* horarum spatium, plùs minùs-ve, prout ipsis lubet: quin etiam (ut asserunt Itinerariorum Scriptores nonnulli) Mulieres *adulteræ* hoc *dolo* passim utuntur in Indiis, ut Maritos fallant. Plura vide apud GARC. ab HORTO, *Libr. 2. Cap. 24.* & CHR. ACOST. *Libr. 3. Cap. 52.* vel apud RAIUM, *Hist. Plant. pag. 749.* Vide sis denique KÆMPFER de quodam apud Indos *Electuario magico* (uti vocat) ex *semine Daturæ*, *Opio*, *polline Cannabis Persicæ*, aliisque rebus confecto; de quo quidem se mira admodùm experientiâ didicisse narrat, *Amœnit. Exotic. Fasc. III. Observat. 15. Sect. 3. sub finem.*

(*a*) *Oxyschœnos* est *Juncus acutus capitulis Sorghi C. B. P.* De viribus autem *seminis* ejus confer DIOSCORID. & MATTHIOL. *Libr. IV. pag. 732. Edit.* BAUH.

GAL. & ANGUILL. *fructus* sive *Aureâ Mala* (*a*), *Nicotianæ fumus* copiâ nimiâ sumptus, in non assuetis; *Vinum* etiam nimis copiosum, & *Spiritus* inde producti; *&c.* (*b*)

(*a*) Verùm tamen hæcce *Poma* cum *aceto*, *sale*, & *pipere* condita hodie comedunt Itali ac Hispani; quin etiam *Mandragoræ* atque *Melongenæ* fructus, licèt à multis AUCTORIBUS ad istam classem referantur, *impunè* comedi posse asserunt nonnulli, ut HERNANDEZ, BELLONIUS, &c.

(*b*) *Narcoticis* hujuscemodi *validioribus* accensenda supersunt adhuc aliquot *Venena* quæ tum *narcosin*, tùm horrendas *convulsiones* excitant; ut *Cicuta major*, *minor Petroselino similis*, & *aquatica* GESNERI (de quibus consulatur omnino WEPFER,) aliaque id genus. *Vim* quoque maximè *narcoticam*, imò & *deleteriam*, habet *Croci* gravissimus diuque perceptus *odor*; utpote qui Cerebro adeò sit infestus, ut ipsam *mortem* arcessere valeat: cujus quidem rei memorabile tradit *exemplum* PETRUS BORELLUS, *Observat. Centur. IV. Observ. 35. pag. m. 303.* Denique *Somnifera* num. 2. ad hunc *tertium* etiam pertinent, si *nimiâ* dosi sumantur; ut *Opium*, *&c.*

QUINTA CLASSIS

MEDICAMENTORUM IN SOLIDA ET FLUIDA SIMUL OPERANTIUM.

CAPUT UNICUM.

De Antidotis.

1. ANtidotus vel *Antidotum*, *Alexipharmacum*, *Alexicacum*, *Alexiterion* & *Theriaca* idem denotant Medicamentum, ſcilicet *illud quod contra Venenum valet.*

Jam verò priuſquàm de *Antidotis* agamus, quædam de *Venenis in genere* præmittenda ſunt *THEOREMATA.*

I. Venenum vocatur id quod ſubitò Mortem inducit, vi quâdam ſingulari.

II. Mors inducitur *tollendo circulationem* Sanguinis à Corde in Pulmones & Cerebellum, & ex iis rursùs in Cor.

III. Hæc autem *circulatio tolli* poteſt, 1°. Vires motrices *auferendo.* 2°. Liquida *corrumpendo.* 3°. Vaſa *deſtruendo.* 4°. Tria prædicta ſimul *agendo.*

IV. Vires motrices *tolli* nequeunt, nisi Solida & Fluida sint *corrupta*: Liquida verò per se considerata *peccare* non possunt (ita scilicet ut Vires motrices inde pereant) nisi in *coagulum* abeundo: *coagulum* autem fit vel in Venis per *assumpta*: vel in Vasis Pulmonalibus per *inspirata*; (vide CAP. *de Coagulantibus*:) Vasa porrò *destruuntur* vel quatenus ab *acrimoniâ*, contentis Liquidis per *Venena* superinductâ, *eroduntur*, vel quatenus nimis *coarctantur*; qualis quidem *coarctatio* Vasis Pulmonalibus contingit à *fumo* Sulphuris, &c. inducta.

V. Sic igitur quæcunque Vasa *minima* valde *constringunt*, vel *erodunt*, externè aut internè applicata, vel quæ Liquida *coagulant*, sunt *Venena*: hæc autem si Effectus hosce *subitò* producant, *Venena* dicuntur *teterrima*; si verò *lentè* operentur, tum etiam *lenta* audiunt. Quin & ex his plurima *vim* suam exerunt *perturbando* motumCirculatorium,Secretorium quoque & Excretorium, nec non *Spirituum* motum,Spasmos scilicet inducendo.

VI. Hinc omnia *Venena simplicia* ad *tria* Capita reduci possunt; nimirum (1) Ad illa quæ Vasa *constringunt*, aut *erodunt*. (2) Quæ Liquida *coagulant*. (3) Ad ea quæ motus antèdictos *perturbant*:

Cæterùm

Cæterùm ex hisce *simplicibus Venenis* facilè possunt erui *composita.*

2. Ex dictis igitur patet, quòd *Antidota* talia debeant esse, quæ quidem vel *Venenum corrigant*, vel idem *expellant*, vel Vasa *muniant*, vel Spasmos *compescant.*

3. Jam verò *Antidota* quæ *Venena corrigunt*, operantur vel demulcendo, vel coaguli vim tollendo, vel resolvendo. Quæ *expellunt*, id agunt vel ope circulatorii motûs, (atque sic *aqua calida cum aceto* & *sale* epota, propter *motum* auctum & *sudores* excitatos, antiquissimum est *Alexipharmacum*) vel attrahendo extra Corpus; (vide *Attrahentia.*) Vasa porrò *muniuntur* per blanda, glutinosa, oleosa, saponacea; (vide *Emollientia*, *Lubricantia, Demulcentia.*) Impetum denique in *genere nervoso*, sive Spasmos *compescunt* omnia quæ recensuimus, simul & *Opiata*; hinc etiam *Theriaca*, *Diascordium*, cæteraque *Alexipharmaca* conflari solent ex fortibus sudoriferis, gelatinosis, demulcentibus, &c. ac opiatis simul commixtis.

4. *Antidota* autem omnia ad *binas* Classes sequentes reduci possunt.

I. Class. includit *simplicia*: hæc verò desumuntur, 1°, Ex Animalibus; ut om-

... atque de *Serpentibus* :
... *Serpentum* , *Viperar...*
... , *Bufonum* , *Ranarum* ,
... *Alexicacis*. Pertinet
... *Attrahentia* sive *Absorbenti...*
... *bezoar uterque* , Orien...
& Occidentalis , *lapis hystr...*
... *del porco*, *lachryma lapi...*

(a) Per *lachrymam lapidosam* ...
..., quæ in angulis Oculorum
Cervis veluti *cera* induratæ , *od...*
... De quarum *facultate*
...THOLUS , in *Comment. ad Libr...*
pag. m. 290, scribit (ex mente Sc...
,, hasce *sordes* tam haustas quàm
,, præstare ad *venenatorum Serp...*
,, ideoque (SCRIBONIO teste) il...
,, ratoribus diligenter colligi ,
,, portari cum ipsis in *cingulo*, ...
dem, in *Pharmac. Libr. V. Class...*

cancrorum, &c. Ex Vegetabilibus: scilicet ea quæ vel *adstringunt*, vel *aperiunt*, vel *demulcent*; ut Radices *angelicæ*, *anthoræ*, *carlinæ*, *contrayervæ*, *dictamni albi seu fraxinellæ*, *hirundinariæ sive vincetoxici*, *serpentariæ Virginianæ*, *tormentillæ*, &c. Folia *abrotani*, *cardui benedicti*, *juglandis*, *rutæ*, *scordii*, cortex & fructus *fraxini*, &c. ex quibus omnia *Præparata* optima sunt pro *Alexipharmacis*. 3°. Ex Mineralibus: scilicet omnia *Absorbentia*; ut *boli*, *terræ*, &c.

II. Class. continet *Antidota composita*; uti sunt *Theriaca Diatessaron* MESUE, (quæ quidem summè *diaphoretica* & innoxia est) *Electuarium de succo Rutæ*, *de baccis Lauri*, *de Satyrio*, *de Ovo*; *Confectio Hyacynthi*, *Alkermes*; dein. *Antidota Opiata*, ut *Requies* NICOLAI, *Philonium Persicum*, *Romanum*, &c. *Theriaca aucta*, *Diascordium* FRACASTORII, SYLVII, *Mithridatium*, & *Orvietanum*: quod verò Magistrum suum fefellit; hic enim gloriabatur, se illius ope quodlibet *Ve-*

negat ETTMULLER, in *Schrod. Dilucid. ad dict. loc.* asserens, " Veterum fabulam esse quòd istæ ,, *lacrymæ alexipharmacæ* sint, & illas in Medi- ,, cinâ nullam *utilitatem* habere. ,, Cæterùm quicquid de hâc re sit, hodie saltem earum *usus* ubique ferè exolevisse videtur.

nenum internè sumptum debellaturum; cùm verò, ex Medicorum præscripto, *triginta grana Arsenici* sumpsisset, *Antidoto* hocce suo non obstante, brevî mortuus est.

COROLL. Ex dictis patet, *Antitoxica generalia* nulla dari, quin & repugnare *talia* esse; sed Medicamenta evadere *Antidota*, quatenus hunc illum-ve *diversum* effectum in Corporibus nostris producunt. (*a*)

(*a*) De *Venenis* eorumque *Antidotis* plura & meliora vide in *Institut. Med.* Clar. AUCTORIS, §. 1119. & *sequ.*

FINIS.

ANTONII MARIÆ ZANINI

M. D. Veronensis,

Nec non

CAROLI PASINI Phil. & Med. Doct.

EPISTOLÆ DUÆ

Ad celeberrimum Virum

JO. BAPTISTAM VERNA

Medicum & Patritium Lancianensem.

LECTORI BIBLIOPOLA.

B*Inas* quas tibi iterum sisto *Epistolas*, Benevole Lector, mihi impertivit, dum in hâc *Urbe* esset, Vir Celeberrimus Petrus Antonius Michelotti, eo scilicet consilio, ut illas ad calcem alicujus Operis Boerhaaviani annecterem, utpote sat egregias, & in quibus honorifica admodum Praeclarissimi Boerhaavii ipsiusque Operum fit mentio. Vale.

DOMINO
JO. BAPTISTÆ VERNA
M. D. Celeberrimo , Patritio Lancianensi

ANTONIUS MARIA ZANINI
M.D. Veronensis S. D.

Vigilias.

DOctissimis consiliis tuis, litterisque ad me sæpius datis, Præstantissime Vir, *Laurentius Basilius* non ægrè acquievit, & manus dedit; fidemque, quam tibi sic volenti juratus obstrinxit, non invitus solvit, auctiori quidem fœnore, quàm præceperas. *Hermannum* tuum *Boerhaave*, tuum quia sic amas, ac tueris, totum collegit, & typis evulgavit; immò pro *apophoretis* Inaugurales quasdam Orationes in calce adjecit, quæ anteà tanquam *Sybillæ folia* pervolitabant. Nervosus planè Author & solidus, *sparsis documentis*, non verba, aut methodos captat, nervos tantùm Scientiæ separat & proponit, ad *Verulamii* amussim affabrè factus. Nonne *pluteum cadit*, *& demorsos sapit ungues?* Si quid aliud

in animo occurrit, imperabis; Tibi litterarius orbis debebit, quòd Italico syrmate condecoratus *Hermannus* in ore, in oculis omnium sit; & Batavi tibi tanquam *proxenetæ* officia sua deferent, quòd Concivis sui gloriæ sic prospexeris. Adde quòd, exteris ac peregrinis editionibus, si Leydensem excipias, mutilus, detruncatus, ac malè pexus tantus Author in scenam prodierit. Quæris de Studiorum meorum ratione? Fervere quidem fateor, nisi torpor quidam subinde obreperet. Totus sum in *Erotiano*, quem tot novis, & obsoletis *Hippocraticis* vocibus velutì infarciens cumulavi, ut prægrandis & ingens acervus latenter excreverit. *Hesychius* mihi præivit, ex mei *Scaligeri* monitis, & *Valerius Harpocratio* (petitis vocabulis ex *Isocrate*, *Herodoto*, *Thucydide*, qui verè *Hippocratis* synchroni fuerunt) facem prætulit, *Philippo Mausaco* Aquæsextiensi, & *Henrico Valesio* Parisiensi mihi ducibus, ac magistris. Nonne palam est ex *Fuchsio*, si sic introspicias, quandoque *Cornarium* furere potiùs, quàm interpretari? & *Foësium* non semper rectè *Hippocratem* latinè nobis obtrudere? Quid enim in Perfrigeratis Ἐπανὲν ἐνχαντες? & in Pulmoniacis Φλῖδες? & alia innumerabilia oc-

cuntur? sed vellem hæc coram. *Occulta Acutorum funera* ad umbilicum perduxi, non sine ingenti labore, sed malim mea mecum sic perire, quàm talia apud Ignaros projicere, & obgannientes ubique Sciolos cavere. Latrant in dextero, & in sinistro itinere Canes, ut *Æneæ Sylvii* querimonias ex Epistolis in medium adducam. Satiùs est mihi meo in larario, meo bono Genio, ac Musis canere, quàm insanientium morsibus objici. De Medicis Nostratibus curiosè rogas, qui nostrâ populosissimâ in Urbe medicinam faciunt, quid sentiam? liberè exponam. Major pars ipsorum, ut uno verbo cum *Aristophane* dicam, ἀιρεβατει, & reverâ Νεφέλας ξένει: suas *Hypotheses* in museo conflant, elaborant, in deliciis habent; & *Disciplinis* addicti paucissima ex Naturæ præscripto ad praxim revocant, *Veteres Patres* penè execrati: undique pulpita ipsorum *machinas* sonant, Τεχνολογήματα, *structuras*, *schemata* tonant, ac denuntiant. Sed hæc tolerabilia; illud non tolerabile cum *Euripide*,

——— Κᾆτο δὲ ὐκ ἀιασχετὸν
Εἴκειν ὁδοῦ χαλῶντα τοῖς Κακίοσιν.

Dominus *Raynaldus Dulioli*, communi amicitiæ vinculo utrique devinctus, emeritus Professor Patavinus, *Boerhaavii*

amicissimus, dum in Bataviâ degeret, initiis cum ipso sæpè sæpius consiliis in rebus gravissimis, diebus proximè elapsis Bononiam concessit, *Hygiæ*, *Apollini*, ærumnis, nostrisque laboribus valedicturus, maximo cum omnium mœrore, πλουσιώτατος ipse, & honoribus affluens: quid enim ipso absente, aut ejuratis *medicis Musis* sperare liceat? meis verbis officiosè te consalutat, & ex animo omnia fausta precatur. De tuis Elucubrationibus *de Viventium Medicorum Fatis*, quas publicè & privatim toties promisisti, jam diu est quòd sumus solliciti; Dii boni, quàm expectatum Opus! Sed manum de tabulâ. Multùm valeas, nosque frequenti litterarum commercio, per tot Terrarum ac Maris intervalla, recreare non recusabis. Vale.

Venetiis, Kalendis Aprilis, M. DCCXXII.

CAROLI PASINI

PHIL. ET MEDIC. DOCTORIS

EPISTOLA *ad Præclariss. Virum*

JO. BAPTISTAM VERNA

MEDICUM,

ET PATRITIUM LANCIANENSEM.

UT Tibi gratulor de Viri Eximii *Hermanni Boerhaave* Medicamentorum Operum novâ editione, quam *Laurentium Basilium* Bibliopolam nostrum assiduis tuis incitatum hortatibus nuperrimè evulgasse, per Literas *Antonii Mariæ Zanini* jam certior es factus, sic ipsum *Basilium*, in illis iisdem Operibus recudendis, ab nonnullis præstantissimis Hominibus, amplissimâ hâc in Urbe rationalem veramque Medicinam profitentibus, operam & consilium nequaquam expetivisse, non vehementer dolere non possum. Cùm enim hujusmodi *medendi scientiæ* Magistri modò memoratos *Boerhaavii* de *rebus Medicis* Libros & optimè intelligere, & præclarissimè explicare queant; eos rogatos Præfatio-

ſiem de *Boerhaavianorum* Scriptorum excellentiâ & utilitate, nec non Annotationes Juvenibus quidem *Boerhaavii* doctrinas addiſcere optantibus maximè utiles, ipſi verò celeberrimo Authori honorificentiſſimas *Baſilianæ*, de quâ verba facio, *editioni* addere potuiſſe, Tu ipſe, Peregregie Vir, probè perſpicis. Eſſe autem nobiliſſimos in hâc inclytâ Civitate Medicos, qui quod dixi vel facillimè præſtare valeant, præclarè ut videas, mecum ſimul velim animadvertas, conſuèiſſe ipſorum potiſſimam partem per experimenta, & ritè inſtitutas obſervationes, diligentiſſimè explorare, quid Natura, cùm in ſecundâ tum in adversâ valetudine, faciat aut ferat, quæ Magiſter in morbis oſtenderit: ſolereque præterea omnes noſtrorum Corporum vires, motus, actiones, omnes facultates, rationeſque agendi *Medicamentorum* ad rationalem Mechanicen redigere, penitioris Anatomes, Chymiæ experimentalis, ac artis Computandi adminiculis. Atque hujus quidem rei *Jacobus Brachi*, *Bernardinus Zendrinus*, *Dominicus Santorinus*, *Hieronymus Oddonus*, *Leonardus Doro*, *Joſephus Grandis*, *Andreas Roſſetus*, *Jacobus Marchi*, Viri ſcientiâ rei medicæ, & facundiâ oppidò inſignes, mihi ſint

testes; testis sit quòque (ut nunc alios meritissimos Homines vel brevitatis gratiâ prætercam) *Petrus Antonius Michelottus*, qui, novissimè edito Opere de *Separatione Fluidorum in Corpore Animali*, & Animadversionibus ad *Tentamen V. de Motu Musculari* Doctiss. *Jac. Keillii*, præcipua Apollineæ Artis jecit fundamenta, saniori Anatomiæ, ac sublimiori Mechanicæ innixa: quorum ope complura ab ingeniosissimo quidem *Boerhaave* in *Medicis Institutionibus* pro Datis posita, haudquaquam tamen demonstrata, atque ad Cordis, Sanguinis, Musculorumque motum, ad Respirationem, ad Liquorum pressiones, velocitates, fluiditates, secretiones, ad Animales denique Spiritus attinentia, nullo negotio ostendi posse, quis neget? eorum præsertim qui præclara commemoratorum Philosophorum cogitata sic satis inter se conferre sciant. Hæc omnia si attentè perpenderis, sinceroque animo judicaveris, nullus dubito, quin illicò fateare, philograeculum *Zaninum* injuriâ, libertateque, quanquam Græcis, ex parte, velatâ litteris, non ferendâ, ad te scriptitasse, *majorem Nostratium Medicorum partem per aërem incedere, hospitio accipere nebulas, subtiles disputationes, aut argutias pulpitis*

dignas suis Auditoribus exhibere; *paucissimaque ex Natura præscripto ad praxim revocare.* In ejusmodi sanè Hominem convenit Βοιώτειον οὖς; vel potiùs Ἀθηνᾶς ψῆφος. Imò quoniam dictitat, nos *Veteres Patres penè execrari*; Tu, quæso, vide, ille, an nos magis præceptis *Hippocratis* pareamus. Nos enim quæ *Hippocrates Thessalo filio* præcepit diligenter servamus: Ἱστορίης δὲ μελέτω σοι, ὦ παῖ, Γεωμετρικῆς, καὶ Ἀριθμήσιος. &c. h. e. *Ad cognoscendam Geometriam, & Numerorum scientiam, mi fili, multùm studii adhibeto. Non enim solùm vitam tuam illustrem, & ad multa commodam in humanarum rerum statu efficient: sed etiam animam acutiorem & clariorem reddent, ad omnium, quorum usus in Medicinâ expetitur, utilitatem consequendam.* Zaninus contrà, hæc & similia his damnat, & si Diis placet exsibilat, immemor eorum quæ ab eodem *Hippocrate* scripta sunt in alterâ Epistolâ, videlicet ad *Dionysium*: Ἐγὼ δὲ οἶμαι οὐδὲ νόσον αὐτὴν εἶναι, &c. h. e. *Ego verò neq; morbum ipsum esse puto, sed immodicam doctrinam, quæ reverâ non est immodica, sed ab idiotis putatur; nam nonnunquam nociva est virtus immodica. Excellentia verò morbi opinionem de se prabet, propter judicantium imperitiam.*

Unusquisque enim, ex his quæ ipse non habet, judicat id, quod in alio abundat, superfluum esse. Sic sanè etiam timidus fortitudinem immodestiam putat; & avarus magnanimitatem. At enim *paucissima nos ex Naturæ præscripto ad praxim revocamus!* Quid? annon perfectissimus Naturæ Genius est, si quis *Zaninum* similem emit? ita aiunt populares Empirici. Quorum nonnullos vel prudentissima celebriorum Medentium consilia malè cedentibus eventis ponderare solitos, si rescieris, non semel hîc, & alibi coram ingenuis Medicinæ Doctoribus, temerè pronunciasse, Experientissimum *Boerhaave* in cognoscendis & agitandis humani corporis ægritudinibus plerumque falli, hoc ædepol demiraberis, quî illos in ipsius *Boerhaavii* studiosissimorum numero idem *Zaninus* reponere potuerit. Cæterùm ut Empiricorum illorum confidentia stomacho fuit iis omnibus, qui eximii Viri summam in medicinâ faciendâ præstantiam norunt, constantissimâ famæ celebritate tum apud suos, tum apud exteras gentes comprobatam; ita nemini non risum movebunt verba illa Epistolæ Basilianæ; *Hermannus Boerhaave, nunc temporis Batavis oris advectus, auspicia tua quærit & fidem implorat*; quasi verò nunc

primùm in Italiam *Boerhaavii* Opera importata essent, vel tantum Authorem, à doctissimis & celeberrimis quibusque Italis jam diu probatum, & jurè ac meritò in editis etiam Libris sæpe laudatum, supplicem, in ejusmodi præsertim Medici fidem & clientelam, conferre se atque confugere deceret. Postremò illud velim à Te, Ornatissime *Verna*, non ignorari, cùm de optimo *Zanino* suam fortunam quærente, nostrorumque ægrorum magno illo Medico orbatorum commune periculum miserante, ad Illustrissimi Venetorum Medicorum Collegii *Socios* nuper à me referretur, Seniores risum vix tenere potuisse, multùmque torosam Juventutem (ut *Persii* verbis utar) *ingeminasse*

——— *tremulos naso crispante cachinnos.*

Vale.

D. *Venetiis*, IX. Kalendas Majas, M. DCCXXII.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.
A

D

H

P

S

FINIS INDICIS.

LECTORI EDITOR.

MUlta quidem tibi proponuntur *Emendanda*, B. L. sed quoniam, otium ex voto, initiô præsertim, haud mihi suppeteret, ut hoc Opus quô par erat modô *mendis* expurgarem, vix aliter fieri potuit, quin *Errata* non pauca, simul & *Addenda* quædam hinc inde prætermitterem; quæ verò postea quum, inter relegendum, animadverterim, operæ pretium equidem esse censui, ut hæc omnia Tractatûs calci subnecterem. Porrò si aliquot insuper leviora irrepsêre *sphalmata*, fugienti ut hæc oculo dare, & ipse corrigere velis obnixè rogo.

ERRATA, ET ADDENDA.

IN PRÆFAT. pag. 22. lin. 15, 16. Tractatum hunc non videretur, ut præsens Opus, *lege*, otium suppetere non videretur, ut huncce Tractatum.

IN INDICE CAP. p. 2. l. 3. *l:* *Occallescentia.*

IN IPSO OPERE.

Pag. 7. lin. *ult.* itaque, *lege*, scilicet. p. 8. l. 19. *l.* HUYGENS. p. 14. l. 17, 18. valdè *lubricas* esse supra se mutuò, *lege*, ita *lubricas* esse supra se mutuò, ut fluere possint.

Pag. 19. l. 2. in Solidis, *l.* Fluidorum intra Solida. *ibid.* l. 6. *post* comprimente; *adde*, [vel internâ obstruente.] *ibid.* l. 11. Tria, *l.* Terna.

Pag. 42. l. 23. *l.* VIEUSSENSIO. *ibid.* l. 28. *l.* Pecquetianum. *ib.* l. ult. *l.* HEMSTERHUYSIUM. p. 44. l. penult. *dele*, saltem in statu naturali. p. 46. l. 19. *l.* desinunt.

ERRATA, & ADDENDA.

P. 50. l. 25. *l.* Occallescant. p. 54. l. 17. post *Epistolâ*, adde, *primâ*. p. 56. l. 10. ut, *l.* ut etiam. p. 57. l. 8. quæ, *l.* qui. *ib.* l. 9. cohærente, *l.* cohærentium. p. 64. l. penult. *dele*, in. p. 68. l. 1. *pro* V. *l.* VI. p. 77. l. 1. *dele*, itaque.

Pag. 80. l. 13. *ante* Omnia, *adde à lineâ*, 2. pag. 81. l. 4. *ante* Sensu, *adde à lineâ*, 3. *ib.* l. 26. *pro* 2. *pone*, (2) *ib.* l. 27. est, *l.* & est. p. 82. l 3. *pro* 3. *pone*, (3).

P. 87. l. 7. *post* evadit, *adde*, respectu suæ molis, p. 89. l. 17. *l.* transeunt. p. 91. l. penult. *externè*, l. *extrinsecùs*. p. 92. l. 3. *l.* Cantharides. *ib.* l. 27. l. *foetidus*. p. 93. l. 20. *acris*, l. *acer*. p. 94. l. 1. *l.* Θεῖον; p. 95. l. 24. l. *motus*.

Pag. 101. l. 7. *calidas* causas, *l.* causas *nimiùm calidas*. ibid. l. 8. extra, *l.* intra. p. 104. l. 12, 13. *coagulandum*, l. *coagulum* suscipiendum. *ib.* l. 26. *post* assumptá, *adde*, atque de hujusmodi *Spiritibus* non concentratis, sed dilutis ac simplicibus (confer *pag.* 201.)

Pag. 105. l. *ult.* post *dissolvens*. adde, atque illud ita laudatur *Oleum* TH. PARACELSI. [Confer JOAN. ERNEST. *Tract. de Oleis chym. destill.* apud HARTMANN. *Prax. Chymiatr. p. m.* 528.]

P. 106. l. 15. *pro* 25 ad 26, *lege*, 26 ad 25. p. 107. l. 2. *Levitas* in Sanguine, *l.* Sic igitur *levitas* in Sanguine, respectu Aquæ *salsa*, p. 114. l. 2. *pro* DIOSCORIDES, *lege*, ORIBASIUS.

Pag. 117. l. 25. *l.* figuram. p. 120. l. 10, 11. Hystericæ, *l.* Hypochondriacæ. *ib.* l. ult. *post* Hominibus, *adde*, quibusdam. p. 121. l. 18. *pro* 5. *pone*, V. (*& sic porrò quoad reliquos Num. Theorematum hujus Capitis.*) p. 122. l. 23. sit, l. sit, in eo casu.

ERRATA, & ADDENDA.

Pag. 131. l. 3. post *agunt*. adde, [atque Circulationem Sanguinis, nec non Secretiones in genere vel promovent, vel debilitant ac retardant. Huic etiam Classi annumeramus Medicamenta quæ Secretiones cient Peculiares; qualia sunt *Galactophora*, & *Spermatopœa*.] *Ibid*. l. 4. ad 7. *dele*, Circulationem Sanguinis, & Secretiones promoventia, nec non ea quæ Fluidorum Excretionem à Sanguine suscitant, *pro quibus lege*, quæ promovent Excretiones è quibuscunque Corporis nostri partibus. *ibid*. l. 23, 24. stimulando, *lege*, rigidas laxando,

Pag. 132. l. 5. Classes, *l.* Species. *ibid*. l. ult. *Maturantia*, l. *Suppurantia*. p. 133. l. 2. *Suppurantia*, l. *Maturantia*. ibid. l. 25. *Emundantia*, l. *Mundificativa*. p. 137. l. 20. *l. Anthelminthica*. p. 138. l. 23, 24. resistunt, *l.* resistere dicuntur. p. 139. l. 2. *ante* Venena, *adde*, plurima.

Pag. 140. l. 6. *ante* Hactenus, *adde*, 1. p. 141. l. *ult*. supernatet, *l.* supereemineat. p. 143. l. 14. ante *Contrahentia*, adde, 1. p. 144. l. 25. *ante* Jam, *adde*, 2. p. 145. l. 12, 13. *l.* Vasculorum. p. 146. l. 1. *dele*, (. *ib*. l. 2. *ante* ista, *adde*, (.

Pag. 150. l. 5. *l.* Vasorum. p. 152. l. 16. *l.* liquidum ejusmodi. p. 153, l. 27. *l.* distenta. p. 154. l. 2. *l. Scirrhus*. p. 157. l. 8. *salina*, lege, *alcalina*. p. 168. l. 7. *acris*, l. *acer*.

Pag. 170. l. 18. *Styptica*, lege, *Septica*. p. 177. l. 23. *ante* resistunt, *adde*, non. p. 178. l. 25, 26. Nervorum, *l.* Solidorum. p. 180. l. 15. *datum*. l. *debitum*. p. 184. l. 20. tandem, *l.* porrò.

Pag. 191. l. 9, & 20. item p. 192. l. 1. *hys-*

tricus, l. *hystricinus*. p. 193. l. 7, 8. *Fermenta*, l. *Fermentata*. p. 194. l. 17. *vini*. l. *vini rectificatus*. ibid. l. 28. *l.* Antidota.

Pag. 201. l. 5. *l. mespilorum*. ibid. l. 25. deductæ, *l.* deducentis. p. 203. l. 15, 16. *l.* *Ostracodermata*. p. 204. l. 22. *fluiditas*, *l.* *fluiditas*. p. 206. l. 10. *pro* VI, lege, *de Solventibus*.

P. 210. l. 20. ad *ult*. quandoquidem, *&c. usque ad vocem* ideò, *lin. ult. dele hac omnia (postquam scilicet correxeris Errata pag*. 131.) *pro quibus verò lege*, quoniam ad Classem hanc retulerimus Medicamenta quæ Secretiones *peculiares* promovent,

Pag. 212. l. 11. à Sanguine. *l.* ex Chylo. *ibid*. l. 20. protrahi, *l.* tendere. p. 215. l. 6. *Chylum*. l. *Lac*. ib. l. 17, 18. hîc enumerantur. *l.* huc annumerantur. p. 216. l. 5. *l.* requiritur. p. 217. l. 3. *dele*, etiam. p. 219. l. *ult.* undecunque, *l.* undiquaque.

Pag. 223. l. *ult*. l. *Vitteberga*; p. 226. l. 28. *l.* retinent. p. 237. l. 12. *dele*, cum. *ibid.* l. 13, 14. *contritio*, l. *contritus*. p. 238. l. 17. Diarrhœa, *l.* Dysenteria. p. 239. l. 20, 21. *l.* transire. *ib*. l. 27. *l.* extravasatur. p. 259. l. 23. *nuces*, *coco*, lege, *nuces juglandes*, *coquo*, p. 260. l. 25, 26. excoctus, *lege*, extractus & exeoctus.

Pag. 268. l. 9. *post* nonnulla, *adde*, (*α*). p. 270. l. 26. cui-, *l.* cuidam. p. 272. l. 2. *ante* Medicamenta, *adde*, (*β*). *ibid*. l. 13. *caprillum*, l. *caprinum*. p. 275. l. 12. *ante* Nonnulla, *adde*, (*γ*). p. 277. l. 26. *ante* Pro, *adde*, (*δ*) p. 278. l. 20. *ante* Denique, *adde*, (*ε*).

Pag. 279. l. 9. *ante* Medicamenta, *adde*, Pleraque. *ibid*. l. 10. & *secundo*, l. *secundo*,

& *tertio*. ibid. l. ult. *post* exhibetur. *adde*, Nec non SYDENHAM, *Sched. Monitor. de Nov. Febr. Ingr. p. m.* 512.

Pag. 284. l. 21. post *acidis*, dele, (. *ibid.* l. 22. *post* aliique, *adde*, similes). *ibid.* l. 23. *lege*, recensitis. p. 286. l. *ult.* hujus, *l.* hic, p. 287. l. 24. *l. sola.*

Pag. 288. l. 21, 22. *pro* Videatur ETTMULLER, *Schroder. Dilucid. P. I. Sect.* 2. *p. m.* 197. *lege*, Confer RULAND. *Curation. Empiric. Centur. II. Cap.* 96. vel TENTZEL. *Exeges. Chymiatr.* (apud ANG. SALAM. *p. m.* 637.) ibid. l. 26. post *Parisinis*, adde, *ann.* 1701. *Memoir. p. m.* 12.

Pag. 289. l. 25. constans, *l.* mixtum. p. 291. l. 15. *pro* à drachm. jj. ad drachm. vj. *lege*, in *substantiâ* ad drachm. jj. in *decocto* ad unc. jss. in *infuso* ad unc. jj. *ibid.* l. 19. *pro* $\frac{1}{2}$, *lege*, jss. p. 292. l. 5. est, *l.* est in *substantiâ*. ib. l. 14. post *Sagapeno*, adde, & exceptô *Gummi Guttâ*.

Pag. 293. l. 10. à gran. jjj. ad scrup. jss. *lege*, à scrup. ss. ad drachm. j. & in *infuso* ad unc. jj. vel ultra. *ib.* l. *ult.* scrup. jj. *l.* scrup. jss. p. 294. l. 1. *post* COROLLARIA, adde, *ad* ibid. l. 19. post *solvatur*, adde, quantùm fieri potest. p. 295. l. 20. *post* Vitrioli, *adde*, Spiritu Nitri, Spiritu sive

Pag. 296. l. 4. *pro* Oesophagus, *lege*, Ventriculus. p. 298. l. 12, 13. *primo*, & *secundo*, lege, *secundo*, *tertio*, & *quarto*. p. 304. l. 26. ex tantillo, *l.* parum. *ibid.* l. 27. *l. hiera* picra

Pag 308. l. *ult.* & p. 309. l. 1. *tenuis*, *acris*, *rodentis*, & *urentis*, lege, *tenue*, *acre*, *rodens*, & *urens*. p. 310. l, 9. *post* edulcorata,

Errata, & Addenda.

adde [Dos. in *substantiâ* a scrup. j. ad scrup. v. *Resinae* verò a gran. v. ad scrup. j.]

Pag. 321. l. 16. *palustris*, l. *vulgaris*. ibid. l. 17 ad 19. *pro* Dosis *in substantiâ* est à scrup. j. ad drachm. j., *succi* autem ejus *eadem* est Dosis, vel circiter, *lege* [Dos. radicis *in pulvere* à scrup. ß. ad drachm. jß. *in infuso* à drachm. j. ad unc. ß. Dosis verò *succi* recenter expressi ab unc. ß. ad unc. iij.]

Pag. 322. l. 19. *pro* ½ ad xii. *l.* jjj. ad xv. *ibid.* l. 25. *pro* ½, *l.* j. *ibid.* l. *ult.* post *494.* *adde*, Confer etiam inprimis Lister *de Morbus Chronicis*, *Tract. de Hydrop. p. 17 ad 20*, *Edit. Lugd.*

P. 323. l. 3. post *dulcis*; *adde*, qui constat ex *acido* Salis Marini, & *Mercurio* concentrato sive recondito. *ibid.* l. 19. *pro* x. *lege*, xii. p. 314. l. 16. eadem est ac *prioris*, *l.* est gran. j. p. 316. l. 9. *vox* In (*&c.*) *debet esse à lineâ*. ib. l. 12. *l.* repetitâ. pag. 318. l. 10. *l. caustica*. ibid. l. 20. hi, *l.* ii. p. 319. l. *ult.* post *7.* *adde*, ut & *Coac. Sect. IV. vers. 24.* Confer etiam Dureti *Enarrationem* in hunc locum. *Libr. III. Tract. IV. art. 17.*

P. 324. l. *ult.* post *1700*, adde, *pag. m. 27.* p. *326.* l. 15. si nimis continuata sit, speciem primam, *lege*, speciem primam, nimis continuatam, p. 329. l. 23. *post* vulgaris, *adde*, paululùm exsiccatis.

Pag. 331. l. 12. *pro* vi. *l.* iv. *ibid.* l. 17. à scrup. jj. *l.* à drachm. jj. p. 332. l. 17. post *infuso*, *adde*, & in *decocto*. ibid. l. 21. pro *65*, lege, *53. Edit. secund.* ibid. l. *ult.* post *1700*, adde, *Hist. p. m. 46. Memoir. p. 1, & 76.* necnon *ann. 1701. Mem. p. 190.*

Pag. 342. l. *ult.* scrup. j. ad drachm. ß. *l.*

gran. jv. ad scrup. j. p. 343. *l.* 1. *sale*, l. *spiritu*. ibid. l. 9. *post* Spiritus, *adde*, deinde verò destillando sæpe ex retortâ intimè uniuntur. *ibid.* l. 28. *lege*, 251, 252; necnon *Mater. Medic. Sect.* 66. *N.* 5. ibid. l. ult. *loco citato*, *p.* 160, 163. lege, *Operat. Chem. p.* 160, 163.

Pag. 344. l. 23, 24. & *sal Succini*, qui, *lege*, *sal* autem *Succini*. p. 345. l. 4. post *fistula*, *adde*, recens. *ibid.* l. 5. *dele*, recens. *ibid.* l. 14, 15. *l. fœtorem.*

Pag. 352. l. 4. *pro* 5. *l.* 6. p. 353. l. 24. post *Sudorifera*, adde, *fortiora*. p. 354. l. 22. *post* autem, *adde*, simplex. *ibid.* l. 23. *post* fermentata, *adde*, diluta. p. 358. l. 14. lege, *Cerevisia meraca*. p. 360. l. 11. *l.* morerentur. p. 365. l. 1. non, *lege*, nos.

Pag. 370 l. 4. *dele*, omnes. *ibid.* l. 7. Virginibus, *lege*, Viraginibus. p. 373. l. 2. *Sanguifera*, *l. Sanguifica*. p. 374. l. 28. *post* Hypochondriacis, *adde*, & Hystericis.

Pag. 375. l. 5. item. *l.* ut. p. 376. l. 19. *post* autem, *adde*, (1). p. 377. l. 24. *pro* in mortario ferreo, *lege*, supra porphyritim. p. 378. l. 13. *pro* 6°. *lege*, (2). p. 379. l. 2. *prima* emendentur, *l. primis* emendatis.

Pag. 381. l. 24. ipsius, *l.* suum. p. 388. l. 20. *l.* oritur. p. 391. l. *ult.* post 221, *adde*, Similem verò casum refert RHODIUS (*Observ. Medic. Centur. III. Obs.* 37.) de FRANC. ALVAROTO, *Falcini Marchione*, qui Vinum *sublimato corrosivo* infectum hauserat, & eodem modo servatus fuit ac CÆSAR BORGIA.

Pag. 405. l. 5. *adducunt*, l. *adducendo transponunt*. p. 411. l. 21. in, *l.* ad. p. 412, l. 4, 5. *jungit*. l. *jungunt*. p. 413. l. 24. *l.* Classibus. p. 414. l. 8. ab, *l.* ad. p. 431. l. 23. *L.*

procedat. p. 433. l. 22. *dele*, Oesophagus.

Pag. 440. l. 8. *l.* tempore. p. 442. l. 4. *l.* THEOREMATA. p. 443. l. 6. *albumine*, *l.* liquido *albuminis*. p. 444. l. 10. *post* trahendo, *adde*, vel premendo.

Pag. 451. l. 3. *pro* 9. *l.* 10. p. 452. l. 14 post *stupore*, adde, [hæc verò, ut & sequentia propriè *Narcotica* dicuntur.] *ibid.* l. 26. *post* &, *adde*, ad drachm. ſs. p. 453. l. 24. pro *Libr.* 3, *Cap.* 52. lege, *p. m.* 301, *& sequ.* p. 454. l. 6. *dele*, cum.

N.B. *ubi* Æsophagus, *lege*, Oesophagus.

IN EPISTOLIS.

Pag. 8. l. 14, 15. *l.* observationes.

FINIS.

Approbatio Regii Censoris.

ILlustrissimi Regiorum Sigillorum Custodis jussu, librum, cui titulus est: HERMANNI BOERHAAVE OPERA OMNIA, accuratè perlegi; eumque dignissimum judicavi, qui typis mandetur. Datum Lutet. Parisior. die 6. Januar. an. 1721.

BURETTE, avec paraphe.

PRIVILEGE

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre : A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requestes ordinaires de notre Hôtel, Grand Conseil, Prevost de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils, & autres nos Justiciers qu'il appartiendra, salut. Notre bien-amé GUILLAUME CAVELIER, fils, Libraire à Paris, Nous ayant fait remontrer qu'il lui auroit été mis en mains un Manuscrit qui a pour titre : HERMANNI BOERHAAVE OPERA OMNIA, qu'il souhaiteroit faire imprimer & donner au Public, s'il Nous plaisoit lui accorder nos Lettres de Privilege sur ce necessaires. A ces causes voulant favorablement traiter ledit Exposant, Nous lui avons permis & permettons par ces Présentes de faire imprimer ledit Livre en tels Volumes, marge, forme, caractere, conjointement ou separement, & autant de fois que bon lui semblera, & de le vendre, faire vendre & debiter par tout nostre Royaume pendant le temps de neuf années consecutives, à compter du jour de la date desdites Presentes. Faisons défenses à toutes sortes de personnes de quelle qualité & condition qu'elles soient, d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de nostre obeïssance ; comme aussi à tous Libraires, Imprimeurs & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre, faire vendre, debiter ni contrefaire ledit Livre en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits sous quelque prétexte que ce soit, d'augmentation, correction, changement de titre, même de traduction étrangere ou autrement, sans le consentement par écrit dudit Exposant, ou de ceux qui auront droit de lui ; à peine de confiscation des Exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Exposant, & de tous dépens, dommages & interêts : A la charge que ces Presentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Libraires & Impri-

Zz

meurs de Paris, & ce dans trois mois de la datte d'icelles; que l'impression de ce Livre sera faite dans notre Royaume & non ailleurs, en bon papier & en beaux caracteres, conformement aux Reglemens de la Librairie, & qu'avant que de l'exposer en vente, le Manuscrit ou Imprimé qui aura servi de copie à l'impression dudit Livre, sera remis dans le même état où l'Approbation y aura esté donnée, ès mains de notre très-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France, le Sieur de Voyer de Paulmy, Marquis d'Argenson, Grand'-Croix, Chancelier & Garde des Sceaux de notre Ordre Militaire de S. Loüis, & qu'il en sera remis deux Exemplaires dans nostre Bibliotheque publique, un dans celle de nostre Château du Louvre, & un dans celle de nostredit très-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France, le Sieur de Voyer de Paulmy, Marquis d'Argenson, Grand'-Croix, Chancelier & Garde des Sceaux de notre Ordre Militaire de S. Loüis. Le tout à peine de nullité des Presentes. Du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire joüir l'Exposant ou ses ayans-cause pleinement & paisiblement, sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la copie desdites Presentes, qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Livre, soit tenuë pour dûëment signifiée, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires, foy soit ajoutée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huissier ou Sergent de faire pour l'execution d'icelles tous actes requis & necessaires, sans demander autre Permission, & nonobstant clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires. Car tel est notre plaisir. Donné à Paris le seiziéme jour du mois de Février, l'an de grace mil sept cens vingt, de notre Regne le cinquieme. Par le Roy en son Conseil. Et plus bas: COBLET, avec paraphe,

Registré sur le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, pag. 563. N. 602. conformement aux Reglemens, & notamment à l'Arrêt du Conseil du 13. Août 1703. A Paris le 19. Février 1720.

G. MARTIN, Adjoint du Syndic.

CATALOGUE
DES LIVRES
DE MEDECINE

Qui se trouvent à Paris chez G. CAVELIER Libraire, ruë S. Jacques, 1727.

A

ABregé de toute la Medecine pratique, où les sentimens des plus habiles Medecins sur la nature des maladies, de leurs causes, & des remedes qui leur conviennent, avec les formules des Hôpitaux de Lyon & Paris, 3. vol. *in*-12. *sous presse*.

Analyse du systême de la trituration, tel qu'il est décrit par M. Hecquet dans son Traité de la Digestion, par M. Procope, *in*-12. Paris, 1727.

Anatomie du corps humain avec des remarques utiles aux Chirurgiens dans la pratique de leurs operations, par M. Palfin, 2. vol. *in*-8. avec figures, Paris 1726.

Anatomie du corps de l'homme en abregé, ou Description courte de toutes ses parties, par M. Noguez, fig. *in*-12. Paris 1726.

B

BArchausen (Conr.) Collectanea Medicinæ practicæ Generalis, *in*-8. Amst. 1715.

Bartholini (Thomæ) Specimen Historiæ Anatomicæ, *in*-8. c. fig. Amst. 1702.

Bauhini (Gasp.) Pinax Theatri Botanici, cum Prodromo, c. figuris, *in*-4. Basileæ, 1671.

Bayle (Fr.) Institutiones Physicæ, & alia ejus Opuscula, 4. vol. 4. c. figuris, Tolosæ 1700.

Berneri (Got.) Exercitatio Physico Medica de efficacia & usu aeris Mechanico in corpore Humano, *in*-8. Amst. 1723.

Boerhaave (Herm.) Aphorismi de cognoscendis & curandis morbis in usum doctrinæ domesticæ digesti, *in*-12. Paris; 1720.

Ejusd. de Materiâ Medicâ & Remediorum formulis quæ serviunt Aphorismis, de cog. & cur. morbis, *in*-12. Paris, 1720.

Ejusd. Institutiones Medicæ in usus Annuæ exercitationis domesticos digestæ, 4. editio auctior, *in*-12. Paris, 1722.

Ejusd. Tractatus de Viribus Medicamentorum, *in*-12. Paris 1727.

Ejusd. Institutiones & experimenta Chemiæ, 2. vol. *in*-8. 1724.

Ejusd. Methodus discendi Medicinam, *in*-8. Amst. 1726.

Baglivi (Georg.) opera omnia Medico pract. & Anatomica, editio octava Aucta, *in*-4. Lugduni, 1714.

Bianchi (Jo. Bapt.) Historia Hepatica in hac 3. editione aucta, omnium morborum Hepatis & Bilis, cum observationibus & tabulis Aeneis, 2. vol. *in*-4. Genevæ 1725.

C

CHarieres, Anatemie de la Téte de l'homme & de ses dépendances, *in*-12. Paris, 1703.

Camerarii (Rud. Jac,) Ephemerides meteoro-

logicæ Tubigenses, cum Ramazzini Ephemeridibus Barometricis, *in*-4. Aug. Vind. 1696.

Cellarii (Christ.) Origines & Antiquitates Medicæ, *in*-8. Jenæ, 1704.

Celsus (Corn.) de Medicina curante ab Almeloveen, *in*-8. Amst. 1711.

Chenæy (Georg.) Tractatus de Infirmorum sanitate tuenda, vitaqué producenda libro ejusdem Argumenti Anglice edita, longe auctior, *in*-8. Londini, 1726.

Clerici (Dan.) historia Latorum Lumbricorum intra hominem & animalia nascéntium, *in*-4. c. figuris, Genevæ 1715.

Codex Pharmaceuticus celeberrimæ Facultatis Parisiensis, *in*-4. Paris, *sub prælo*,

Coschwitz (Dau.) de Febribus erraticis, *in*-4. Halæ, 1722.

Ejusd. Organismus & Mechanismis in homine vivo obvius & stabilitus, seu Physiologia, *in*-4. Lipsiæ, 1725.

D

DAvach de la Riviere, Miroir des Urinés, où l'on voit les differens temperamens & les causes des maladies d'un chacun, 3. Edition augmentée, *in*-12. Paris. 1722.

Du même, Traité des fievres, de leurs causes, les moyens de les connoître par les urines, & de les guerir par les simples, *in*-12. Paris, 1698.

Drelincurtius (Carol.) Dissert. Anat. Practica Lienosis, *in*-8. Lugd. Bat. 1711.

Le Duc (Ant.) In novam tutam & utilem Methodum transplantationis variolarum, *in*-8. Lug. Bat. 1722.

E

EPhemeridum Medico Physicarum Germanicarum Academiæ naturæ Curiosorum, Decuriæ tres & Centuriæ X. *in*-4. 31. vol. cum figuris. N. B. *complet*. 1684. ad 1722.

Eugaleni (Sever.) de Scorbuto, cum observationibus & curationis indicatione, *in*-8. Amst. 1720.

Eustachii (Bart.) Tabulæ Anatomicæ, Præfatione notisque illustravit Lancisius, *in-fol*, cum figuris, Col. Allobr. 1717.

F

FAnton (Jo.) de Thermis Valderianis, *in*-8. Genevæ 1725.

Le François, Reflexions critiques sur la Medecine, où l'on examine ce qu'il y a de vrai ou de faux dans les jugemens que l'on porte au sujet de cet Art, 2. vol. *in*-12. Paris, 1723.

Du même, Projet de la Reformation de la Medecine, *in*-12. Paris, 1723.

Du même, Dissertation contre l'usage de soutenir des Theses en Medecine, avec un Memoire pour la Reformation de la Med. dans la Ville de Paris, *in*-12. Paris, 1720.

Freind (Jo.) Emmenologia, in quo fluxus muliebris menstrui phœnomena periodi, vitia, cum medendi methodo, ad rationes Mechanicas exiguntur; accedunt prælectiones Chymicæ, nova editio aucta, *in*-12. Paris, 1727.

Ejusd. Comment. de Febribus ad Hipp. de

[redacted]

Morbis popularibus, *in*-8. Amst. 1726.

Du même, Histoire de la Medecine, depuis Galien jusqu'au commencement du XVI. siecle, traduit de l'Anglois, *in*-4. Leyde, 1727.

Franci (Jo.) Momordicæ Descriptio, *in*-8. Ulmæ, 1720.

Fraudorfferi (Philip.) Tabula smaragdina Medica Pharm. *in*-12. Nurimbergæ, 1713.

Furstenau (Jo.) de morbis jure consultorum, *in*-8. Ffurti, 1721.

G

De GArengeot (René-Jacques Croissant) Traité des Operations de Chirurgie, suivant la theorie & la pratique des Chirurgiens de Paris les plus sçavans. Nouv. édition augmentée, 3. volumes *in*-12. Paris, N. B. *sous presse*.

Du même, Traité des Instrumens de Chirurgie les plus utiles, & de plusieurs nouvelles machines propres pour les maladies des Os. Nouv. édition augmentée, 2. vol. *in*-12. Paris 1727. avec figures.

Du même, Miotomie humaine & canine, dans laquelle on instruit les Eleves en Chirurgie, la maniere de dissequer les muscles de l'homme & des chiens, nouv. édition augmentée, *in*-12. Paris, 1727.

Glauberi (Jo. Rod.) Miraculum mundi, *in*-8. Amst. 1653.

Glissonii (Fr.) Tractatus de Ventriculo & Intestinis, *in*-4. c. fig. Londini, 1677.

Gockelii (Eberhardi) Enchiridion Med. Practicum de peste & de Venenis, *in*-8. Aug. Vind. 1669.

Greulichius (Jo.) de Bile ſana & ægra, *in*-8. Ffurti, 1683.

Gruhlman (Jo.) Epiſtolica Diſſert. contra oculorum Caliginem, *in*-4. Jenæ, 1706.

Guillelmini(Dom.)opera omnia Mat. Hydraul. Med. phyſica, acceſſit vita Autoris à Jo. Morgagni, 2. vol, *in*-4. c. fig. Genevæ, 1719.

H

HArderi (Jo. Jac.) Exercitationes Anatomico Medicæ à peyero auctæ, *in*-8. Baſileæ, 1688.

Hecquet (Dom.) de purganda Medicina à curarum ſordibus ubi purgatorium Fraudes & Impoſturæ revelantur, purgandi leges & tempora reſtituuntur, *in*-12. Paris, 1714.

Traité de la peſte, les moyens de s'en préſerver & d'en guerir, le danger & l'abus des Barraques & des Infirmeries forcées, *in*-12. Paris, 1722.

Obſervations ſur la ſaignée du pied & ſur la purgation au commencement de la petite Verole, des Fievres malignes, &c. Preuves de décadence dans la prat. de Medecine, & raiſons de doute contre l'inoculation, *in*-12. Paris, 1724.

Lettre en forme de Diſſertation pour ſervir de réponſe aux difficultez ſur le Livre de la ſaignée, *in*. 12. Paris, 1725.

Traité des Vertus Medicinales de l'eau commune, & le G. Febrifuge traduit de l'Anglois, avec les Theſes de Mrs Hecquet & Geoffroy ſur l'eau, *in*-12. Paris. 1726.

Novus Medicinæ Conſpectus, ubi ex ſanguinis circuitus anomalis Miſcellanea ſuccorum &

humorum adulteria deducuntur, 2. vol. *in*-12. Paris, 1722.

Aphorismi Hippocratis ad mentem ipsius, artis usum & corporis mechanismi rationem expositi, gr. lat. 2. vol. *in*-12. Paris, 1724.

Reflexions sur l'usage de l'Opium, des Calmantes & des Narcotiques, pour la guérison des maladies, *in*-12. Paris, 1726.

Hobokenii (Nic.) Anatomia secundinæ Humanæ aucta & 44. figuris manu autoris delineatis Illustrata, *in*-8. c. fig. Ultrajecti, 1675.

Hoffmanni (Jo. Maur.) Acta laboratorii Chemici, Fundamenta Chymiæ, operationes præcipuas, &c. *in*-4. Norimbergæ, 1719.

Hunault (M.) Entretiens sur la Rage, avec les remedes, *in*-8. Château-Gontier, 1714.

I

JAnkii (Jo. Jac.) Selectus materiæ medicæ Tabulis LXV. seu Thesaurus Ludovicianus recensitus notis & dosibus illustratus, *in*-12. Norimbergæ, 1720.

Juncken (Jo. Helfr.) Corpus Pharmaceutico Chymico Medicum universale, ad mentem clarissimorum virorum, fol. Ffurti, 1712.

K

KLobii (Just.) Historia Ambræ, *in*-4. Vitembergæ, 1666.

Knaut (Christ.) Methodus Plantarum Genuina, *in* 8. Lipsiæ, 1716.

L

LA Motte (Guil. Mauques) Traité complet de Chirurgie, contenant des Observations

& des Reflexions sur toutes les maladies Chirurgicales & sur la maniere de les traiter, 3. vol. *in*-12. Paris, 1712.

Lancisii (Jo. Mar.) Opera quæ hactenus prodierunt omnia, collegit Assaltus, 2. vol. *in*-4. c. fig. Genevæ, 1718.

Langii (Christ.) Opera omnia Medico practica, curante Rivino, *in-fol.* 3. vol. Lipsiæ, 1704.

La Salle (Jean) Traité des maladies de Poitrine, *in*-12. Bordeaux, 1704.

Leeuwenhock (Ant.) Opera omnia, seu Arcana naturæ ope Miscroscopiorum detecta, accessit Epistolæ Physiol. de natura Arcanis, 4. vol. *in*-4. c. figuris, Lug. Bat. 1722.

Lemery (Nic.) Pharmacopée Universelle, contenant toutes les compositions de Pharmacie, avec un Lexicon Pharmaceutique, *in*-4. Paris, 1716.

Lochneri (Mic. Frid.) de Ananasa, seu nuce Pinea Indica, *in*-4. c. figuris, Norimbergæ, 1717.

Ejusd. Nerium, seu Rododaphne vet. & recentiorum, *in*-4. cum figuris, Norimbergæ, 1716.

Lommii (Jod.) Observationes Medicinales, *in*-8. Amst. 1720.

Ejusd. de Sanitate tuenda in celsum de Re Medica, *in*-8. Lug. Bat. 1724.

Louver (Ric.) de Corde, de motu colore Transfusione sanguinis de vena sectione, &c. V. Editio aucta, c. figuris, Lug. Bat. *in*-8. 1722.

M

MAgnol (Petr.) Hortus Regius Monspeliensis, accesserunt notæ Plantarum suis

iconibus, descriptiones, virtutes explicantur, *in-8.* cum figuris, Monspelii, 1697.

Mangeti (Jo. & Jo. Clerici) Bibliotheca Anatomica, *in-fol.* 2. vol. cum fig. Genevæ, 1699.

Ejusd. Biblioth. Chirurgica, *in-fol.* 4. vol. c. fig. Genevæ, 1721.

Ejusd. Biblioth. Chimica curiosa, *in-fol.* 2. vol. cum figuris, Genevæ, 1702.

Ejusd. Biblioth. Pharmaceutico Medica, *in-fol.* 2. vol. c. fig. Genevæ, 1702.

Du même, Traité de la peste, recueilli des meilleurs Auteurs, 2. vol. *in-12.* Geneve, 1721.

Michelotti (Petr. Andr.) De Separatione Fluidorum in corpore animali, accessit Bernoulli de motu Musculorum, *in-4.* Venetiis, 1721.

Morgagni (Jo. Bapt.) Adversaria Anatomica, 6. vol. *in-4.* cum figuris, Lug. Bat. 1723.

Ejusd. Epistolæ in Corn. celsum, *in-4.* Hagæ Com. 1724.

Musitani (Caroli) opera omnia, seu Trutina Med. Chirurgica Phar. Chymica, nova editio aucta, *in-fol,* 2. vol. Genevæ, 1716.

N

NEnteri (Georg. Phil.) Fundamenta Medicinæ Theoret. practicæ secundùm Stahl, 2. vol. *in-4.* Argentorati, 1718. & 1721.

Nucleus Belgicus mat. Medicæ, in quo describuntur medicamenta simplicia & alimenta usualia cum venenis accurentibus, *in-8.* Bruxellis, 1719.

P

PAlfin (Jean) Anatomie du Corps Humain, avec des Remarques utiles aux Chirurgiens dans la pratique de leurs operations, vol. 8. fig. Paris, 1729.

Charmacopea Extemporanea per T. Fuller, *in-8*. Amst. 1717.

Petermanni (And.) Manuductio ad Praxin Medicam, 8. Lipsiæ, 1707.

Ejusd. Observationum Centuriæ Tres. 8. c. fig. Lipsiæ, 1707.

Primerosius (Jac.) de Febribus, in quibus plurimi errores refelluntur, 4. Roterod. 1655.

Petit (J. Louis) Traité des Maladies des Os, avec les Machines & Appareills qui servent à leur guerison, 2. vol. *in-12*. fig. Paris, 1723.

Paulini (Christ. Fr.) de Buso, *in-8*. Norimbergæ, 1686.

Ejusd. Nobilis Salvia de usu &c. Aug. Vind. 1688.

Pharmacopea Bateana, *in*-12. Lugduni, 1704.

Pitcarni (Archibaldi) Opuscula Medica variæ, nova editio aucta, *in-4*. Rotterod. 1714.

Pontederæ (Jul.) Compendium Tabularum Botanicarum, in quo Plantæ CC. LXXII. detectæ, *in-4*. Patavii. 1711.

Ejusd. Anthologia, sive de floris natura plurimis inventis observationibusque ac tabulis æneis ornati, *in*-4. c. figuris, Patavii, 1720.

Q.

QUinti (Medecin & Noble Venitien) Secrets de la Medecine Chimique, *N. B. en Italien*, *in-12.* Liege, 1711.

R.

RAy (Jo.) Historia Generalis Plantarum, vires & usus c. suplemento cui accessit de usibus in Cibo, Medicina & Mechanicis, item Tournefort de re herbaria, fol. 3. vol. Londini 1693. & 1704.

Redius (Fr.) de Animalculis vivis, 12. c. figuris, Amst. 1708.

Reyskius (Jo.) de Glossopetris Luneburgensibus, 8. Norimbergæ, 1687.

Riedlini (Viti) Observationum Med. centuriæ Tres. 12. Aug. vind. 1691.

Ramazzini (Ber.) Opera omnia Med. Physica, de Morbis Artificum, de Principum & Virginum Vestalium tuenda valetudine, &c. *in-4.* fig. Genevæ, 1717.

Riverius reformatus, renovatus & auctus, sive Praxis Medica, 2. vol. *in-8.* Lugd. 1712.

Ruysch. (Henr.) Thesaurus universale omnium animalium, cum enumeratione Morborum quibus medicamina ex his animalibus potuntur, *in fol.* 2. vol. c. figuris, Amst. 1718.

Ejusd. (Frid.) Adversariorum Anat. Med. Chirurgicarum Decades tres, *in-4* Amst. 1717. 1721. & 1723.

S.

SAint André, Reflexions ſur la Nature des Remedes, leurs effets & leur maniere d'agir, 12. Rouen, 1700.

Sbaragli (Jo. Hier.) Exercitationes Phiſico Anatomicæ de Recentiorum Medicorum ſtudio diſſertationes & de Vivipera Generatione, 8. Bononiæ, 1701,

Saligmanni (Frid.) Marmorca Memoria, 4. c. fig. Lipſiæ, 1708.

Sperlingii (Jo.) Corporologia, 8. Wittembergæ, 1671,

Sachs (Phil.) de Viris Veniſere Conſideratio Phyſ. Chilol. Hiſt. Medico-Chymica, *in*-8. Lipſiæ, 1691.

Sandris (Jac.) de Sanguinis ſtatu naturali & præter naturali ejuſd. Tractatus de ventriculo & Emeticis, *in*-8. Ffurti, 1712.

Schelhamer (Chriſt.) de methodo curandi Febres, *in*-4. Jenæ, 1693.

Ejuſdem de Nitro cum veterum tum noſtræ Gommentatio, *in*-8. Amſt. 1709.

Schrockii (Luc.) Hygea Augguſtana ſeu memoria ſecularis medici Auguſtani, *in*-4. Aug. Vind. 1682.

Ejuſdem Hiſtoria Moſchi, c. figuris, *in*-4. Aug. Vind. 1682.

Schurigii (Mart.) de ſaliva humana natura & uſus, ſimulque morſus brutorum & hominis Rabies, *in*-4. Dreſdæ, 1723.

Sendivogii (Mic.) vulgò dict. Coſmopolitæ Epiſtolæ Chimicæ, *in*-8 Norimbergæ, 1718.

Severini) Marc. Aur.) de Abſceſſuum recon-

dita natura, accedunt clarif. virorum judicia, in-4. cum figuris, Lug. Bat. 1724.

Sydenham (Thom.) Opera omnia, cum variis variorum additionibus in variis Europæ Partibus, Morbis Contagiofis vel Epidemicis 4. 2. vol. Genevæ, 1723.

Sorbait (Paul.) Coment. in Aphorifmos Hippocratis, *in-4* Ulmæ. Auft. 1701.

Ejufdem Praxeos Medicæ, auctæ, *in fol.* Viennæ, 1701.

Spina (David) Manuale, Lexicon Pharmaceutico chimicum, *in-8.* Ffurti, 1715.

Spleiflii (David.) Differt. Hift. Phifica de Offibus, Cornibus, Feffilibus Conftadienfibus, *in-4.* Stophufii, 1701.

Sthal (Geor. Ern.) Fundamenta Chemiæ dogmaticæ experimentalis, *in-4.* Norimbergæ, 1723.

T

TAut (Tobia.) Phyfica Medica, explicans Corporum Naturalium Principia, Meteora Temperamenta & Magia Naturalis, *in-8.* c. fig. Lipfiæ, 1723.

Thefaurus Secretorum Curioforum circa medicinæ & Chymiæ, Artem, *in-4.* Genevæ, 1709.

Tilingii (Mat.) Lilium curiofum, feu accurata Lilii albi Defcriptio, *in-8.* furti, 1683.

Thomfond (Alex) Differtationes Medicæ, *in-8.* Lug. Bat. 1708.

Tita (Ant.) Catalogus Plantorum horti Patavii, 1713.

Tozzi (Luc.) in Galenum de Arte medendi, *in-8,* Patavii, 1711.

Tulpii (Nicolai) Observationes Medicæ rariores, Editio V. auctior, *in-8.* c. figuris, Amst. 1716.

V

VAillant (Sebast) Discours sur la Structure des fleurs, leurs differences & l'usage de leurs Parties, prononcé au Jardin Royal de Paris, en 1717. *in-4.* Lat. Fran. Leyde, 1727.

Valentini (Mic. Ber.) Praxis Medicinæ & Chirurgiæ Infaillibilis, accedit dispensatorum: 4. 2. vol c. Figuris Ffurti, 1714.

Ejusdem. Armamentarium Naturæ Systematicum, accedit historia Litteraria Academiæ Naturæ curiosorum 4. c. fig. Giessæ, 1709.

Z

ZUingeri (Theod.) Fasciculus dissertationum medicarum selectarum Argum. 8. Basileæ 1710.

Ejusdem Triga Dissertationum Medicarum select: Scilicet de Plautis Nasfuicinis, de Epilepsia, & de Morbis Præliantium, 4. Basileæ, 1716.

jusdem Pedojatreja, Curationem] Morborum Puerilium, per veras observationes in praxi quotidiana factas, jungitur specimen Mat. Medicæ cum Remediorum Formulis, 2. vol. 8. Basilæ, 1722.

L'on trouve chez le même Libraire nombre de Livres curieux & nouveaux sur toutes sortes de sciences, tant imprimez en France, que dans les Païs Etrangers; où il a grand Commerce.

